



**De Russorum, Moscovitarum et Tartarorum religione,  
sacrificiis, nuptiarum, funerum ritu : e diversis scriptoribus ...  
His in fine quaedam sunt adiecta, de Liunia pacisque  
conditionibus, & pace confecta hoc anno, inter ... Regem  
Poloniae et ... Ducem Moscouiae.**

<https://hdl.handle.net/1874/402923>



99.  
83

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell  
Huybert van Buchell (1513-1599)**

**Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:**

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

**Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:**

- de rug van het boek
  - de kopsnede
  - de frontsnede
  - de staartsnede
  - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection  
Huybert van Buchell (1513-1599)**

**More information on this collection is available at:**

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

**Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:**

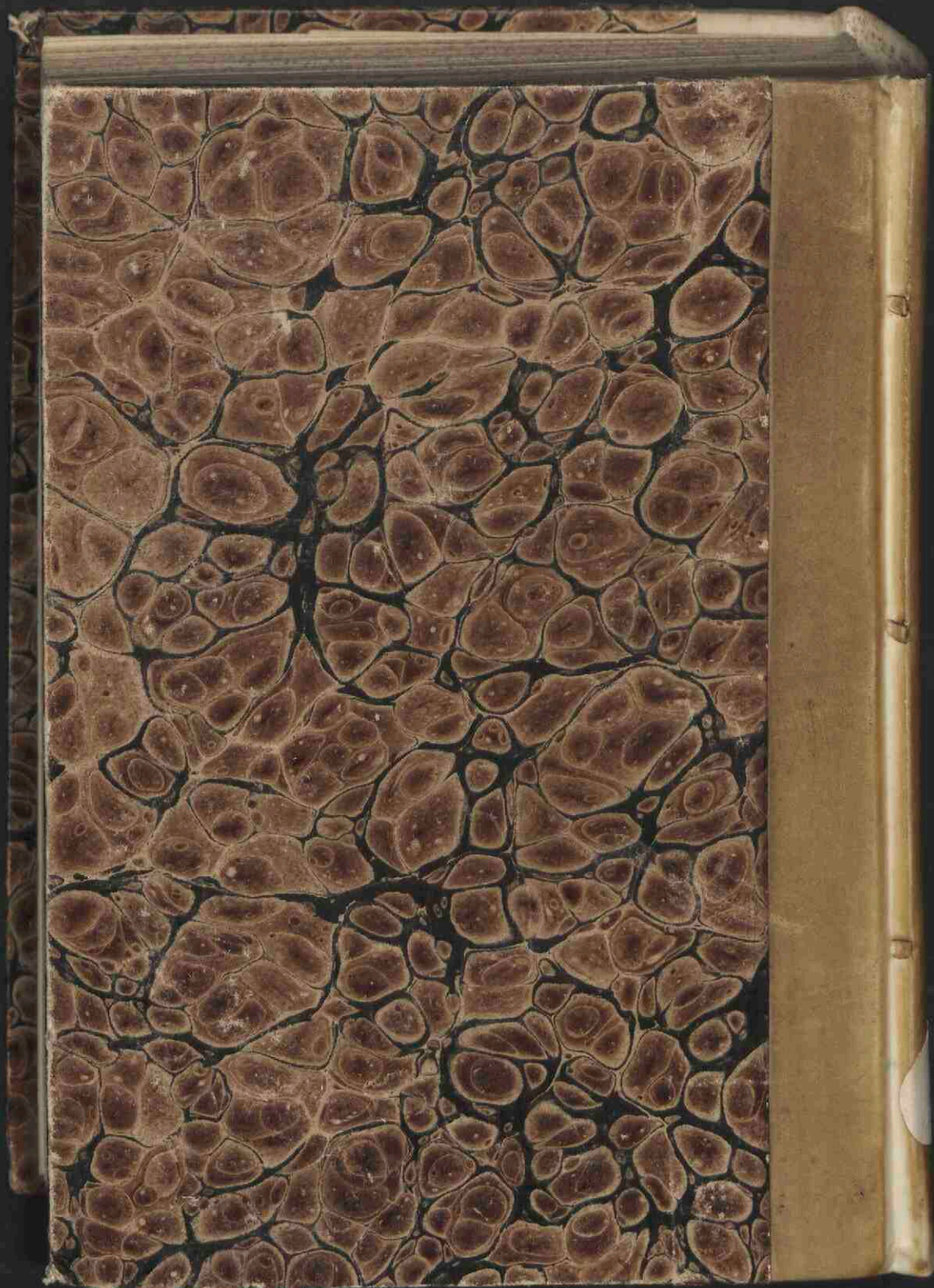
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

H. qu.  
193





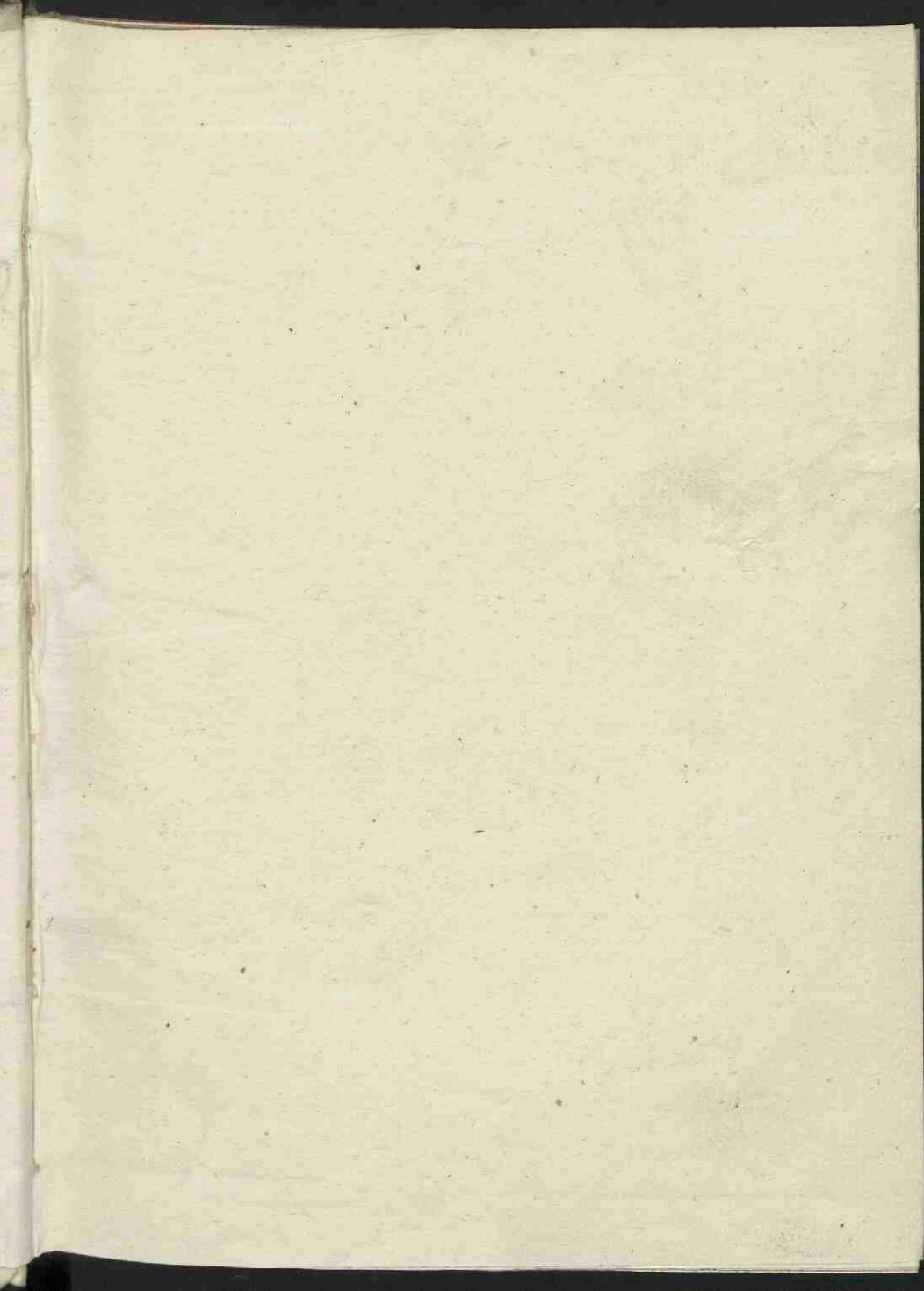


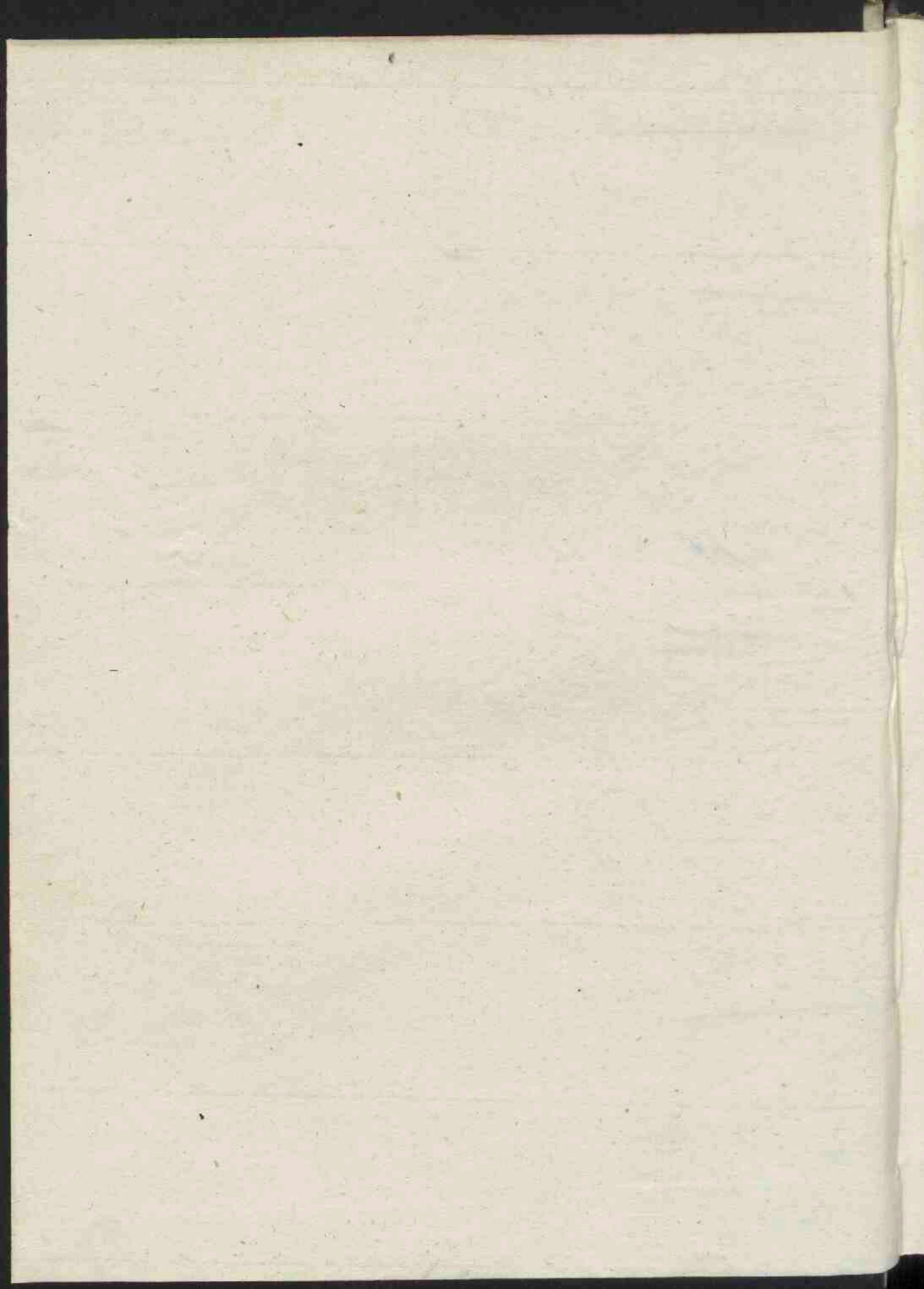


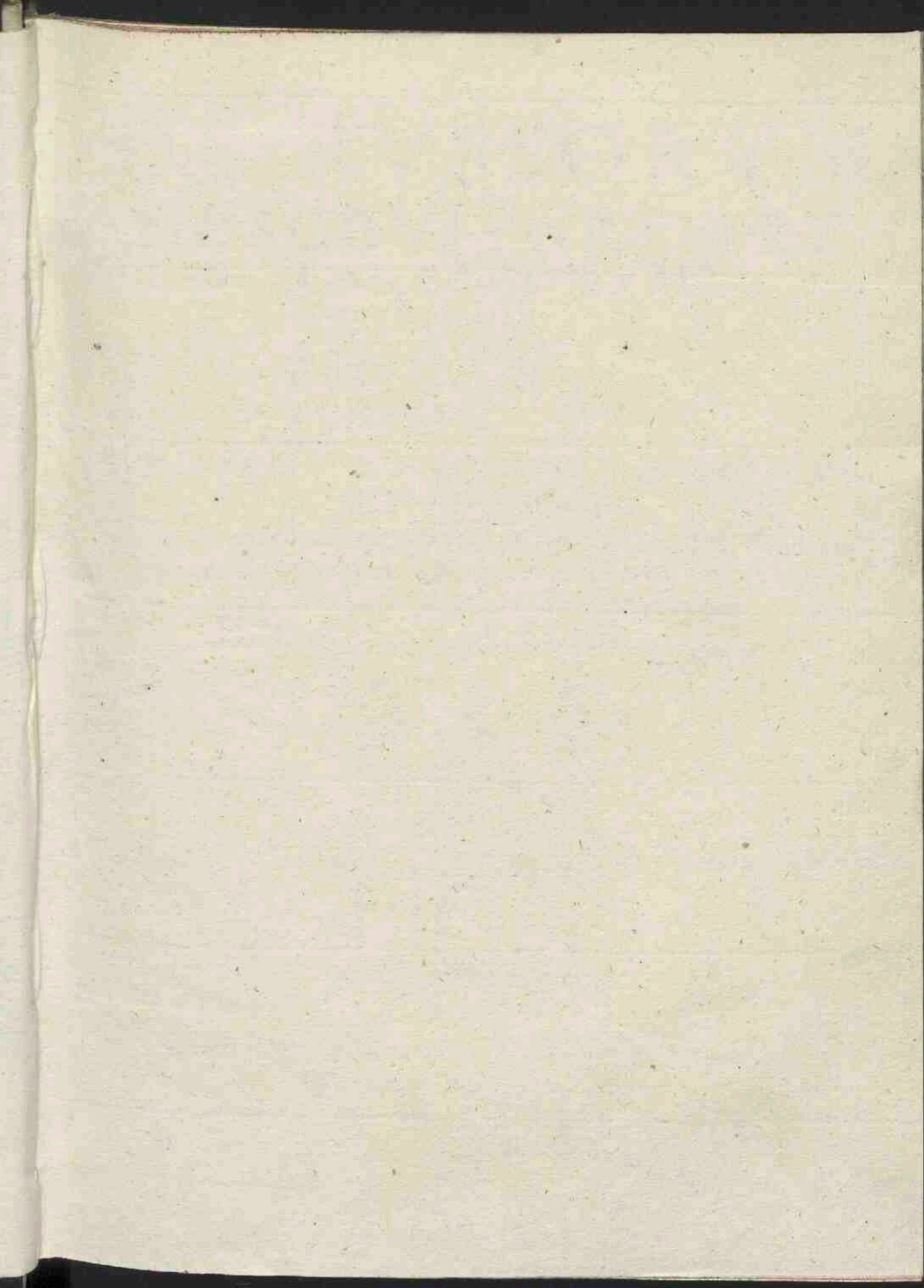


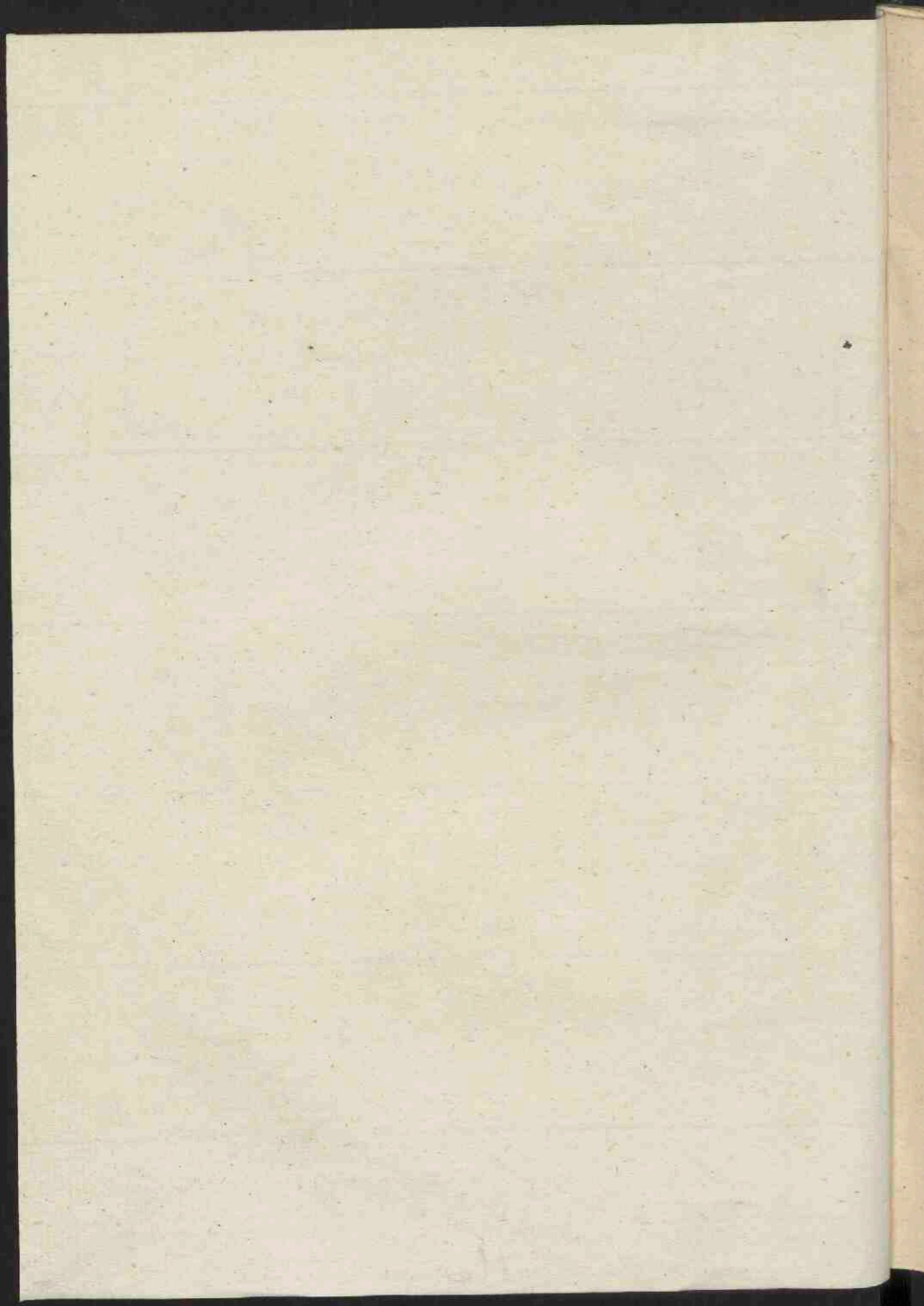
Historia Ecclesiastica

Quarto nº. 193.









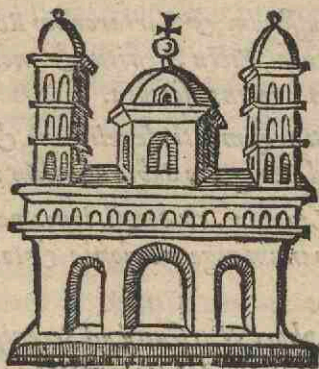
DE RVSSORVM  
MOSCOVITARVM ET  
TARTARORVM

RELIGIONE,  
SACRIFICIIS,  
NVPTIARVM, } RITV.  
FVNERVM,

*E' DIVERSIS SCRIPTORIBVS, QVORVM NO-  
mina versapagina indicat.*

His in fine quædam sunt adiecta, de Liuonia pacisq̃ue conditio-  
nibus, & pace confecta hoc anno, inter Serenissimum Re-  
gem Poloniae & Magnum Ducem Moscouiae

*Nunc primum in lucem edita, cum indice copiosissimo.*



†BOD†

Spiræ libera Civitate Veterum Nemetum excudebat  
Barnardus D'albinus, Anno  
M. D. LXXXII.



*Ex Donatione H. a. Buerke*

*H. G. 4. 343*

Contenta huius libri, & nomina authorum.

1. Colloquium de religione Magni Ducis Moschorum cum Rohita ministro Ecclesie fratrum Bohemorum, quos mali Picardos vocant.
2. Huiusce colloquij literis mandati ab eodem Duce Refutatio.
3. Lascij Poloni, vera religionis Apologia, falsa confutatio.
4. Ioannis Fabri religionis Mosconitica descriptio, seu laudatio.
5. Sacrami libellus quo 40. errores Moscorum, siue Russorum, & 12 secessiones Græcorum à Romana Ecclesia ostenduntur.
6. Appendix Scargæ Iesuitæ de iisdem Russorum erroribus, & causis, propter quas Græci à Romana Ecclesia defecerunt.
7. Alexandri Guagnini Veronensis, Equitis aurati, de religione Moscouitarum, omniumq; Ruthenorum.
8. Narratio de Russorum, & Tartarorum Religione, ritibus nuptiarum, funerum, Victu, Vestitu, & moribus ad D. Dauidem Chytraum, recens scripta.
9. Alia eiusdem argumenti, de religione, & Sacrificijs Veterum Borussorum, ad Georgium Sabinum olim missa.
10. Quædam de Liuonia, & conditiones pacis, composita inter Sereniss. Stephanum regem Polonia, & Io. Basiliadem Ducem Moscouiæ.
11. Oratio Christophori Warsuicij ad Sereniss. Stephanum Regem Polonia, qua gratulatur de pace confecta cū Ioanne Magno Moschorum Duce ad Zapolciam XV. Ianuarij.



ILLVSTRI DOMINO  
 D. IOHANNI HLEBOVITZ,  
 MINSCENSI CASTELLANO MAGNI  
 Ducatus Lituaniæ thesaurario, Onixtinenſi & Radoſcoui-  
 cenſi Capitaneo: Dambrowni, Ilæ, Zaſſaniæ, Wieſouicij,  
 ac Keblouij Domino hæreditario, Senatori di-  
 gniffimo: Iohannes Laſitzki perpe-  
 tuam felicitatem à Deo  
 precatur.



Diturum me è tenebris in lucem, theologiam  
 Moscouiticam, Hlebouici heros magnanime,  
 multa impellebant, vt tam nouo operi, illu-  
 stre nomen tuum, & honoris & tutelæ cauſa  
 præponerem. Primùm autem obtinet locum

amor in te magnus theologiæ purioris, hoc tandem ſeculo  
 Diuina voluntate in Europa patefactæ. Deindè haud  
 vulgaris tua erga me beneuolentia, atq; beneficentia, ne  
 tot annorũ in Lituaniam Remp. merita, ſempiterna laude  
 digna commemorem in ſuper, fundis tuis per amplis: no-  
 xia cum Moſcis vicinitas & cum illo ſyncere ſenatore, Io-  
 hanne Kroſtoſkio mei dum vixit amante, contracta affi-  
 nitas. Quæ ſingula, cum ſint per ſe magna, nolo maiora



## PRAEFATIO.

facere oratione mea. Nec illud nunc multis attingam, quibus te cum mandatis, idem Moscorum princeps, cuius est hæc Theologia, in patriam remisit: postq; vi captus ab eo, altero anni 1563. mense, in arce Polocensi, iam cum omni suo territorio à vobis recepta, aliquot numum aureum millibus, vitam libertatemq; redemisti. Quorum mandatorum isthæc summa erat, vt ipsi regnum apud nos si fortè prior fatis cōcederet Rex Sigismūsus Augustus, q̄ maximè posses paratas & matrimonium cum Anna regia sorore conciliares. At homo immanis vtroq; excidit Deo vt regnum, ita virginem regiam seruante Stephano Bathorio à Szomlio Hungaro meliori, prudentiori feliciori- q; ipsomet quoq; Mosco, nunc id sentiente & fatente, licet inuitissimo. Porro, quæ fuerit huius scripti, quod tibi do dedicoq; ratio, id tu quidem non nescis, sed alij multi ignorant. Etenim anno redempti orbis 1569. quo est facta Lublini in comitijs Lituaniæ vestræ magnæ, cum regno Poloniae arctissima atq; perpetua consociatio (vnionem vulgus vocat) ablegati in Mosconiam induciarum gratia, à rege nostro, & duce vestro Sigismundo Augusto Jagellonide, 7. die Iulij, 1572. mortuo, viri honoratissimi tam Senatorij q̄ equestris ordinis, Io. Kroloskius Voiuoda Wladislauiensis focer tuus, Mosco ob sapientiam & animi candorem in primis carus Raphael Lescinkius, Radzicouinsis prædiues præfectus: ac totidem Lituani, Nicolaus Taluossius Castellanus Minscēsis (cuius te hac in dignitate virtus tua successorem fecit) & Andreas Iuanouicius, cum magno & splendido comitatu: vsi sunt in sacris concionibus opera Iohannis Rohitæ Litomisiensis, ministri Ecclesiæ fratrum Bohemorum maiorem Poloniam ab anno

PRAEFATIO.

1548. quo sunt Bohemia à Ferdinando rege ob religionem eiekti incolentium. Quod vt gentis illius Dux intellexit in colloquium cum ministro venit: idemq; conscriptū habere voluit, vtrumq; factum. homine terribili subinde animos Rohitæ addere, vt ad omnia interrogata intrepide responderet. Metus enim cunctis iniektus non mediocris erat propterea q̄ certis inclusi septis, quæ transgredi non licebat veluti captiui, dies & noctes seruabantur: illi abundè omnia ad victum, è fisco principis suppeditabantur, ac Moscus quidē nostrates iure gentium violato tunc terruit quosdā etiā pro sua barbarie ignominia affecit, & malè tractauit, verū multo magis terrori ipsi fuerūt. Vere anni insequētis opinor ex cōposito, Tartari Præcopēs, cū igni ferro, rapinis magna regionis eius parte vastata, & 40. milibus hominum ductore Bielscio secū cōgressorū fufis multisq; ab actis, Moscwam quoq; urbē, gentis caput diripuerunt, & arce excepta concremarunt. Quoniam verò contrarium scriptum, datum Rohitæ eo consilio videbatur, ne nos, qui Lutheriani cognominamur, qualis esset Moscorum religio ignoraremus: dedi operam Lutherum in eo imitatus, qui pro veritate Euangelica ab hinc annos duos & sexaginta, aduersus Henricum 8. Anglorum Regem imperterrito animo scripsit vt vtrumq; ad eisdem cum favore rediret. Quod quidem legati, cum inducijs triennialibus, hoste decennales expetente reuersi ita sparserunt vt & ad me peruenerit. Hoc tu linguæ peritus Latinæ eiusmodi sit quantum per negotia licebit cognosces ac si quod vellem placebit, ad finitimos tuos perferri curabis, facilis enim nunc est cuius, vt tute isthic vides in Moscouiam aditus. Grassatur iamdiu in ea regius miles, vrbes, oppida,

## P R A E F A T I O

pagos comburit , arces expugnat , incolas sacram ento regi addicit timente in aciē prodire & manu conferta rem agere, quondam nimium glorioso tyranno nunquam antehac quod sciam auditum regis Poloniae, & (si Vitoldum vestrum à Tamberlane illo profligatum excipias) ducis Lituaniae exercitus sexaginta amplius milliaria Germanicis longiora, à finibus Lituanicis progressos in Moscouiam esse Scythasq; & Turcas tantopere vt nunc terruisse. quin auctorem habeo senatorem quendam, nuper ex castris reuersum, q ait nostros traiecto Tanai Illustri & generoso Duce Christophoro Radzuilo Trocensi Castellano & copiarum Lituanicarum praefecto iam Asiam attigisse. adeò prosperè Rex noster Stephanus, Deo vindice iniuriae contumeliam mali tunc acceptorū antecessoris sui legatorum visciissitur tribus iam annis olim amissa recuperat fines Imperij sui, & Lituaniae vestrae tot mala à Moscis ppeffae, magis ac magis dilatat, Liuoniam violenter occupatam, dura seruitute eximit. Quem tu, pro tua erga pium pietate, anno 1580. digno tanto rege conuiuio Radoscouicijs excepisti, familiam quoque maiestatis ipsius, muneribus expleuisti, & ascriptis sumtibus tuis copijs eius sexaginta millia selectissimorum virorum superantibus, trecentis equitibus, quinquaginta verò peditibus, ipsemet quoque cum alijs proceribus, (quos inter haud postremi, Ioannes Kiffca Samagitiae praefectus, & Alexander Pronski, Regi à mensa) euntem in bellum prosequutus es, vnde hosti tantus incussus est timor, vt ad Papam Romanum, licet sibi, vt hinc cognosces subinuisum, supplex confugerit, modo auctoritate ipsius, quam summam esse in Europa non ignorat, eo citius pax componeretur. At nondum huius ad Re-

PR A E F A T I O.

gē peruenerat legatus in Moscouiā pōst ire iussus, cū tyrā-  
n<sup>o</sup> belli sibi grauis tēdio, tota p̄p̄modū Liuania (etsi om-  
nia fallaciter) regi caderet. Cæterū vos Imperatore Iohan-  
ne Zamoisicio prudētissimo ac Regi carissimo regni Can-  
cellario, Moscos manus ab alieno cohibere, armis docete:  
nos dediti literis, mendacium calamis oppugnabimus, ve-  
ritatem defendemus. Quod reliquum est, faxit Deus, vt  
& victor ( iam enim nunciij certi de Liuania nobis conces-  
sa afferuntur) & saluus cum inclyto Rege, cui Lasici-  
us notus, domum reuersus, diuturna voluptate  
ex filijs bene educatis, vna cum Cathari-  
na coniuge lectissima fruaris, tuaq;  
à Moscis aliquando recuperes.

Cracouiæ, mēse Februa-  
rio, Anno vltimi  
temporis 1582.

\* \*  
\*

A 4





QVAESTIONES THEOLOGICAE IOHANNIS BASILII, MAGNI DUCIS MOSCORVM, AD QVAS IO. ROHITAM, MINISTRVM CHRISTI, IN CONSPECTU magnificorum Legatorum, SIGISMVNDI Augusti, Serenissimi Regis Poloniae, & Magni Ducis Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Kioviae, Voliniae, Podlaffiae, Livoniae, in vrbe Moscuua, ineunte, Anno 1570. respondere iussit.

## PRIMA.

**Q**uis tu es? *Responsio. Sum Minister atq; concionator Ecclesiae Christi.*

## SECUNDA.

Quid ergo tuos auditores doces? *R. Id vt firmo assensu amplectantur uniuersam Doctrinam, Prophetis atque Apostolicis monumentis comprehensam. & miraculorum testimonijs obfirmatam, cuius summa Decalogo, Symbolo Apostolorum, Precatione Dominica, Baptismo & Cena Domini, duobus Sacramentis, ac doctrina de officijs uniuscuiusq; Christiani continetur.*

*Summa  
doctrina  
Euangelii  
ca.*

## THEOLOGIA TERTIA.

*Injustificatio* Quod est fidei vestrae, de hominis apud Deum iustificatione fundamentum? *R.* Primum doceo, ut se quilibet meritum esse pœnas æternas, propter delictum primorum suorum progenitorum agnoscat: quo se nemo ipse liberare, nec pro illo ullis beneficiis creatori suo satisfacere potest. Post hæc, conscientia, multitudinem peccatorum cognitorum consternat a doloreq; obmajestatem Diuinam offensam affecta, monstrum cum Iohanne Baptista, Agnum illum ac Filium Dei Iesum Christum, peccata mundæ tollentem, & omnium ipsi fidentium iustitiam. Qui quidem salutis nostræ causâ, conceptus est Spiritu S. natus Maria Virgine, passus mortuusq; propter peccata hominum. deinde tertio die, nos iustificaturus resurrexit, ac Cælo conscenso, ad dexteram Dei Patris confedit, deprecator atque Mediator noster: venturus illinc iudicaturus vivos & mortuos, de quo hæc Apostolus 1. ad Timoth. 2. *Homo dignitur à Deo, propter Iesum Christum.* Unus est Deus, unus Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus. Necessè est autem, ut homo credat, se à Deo Patre cælesti, propter meritum huius solius Filij ipsius, recipi in gratiam: peccataq; sua, non ob vlla pia opera, quibus nullus unquam coram Deo iustus fuit, sed gratuita condonari, iustitiam sibi fide in Christum obuenire. Omnem enim scripturam sanctam testari, nos propter solum Christum, à peccatis absolui. postmodum vita hæc transacta, æternum cum eodem degere.

## Q V A R T A.

*Hic erit iudicium.* Si sola gratia Diuina salui fiunt homines, cur eos Christus secundum opera ipsorum iudicaturus est? *R.* Fides latet in corde, at fructus eius, hoc est, bona opera, incurrunt in oculos omnium. Porro cum in publico iudicio opus sit probationibus manifestis: fiet ut illo supremo die iudicetur arbor ex suis, siue bonis, siue malis fructibus. Video autem Potentissime Princeps, nos apud

apud te ab aduersarijs nostris deferri, quasi homines ab agendis o-  
peribus bonis abduceremus, dum eos sola misericordia Diuina, per  
fiduciam in Iesum Christum, iustos fieri docemus. At verò ego his  
coram Deo, Angelisq; stans eius profiteor, ac tibi confirmo, nos  
sentire & docere, hominem Christianum, sanguine Iesu purgatū,  
Deoq; reconciliatum, non amplius prauis cupiditatibus frenum la-  
xare, nec fretum hac misericordia, regnum peccati, confirmare in  
se debere. Sed totum vitæ curriculum, ita transigere oportere, ut  
seruiat Deo omni sanctitate, iustitia, veritate. Etenim fides absq;  
operibus bonis, teste Iacobo Apostolo, mortua est, nō prodest, non  
est saluti homini, iustitia fidei, iustitiam piarum actionum accede-  
re necesse est.

Fides mor-  
tua non  
prodest.

Cæterum opera, quibus Deus à reconciliatis honore afficitur,  
aimus esse, nō illa, quæ ratio excogitat humana, sed quæ sunt præ-  
cepta lege Diuina, tam decalogo, quam illis Christi dictis, Diliges  
Dominum tuum toto corde, & proximum tuum, vti teipsum,  
summatis comprehensa. De operibus verò, extra normam verbi  
Diuini inuentis, illud idem, quod & Christus, Matthæi Cap. 15.  
dicimus: frustra me colunt, docentes doctrinas, & mādāta homi-  
num: at quæ à fiducia in Iesum Christum, auctore Spiritu Diuino  
proficiuntur, hæc tantopere placere Deo credimus, ut ea tam hac  
in vita, quàm in futura remuneretur. Idcirco omnes hypocritas,  
qui sub prætextu nominis Christiani flagitiosè viuunt, neq; ullam  
morum emendationem faciunt, gratia Dei excidere aimus, à sacra-  
mentis arceremus, nec condonari illis peccata, testari possumus. De  
quibus I. c. Paulus 1. Cor. 6. An ignoratis, inquit, iniquos non esse  
regnum Dei possessuros? neq; scortatores, neq; adulteri, nec ij qui  
concupiunt cum masculis, neq; idolorum cultores, fures, auari, e-  
briosi, maledici, rapaces, molles, Regni Dei heredes erunt.

Opera  
humana.



THEOLOGIA  
QVINTA.

Quam tu Religionem profiteris: eam opinor, quam  
& Martinus Luther, qui defecit ab antiqua, Christiana &  
Catholica Ecclesia, quo tamen vos in fide vestra nitimini.

*R.* Nos fundamentum religionis, in solo Christo, & Euangelio  
eius, velut in petra firmissima statuimus. Verumtamen, si vel Lu-  
therus, vel quispiam alius, doctrinam suam, verbo Dei congruen-  
tem esse, nobis probet: non secus illam, quam ipsam verbum Diui-  
num admittimus. Sin ei repugnantia doceat, is, ut Apostolus pre-  
scripsit, anathema nobis est. Porro, num vestra Russica Religio, sit  
per omnia scriptis Diuinis consentanea, nolo in presentia decerne-  
re. Deum toto pectore oro, ut vbiuis gentium, adeoque hac in tua di-  
tione, omnia ita agat, ut ea sint saluti populo Christiano. Nos Ec-  
clesiam Catholicam, nec loco, nec genti vni alligamus. Est enim  
hic cætus, per vniuersum orbem dispersus, eorum qui in nomine  
Patris, Filij Spiritusq; Sancti baptizati, ex Euangelio viuunt.  
Ab hac Ecclesia, nos nequaquam desicimus, sed à Latina, cuius ca-  
put est papa Romanus. Ideo quod ipse prior cum suis descinerit, à  
disciplina, institutis, atq; ex exemplis tam Christi quam Apostolo-  
rum, cuius tamen facti, nemini placide, uti conueniret, rationem  
reddit: non seipse corrigit, nec corrigi à quoquam, docerique pati-  
tur: quin imò omni violentia, errores suos & facta omnia defen-  
dit. Principatum hæc in Ecclesia, summa contentione appetit. At  
cum Græca olim iugo se illius subtraheret, idemq; quod & nos ab  
eo reposceret, percussa est ab ipso anathemate. Unde natum id, quod  
etiam hodie videmus, inter hæc duas dissidium: factumq; est ut  
hæc Romana, & Romana huic sic schismatica atq; hæretica.

S E X T A.

Quandoquidem vos à veteri Ecclesia seiunxistis: age  
dic, à quo Luther, atq; tu ipse, cum cæteris, vocati ad mu-  
nus

MOSCOVITICA.

5  
 nus Ecclesiasticum estis? Quomodo enim prædicabunt, scribit Apostolus, nisi mittantur? ad hoc, neque vllis miraculis, de quibus Christus ad Apostolos, dogmata vestra confirmatis.

R. Testis est Paulus, Christum cælo conscenso, dare dona hominibus, ita ut alios faciat Apostolos, alios Prophetas, alios Evangelistas, alios Pastores, & Doctores, ad edificationem sui corporis, si ve Ecclesie Ephes. 4. Quapropter cum vel Lutherus, vel alii ministri Ecclesie Euangelium purè tradunt, iuxta & Sacramenta à Christo instituta, fideliter administrat: hi nostra opinione, veri sunt serui Iesu Christi, salutis humanae causæ, à Deo excitati, et Doctores populo missi. Nam nos, quemadmodum dixi, nec Ecclesiam Catholicam, nec auctoritatem inaugurandi ministros Ecclesiasticos, soli capiti Romano tribuimus. quippe persuasi, DEVM semper, et ubi vis locorum habuisse, atq; etiamnum habere electos, voci suæ obsequentes, & Christum, unicum salutis suæ caput agnoscetes. Qui in nomine Christi coacti, potestatem habent, legendi ministros verbi & Sacramentorum. Habet, inquam, DEVS, eiusmodi homines, quam vis nonnunquam mundo ignotos, & numero paucos: vsq; eò, vt ne Elia quidem Propheta olim noti fuissent, nisi oraculo admonitus, illud audisset: Reliqui mihi septem millia hominum, Baalo genua sua minimè flectentium. Rom. II. Ad me quod attinet, facile id pius probare possum, me prius in vita, moribus, & doctrina benè exploratum secundum & exemplum & præcepta Apostolorum, à senioribus Ecclesie, in nomine Christi congregatæ electum, missumq; ad id esse, ut pœnitentiam & Christum prædicem crucifixum: in cuius nomine, offeritur hominibus peccatorum remissio. Gala. 6. Luca 24. Ceterùm, qui hunc in Ecclesia ordinem frande, potentia, Simonia aliis ve artibus consequuntur: eos, Petrum Apostolum imitati, exsecramur. is

Veri ministri.

Ordinatio illorum

## THEOLOGIA

6

*miraculo.* enim Simoni mago, idem precio ambienti dixit Acto. 8. Pecunia tua, tecum unà pereat. Facultatem edendorum miraculorum, datum esse à Christo Apostolis non nescimus. quippe quòd initio, Doctrinam Evangelicam confirmari ejusmodi prodigijs necesse fuerit, quæ posteriori tempore edi desierunt: nec nos hodie illa facere opus est, ut qui non novà quæpiam dogmata, sed à Christo & Apostolis tradita, mirandisq; testimoniis obsignata, postea verò injuria temporis quasi sepulta, Christianis in lucem rursus proferimus.

### SEPTIMA.

*Jejunia du-  
glia.* Quid sentis de ieiuniis Christianis, quæ vestros minime observare intellexi? R. Primum spirituale ieiunium, omnibus diligenter commendamus. de quo illud Esaiæ 58: Nonne hoc est, à me electum ieiunium, ut dissolvatis nexūs improbitatis, solvatis fascēs graves, & dimittas conquassatos, ut sint liberi, omnēq; lorūm dirumpatis? Nonne ut frangas esuriētī panem tuum, & pauperes ejectos introduces in domum tuam? visum nudum ut operias, & à carne tua non abscondas te? Hæc de spirituali ieiunio. quod abstinere se à peccatis, & misericordiam erga proximum declarare jubet. alioquin illud absq; hoc aliud, abominatur DEVS. Deindè id ex sacris literis, auditoribus nostris inculcamus, ut parè semper & absq; luxu, comedant ac bibant. Imminentibus verò adversis, iram divinam nobis denunciantibus, publicum plebi ieiunium, quèmadmodum id censuere Ionas & Joel Prophetæ, indicimus. quò sic omnes ieiuni et stentes, DEVM per Christum invocent, & necessaria ab eo implorent. tale ieiunium non minus quàm preces, elemosynas, aliq; in nomine Christi benignè facta, DEO cor humile & fractum aspicienti, gratam esse hostiam fatemur. Interim cum Apostolo populum docemus, ieiunium non in delectu, sed in modico usu ciborum, &

*garnis*

*ieiunium  
in abstine-  
ra confi-  
sit.*

carnis mortificatione consistere. 1. *Timoth. 4.* Posterioribus, inquit, temporibus, attendentes quidam doctrinis Demoniorum, prohibebunt contrahere matrimonium, & abstinere iubebunt à cibis, quos DEVS creavit, ad participandum cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognoverunt veritatem.

## OCTAVA.

Quæ est apud vos precandi ratio? R. *Constat, unicuique DEVM, per Filium ipsius Iesum Christum invocandum esse. Id enim nos ipsemet hisce verbis docuit Psal. 51. Invoca me die necessitatis, & ego te exaudiam. Hoc etiam Christus facere nos iussit. Pater noster cælestis, da nobis Panem, remitte nostra peccata, & libera nos à malo. Item, Ego sum via, veritas & vita. Io. 14. Via nimirum in cælum perveniendi. Sanctos verò defunctos propterea non invocamus, quòd nullum hac de re existet divinum mandatum, nullum sit in libris canonicis exemplum, nulla facta de precibus eiusmodi exaudiendis promissio. Quid? quòd DEVS se tantum coli iubeat? DEVM, inquit, tuum adorabis, huicq; soli servies. Mat. 4. Idem cum nullo alio gloriam suam communem esse patitur. Esa. 42. Consimiliter Petrus in solius duntaxat Christi nomine, dari hominibus salutem ait. Act. 4. Salva igitur gloria divina, de sanctis ea omnia sentimus atq; credimus, quæ sacra littera credenda docent, ad Doctrinam illorum puram, & vitam sanctam nostros mores pro virili componentes.*

*Solus Deus invocandus.*

## NONA.

Quam ob causam non adoratis imagines sanctorum? R. *Quia non id solum, verum etiam fabricari quoq; eas, & ad cultum proponi DEVS vetuit, Levit 26. Nec idola, nec sculptile Imagines vobis facietis, nec statuam erigetis, nec lapidem figuratam ponetis in terra vestra, ut vos eis incurvetis. Ego enim Dominus*

DEVS vester, & Io. i. Epistola. Filioli, cauete vobis ab idolis. Horum aliorumq; mandatorum memores, nullas omninò imagines in templis nostris habemus. non ignari pœnarum, quas quondam DEO, cultores illarum dederunt. Christus in cœlum palam ascensurus, pollicitus est se nobiscum per Spiritum Sanctum, usq; ad consummationem mundi futurū. Quam ob rem Paulus I. Cor. 6. corpora nostra, templa spiritus S. vocat, in quibus is habitat. Cùm autem sciamus Sanctos, dum hic vixerunt, se adorari noluisse: surge Corneli, inquit, Petrus: nam & ego homo sum. Acto. 10. Et Angelus Iohanni ante se procidenti, vide ne id feceris. DEVM adora. Apoca. 22. minimè credendum est, id nunc eos libentius accipere, (si modo sentiunt) cùm ad se homines auxilii causa, magis quàm ad ipsum DEVM confugiunt, munia sibi, hoc vel illud agendi, quasi DEVS omnibus satisfacere, vel nolit vel non possit, assignant. Nota suat omnibus, quæ David de imaginibus scribit. Oculos, inquit, habent, at tamen non vident, & aures, sed non audiunt: similes illis fiant fabricatores earum, quiq; spem figunt in illis. Has ob causas, nullæ imagines in templis Christianorum, aliquot seculis post Christum natum conspiciebantur. Id quoq; memorie proditum est, Epiphanium visam in templo pendentem depictam imaginem conuersisse, ac aditus dixisse, nullum eo loco poni debere eius rei, quæ coleretur simulacrum. Quòd si à quibusdam nostrum, in sacris adibus imagines tolerantur: non est hoc perpetuum futurum. Tollentur enim postquam ex animis hominum, verbo Divino eiectione fuerint. Nos id magis necessarium esse dicimus, ut voluntas Divina, & diligenter & fideliter populo explicetur. unde multò plura commoda, quàm ex imaginibus, auditores percipiunt. Quò Petrus, illud dicens respexit. præcepit nobis Iesus, ut prædicaremus populo. Acto. 10.

Dix nulla  
in templis  
Imagines  
fuerunt.

MOSCOVITICA  
DECIMA.

9

De coniugio Sacerdotum atq; coelibatu, quænam est  
vestra sententia? R. Hac in re, uti in alijs, seruatur à nobis  
disciplina Apostolica. Laudamus enim, beatumq; dicimus eum,  
qui hoc donum à Deo accepit, ut tam spiritu quàm corpore puro, Coniugi-  
um Sacer-  
dotum.  
seruiat Christo in Ecclesia. Quò si caret, facit melius, cum idem  
munus obit in connubio: ne forte sua impuritate, tum Deum offen-  
dat, tum Sanctam eius Ecclesiam. Vt autem Deus quondam, Sodo-  
mam & Gomorrhæam perdidit propter libidines: ita idem rur-  
sus adulteros ac scortatores iudicabit. Heb. 13. Quo magis ante-  
ferenda est Latina, Græca Ecclesia: in qua licet Sacerdotibus in  
matrimonio viuere. Quod Romana & anathemate, & ferro fieri  
vetat. De Monachis, quid scribam, ignoro. Nihil enim de illis Monachi.  
Christus, nihil Apostoli sanxerunt. Deus sit vniuscuiusq; Index  
& propitijs omnibus. Filium eius spiritu & veritate inuocanti-  
bus, qui cum Patre & Spiritu, est Deus, in secula benedictus  
Amen. Hac habes magne Dominator, ad tua interrogata,  
quantum te loquentem intelligere potui: sospes abs te, ut intrepide  
responderem animatus. quæ iussu tuo breuiter conscripta, tibi of-  
ferre. Quòd si quid à me, non omnia reor verba tua affecuto, præ-  
termissum est: queso ut id in meliorem partem accipere digneris.  
Cum verò, quibus firmamentis nitatur doctrina nostra, videas:  
ne oro abs te habear Hereticus, sacris rebus, margaritisq; cælesti-  
bus audiendis indignus: ut qui eas non calcare, cum mihi verbo  
diuino ostenduntur, sed humo tollere solitus sum. Ad hæc, est nobis  
omnibus communis iudex iustissimus, Iesus Christus, Dei Filius. Vnus ius-  
dex omni-  
um.  
qui solus agnos ab hædis, Zizania à tritico stultas virgines à pru-  
dentibus verè separabit, ac mercedem vnicuiq; pro meritis dabit:  
oues voci suæ hic obsequentes, in gloriam cælestem recipiet: impios  
autem, aternis pænis addicet. vbi erit fletus oculorum, & stridor

dentium. Quod reliquum est, Deum id indignus eius seruus oro, ut te magnum principem, & Monarcham, generis Slavinici, per Spiritum suum omnibus bonis augeat, atq; regat. quò tua omnes actiones, sint maiestati ipsius laudi, Christiana Reipub. commodo, hostibus autem generis Ethnici exitio.

De hoc  
scripto.

Hæc fuerunt tradita, principi Moscorum, Anno Christi 1528. 25. Die Augusti, in perniciem hominum nato. Vides pie lector quàm verè, quàm modestè. Ad qua ut is, & ineptè, & superbè Respondit, dato eidem Rohite scripto Rustico, eleganter ornato, id facile erit hinc cuius sani iudicij cognoscere. Qua ego, ex inculto ac horrido Moscouitico, verbis quidem Polonicis, at non Phrasibus expresso: incultè etiam fatcor, ne quod videlicet verbum, adèd arguti Theologi pratermissum esse, aut purum propriè redditum videretur: tamen bona fide, quantum semirussica percipere licuit, interpretatus sum, additis singulis capitibus Apologiis. adiunxi & alia Fabri, Sacrami atq; Scargæ, ex quibus omnibus, tam vera, quàm falsa religio Russorum, facili negotio cognosci à lectore poterit.

\* \*  
\*

RESPON.



RESPONSIO IOHANNIS  
BASILII, MAGNI DVCIS MOSCO-  
RVM, AD HANC RARITAE CONFESSIONEM  
*fidei data ipsi in vrbe Moscua, Anno 1570.*

*Kalend. May.*

\* \*  
\* \*

P R A E F A T I O.



Ixi antea coram, quod nunc etiam repeto,  
nolle me tecum vllum colloquium institue-  
re. Non enim eo sciscitaris animo, vt assentia-  
ris dictis: sed quò nostra explores. Faciendum  
igitur mihi existimaui, id quod nos Dominus  
noster docuit: Nolite, inquit, sacra dare canibus, neque  
nostras margaritas ante suos proicite, ac si dicat, nec Dei  
verbum, cum canibus infidelibus, Sacrae scripturae crede-  
re nolentibus communicandum, nec Diuina mysteria  
iisdem esse ponenda. Vt pote qui hisce arcanis cognoscen-  
dis, indigni sint, ac innata malicia, veluti canes, ea allatrèt,  
& dilacerent inq; suis sordibus, ceu suos voluentur. Pro-  
indè indigna res est, vt pretiosa verba, ante istiusmodi ho-  
mines spargantur: quippe qui ea non tantum dissipent,  
verum etiam docentem mordeant: eoq; insolentiae deue-  
nerint, vt nondum percepta, alios doceant, ac ita in dete-



rius ruant. Quo fit vt verbum saluificum, vertatur illis in perniciem. Præterea Apostolus Paulus, Epistola ad Timotheum, iubet nos hæreticum hominem, semel vel bis admonitum vitare: quòd talis erret, & peccet, damnatus à seipso. Itaq; hæc tua, silentio præterire volui. Huc illud accedit, quòd in multis nostris regiis negotiis occupato, non liceat, de his, è scripturis sanctis viritatem tibi demonstrare. alioqui me dicentem, æstas assequeretur. attamen non nihil respondebo. ne me fortè, vel non intellexisse, quàm lethale effuderis venenum: vel adeò rudem sacrarum litterarum esse existimes, vt vestra refellere nequeam: neue me ad tam dolosas tenebras, negligentia deflexisse, aut gratè tua dogmata accepisse putes. verum enim est Christiani, Mysteria suæ religionis tenere. Quapropter conscientia vestra causa, paucis mihi compellandi estis.

## LASICIVS.

Qualia sint futura istius hominis, ea quæ sequentur dicta, satis ostendit ipsa præfatio. qua omiſſa, ad ea quæ infrà, non minus perperam scripsit, pro ingenii mei tenuitate Respondebo. ne utiquam prætereundam silentio ratus, tantam in homine barbaro, Christianitatis arrogantiam. Neq; enim causam video, cur nobis compertiora tradere, verumq; tueri non liceat, si isti incerta falsaq; scribere libuit. Quæ à Christiana Religione, non sunt aliena, vel saltem non esse, mihi videntur: ea non refellam. Sicubi prolixior fuero, Zelo id pio ascribet pius lector. Impiorum hostiumq; veritatis iudicia, nihil moror. verorum Christianorum sententiæ, mea omnia subijcio. Sed prætermittendum non videtur, quòd Rohitam nihil minus quàm hæreticum, iste tot errorum defensor, in numero

mero ponat hæreticorum, ab Apostolo vitari iussorum. melius de hæreticis Aeneas Syluius, in gestis Concilii Basilienfis. Hæreticus, inquit, nemo est, nisi q̄ Catholicā fidē respuit. Cōstat autē hāc 12. articulis cōplexos esse Apostolos. quam nos, qui Euangelici vocamur, subscribimus, purè confitemur, ac mordicus defendimus. Præter hæc, prima illa quatuor Concilia suscipimus. videlicet Nicænum. Anno Christi 326. (etsi paulò plus triennio durauit) contra Arrium, inæqualem Deo Patri Filium statuentem; Constantinopolitanum 383. contra Macedonium, Spiritum S. Creaturam esse dicentem. Ephesinum primum. 434. aduersus Nestorium, non Deum, sed merum hominem Christum, Maria esse natum aientem: & Calcedonense. 453. aduersus Eutychetem, corpus Christi, post eius cum Deitate coniunctionem, in Diuinitatem esse conuersum somniantem, celebratum, à quibus conciliis qui dissentiant, ij Imperatoris quoque iudicio hæretici sunt. Quicumque, inquit, ita non credunt, vt 318. Sancti patres tradiderunt, Catholicam fidem in ciuitate Nicæa fundantes: centum quoq; & quinquaginta alij venerabiles Episcopi, qui in alma vrbe Constantinopolitana postea conuenerunt: & sicut Athanasius, & Theophilus & Cyrillus sanctæ recordationis, Episcopi Alexandrinæ ciuitatis, credebāt, quos etiam Ephesina Synodus, (cui beatæ memoriæ Cyrillus præfuit, in qua Nestorii error expulsus est) in vniuersis secuta est: quos & nuper venerabilis Chalcedonensis Synodus est secuta, prioribus conciliis Sacerdotum, ex omni prorsus parte consentiens, nihilq; adimens Sacrosancto Symbolo, neq; adiiciens, sed Eutychetis dogmata funesta condemnās: sciant se esse hæreti-

*Hæreticorum.**402 10  
cilia**2**3**Prima 4  
concilia.**4*

cos Iustinianus Codicis lib. 1. tit. 5. de hæreticis. Quod de nobis hæc omnibus subscribētibus, minimè dici potest. Carpere vitia, tam doctrinæ quàm morū, quæ tanto æuo, prætextu religionis irreperunt in Ecclesiam, nequaquam est hæresis habenda.



### CAPVT I. DE LVTHERO.

**S**it autem primum de Lutero doctore vestro, meum verbum, qui vt vita, ita cognomine sibi vsurpato (Lut enim sermone nostro, truncem significat) trux erat. Etenim impetu in Christum, lapidem angularem facto, tam instituta eius euertit, quàm Apostolorum sanctorumq; Patrum doctrinam distrahit, destruit, in obliuionem adducit & sacras scripturas inuertit, sensum illis affingens, non quem in se habent, sed quem ipsi deprauatâ mens atq; libido suggerit. Cæterum v̄ illis, ait Esaias, qui fratribus suis turbidam aquam dant bibendam, id est, qui eos, à vera fide, doctrina inconuenienti abducunt. hætenus de nomine. nunc rem ipsam magis declarabo.

### LASICII APOLOGIA.

**V**ides prudens lector, quàm imperitè is homo, etymon Lutheri, media Germania in oppido Isleben, Comitum Mansfeldensium, Patre Iohanne Luther, Matre verò Margareta

reta 10. Die Nouembris Anno 1483. nati, ac ibidem 18. Februarii  
 1546. flagrante bellis Germania mortui, è lingua deriuat Mosco-  
 uitica: cum si origo illius inspicienda foret, non ab asperitate, sed  
 à puritate tractum esse videatur. Lauter enim superioribus Ger-  
 manis, Luter Saxonibus, purus clarusq; est. aut si literam h,  
 interponas, Luther populi Dominum significat. quod nomen  
 Germanis antiquum est. ac Lambertus Assasunburgensis ( ita  
 enim cognomen eius legi debet ) in historia Germanorum, qui-  
 busdam in libris titulo carente, Anno Do. 842. Lutherum re-  
 gem & certe negari non potest quin fato quodam, huius viri ope-  
 ra, doctrina Ecclesia reddita sit purior. Non minus Mosco in-  
 epti Gilbertus Genebrardus, Theologus Parisiensis, cum eun-  
 dem virum, lib. 4. sua illius Chronographia maledica, Hebrai-  
 ce Luther cognominat. nisi forte cultor scribere voluit. ex quo  
 posse elici illum Antichristi numerum 666. Apoca. 13. pueriliter  
 ratiocinatur. contra lib. 3. Anno Christi 671. Vitaliani Papa res-  
 gestas commemorans, ex μαροῦπιτι verbo, secutus opinor  
 Postellum, eundem numerum exprimit. At, quod illi Antichri-  
 sto indet cognomentum, quem sub finem mundi, uti Iudæi Chri-  
 stem, exoriturum, & duos tantum ac quadraginta menses, Antichri-  
 stus.  
 regnaturum, cum Romana Ecclesia credit? Cuius opinionis, et-  
 si sit Iodocus quoq; Chlichoueus, eiusdem schole alter Magister:  
 tamen negat ea que in Daniele, Euangeliis Epist. ad Thessal.  
 de Antichristo scribuntur, posse facile Mahumeti accommodari:  
 aut in eo completa complendaue videri. ut de grauisima tribu-  
 latione, ventura circa finem mundi, de arrogantia diuini numi-  
 nis, qua extolletur Antichristus dicens se Deum, de diebus abbrevi-  
 atis propter electos, cum lex corruptissima Machumetana, in  
 dies manus sumat incrementum, de Elia & Enoch mittendis  
 contra Antichristum, de Iudæis ipsum pro suo Christo recepturis.

Lutherus  
 natus.

Cromerius  
 lib. XI. Re-  
 rum Polo-  
 nicarum  
 Lutherum  
 ducem seu  
 Magistrum  
 ordinis  
 Teutonici  
 in Prussia  
 nominat.

& reliquis. quae ille scribit in Cap. 27. Damasceni lib. 4. addo  
 tam hi, quam Moschus, opinione de Antichristo errant. Quod si  
 hoc Moschicum Argumentum, alicuius momenti habendum esset:  
 tum sanè & illud oppidum Anglicum Luteruort, hoc est puri ver-  
 bi in quo Iohannes Vicleus Luthero puritate Doctrina penè  
 par, ducentis ab hinc annis concionatus est, atrox & immitte  
 habendum foret. Cetera à Mosco simpliciter dicta, eodem pa-  
 cto negamus. ad species corrupta à Luthero Christiana Doctrina,  
 euerforumq; Apostolicorum institutorum, si descendisset, nos  
 quoq; responderemus. Lutherum id fecisse, omninò negamus. vi-  
 tia cum Ecclesia Romana ostendisse, corrupta emendasse, superflua  
 rescussisse aimus. Qui se tamen disputationi publica, semper offere-  
 bat, & Iudicibus non suspectis submittebat. Verum ut à Papa Leo-  
 ne x. Anno Christi 1520. 17. Iulij condemnatus est, non conui-  
 ctus: ita nunc damnatur à Mosco non visus non lectus, nò expen-  
 sus. Cuius rudi praeiudicio, ego hoc multò grauius oppono Erasmi  
 Roterodami, de eodem iudicium. Anno 1520. Colonia typis editum.  
 Optimus quisq; & Evangelica doctrina proximus, minimè est in-  
 fensus Luthero, is omnibus aequis, equum petere videtur, & quia  
 nihil ambit: idèò minus suspectus est. Qui hactenus scripserunt  
 contra Lutherum, improbantur etiam à Theologis. Mundus si-  
 tit veritatem Evangelicam, & fatali quodam desiderio videtur  
 huc ferri. Vnde quia id fortè à Deo, non oportet odisse, resisti. Idem  
 Erasmus, Marino, & Eleandro, legatis Leonis x. Papa pollicenti-  
 bus sibi, magnorum censuum atq; vectigalium Episcopatum, si ad-  
 uersus Lutherum, pro sede Romana stylum stringeret. Maior est,  
 inquit, Lutherus, quàm ut ego in illum scribam: maior est, quàm  
 ut à me intelligatur. Planè Lutherus tantus est, ut plus erudiar  
 & proficiam ex lectione vnius pagellae ipsius, quàm ex toto Thoma  
 Aquinate. Et libr. 22. Epist. ad Iodocum Decium. Sigismundi  
 Regis

Regis Polonia Secretarium, Anno 1529. Quae Lutherus destoma-  
 chatur in nostros veriora sunt quam vellem. De libero arbitrio,  
 de bonis operibus ac meritis, deq. similibus, & quae urget si mo-  
 deratè tractentur, mea sententia propius accedunt ad vigorem  
 Euangelicam. Themata cum fructu pietatis, disputari possunt in-  
 ter eruditos, si absit pernicatia veritatis inimica. Sic Oecolampa-  
 dius, vir in idem suo tempore doctissimus, qui Basilea decessit An-  
 no 1531. vti Erasmus. 1536. Lutherus, inquit, Euan-  
 gelica veritati propius accedit, quam aduersarij sui. Mirum, cum  
 meliora non offerunt, quod sole clarius est, tamen condemnare non  
 verentur, quod improbare quantum satis est, non possunt. Verè  
 dicit Ennius: pellitur è medio sapientia, vi geritur res. Quae ego  
 Lutherana legi, non enim omnia legi, adeò immeritò reijciuntur,  
 vt fiat etiam iniuria sacris literis, quas ipse syncerius exponit. Ple-  
 rag, ab eo dicta, tam certa sunt apud me, vt si etiam caelestes An-  
 geli contradicant, non me sint à sententia mea depulsuri. Refert &  
 Io. Manlius in locis communibus Maximiliano 2. Imp. Anno  
 1562. dicatis, haec Philippi Melancthonis verba: Dux, inquit,  
 Fridericus Elector, Erasmus Roterodamū in eo conuentu, quem  
 Carolus 5. Imp. post coronationem Colonia habuit, amanter ora-  
 uit, vt liberè diceret, num erraret Lutherus in iis, de quibus pra-  
 cipue differuit controuersis. Vbi Erasmus planè dixit, rectè senti-  
 re Lutherum. Interrogans ulterius Princeps, quid tandem o  
 Erasme peccauit is meus miser Monachus, quod ipsi tam infesti Duo pecca-  
 ta Lutheri  
 sint omnes, & sic cum persequerentur? Duo inquit, clemētiss. Prin-  
 cept peccata commisit. Nam coronā Papa & Episcopis, Monachis  
 autem ventrem abstulit. Hac docti viri de Luthero. Quum &  
 ipsemet ita de se ad Henricum 8. Anglorum Regem, Anno 1525.  
 Tomo 2. Vittenbergenst. Tua Maiestas apud se cogitet, quidnam Lutherus  
 de se.  
 mali possim docere, qui nihil aliud doceam, quam fide Iesu Christi,

*Filij Dei pro nobis passi & suscitati, nos saluos fieri oportere. sicut testantur Euangelia & Epistola. Hoc enim est caput & fundamentum doctrinae meae. super quod postea aedifico & doceo charitatem, erga proximum, obedientiam erga politicos magistratus, tum crucifixionem seu mortificationem corporis peccati, ut itidem praescribit doctrina Christiana. Porro quod ab usum & tyrannidem pontificum taxo, qui alia quam ista praedicta, imò contraria docent, interim censibus, pompa, ventribus, imò regnis & principatibus, omniumque opibus inhiates nonne id ipsum & vulgus sentit & dānat. Atque ipsimet coguntur fateri? cur non emendat sese, & recta docent, si odio & correptione liberi esse volunt? videt maiestas vestra, quot viri sapientissimi, quot illustrissimi principes, & ciuitates mecum faciunt, & Deo gratia, doctrinam Euangelij singulari Christi beneficio per me repurgatam, cupiant indemnata.*

*Repurgat  
doctrinā.*



CAPVT 2. DE LVTHERICANIS CON-  
CIONATORIBVS.

**A**Lterum esto meum verbum, de cognomine vestro, nimirum quod imitati magistrum vestrum Lutherū, Kaznodzieie vocamini. neque id ab re. Etenim nimia praedicti calliditate, verbum Dei falsò explanatis. Vt autem Diabolus caelo deiectus, pro Angelo lucis, nomen tenebrarum & deceptoris acquisiuit, Angeliq; illius, Diaboli appellati sunt; eodem modo etiam vos, ac quemadmodum Satan, origo

origo est diabolorum, & Angeli ipsius diaboli dicuntur: sic & vester auctor, vocatur Luther: vosq; Kaznodzieic dicimini. Qua de re hæc Paulus, electum illud instrumentum. Non mirum, inquit, nam sicut se Satan in Angelum Iudeis transformat: ita ministri etiam eius, seruos se esse veritatis dicunt. Similiter præceptor & Dominus noster Iesus Christus: Cauete à falsis Prophetis, ad vos in vestibus ouillis venientibus, qui intus sunt lupi rapaces: quos ex fructibus ipsorum cognoscetis, id est, ex doctrina, qui à Deo sint, quiq; falsa doceant intelligetis, nō ex titulo doctorum, quo tanquam veste simplici ornati, intus fouent spiritum malitiæ, falsas, fraudis plenas, & inhonestas doctrinas, Iohanne id scribente, Qui non intrat per ostium in ouile, sed caulam transcendit, is est fur & latro. Simili modo vos septa verbi Diuini transfiliistis: occupatisq; doctorum cathedris, oues Christi, pretioso sanguine quæsitæ, doctrinis vestris depredamini: & veluti fures, nequam per ostium ingressi, nec id à quoquam agere iussi, surripitis mactatisq; At ille ostiarius dixit Petro superiori Apostolo: Pasce oues meas. Idq; ter idem repetiuit, quòd ipsum toties abnegasset, initium pœnitentiæ omnibus ostendens. Quam salutem vos reiecistis. Sic alio etiam loco eidem dixit. Dabo tibi regni cœlestis claues, quicquid ligaueris in terra, id & in cœlo ligatum: si quid solueris in terra, id quoque solutum in cœlis manebit. Postea idem beatus Apostolus, potestatem à Christo omnium rectore accepit, quā suis discipulis tradidit, & per oppida Episcopos, id est, visitatores, qui vsque ad nos peruenerunt, constituit. Hi verò per ostium introierunt, & Christus ostiarius, fores illis aperuit: cuius oues, pro viribus quisq; suis

*Fructus  
Prophetarū  
dōctrina.*

*Petrus  
Christus  
ter com-  
pellat.*

*Episcopi.*



pauerunt. At vos nequaquam per hostium ingressi, petulanter vobis munus docendi arrogastis. ideoq; fures ac latrones appellamini. sed de his satis.

LASICII APOLOGIA VOCATIONIS  
MINISTRORVM, REFORMATARVM ECCLESIA RV M.

**S** Imibi singula verba, istius insulsi hominis confutanda essent, Sac ea quorum nos insimulat diluenda, in immensum opus excresceret: nec id sine bili, cui & ipse indulset, fieri posset. quocirca multa, tam hic quam alibi, ex industria pratermitto, aliis ea iudicanda relinquens. nec minus rursus inepte ludit, in verbo ministrorum Ecclesie: qui Kaznodzieie lingua nostra, non à corrupendo, ut is egregius scilicet grammaticus autumat: sed à contionibus habendis, appellationem sortiti sunt, toto hoc scripto, insigni iniuria ab illo grauati, calumnijs obruti. Caterum nos illud tempus, futurum aliquando speramus, quo equiorem Christus feret, de veris Ecclesia sua Ministris sententiam. Non conuenit ut conferuus damnet conferuum. Dei enim est hoc omne iudicium, cui omnes vel stamus vel cadimus. Non esse ante tempus indicandum. Apostolus monet: ac de talibus iudicibus, qualis Moyses vnus est. Hac ad Corinth scribit. Ego, inquit, minimi facio, de me, vel à vobis, vel ab humano die indicari. Diem, tēpus hominum intelligens, quo alij de alijs, (plerumq; perperam) iudicare solent. Omisissis igitur alienissimis à verbo criminationibus, ad rem ipsam accedamus. Qua ratione Ministri Ecclesiarum reformatarum extiterint, vocatiq; ad docendum sint, responsum est paucis in questione 6. Plura dicentur ad caput 9. Verum & hic aliquid. Etenim nos quotquot nomina Christo dedimus, scripturas scrutari, Spiritus probare, & id quod acceptū sit domino, quoq; eius voluntas

De Mini-  
stris refor-  
matarum  
Ecclesi. in

voluntas esset explorare, Prophetas ex fructibus ipsorum cogno-  
 scere, Babylone spiritali excedere, ac ut Pater cælestis operarios in-  
 messem suam extruderet, petere orareq; iusti, id fecimus: corda no-  
 stra (absit dicto inuidia) ad ea omnia spiritu Diuino impellente.  
 Tum verò, cognitis falsis spiritibus & Prophetis, id est, legis Diui-  
 na interpretibus, ad meliores, & ad illos sapiētes transimus, quos  
 se Christus cæcis Pharisæis, qui nec hodie quidem non sunt, missu-  
 rum recepit. Matth. 23. Accepti hi à vera Ecclesia, reiecti à falsa.  
 Haud aliter quàm, uti olim & Christus: & Apostoli spreti à Iu-  
 daeis non electis fuere. Ac ut eorum series, à Waldensibus in Sa- Ordo illo-  
riam.  
 baudia, circiter Annum Christi 1160. à Fratibus Bohemis,  
 in Bohemia, Anno 1467. à Luthero in Germania 1525.  
 Semel instituta est: ita adhuc successione doctrina eiusdem, integra  
 durat. Hi porro, dum accepta à Deo sapientia dona, cum alijs com-  
 munita faciunt, populum Dei captiuum Babylone educunt, edu-  
 ctum rudimentis pura fidei imbuunt, Antichristi, tam diu latè  
 dominantis, fraudes, scelera, errores. derogunt: manet penes il-  
 los, eadem ligandi fontes, soluendiq; respicientes potestas, qua ve-  
 ri antecessores ipsorum, idem agentes, prædicti fuerunt. Enimuc-  
 ro Petri, Pauli, Timothei successor habendus est, non qui in catho-  
 dris eorundem, ut doctrina dissimilis, ita moribus dispar sedet:  
 sed qui virtutes exprimit, officium exequitur: nempe ut Turca,  
 non est idèò Cæsar habendus, quòd Constantinopolim, Cæsarem  
 seu Imperatorum sedem occupauerit: sed solus Rudolphus 2. qui  
 nunc Rempublicam Christianam sæliciter administrat. Licet igitur  
 talem Apostolorum successorem, homo vetet Evangelium a-  
 lijs nunciare: tamen quia minister Dei est, prestare id, vel vite sue  
 periculo debet. Clama, inquit, nec cessato: attolle tanquam tuba,  
 vocem tuam. Esaiæ 58. item prædica sermonem, insta tempesti-  
 uè, intempestiuè, increpa, exhortare. 1. Tim. 4. Ita Apostoli probi-

biti ab illis, legitima successione sacerdotibus, ne in nomine Domini Iesu docerent: non paruerunt id vetantibus. Act. 4. Aldad quoque, & Medad, afflati à spiritu Diuino prophetarunt, non petita à Mose id agendi facultate. Nume. 11. Prophetauerunt etiam Saul, quamuis extra ratum numerum. Idem fecerunt illi, quos solos spiritus Domini inuaserat, prateritis superbis Episcopis & Pharisæis. Act. 2. Tantò minus hodie, minor Mose Papa, à nostris Aldadis atque Medadis, ab eodem spiritu voluntatem Diuinam edocetis, & a patre illo familias, ad vineam ipsius, melius prioribus colonis excolendam missis, consulendus super hac re fuit. Ad hæc, si quid hoc ad rem pertinet, uncti rasiq; in papatu fuerunt, & docendis alijs destinati, qui primùm veritatem Euangelicam, è tenebris, in quas conuersus erat mundus, Dei beneficio, in apertum protulerunt, ut sponso breui venturo, sponsam Ecclesiam, vera fide atque caritate exornarent. qui tandem consentiente Ecclesia, collegas sibi sacro ritu asciuere: delegatiq; sibi à Deo muneris, alios participes fecere. Verùm licet ij tales non essent: tamen Babylone, voce Angelica exire iussis. Apoc. 18. tacite permittitur, meliorum ductorum, ministrorumq; nouus ordo. Certus enim omnis tam diu durare solet, quam diu capita habet. Cognita semel voluntate Diuina, opus præconibus erat, per quos ea ad posteros propagaretur. Insuper, nemo sana mētis inficias iuerit, datam esse Ecclesie Christi, duodecim capita catholica religionis profitenti, (quod certè nos, ut ante dixi, facimus,) sicut peccata remittendi, tenendiq; & iudices idoneos, ceteraq; quibus ordo conseruetur constituendi facultatem: ita homines ad docendum accommodos, eo quo id in Actis fecerunt Apostoli modo, & Paulus præscripsit, ad ministerium publicum vocandi. Mitto Phariseos, sibi solis Ecclesiam, à qua tamen sunt remotissimi arrogantes, & hæc omnia negantes. Quid enim amplius cum istis disceptaremus, quos pridem instin-

*Etu Diuino, haud temerè missos fecimus? Mortui sunt nobis, ut nos ipsis, de utrisq; autem, iudicet Deus, iudex incorruptissimus. Porro, qui hos nostros, ut vocatos esse à Deo appareat. sui muneris, miranda aliqua testimonia edere volunt: illi eodem iure, ab omnibus, qui hodie sunt Christianis, miracula exigant, quæ credituros in Patrem, Filium & Spiritum Sanctum secutura Christus prædixit. Matth. 16. Iohan. 14. aut neget illos fuisse Christi discipulos, qui Demonium lunatico eycere nequiverunt. Matth. 17. Quamuis potestatem in Demonas, iam ante acceperant. Matt. 10. Verus Dei legatus atq; minister erat Iohannes Baptista: tamen nullum signum fecit. Io. 10. Quid enim nunc miraculis opus ijs, qui nihil diuersi ab illis adferunt, quorum tot prodigijs firmata roborataq; est doctrina Evangelica? Pulchrè autem IOHANNES CALVINUS, de hoc nouo Ministrorum ordine. Cùm inquit, nobis Spiritus Dei, per os Pauli præscribat, ut decenter & compositè fiant omnia: ordinarium Ministerium reuerenter semper colendum esse censeo. Sic igitur fert, vera ratio & Dei mandatum, ut nemo se temerè ingerat, nec priuatus quisquam sibi pastoris munus usurpet: sed ut pastorem iudicio electus, & gregi oblatus, ipso consentiente approbetur, huc accedat solennis manuum impositio, quam ordinationem vocant. De qua sola, cùm tantopere nobiscum litigent Papiſta, satis ostendunt, quod præcipuum erat, se negligere, nempe electionem. Et infra. Quia Papatyrannide, abrupta fuit, vera ordinationis series, nouo subsidio nunc opus est, ad Ecclesie instaurationem. Remedium verò affert Deus ipse, dum idoneos & probos doctores excitat, qui Ecclesiam in deformibus papatus ruinis iacentem ædificent. Atq; omninò extraordinarium fuit hoc munus, quod Dominus nobis iniunxit, dum opera nostra, ad colligendas Ecclesias usus est. Qui ergò ita præter spem hominum, insolito more repente apparuerunt. Sincera pietatis vindices: eorum*

De miraculis

Calvinus de ordine ministrorum.

vocatio, à communi regula aestimari non debet. Caterum hac lege Diuinitus vocati sunt, vt Ecclesijs rectè compositis, alios pastores substituunt in suum locum. hac ille epistola ad Sigismundum Augustum Regè Poloniae, Anno nati vnici Sacerdotis omnium 1554. Ait Moscius ex doctrina iudicandū de doctore esse accipimus conditionem. modo ne sit cæcus, neq; surdus index. At quis cæcus, nisi seruus meus? aut surdus, sicut nūcius meus quem mitto. Esa. 42. Cetera sunt mera conuitia, ab eo qui nunquam gustauit Luthèrianam doctrinam profecta. Nos ouile Christi nequaquam transgressi sumus, vt fures dici iussè possimus. Sed nati in eo ciues, veritatem Euangelicam asserimus, oues Christi, quorum hoc interest, melius mercenariis pascimus. De Petro quod adducit, nihil ad rem facit, fatemur cum Augustino, Christum non soli Petro, sed toti Ecclesie, quam Petrus significabat, locutum fuisse. tractatu super Iohan. 11. 8 & 124. Cap. 21. Constitutos esse ab Apostolis Episcopos, quorum series adhuc duret verum est. eodem pacto propagati ab Adamo homines, vsq; ad diluuium peruenierunt. Sed vitioque corruptissimi. Adeo, vt illos priores Deus eluuiè perdiderit, octo exceptis, istis verò Apostolorum successoribus, vt videre est scriptis filios Abrahæ fidelis è lapidibus excitauerit, qui sub hunc mundi occasum clamarent, quod iidem antesignani, non absque scelere tam diu reticebant.

Petrus sig.  
nificat Ec  
clesiam.



CAP. 3. NEGAT ROHITAM ESSE  
Christianum.

CHRISTIANUM te appellas, at nos ea de re filius tonitruū sic edocuit. Qui non confitetur Iesum Christum, in carne

carne venisse, nec hęc doctrinā adfert: hunc vos gratulantes ipsi, ne quidem alloquamini. alioqui qui hoc fecerit, is particeps fiet, malorum eius operum. Secundum quod dicitur, non es tu Christianus. nam quemadmodum Christi, ita Sanctorum Patrum Doctrinam & peruertis, & reiiicis.

## LASICII APOLOGIA.



*Q*uod Moscus, huic Ministro Christi, omnia religionis Catholica capita, ab Apostolis tradita amplectēti, nomen Christiani adimit: id eodem iure facit, quo Linones solo illorum exuit, & Lituaniis pridē multa abstulit. Deinde, tam hoc verē dicit, quā illud iudai de Christo in Talmud, Misabō cap. 209. At inquit nouerunt, quōd maleficus magus fuit & omnia miracula eius fuerunt ueneficium. propterea sententia mortis, iure in eum lata est sicut precepit nobis Deus noster. hac Io. Reuchlin in defensione contra calumniatores suos Colonienses, Tubinga. 1514. Possē autē ō Mosce demonstrare. perueri a nobis disciplinam Christianam, nec nos sanctam habere. scripturarum diuinarum auctoritatem, hoc opus hic labor est. sane hac facilius nobis, à malis obijciuntur, quā probantur. Nos cum Iohanne Iesum in carne in mundū uenisse, eamq; certo in loco semper esse credimus. alij olim erant, qui hoc non credebant. Profectō nimium ridiculus es, qui aded inscitē, oracula diuina contra nos inslectis. Proinde tam his, quā alijs criminacionibus tuis, illud bona conscientia opponimus. 2 Cor. 6. ut deceptores, & tamen ueraces. Et ipse Dominus Mat. 5. Beati eritis cū conuiciati fuerint uobis, & persecuti fuerint, ac dixerint omne malum aduersum uos, mentientes, propter me. Idem auid Lucam. cap. 6. Beati eritis, cū uos oderint homines, & sepa-

*Iudeorum  
sententia  
de miracu-  
lis Christi.*

*Moscos ri-  
diculus.*

rauerint vos, & conuiciati fuerint, nomenq; uestrum, ut malum  
eiecerint, propter filium hominis. Gaudete illo die & salite. Satis  
autem constat, ista omnia, etiam hodie, veros Christianos experiri  
falsos, alta pace frui.



CAPVT 4. DE PATRIBVS SEV  
Doctōribus Ecclesia.

**A**Is te id tuos docere, vt quilibet Christianus,  
firmè credat omnibus scripturis, à Patribus  
& Apostolis, nobis traditis, magnisq; miracu-  
lis confirmatis. At verò vos ipsi, ea quæ alios  
docetis transgredimini: omnia à Sanctis Patri-  
bus accepta peruertistis atque abiecestis. Ite, inquit, Iesus,  
ac Paganos omnes erudite, Baptizātes eos in nomine Pa-  
tris, Filij & Spiritus Sancti. Docentesq; seruare omnia,  
quæ præcepi vobis. Ego autem vobiscum sum vsque ad  
consummationem seculi. Hic aduerte, quam diu se nobis  
affuturum polliceatur. Vbi autem nūc sunt Apostoli, illæ  
diuinæ aquilæ? An non secundum dictum eiusdem, ibi-  
dem vbi illud cadauer Diuinæ incarnationis cum Patre se-  
det? Esse cum nihilominus hodie cum credentibus, futu-  
rumq; non solūm vsque ad exitum nostrum, sed etiam do-  
nec secula finiantur, id quod dixit declarat. Et illi quidam  
tanquam boni ædificatores expleto munere: à suo rectore  
sibi

*Apostoli  
sunt in  
calo.*

sibi demandato, ad cœlestia gaudia commigrârunt, Iesus enim Christus, postea quàm impletum fuit illud prædestinatum mysterium misit prædicaturæ Diuinos dicipulos Apostolos. quibus cum fuit, ac etiamnum est cum fidelibus. quin futurus cum iisdem vsque dum mundus consummatur, & ipse veniat iudicatum viuos & mortuos. Ad hæc, cùm pro nobis pœnas lueret, naturæ corporatis exemplens arcânium cumque patri pro dicipulis, & mundo verso supplex esset, dixit se illos ita in mundum mittere, sicut ipse in eum demissus erat. Nec, inquit, pro his solum te oro: verùm etiam pro credituris in me, ad horum verba. Vt omnes sint vnum, quemadmodum tu in me, ô Pater es, & ego in te. Donec, inquam, omnes idem sint in vobis, & mundus fidem accipiat. Vides Sanctorum Patrum multitudinem: quodq; Christus genitorem suum pro illis etiam orauit, qui propter verba Apostolorum, credituri erant in ipsum: quò vnum fieret cum Patre Filio & Spiritu Sancto. At non essentia, sed fide, mandatorumq; Diuinorum obseruatione, vt deinceps cœlestibus bonis exfaturarentur. Pater enim in Filio, ac is in Patre, faciunt, vt homo præstandis mandatis idoneus sit, habitetq; in Deo. Apud Marcum quoq; hæc idem. Credentes, ista sequentur miracula. Nomine meo expellent Dæmonia, exteris linguis loquentur, serpentes tollent, ac toxica illæsi bibet, agri ad impositas sibi manus illorum sanabuntur. Multa verò talia fecere Sancti Patres. Magnus ille Basilius Casareæ archimystra, præscriptam Theophoro atq; Ephremo Syro precationem lingua Syra, mandauit vt recitarèt sermone Helenico, quarum rerum multa similia, si voles, in Diuinis monumentis reperies. Quòd si illi falsi Pa-

*Christus  
nobiscum  
semper fu-  
erunt.*

*Fide sa-  
mnes vni.*

*Basiliij  
miracula.*



stores fuissent, nec per ostium ad pascendū gregem Christi ingressi: nullo modo ista stupenda, de quibus Euāgelium, patrare potuissent. Quomodo autem habendam fidem esse, omni sacræ scripturæ dicitis, quam ipsi & deprauatis & respuitis? Quod de miraculis scribis, de his Paulus, missa ad Corinthios. videlicet miracula & Prophetias fieri, non credentium, sed infidelium causa. Quapropter si vos è numero credentium essetis, Sacris literis fidem adiungeretis, miracula non spectaretis. Sic & apud Iohannem Christus. Quæritis me, non ideo quòd miracula videritis, sed quia pane saturati estis. Et vas electū ad Hebræos, Sapuistis veluti pueri, iique quibus lacte, non solido cibo opus est. omnis lactens iuuenis est, nec in verbo exploratus. Sic igitur vos etiam de miraculis persuasi estis, eaque tanquam lac requiritis, ignari potentia scripturæ, qui solidus est cibus. Idem Paulus priore sua missa. Iudei signa petunt, & Græci sapientiam quærunt. nos verò prædicamus Christum crucifixum. at de his satis.

LASICII APOLOGIA, DE PATRIBVS ET MIRACVLIS.

**R**oferenda erant ò homo, hæc Patrum placita, à nobis sine causa abiecta. Nos enim nihil agimus aliud, quàm quod suadet Pater Augustinus, neq; inquit, quorumlibet disputationes, quamuis Catholicorum & laudatorum virorum, velut scripturas Canonicas habere debemus, ut non liceat salua honorificètia, qua illis debetur, aliquid in eorum scriptis improbare atq; ressuere: si fortè inuenerimus quod aliter senserint, quàm veritas habet, Diuino adiutorio

Quatenus  
Patribus  
credendū.

adiutorio, vel ab alijs intellecta, vel à nobis. Hac ille ad Bonifacium. Et in Prologo Lib. 3. De Trinitate. Noli meis libris, quasi Canonice scripturis deferuire, sed in illis, & quæ non credebas, cum inuenieris, incunctanter crede. In istis autem, quod certum non habebas, nisi certum intellexeris, noli firmum tenere.

Quod si ea intelligis Mosce, quæ longo post Apostolos tempore, pastores Ecclesiarum, nec iussu à Deo, nec vlla necessitate adacti, tenenda Ecclesia obtruserunt (qualia sunt quæ enumerat Erasmus Epist. lib. 18. ad Pistorium. Constitutiones, inquit, Ecclesiasticae, quaedam sunt Conciliorum generalium, vel perpetua, vel ad tempus datae. alie inuolabiles, utputa nixæ diuinis literis. alie pro rerum presentium statu possunt mutari. quaedam ex rescriptis, quaedam Episcoporum peculiare quaedam Romani Pontificis. sed instar plebiscitorum, quales sunt constitutiones Imperialis Camera) si inquam ista adeo varia intelligis, verum est. Placuit enim Spiritui Sancto, & Apostolis, ne grauetur Ecclesia multis oneribus Acto. 15. ac ipse Christus, ut ait legis interpretibus homines oneribus portatu difficilibus onerantibus nec ea ipsis vel digito attingentibus. Lucae 11. Sin de Apostolicis statutis hoc accipis falsissimum est. nam ea nos ita asserimus, ut non aliam ob causam, in odium istorum legis interpretum incurrerimus, & cognomen Euangelicorum nacti simus. Secta, inquit, breui tempore mirabiliter creuit. quæ Euangelica dicta est. eo quod haud vllam asseueret recipendam esse legem, quæ ad animarum salutem pertineat, nisi quam Christus aut Apostoli dedissent. primùm, Anno 1519. suum vestigium in terris posuit. mansurum ut videtur, quoad Christus ipse populum suum. culpa rectorum, ita in duas sectas scinditum, rursus coierit. hæc presbyter Polidorus Virgilius, libro de inuentoribus rerum 8. cap. 4. Est Patribus apud nos sua auctoritas: ita tamen ut Christi, magistri omnium maior. audiuntur, hi à

Constitu-  
tiones Ec-  
clesiasticae  
multiplicæ  
cer.

Secta E-  
uangelica

Quomodo  
audienti  
Patres.

nobis, uti pastores & Doctores Ecclesie: sed quatenus, consona diuini oraculis tradunt. Homines enim sunt sancti illi quidem, at tamen Apostolis nequaquam conferendi. Ita imitandos esse maiores, Cicero 1. offi. monet, ne vitiis imitemur, quod maxime in religione spectandum est. Qui veri, qui falsi Pastores sint, quibus vitis laborarint, virtutibus ornati fuerint, qua per illos miracula Deus, infidelium causa ediderit, nos id non latet. Quin ipse Christus vnus omnium doctor, ita nos scribis Pharisaeis in sede Moysi sedentibus morigeros esse voluit, ut fermentum illorum, tam doctrina vitiatâ, quam corrupta caueremus. Multo maiore illis Patribus honorem exhibemus, qui ante quam vinculis solutus esset Apocalypticus Satan vixere. At, qui hoc post mille annos soluto fuerunt, quaeque miranda fecerunt, haec nobis merito suspecta, ipsiq; minoris apud nos auctoritatis sunt. Fatemur Basilium, aliosq; ei similes, veros Episcopos Ecclesie Christi fuisse. Verum tamen ex prodigiosis illorû gestis, veritate doctrinae legitimumq; in Ecclesiam ingressum colligere velle, infirmum admodum argumentum est, quippe quod ea communia sint, tã Moysi, quam magis Ianni & Iambri Exodi 7. 2. Timo. 3. tam Christo, quam Antichristo 2. Thessal. 2. siue illi bestia Apoca. 13. & spiritibus demoniorum cap. 16. multi illo postremo die dicent mihi inquit Christus Mat. 7. Domine an non tuo nomine demonia expulimus, & tuo nomine, multa prodigiose fecimus? consimiliter cap. 24. surgent pseudoprophetae, qui edent signa magna & miracula. Quae autem in Ecclesia, haec iam pridem fiant, quis non videt? In nostra, nulla sunt maiora, quam quod impotentes & rudes potentissimi versutissimiq; regnum Antichristi, aded feliciter demoliantur, ut non aliter nunc existimatio sedis Romanae minuatur, quam quæ admodum nix, sole magis ascendente liquefeit. Miracula, ut iam diu vera esse desierunt, aucta vbiq; fide in Christum: ita Antichristiana

christiana, Ecclesiam in tot erroribus retinent. Ostendunt id in templis, varij generis tabelle. Quae miracula si ad regulam verbi diuini exploraueris, nihil aliud efficiunt, quam homines in superstitioso cultu Sanctorum censuram, à Christo auocant. Itaque nos ea minimè expetimus fiducia in Christum absq; illis donati. Citat Moscus, ridenda planè stultitia, tam hoc quam alijs capitibus diuina testimonia, quasi de nobis Euangelicis scripta. at qui nos omnibus verbis Canonice, & veteris & noui fœderis, plenam fidem habemus. Quae cum quibusdam in locis, sensu ardua sint: quis sapiens miretur, opinionum de illis, quae nunquam non fuerunt variæ in Ecclesia, diuersitatem? Et tamen hac diffensione, tantopere quidam hac tempestate offenduntur, ut quamuis id quod verius meliusq; est intelligant: tamen ab eo sunt auersi. concors ad nocendum alijs error, illis est melior, consensus cum malis iucundior multitudo caecorum paucitate sapientium, viam in caelum certiores monstrantium potior. Sunt hodie, fateor, quaedam haereses in Ecclesia. Sed enim tempus dari potest nullum, quando ea non

fuerint. Augustinus inde ab initio Euangelij, vsq;

ad suum seculum, quadringentorum à Christo

Annorū 87. recenset tomo. i. opusculorum

Philaster Brixianus: ibidem 128.

ponit at tamē ūperstiterunt

in ea doctrina ortho-

doxa, quam &

nos profi-

temur. et si iam

tum doctrina huma-

na. pullulare in-

cipiebāt.

\* \*  
\*

E 4

Haereses  
semper  
fuerunt



CAPVT 5. QVO DECALOGVS  
ABROGATVR.

\* \*

\*

**Q**UOD ex libro Moïſis ſecundo, decem præcepta Diuina proferſ: ſcito ea, præter hæc duo, Diliges Dominum Deum tuum, toto pectore tuo, proximũque tuum, vt teipſum: abrogata ab Apoſtoliſ eſſe, quæ ne vos quidem ipſi præſtatiſ. Sic autem ille beatus. Qui ſe dicit in Deo permanere: iſ ita incedat oportet, quemadmodum Chriſtus Dei Filius inceſſit. Quid vos ad hæc: cuncta abieciſtiſ & deceptam vitam veſtram concupiſcentiſ cordiſ, peſſundediſtiſ. Quod attinet ad aliaſ, alteriſ legiſ doctriſ naſ: hæ ſi obſeruandæ forent, neceſſe eſſet noſ cum omnia eiſdem præcepta, tum verò Circumciſionem retinere, atq; ad eò Iudaizare, quod veriſ Chriſtianiſ, nequaquam conuenit. Chriſtus enim prædeſtinatæ humanitatiſ, Diuino myſterio, Legem deſtruxit: ac in locum veteriſ, nouam iuſtituit. Qua de re hæc Iohannes, Lex per Moïſem: gratia verò cum veritate, per Ieſum Chriſtum exhibita eſt: & Apoſtoluſ ad Hebræoſ, de altera lege. Si prima Lex, inquit, inculpata, ſeu perfectæ eſſet, non quæſituſ fuiſſet ſecundæ locuſ. Porrò noua Lex, eſt Chriſtiana gratia, nobiſ poſtea facta. Ita etiam protomartyr Stephanuſ in ſua illa, vt eſt in Actiſ conſeſſione, de veteri lege. Accepiſtiſ, inquit,

quit, Legem mandata Angelorum, quàm nō custodiistis. Similiter Apostolus ad Hebræos. Moyses fidelis erat seruus in omni domo eius, in testimonium dicendorum: at Christus, tanquam in domo sua filius: quæ domus, nos sumus. Dedecet igitur veros Christianos, à doctrina Euāgelicā, ad veterem Legem trāsitio: quin is, qui ad illam transit: deplorandus apostata est, & vnā cum Iudæis, Christum crucifigit. De Circumcisione verò ita Paulus ad Galatas. Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. Ideoq; qui præter Euangelium, vel parum, vel multum, quod sit legis alterius obseruat, is Christum abnegat. Scripsisti etiā capitulum Matthæi vsus testimonio, de fide, precatione, cultu Diuino, quem cum Baptismo, & cœna Domini confundisti. Cæterum nos, Apostolica doctrina, Sanctorumq; Patrum institutis edocti, nō nescimus, quid de his sentiendum sit, te verò percontati sumus, vt quomodo hîc te gereres, aliosq; doceres, nobis explicares, quod non præstitisti: hæc hæctenus.

AD CAP. 5. LASICIUS, ASSERTIO  
DECALOGI.



*N*on obscure hic Moscus, suam prodidit inscitiam, vt in prioribus conuicijs, malitiam. Qui enim hæc scribit. Ergo inquit legem destruimus per fidem? absit. imo legē statuimus: an is abrogat legem? Rom 3. Simili modo. Scimus bonam esse legem: si quis ea legitime vtatur non iusto positam. sed iniustis. r. Timo. 1. Et rursum ad Rom. 7. vocat eam sanctam, seq; ipsi seruire mente, ac delectationem ex ea capere ait. Quin ipse Christus, negat se de-

nisse, ad dissoluendum legem Mat. 5. Et quendam volentem ad vitam ingredi, mandata seruare iubet Mat. 19. que Marci 10. enumerat. ubi loco postremi de concupiscentia rerum alienarum, damnum proximo dare vetat. quod Mosica inexplebili habendi cupiditati, omnino aduersatur. Excitant nos ad legem prestandam, Apostoli Iacobus Cap. 2. & Paulus ad Roma. 2. item 1. Cor. 7. nihil est Circūciso, nihil Preputiū: sed obseruatio mandatorum Dei. Insuper Ioannes. Per hoc scimus nos Deum nosse si mandata ipsius obseruemus. 1. Io. 2. Quomodo autem ea obseruabis. si nulla esse dices? Si igitur hac nobis suadent præcipiuntq; Apostoli, at hi abolent legem? Et seruator hominum cuidam summam legis recensenti. id fac & viues respondit. Luc. 10. Ad eodillam, nusquam inuenio. abolitam esse. Lex enim hac moralis, est Dei uniuersite colendi, hominis sincere amandi, honesteq; viuendi perpetua norma, animis omnium mortalium, natura impressa Rom. 2. Est & pactum Dei cum Israelitis iētum Deut. 9. quibus Christiani substituti sunt. Rom. 11. Qua sublata, nec peccatum cognoscitur: Peccatum inquit, non cognouissem, nisi per legem Rom. 7. nec Christus qui eam solus pro nobis impleuit expetitur. Cum ergo eiusmodi sit, minimè est tollenda. Mosis ad caerimonias pertinentes, & ad tempus in una illa repub. duraturas, aduentus Christi aboluit. Legem mandatorum in ritibus sitam, ait Paulus, carne sua sustulit Ephe. 2. idem scribit de chirographo deleto. Colos. 2. Liberauit nos igitur Christus: verum ab execratione legis Gal. 3. Deut. 27. Iere. 11. ita ut ea nos non damnet amplius: nec iram diuinam in ijs operetur, qui se in Christum, iusti facti sunt, Rom. 5. attamen ex leges nos esse noluit. Non ego id nego, complexum esse Christum summam legis, tā Dei quàm hominis amore: nec eo inficias Paulum, caritatem expletionem legis vocare. 1. Timo. 5. totamq; legem hisce verbis contineri, Diliges proximum tuum uti teipsum. Gala. 5. Sedis

Lex moralis est perpetua.

Liberati sumus ab lege.

Sed is amor. suas in partes deductus. quid aliud est, quàm decalogus? Quid diligere toto animo Deum. quàm se simulacro non incuruare, in nemine præter Deum, spem auxilij habere, neminem alium, tempore periculi inuocare. Quid hominẽ amore prosequi, quàm nihil falsi de illo (quod tamen hic oblitus est Moscus) unquam dicere? Quid nullam rem alterius concupiscere, quàm manus à Liuania, Lituania, Russia, nostræ pridem ditionis, nostri imperij prouincijs, abstinere? Rectè autem Moscus, Opus nobis aliena iustiss. negat nos exequi legem at ipsemet eodem tenetur crimine: nec melius cor nostris habet. Idcirco omnibus nobis Christo necesse est, ad quem nos lex deducit. Gal 3 opus nobis aliena iustitia, cum salui esse nequeamus propria. Iustum fides, non lex facit gratia, non meritum. iustus non lege, sed fide uiuit. Habacuc 2. Nunc inquit, absq; lege, iustitia Dei patet facta est: per fidẽ Iesu Christi, in omnes qui credunt. Rom. 3. Quæ uerba, non abrogant legem: sed infirmitatem eius, seu hominis potius, ad uiuendum ex illa ostendunt. Et alibi, cum legis impotentia nihil posset in carne. Deus suo ipsius filio misso, condemnauit peccatũ in carne. Rom. 8. item, mandatum præcedens abrogatur, quod nullis sit uiribus præditum. & inuitle Hebre. 7. Quod de Circumcisione obseruanda, admissio decalogo Moscus scribit. puerile est. alia enim est legis naturalis, recta perpetuò imperantis. prohibentis cõtraria: alia temporalis, morte Christi finita ratio. Etsi Circumcisionem quod obseruent, simul cum Baptismo A Ethioes, qui tamen ideo Christiani esse non desinunt, Christiani circumciuntur. idq; eam ob causam, quò hac nota filij credentis Abrahæ à cæteris nationibus discernentur, id quod illi ab Annis 2649 faciunt Baptismi mysterijs, ab eunucho A Ethiope, de quo Acto 8. Initiati: ut autem hanc ipsi tueantur ceremoniam & præter marcs, feminas etiam circumcidant, Maqueda Regina instituto, quæ auditum Salomonis sapientiam uenerat, filiumq; Dauidem ex illo



*susceperat: id quibus legere potest in libro Damiani à Goes de moribus & fide Aethiopum. De Cena Domini dicitur cap. ii. Baptismus est, cultus Diuini, prima pars, qui apud fratres Bohemos, Picardi. quos vulgus Waldenses, mali Picardos vocant, datur infantulis, quorum esse regnum caelorum, Christus testatus est, in nomine Patris, Filij & Spiritus S. Ab his tribus, in quos pie creditur, qui, in Baptismate vt nominantur, ita inuocatur, omnia vite necessaria ydem precantur: his in hos, de his, phrasi Ecclesia sua peculiari credunt. hi, Deus illis sunt. pares inter se natura, aeternitate, potentia, maiestate. Itaque, non confudit haec Rohita: sed quae bene dixit: ea Moscus, aliam tum cogitans, male intellexit.*



CAPVT 6. DE STATV MORTVORVM  
ante natum Christum, Bonis operibus, Sanctis Patribus,  
Maria virgine. S. Trinitatis aequalitate.

**S**cribis etiam nos omnes, propter Adami peccatum, nasci morti obnoxios, atq; ob hanc causam, Deum verbum, carnem esse factum, & habitasse in nobis. Sic enim Deus dilexit hominem, in errorem abductum, vt ipse factus sit homo, natus Maria virgine castissima. Nam mors dominabatur ab Adamo, vsq; ad Abrahamum: & ab hoc, vsque ad Moysen: ab isto, vsq; ad Iesum Christum, etiam iis qui non peccauerant. Iusti quoque donec Christus natus foret, mortis damnabantur, & ad interos descendebant. At vero Christo in lucem edito, fracta est vis mortis. Is enim  
reno-

*Iusti ad inferos descendebat*

renouauit viam, bene agentibus commodam, & credentibus veritati salutarem. Nullæ iam nunc morti vires sunt. omnes iusti, tanquam somno correpti, possessionem regni æterni adeunt: tenere illos aërei Cacodæmones non possunt. Anima bonis corruscans operibus, lucidius sole splendet: non potest à spiritibus sibi inimicis, vtpote qui nihil sui in ea inueniant retardari. Principes huius mundi, inquit, apud Iohannem Christus, venit: sed in me nihil habet, sic nec in illos, qui Christi vestigiis insistant, idem quidquam iuris habet: nec morti est in eos potestas. At illi qui se vtrò, huic Principi dedunt, fallaciaeque ipsius sequuntur: hi se regno mortis subiiciunt. Quorum animæ cum ingenti acerbitate, à corpore auulsæ, in cruciatus perpetuos deferuntur. Liberi enim arbitrij hominem, Christus Dominus noster creauit, quòd ipsius vestigia imitaretur, quemadmodum Adam, peccato obsequens factus est. Transgressio Adami, vita iustorum soluitur: neque mors habet in hos Imperium. Contra peccatoribus, vel apostatis, non modò illud Adami delictum imputatur: verum etiam, suis id ipsi augent sceleribus. propter quæ, tanto magis torquètur: iique sunt, quibus mors dominatur, quòd mandata Christi præstare neglexerint. Scribit autem ad Romanos Paulus, tam Iudæos quàm gètes peccato teneri. Iam verò antehac dictum est, vt apud Deum non sit delictus personarum: nulla inter Barbarum & Paganum, liberum ac seruum, virum atque foeminam differètia: omnes hos vnum esse in Christo: benefactis differe inter se. Quod scribis, neminem bonis operibus, seruari posse. simul & ostendis ea de re Pauli ad Romanos & Galatos testimonia: verbigratia, operantibus dari mercedem, non gratia, sed

*Homo liberi arbitrij*

*De bonis operibus.*

merito: isti verò quoniam operatur, sed credit in iustifican-  
tem impium, fidem pro iustitia imputari: scribitur hac de  
re ad Hebræos. quoque. Iustus, inquit, fide viuit. quòd si  
dubitauerit, non benedicet illi anima mea. & cætera quæ  
ibi Apostolus de fide tradit. verùm & hoc considerandum  
est, quòd Iacobus in sua catholica ponit. Quæ est vtilitas  
fratres mei, si quis se habere fidem absque operibus dicat?  
num hunc fides absque operibus seruare potest? Et post  
haud multa sic concludit. videtis igitur, operibus iustum  
fieri hominem. non vnica fide. Quid ergo hinc nobis fa-  
ciendum est, Paulo de fide, Iacobo de operibus scribente?  
An putas esse inter Apostolos dissensionem? nulla est, imò  
verò magna est, hos inter concordia. vnus enim opera, al-  
ter fidem firmat. vtrisque nobis studendum: quòd illorum  
eadem sit vtilitas, salus hominis. Animũ aduerte, vt idem  
Paulus fidem deprædicet, opera verò stabiliat. Nisi enim  
Abel sacrificium fecisset, non fuisset iustus pronuntiatus.  
Nec Enoch fidelis fuisset, ni translatus esset: ac nisi Noe na-  
uem ædificasset, non credidisset. Ni Abrahamus Isaacum  
cædi obtulisset, haud credidisset, posse Deũ mortuos exci-  
tare. idèò acceptus est, & amicus vocatus. Vide mihi eun-  
dem Paulũ, quid præter ea tradat de operibus. vbi, inquit,  
abundauit peccatũ ibi superat gratia Dei. Et sicut per mortẽ  
dominatur peccatũ, ita & gratia. Quemadmodum autem  
Christus à mortuis surrexit, cũ gloria Patris: sic etiam nos  
in nouitate vitæ ambulemus. Animaduerte hinc vt sit mos  
Deo gerendus, bonis operibus. Inculcas hoc identidem,  
dari salutem hominibus, per vnicum Iesum Christum: e-  
amque ob rem traditiones, & cõstitutiones Patrum con-  
temnis. verùm quid dicas, non intelligis, nec te hinc firmas.

Scriptura

*Cõsiliatio  
Iacobi &  
Pauli.*

Scriptura enim negat posse iaci aliud fundamentum præter iam positum, qui est Christus Iesus. Porro cum Sanctæ Fidei fundamentum, in lege sit positum, & præscripta *De patr. bus.* Christianitatis forma: idcirco tam Apostoli quam Patres, tanquam boni ædificatores, & manuductores, homines ad obseruanda Diuina mandata adducunt, ignaris mysteria aperiant, mentes illorum ad Diuina cognoscenda erudiunt. Tu ergo mi filii Timothee, scribit Paulus. Corroborate gratia, quæ est in Christo Iesu. quod autem ex multis testimoniis audisti, hoc exponas fidelibus hominibus, & ad docendos alios idoneis. Considerasne ut duces, exemplaria aliorum, doctoresque esse iubeat inter quos, nullus est, qui ipse fundamentum esse voluerit. Omnes deducebant homines ad Christum basim solidam. Id quod illis verbis Paulus docet. Dei sumus imitatores, Dei cœtus, Dei ædificium estis. iuxta gratiam mihi datam, velut sapientissimus architectus fundamentum posui, supra quod, alius ædificat, at qui libet videat, quomodo ædificet. Nã fundamentum aliud præter iam iactum, qui est Iesus Christus, nemo ponere potest. Et ad Timotheum. Gratiam illi habeo, qui me fidelem expetiit, quem ministrum faceret. qui antea blasphemus persecutor, obtrektor fui, verum dilectus eram ignarus: quod feci, cum essem in incrudelitate. Exuberavit autem gratia Dei supra modum, cum fide ac dilectione, quæ est in Christo Iesu mediatore inter Deum Patrem & homines. Et sanè perfectione carnalis prædestinationis, sublatum est Adami peccatum: iuxta & id, quod quis ante susceptum baptismum ignorans fecit. hæc *Hominis officium post baptismum.* omnia, gratia Christi purgantur. post sumtum baptismum fit homo expers peccati, ac veluti infans suo in lauacro ab-

lulus. cui iam seruanda sunt omnia præcepta. alioqui peccanti, nihil proderit Christi natiuitas. Etenim si Dominus pro seruis passus est: cur ii vicissim propter eundem non paterentur, neque præcepta eius exequerentur? Dicit hoc is ipse. Si quis mihi seruit, me sequatur. Et. non omnis intrabit in regnum cœlorum. qui mihi dicit Domine, Domine, sed qui facit, quod vult Pater meus cœlestis. Cernis né vt nos minimè pigros esse, in bene agendo velit? Et alibi. Nisi vestra veritas Pharisaicum superauerit, non introibitis in regnum cœlorum. Quod testimoniū ex epistola ad Galatas citas. Tute tibi contradicis. Apostolus enim ibi abolens legem, ad quam tu confugis, de altera loquitur. Addidisti etiam Baptistam Christum monstrasse, eundemque agnum Dei peccata auferentem appellasse. Ego verò supra iam ostendi, vti Christus peccata sustulit. Timeo enim multa loqui, ne cū Iuda damner si hostibus mysterium patefacere. De quibus diuus Paulus ad Philip: Sepe vobis dixi, at hodie flēs dico, de hostibus crucis Christi. quorum finis est interitus, Deus venter, & gloria ad pudorem: quòd in rebus mundi huius, ingenijs indulgeant. Preter hæc commemorabo tibi verba triū adolescentum ad Regem Nabuchodonosorem. Scito, inquit, ó Rex, Deum esse in cœlis potentē, qui nos fornace ardente liberare potest: nos enim Deos vestros non colimus, nec colosso abs te erecto genua flectimus. Paucis hæc dico, volēs vincere silentio impietatem vestrā Christum hac in re imitatus, qui cum Pilato & Senioribus Sacerdotum paucis verbis egit. Vt autem superiora repetam, aio vos effrenatis cupiditatibus ventri seruire, & inferioribus partibus connubia soluere.

*Abolito  
legu.*

Hæresis

Hæresis est, quod scribis de incarnatione verbi Dei, qui filius eius est. hunc conceptum esse, ex virgine purissima Apostolus Philipensibus hisce verbis perscribit. Idem sapite, quod et de Christo Iesu, qui cum in forma Divina esset, non reputavit pro rapina, esse Deo æqualem: sed seipsum effudit. Et assumpta serui figura, in similitudine humana fuit. habituq; repertus est, tamquam homo. Vides non alium genitū Maria esse, quàm illud, semper existens verbum Divinum cum Patre & Spiritu Sancto? Is vnicus à Patre filius, primogenitus principio carens, ex illibata virgine, nostræ salutis causa, corpus sumsit. quemadmodum omnis masculus, vterum aperiens, Sanctus fit Deo. Vocatus & Deus & homo perfectus. De cuius supplicio, resurrectione, in cœlos ascensione, ad dexteram Dei Patris cōfessu, & ad iudicandos viuos mortuósq; reditu, nos nō ignoramus. At tu vt hæc inteligas, non exposuisti. Mediatorem eum esse, ac se pro nobis, vt Paulus scribit interponere ais. Sed heus tu? si hæc legens. Apostolorum scriptis credis, dic quo eosdem, illósque honore afficies, qui nobis eiusmodi mysteriū declararunt, quiq; errantes in verā viā induxerūt, & docuerūt? Profecto enim honorē merentur. Colimus aurifabros, geometras, philosophos, edificatores, lapidas, ac quosuis alios mundanos opifices: verū quātō magis honorādi sunt doctores, ac præfetti nostri, quibus summā sapientiā detexerūt, & ad possessionē eius cōsequēdā præcepta tradiderūt! Tute nosti, vt in regionibus vestris aurifabri aliiq; ingeniosi artifices, pro opere benè elaborato, duplicem mercedem capiant, qua si digni sunt nihili atque caducarum rerum fabricatores: multo illis maior honor debetur, qui nos ad veram beatitatem insti-

*De Christo**De Doct.  
ribus Eccl.  
clesia.*

*Si Euange-  
lia non  
fuissent.*

tuunt, cognitione Dei imbuunt, & quasi manu ad Chri-  
stum perducunt. Esto autem, vt scripto tuo, de auctoritate  
verbi Dei, fidem habeam. quid? si Euangelia non fuissent  
scripta, dicitis quomodo verba Diuina intellecta essent? si  
Apostoli, neque docuissent, neque legationem suam scri-  
ptis mādassent, qua id ratione, quod ablegati ad homines  
erant, eosdem ad obeunda mandata, & ad ipsummet De-  
um adducebant, notum mundo fuisset? Beati non sunt,  
neque honorem, venerationem, laudem merentur tum

*Mose veri  
christiani.*

Apostoli tum patres Sancti, qui tale lumen cordibus no-  
stris intulerunt, creditum sibi à Domino thesaurum au-  
xerunt, & fructum nobis ingentem attulerunt? Quam ob-  
rem nos veri Christiani, credimus Christum Deum, de-  
precatorem nostrum apud Patrem, salutisq̄ue originem,  
& mediatorem esse. Cuius supplicio redempti seruatiq̄ue,  
veneramur creaturæ idcō cum, vti & Patrem Spiritumq̄  
Sanctum, vnus essentia, sed trium personarum Deum.  
precamur quoque eundem, celebramus, omnipotentiam  
ipsius perpetuò extollimus, remissionem peccatorum  
regni cœlestis hæreditatem, & omnia cū animarum:  
tum corporum nostrorum necessaria, ab hoc eodem  
rerum conditore omnium, cuncta manibus suis tenen-  
te petimus.

*De Virgine  
Marta.*

Quod ad Mariam sanctissimam & vir-  
ginem intemeratam, sic habeto. Hæc cū sit digna  
inuenta, quæ tantorum mysteriorum ministra foret,  
ignem Diuinitatis suo ventre innocua complecteretur,  
incomprehensibilem Dominum comprehenderet: cū-  
que per eam reconciliati Deo simus, & illæ Adami inimi-  
citiæ sublatae sint: merito eam: quippe matrem gubernato-  
ris omnium, reatricem, reginam, deiparam, cōfidentia ma-

terna

terna apud Filium pollentem, defectus nostros, eiusdem gratia suppletem, (prout Apostolus potentiam Christi, in infirmitate perfectionem accipere scripsit) pro vniuerso Christianorum genere orantē, illudque protegentem, inuocamus, auxilium ab ea imploramus, ac vt nobis veniam peccatorum, salutem, dulcemque futurorum bonorum possessionem à suo nato impetret, rogamus. Accipe etiam de Apostolis. quos absit vt pro diis habeamus. Ait enim vnus illorum. Ego plantavi, Apollo rigauit: Christus verò auxit, idè neque is quidquam est, qui plantauit, neque qui rigauit, sed qui auxit. Honoramus verò beatos Apostolos, quòd sint verbi Diuini doctores, legati, salutis nostræ adiutores, viæ ductores, hos oramus atque inuocamus, vt quæ nobis tradiderūt, ea percipiamus. Simili honore prosequimur, cum Sanctos Patres, emendatores, & in vera beatitate nostros magistros, tum martyres, multa propter veritatem atque beatitudinem perpeffos, quorum æmulatione inflammati, eo studiosius piis moribus incumbimus. Nec minori honore à nobis coluntur cæteri electi, qui doctrinam Apostolicam reapse præstiterunt, quos æmulati, viæ ad beatam vitam ducentis, eò impensius infestimus. Summa hæc est. Et Iesum Christū, vnicum esse nostrum intercessorem: & huius castissimam matrem intercessione sua opitulari omnibus Christianis credimus. omnium etiam Apostolorum, Prophetarum, cæterorumque ordinem Sanctorum nobis in veri cognitione seruientium, & nostrorum ad Christum ducum, memorias colimus, ad ossa illorum genua flectimus: vt eò maius auxilium ipsorum sentiamus. Ita pronunciauit Dominus noster Iesus Christus. Non est discipulus supra magistrum:

*Rufus de  
Sanctis.*

*Memoria  
Sanctorum.*



sed perfectus est futurus, si sit magistri sui similis, vides vt id veter, ne nos supra magistrum efferamus, sed solum ipsum imitemur, & beatus Apostolus Paulus. vnicuique datur declaratio Spiritus ad vtilitatem. vni quidem datur Spiritu, sermo sapientiæ, alii intelligentiæ, alii fides ab eodem Spiritu, alii donum sanationū, & alia plura ibidem. Satis iam demonstratum tibi est, quo sint afficiendi honore, tam Apostoli quàm patres illuminati. Quod de mediatore Christo deque huius solius, quo seruamur nomine, peccatorum remissione, ac vita æterna scribis, eadē nos quoque credimus. sic tamen, vt nos ad ea, viamque veram ab Apostolis, & beatis patribus perducī consitemur. Dixisti etiam de fundamentis. verū ipsi Apostoli non se fundamentum hominū; sed ministros gratiæ summi rectoris, atque ædificatores, Christo fundamento in-nixos, esse falsi sunt. Scripsisti & id, condonari nobis, delerique peccata nostra gratuito, non propter vlla humana opera: & defectus gratia suppleri. Cæterum nisi præcederent opera, cur illud Christus diceret in Euangelio, si quis non reliquerit parentes, vxorem, liberos, bonā, nec se ipse abnegauerit, non potest esse meus discipulus, ac nisi quis sumta cruce sua me sequatur, nō est me dignus? Vocat autem crucem, rebus omnibus mundi huius crucifixum esse hoc est omnes mundanas cupiditates posthabere, à congerēdis opibus, possessionibus, pastu, potu abstinere, nulla re egere, iis tantūm quæ fortuito acciderunt cum omni continētia, fortitudine, continua precatione contentum esse, inimicos, eosque à quibus opprimaris diligere, Deum pro sibi molestis orare, quæ habes quasi non habeas iuxta facere, sollicitum de illis non esse, assiduis precibus, ieiuniis

*Mosi, con-*  
*ferunt*  
*mobiscum.*

*Cruz Cri-*  
*stiana.*

ieiunijs, obcundisq̄ue Diuinis mādatis, magno cum studio incūbere, vt peregrinos decet viuere, ac vt dicit Paulus, futura bona expetere, in æterna illa tabernacula velle migrare, id esse crucem suam portare, id mundo crucifigi, hoc Christum sequi. Quòd ais Deum Patrem, propter merita filii sui, hominem in gratiam recepisse, peccatisq̄; illius gratuito ignoscere, hæresis Arriana est. Filium enim obligatū Patri facis, nos autē filius tonitruui sic docuit. In principio erat verbū, idq̄; apud Deū. Et Deus erat verbū, p̄ quē omnia facta sunt. Nū cernis absq̄; initio Filiū cū Patre, propter huius erga eū caritatē, indiuisum, nec tamē cōsum esse? Qua de Diuinitate sunt, illa etiā dicta. verba q̄ vobis dico, nō de me dico, sed Pater manēs in me facit opera credite mihi, vt ego in Patre sum, sic & ille in me est. Si qd̄ à Patre meo nomine petieritis, hoc faciet: vt inclarescat Pater in filio. Alio quoq̄; loco id dicitur. Pater diligit filiū, mōstratq̄; ipsi omnia quæcunq̄; facit. Et sicut Pater excitat mortuos, & vita donat, ita & Filius quos vult viuificat: nec Pater quenquam iudicat, sed omne iudicium dedit filio: vt omnes honorent eum, sicut honorant Patrem, qui misit ipsum. *Misit filio* Missionem autem intellige, non humilitatem, sed vnicam Patris & Filii & Spiritus Sancti voluntatem, vnicus tamen hac in trinitate filius verbū Dei, prædestinata carne mysterii, sui peperit hominibus salutem, cum Patre & Spiritu S. vbi enim est filius, ibidem & Pater ac Spiritus. ac vbi cunq̄; is, ibi & Pater ac Filius. Cum inquit venerit cōsolator, quem ego vobis mittam à Patre, Spiritus verax, & à Patre procedens de me testabitur. En vt Pater absque ætate, Filius sine principio, & Spiritus substantia semper existens: vnus sunt gloriæ, honoris, potestatis,

actionis, voluntatis, quod est opus Sanctæ Trinitatis. præter hæc idem ait. Postquam venerit verax ille Spiritus, inducet vos in omnem veritatem. Non enim de se loquitur: sed omnia quæ audit, & res futuras aperiet vobis. Quæ habet Pater mea sunt: ideo dixi, à me accipiet. Animaduertisne æqualitatē, & vt filius missus, paterna suaq; volūtate ac Spiritus Sanct. opera, salutem attulit hominibus. vt que Spiritus Sanct. non de se ipso locutus sit, ac eiusdem cum Patre & filio sit voluntatis? Proinde missio filii, de corporali cōspectu eius intelligenda est. Ad hæc scriptum extat in Euangelio Ioannis, de vna essentia, & Filio apud Patrem absque principio. Eam ob causam Diligit me Pater, quòd ego animam ponam meam, rursumque eam recipiam: nec est quisquam, qui mihi eam auferat. Vltrò illam pono, præditus potestate retumendi eam. quod mandatum accepi à meo Patre. Hic obserua illum qui apud Patrem, expers est, principij nemine egere per quem à mortuis excitaretur: sed ipsummet vi sua resurgere à mortuis. Prout Paulus vas electum scripsit. Non arbitratus est rapinam esse Deo æqualē, sed seipse effudit serui similitudine sumpta. Ita exiturus Lazarū. Gratias tibi, inquit, ago Pater quod me audias. ego verò sciui audiri me abs te verum propter populum circumstantem dixi. vt me abs te missum esse credant. Et alibi idem. Si quis me diligit, verbum meum obseruat, & diliget eum Pater meus. ad eundē mansuri veniemus. Vbi que videre est, quemadmodum sit Patri æqualis, Filii potestas, non vlla demissio. Rursum idem. Pater glorifica Filium, vt & is te glorificet. Plura eius generis in Diuinis scriptis reperies de Filio, vt non sit seruus, sed honore Patri par. de quibus hæctenus.

## AD CAPVT 6. LASICIVS.

**M**ulta hoc caput habet superuacanea, quaedam etiam reprehendenda. Primum quod Moscus, oblitus eorum, quae paulo post verius scripsit. Peccatum originale tolli autumet. sanctimonia iustorum, Apostolo diuersum sentiente, ad Rom. 5. Sicut, inquit, per unū delictum reatus venit in omnes homines ad condemnationem: ita per unius iustificationem, bonum in omnes homines ad iustificationem vitæ. Et 1. Iohan 3. Scitis Iesum esse patefactum, ut peccata nostra tolleret. Alterum est, (alia enim alii notent) quod ut alibi, ita hic parum accommodatè sacram scripturam citet: ac ex ea, illa inferat, qua nihil ad rem faciunt, nec Diuinis hominibus, hac sententia unquam in mentem venerunt. Noe prius credidit Deo, quam arca extruendæ manus admouit. ita & alter. Credidit inquit Abraham, Ichouæ, & imputatum est ipsi ad iustitiam Gen. 15. capite verò 22. post. mactare vult Dei iussu filium, sed Moscus ut opera humana tueatur, peruertit testimonia Diuina. Tertium minime tolerandum. non prodesse homini Baptisato natiuitatem Christi seruatoris mundi, nisi is omnia mandata Dei præstet. At qui supra Moscus negauit plura duobus esse, Diuina mandata. Necesse fateor, nos Deum atq; homines, toto animo diligere, & hæc ipsa mandata, quæ sunt norma viuendi, semper ob oculos habere. Veruntamen, si inquam maximo id agendi conatu, vi peccati in nobis herentis, Rom. 7. à via salutis abripi aliquem contingat, nequaquam est de salute lapsis desperandum. Quinimo, quiquid in

Moscus  
 peruertit  
 scripturam.

operibus credentiū, (si nō sponte peccauerint. Heb. 10. desideratur: id imbecillitati illorum. propter Christū condonatur. ut Moscus, ita quondam Diabolus, disceptās cum Sancto Martino Pānonto, negabat dari veniam criminosis. & semel lapsis nullam a Domino clementiam prestari contendebat. cui Martinus si tu ipse ò miserabilis, ab hominum insectatione desisteres, & te factorum tuorum vel hoc tempore, cum dies iudicij in proximo est, pēniteret: ego tibi verè cōfessus in Domino, Christi misericordiam pollicerer. Antiqua delicta, meliori vita purgantur. & misericordia Diuina peccatis absoluuntur, qui peccare desinunt, hæc Sulpitius Seuerus in vita Martini: verissimè. Datus enim nobis semel, ille filius virgine natus. salutis est semper omnibus, in gratiam cū eo per resipiscentiā redeuntibus. sibiq, ipsum fide vendicantibus. Quare omnes ad se peccatis onustos vocat, omnes nos Patrem cælestem, cum spe impetrabilis ueniæ, orare iussit omnibus nobis, legatus ipsius faciē dum censuit, primū ne peccemus: deinde ut peccata confiteamur cōmissa. 1. Io. 1. Misericors est enim is Pater: etiā p̄ditissimis liberis, ad frugem reuersis. Luc 15. Cōuertimini inquit filij rebelles: sanabo rebelliones vestras. Misericors sum. Iere. 3. Ego sanè nihil magis miror, quam quòd iste homo, qui sc̄uendi in Christianos tam suæ ditionis, quàm quos sibi violentia subiecit, modum facit nullum, tantopere urgeat bona opera: fiduciam in Christum, hominum absolutam iustitiam. Iere. 23. Esa. 56. 1. Cor. 1. Leuiter præterit. Hostes nos appellat. at cuius? si Diaboli et progeniei Agarenica, omniumq, veritatem corrumpentium, verum est: si Christi, aut veritatis, tam id falsum, quàm quod maximè. addit, & in libidinem protectos nos esse. verūm si hoc de omnibus intelligat, callūnia est. Habet sua frena, Christiana libertas, veri cultores Dei, memores dicti illius. Nisi abūdauerit iusticia vestra, plus quàm scribarum, non intrabitis in regnum cælorum. Mat. 5. Et illius. Reddet uniuersis

Diaboli  
colloquū  
cū S. Mar-  
tino.

Mosci cru-  
delitas

Cacūnia.

cuiq;

euig. secundum opera eius. Rom. 2. Dant pro virili operam, omni virtutum generi. alijs gula, venter, religio est, mundus amicus, hac vita summa voluptas. De incarnatione Filij Dei, ut & de quibusdam alijs hic commemoratis, nos quoque idem sentimus. Sunt nō pauci in Regno Poloniae, quibus solus Pater caelestis est Deus. Filius autem huius, Iesus Christus, merus homo, omnia precario à Patre adeptus. Qui tūc primum esse cœperit. quādo eum virgo peperit: Dei appellationem, uti Moses & omnis magistratus sortitus. Negant iidem Spiritum Sanctum Diuina natura esse, aut suam hypostasim habere: nec eum inuocāt, multò minus credūt in ipsum, ac sumtum in Papatu Baptistum in fluminibus renouant. ad quem non nisi adultos admitunt. Animas unā cum corporibus dormire, donec tuba Archangeli exitentur, opinati.

Haereticī  
in Polo-  
nia.

Quibus cum, nulla est nobis fidei communio. Multus est Moscus in praedonijs Sāctorum, quasi nos Deo caros vituperemus: Sed quod eos tam hic, quā capite 13. Diuina atq; Apostolica voluntati satisfecisse putat: facit Christi proprium cum hominibus commune. De hoc enim solo id scriptum est. Veni ut impleam legem. Matt. 5. Et. Qui peccatum non fecit. 1. Pet. 2. Contrā, de omnibus hominibus ista. Fraudulentum est cor hominis. Iere. 17. Cor mundum crea in me Deus. Psal. 51. Nemo bonus, nisi vnus Deus. Luc. 18. Quis se mente purum, quis mūdum à peccato dicat? Prou. 20. Non est homo qui non peccet. 2. Paralipo. 6. Si dixerimus nos peccatum non habere, nos ipsos fallimus, & veritas in nobis non est. 1. Io. 1. Omnes peccauerunt, nō est qui rectè faciat, nō est ne vnus quidem. Rom. 3. In multis labimur omnes. Iacobi. 3. Quid est mortalis ut mundus sit? & ut iustus sit natus muliere, qui imbibit ut aquam iniquitatem? Iob. 15. Conclisit scriptura omnia sub peccato. Gal. 3. Scio nō habitare in me, id est, in carne mea bonū, & facio malū quod nolo. Rom. 7. Et ipse Christus ad dē-

Quales  
naturae  
homines.

Sancti pec  
catorū.

scipulos. Si uos cum sitis mali. Luc. 11. Et Salomon. Sepries cadit ius-  
tus Pro. 24. Ac Deus de Mose. Morere in monte uti Aaron. Nam  
culpam in me commisistis. Dent. 32. De iisdem & Prophetis. Tui in-  
terpretes in me deliquerunt. Esa. 43. Nec secus Dauid, nos uitio-  
rum negotium superauerat sed tu delicta nostra condonas. Psa. 65.  
& 40. Plures sunt iniquitates mea. pilis capitis mei. Et 106. Pecca-  
uimus cū Patribus nostris, deliquimus, impij fuimus. Hec is de se  
alijq; sui generis. quem tamen Petrus. Acto. 2. & Patriarcham  
& Prophetam fuisse dicit. Rursus Esaias. Cap. 64. Omnes iustitie  
nostra sunt menstruati panni similes. Et Apostoli de seipsis. Pau-  
lus. Christus, inquit, uenit in mundum, ut peccatores seruaret.  
Quorum primus sum ego. 1. Tim. 1. Idem cum Barnaba. Nos quo-  
que sumus homines, iisdem affectionibus quibus & vos obnoxij.  
Acto 14. Iacobus. Elias homo erat, iisdem affectionibus, quibus &  
nos obnoxius cap. 5. Iohannes. Dilexit nos & lauit à peccatis no-  
stris sanguine suo. Apoc. 1. Liqueat hinc, ne plura eiusmodi adferā,  
ut se Sacti nequaquam satisfecisse Legi Dei fateantur. Nec se res  
habet aliter. Dauidis, Iosephi, Abrahami, Zachariae, Elisabetae,  
Pauli, aliorumq; piorum externa iustitia, remissione peccatorum  
persciebatur. Omnium nostrum sordes tediumq; animi. Christum  
ablueri necesse est. Quorum autem non abluit y non sunt futuri,  
regni caelestis participes. Iohan. 13. Tales sunt Sancti fueruntq;  
semper, qui has ad Deum uoces attollunt. Remitte nobis debita:  
uel ut Lucas habet cap. 11. Peccata nostra: quig; Dum uiuunt cre-  
dunt: peccatorum suorum remissionem prout fert symboli Apo-  
stolici formula. Alioqui qui hac neq; confitetur, neq; sibi condona-  
ta esse credit: is ita non erit tanti beneficij particeps, quemadmo-  
dum Iudai ex Aegypto educti, non sunt potiti terra sibi promissa:  
quod id Deum, ut ea potirentur prestare posse non crediderunt.  
Tu psallit Diuinus ille captor, iniquitatem peccati mei remisisti.

Pro

Pro hac te omnis Sanctus erat, tempore opportuno. Psal. 32. Pelagiani, inquit, Augustinus, in id etiam progrediuntur, ut dicant Veram iustorum in hoc seculo, nullum omnino habere peccatum, & ex his Ecclesiam in hac mortalitate perfici, ut sit omnino sine macula & ruga. quasi non sit Christi Ecclesia, quae in toto terrarum orbe clamat ad Deum, Dimite nobis debita nostra, Hæc ille libro de hæresibus. Sanè nemo longius abest à vera religione atq. perfectione, quam qui sibi videtur, esse bonus ac religiosus. errabans peccabat. falebatur quig, Sanctissimi, mortui iam nõ peccat. Quæ omnia cum ipsi in sese experirentur, ita de sua iustitia scripsere. Basilus, concione de humilitate. Qui gloriatur, in Domino gloriatur, quod Christus nobis factus sit sapientia à Deo, iustitia, Sanctificatio & redemptio. Hæc enim est integra & perfecta gloriatio in Deo. Quando neq. propter iustitiam suam quis effertur: sed agnoscit sibi deesse veram iustitiam, fide autem sola in Christum iustificari. Chrysost. in cap. 3. ad Galatas. Dicebant Iudei. Qui sola fide nititur, execrabilis est. Paulus autem demonstrat, qui sola fide nititur, eum benedictum esse. Ambrosius in epistolam ad Roma. Hoc etiam constitutum est à Deo, ut qui credit in Christum. saluus sit sine opere. sola fide, gratis accipiens remissionem peccatorum. Hieronymus lib. 1. contra Pelagianos. Tunc iusti sumus, quando nos peccatores fatemur: & iusticia nostra non in proprio merito sed in Dei consistit misericordia. Bernardus in cantica sermone 22. Quisquis pro peccatis compunctus, esurit ac sitit iustitiam, credat in te qui iustificas impium. & solam iustificatus per fidem, pacem habebit ad Deum. Plura eius generis in yisdem Sanctis Patribus leguntur. Honorandos esse Dei ministros, & quidem duplici modo, ut iubet Paulus, quis negaverit? At venerandos, vel simul atq. homines esse deserunt inuocandos, quis zelo Dei praditus censuerit? habet suos limites honor, habet cultus, habet veneratio. Sic nos æstimet ho-

Pelagianæ.

Sola fide  
iusti sumus.Sancti ho-  
noranda.



mo ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei. 1. Cor. 4. Item Quis est Paulus, quis Apostolus, nisi ministri per quos credidistis. Et nec is qui plátat, nec qui rigat est aliquid, sed qui auget Deus. Contempsit is adorationem sui, qui nos de se hac sentire iussit. Nouerat enim, uti & alij, nihil se solum in homines conferre. Deum tantum esse, qui mortales quacumq; & quando vellet doceret, corda eorum ad bona impelleret, ac multiplicibus beneficijs afficeret. Itaq; unus illorum in hac verba prorupit. Quid ó Israelita miramini, quasi propria vi aut pietate effecerimus, ut hic ambulet?

Nihil per se agunt.

Acto. 3. Et alter de Paulo. Virtutes non vulgares edebat Deus, per manus Pauli. Acto. 19. Iisdem alios docentibus, non plures dictis suis obedientes habuerunt, quam quot ille voluit, qui est vnicus doctor omnium. Mat. 23. Et crediderunt, inquit, quot quot erant ordinati ad vitam aternam. Acto. 13. Et. Per ministros credidistis, ut cuiq; Deus dedit. 1. Co. 4. Itē. Dominus addebat quotidie Ecclesia, qui salui fierent. Acto. 2. Sic & Moses olim. vos vidistis omnia facta Iehoua in Aegypto. Sed nondum dederat vobis Iehoua mentem ad cognoscendum, vsq; in diem hunc. Deut. 29. Non dissentit ab his Augustinus. nolite putare quēquam hominem quicquam discere ab homine, admonere nō possumus per strepitū nostrae vocis: si nō intus sit qui doceat, manifestē inanis sit strepitus noster: hac tractatu 4. in epist. Iohan. Rogat Moscus quomodo voluntas Diuina, nota hominibus fuisset, si suas Apostoli legationes, scriptis non mandassent. Dignus profectō, cui tum demum respondeatur, cum scripta interierint Euangelica. Idem iacto de Sancta Triade, bono fundamento, prorsus ligna, fœnum, stipulam, in eo ponit. At enim doctores corda hominū illuminasse. Cōtrā Paulus Spiritum S. datorem esse fidei scribit. 1. Cor. 12. Id quod apparet ex illis igne caelesti, ab eodē Spiritu collustratis. Acto. 2. Facit hoc idem oculta ut in alijs, adeo ut & ipsemet Moscus, Patres ipsos illumina-

Fundamē-  
tum Mos-  
corum bo-  
nitas.

eos vocet. Si illustrati: an non ab illo, de quo hæc Simeon effatus est:  
 Lumen ad illustrationem Gentium. Luc. 2. & Esa. 42. atque 49.  
 Iacobus quoque de eodem cap. 1. Progeniuit nos sermone veritatis.  
 Et Iohan. cap. 1. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem  
 venientem in mundum. Quod si omnem: ergo & Patres. Vocatur  
 quidem lux mundi Apostoli. Mat. 5. & Paulus lux Gentium dici-  
 tur. Acto. 13. Sed quam ipsi ab illa vnica mutuati sunt, quemad-  
 modum luna suam sumit a sole. Sic idem nimius hominum ad-  
 mirator, de dignitate beatæ Mariæ talia adfert, quæ ipsa nõ agno-  
 scit. ita enim de se. Respexit humilitatem ancillæ suæ. non dixit, vi-  
 dit in ea dignitatem. Item. fecit mihi magnifica ille, qui potens est.  
 Et exultat Spiritus meus super Deo seruatore meo. Insuper Ange-  
 lus. Aue gratis dilecta, inuenisti gratiã apud Deũ. Nulla hic digni-  
 tatis visa ante in ea, quàm mater esse sui Domini cæpit, mentio.  
 Quæ si in ipsa fuisset, causa non erat, cur suã submissionem, sui di-  
 lectionem gratuitam, aut se ancillã, Deum verò, seruatoreẽ erga se  
 beneficũ agnosceret, atq; ab Angelo, gratiam inuenisse apud Deum  
 more aliorum. Iud. 6. Ruth. 2. Gen. 18. & 30. 2. Tim. 1. diceretur.  
 Scimus qui inire gratiam apud alios soleant. Et si alia apud Deum,  
 vbi omnia gratuita, alia apud homines est ratio. Nec id nos fugit,  
 seruatorem dici, vel pereuntium vel perditorum respectu. Chri-  
 stus, inquit, venit in mūdum, vt peccatores seruaret. 1. Tim. 1. Fa-  
 ctus est nobis redemptio 1. Cor. 1. Eos qui sub lege erant redemit.  
 Gal. 4. Seruauit populum suum à peccatis ipsis. Mat. 1. Hinc con-  
 sequi necesse est, vel non esse conseruatã redemptamq; Mariam, sub  
 lege itidem natam, quod credere nefas: vel eam è numero illarum  
 ancillarum Dei fuisse, quas Christus, vti alios omnes clectos pecca-  
 tis liberauit. Sicut igitur illi tantum beati sunt, quorũ remissa sunt  
 peccata. Rom. 4. Ita & Maria beatissima est feminarum, non suis  
 meritis, sed ob Dei in se singularẽ gratiam: quòd Filium ipsius &

De B. Ma-  
ria.

proprium & vnicum pepererit. Beata quae credidit, inquit, Elisabetha. Nam perficientur ea quae ipsi à Domino dicta sunt. Luc. 1. Et ipsamet ibidem. Ecce ex hoc, beatam me dicent, omnes aetates. Profecto omnis hominum dignitas, in Deo est. Rogate, inquit, omni tempore, ut digni habeamini, qui effugiatis ista omnia futura. Luc. 21. Profecti sunt à conspectu Concilij gaudentes, quod digni habitum essent, qui pro nomine Iesu contumelia afficerentur. Act. 5. Iudicium certum est, iusti iudicij Dei, ut digni censeamini Regno Dei, pro quo etiam patimini. 2. Thessal. 1.

Dignitas  
hominum  
in Deo est.

Qua de eadem virgine Moscus addit, & ut solet cap. 13. repetit, quasi opera eius reconciliemur Deo quae nobis desunt ab ea consequeremur: iniuste transfers filij beneficium in genitricem. Clare enim tradidit Apostolus Deum sibi omnia in caelis & in terris, per filium suum reconciliasse. Col. 1. Et Deus in Christo mundum sibi reconciliauit, non imputando eis peccata. 2. Cor. 5. ac ad Rom. 5. Si cum inimici essemus reconciliati fuimus Deo per mortem filij eius: multo magis reconciliati bimur per vitam ipsius. Constat autem Mariam quoque illam, Iosepho pactam, partem mundi fuisse: ergo haec etiam reconciliata Deo est, olim omnibus infenso, per eum cuius ipsamet parens fuit. Idem Apostolus disertis testatur verbis, non alium hominem, quam Iesum Christum, esse Dei hominumque mediatorem. Qui semetipsum dedit redemptionis pretium pro omnibus. 1. Timo. 2. Cur igitur ingratus hic mundus, alios sibi homines statuit, per quos redeat cum Deo in gratiam? Nec Moscus minori errore eam reginam vocat, & omnia materno iure apud filium agere posseque, peccata nostra tegere, Ecclesia patrocinari, scelerum humanorum expiationem esse, cum latina Ecclesia putat. Quae omnia ex vno et eodem fonte, vel ignorantia, vel malitia promanarunt simulatque Satan homines à creatore, ad rerum ab eo creatarum cultum, propter earum quandam utilitatem, excellentiam atque vitam sanctitatem auertit. Is enim seducit

B. Maria  
Deo reco-  
nclata.

Diabolus  
orbem de-  
cipit.

ducit totum terrarum orbem Apoc. 12. Ita ut hodie, à multitudine  
 credentium ratiocinari, ad rei veritatem demonstrandam  
 infirmisimum sit argumentum. Caterùm execrabilis est omnis,  
 qui confidit homini. Ierem. 17. Veris Christianis solus Deus est cæli  
 terreque rector. Nec socium creatum, in administranda hac mundi  
 miranda machina habet ullum, nec aliquam patitur adiutricem,  
 aut natus eius, aliam præter seipsum expiationē. Solus est spes om-  
 nium finium terræ. Psal. 65. Huic soli seruiendum est. Matt. 4. Is  
 tantum in auxilium vocandus. Psal. 50. Is nouit quibus sit nobis re-  
 bus opus prius quàm petamus ab ipso. Matt. 6. Abraham non no-  
 uit nos. Esa. 63. Hunc eundem inuocauerunt Patres nostri, & con-  
 seruati sunt: spem in eo suam posuerunt, nec frustrati sunt. Psal. 22.  
 Non falso id. Hic enim Noe à diluuiio, Lot hum à cælesti incendio,  
 Isaacum ab imminente gladio, Iosephum à calumpnia, Iacobum ab  
 Esau, Moysen, Aaronem, nec non omnes Israelitas ab Aegyptijs,  
 Danielem à leonibus, Susannam à falsis testibus, aliosque innumera-  
 biles se inuocantes semper liberauit. Diues enim est misericordia.  
 Ephe. 2. Diues in omnes inuocantes ipsum. Rom. 10. propinquus ius-  
 dem. Deut. 4. Valde clemens Psal. 86. Exorabilis & ad iram tardus.  
 Psal. 145. Non agit nobiscum pro nostris peccatis, neque pro delictis  
 nostris mala nobis reddit. Psal. 103. Credentes custodit. Ps. 31. Cura  
 est illi de nobis. 1. Pet. 5. Conseruator est omnium hominum, maxi-  
 me fidelium. 1. Tim. 4. Huius solus filius, propitiatio est pro peccatis  
 nostris vita hominum. Io. 1. Solus complacitus est Patri Matt. 17.

Verade  
 Deo sententia.

De Chris-  
 sto.

Causam nostram apud eum agit. 1. Iohan. 3. Vnicus est inter ipsum,  
 & homines mediator, vnicus noui fœderis pacificator, deprecator.  
 1. Tim. 2. Hebr. 8. & 12. Lumen ad illustrandas gentes cælitus de-  
 missum. Matt. 2. Via in cælum. Iohan. 10. Per hunc patet aditus ad  
 Patrem. Ephe. 2 & 3. Intellegentia contingit scripturarum. Luc. 24.  
 Cognitio veracis 1. Iohan. 5. Ex huius solius plenitudine omnes ac-

cepimus. Iohan. 1. Plures ei his in officijs addidit collegas, hominum partim superstitio, partim adulatio. At tibi ò homo, per diu expectandum erit, antequam Petri, Pauli, Nicolai, Basilij aliorumq; beneficio, tradita nobis Diuina mysteria, cognita habeas. In quorum auxilijs, cum spem fixeris tuam, probè videmus ut sacra intelligas. Et tamen tibi tuisq;, tot erroribus scatentibus, nomen verorum Christianorum, superbè arrogas, dissentientes abs te damnas. Flectis genua ante ossa mortuorum, interea viuos sanctos contrucidas? Signum crucis fronti, pectoriq;, toties adhibes, & de collo suspendis, interim tot immeritos, in cruces agis? Alios vrsis famelicis discerpandos, crudelissimè obijcis? ò insignem viri pietatem? Qui sunt ij, quares fortassis? Sunt Sancti Mosce semper, non tātum vt vulgus putat in cælis, verum etiam in terris, quibus cum colendum est nobis fidei vinculum. Sunt illi omni tempore inter nos, de quibus hæc omnium nostrum iudex. Amen dico vobis: quatenus id fecistis uni fratrum meorum minimorum. mihi fecistis. Matt. 25. Quorum, quot millia in Liuania, Lituania, ac in tuo regno, vel nulla, vel leni de causa interfeceris, nec tute ignoras, neq; nos præterit, qui hæc prodita literis Latine, Polonicè, Germanicè legimus. Huius nunc crudelitatis, Deus à te expectit pœnas, per Regem nostrum Stephanum, aeterna memoria dignum: grauius sibi illud iudicium in posterum relinquens, de quo hac Apostoli. Damnatio absq; misericordia erit ei, qui non præstitit misericordiam. Iaco. 2. & 5. Agite nunc diuites, flete ululantes super miserijs vestris superuenturis. In delicijs vixistis super terram & lasciujs, condemnastis, occidistis iustum: non resstet vobis. Item. Opera carnis sunt, adulterium, scortatio, idololatria, inuidia, homicidia, ebrietates, cōmessationes. qui talia agūt, Regni Dei non erunt hæredes. Galat. 5. His addit auaros, maledicos, rapaces. 1. Cor. 6. Ac certè tales sunt Mosci, qui tam multa aliena rapiunt,

Crudelitas  
Mosci.

Qui dam-  
nabitur.

piunt. quig, veris Christianis adeo maledicunt, ut eos canes appel-  
 lent. Et in Apocalypsi. cap. 21. & 22. dicitur. Homicidis, scōrator-  
 ribus, veneficis, idololatriis, & omnibus mēdacibus, pars est in sta-  
 gno ardenti igne & sulphure. Verum cōsideret lector, ut is homo,  
 nihil absq, compendio faciat. Et memoriam, inquit, Sanctorum  
 colimus, & ossa mortuorum veneramur: ut hoc maius auxilium  
 illorum demereamur. At cur non potius auxilio demerendo studes,  
 omnes nos ad se invitantis Christi? an non Deum suum homines  
 consulere debent? Esa. 8. Tua est pernicies Israelita: sed in me est au-  
 xiliū tuū. Osee. 13. ò Beatum illum cuius est auxilium Deus Iacobi.  
 Psalm. 146. Conatur idem, allato in medium testimonio de feren-  
 da cruce, quam Monachorum more definiit, sententiam orthodo-  
 xam de gratuita peccatorum remissione infringere: Deum immor-  
 talem, quā inceptē. Multo aptius & verius. Augustinus. cap. 14.  
 De fide & operibus, legis opera sequi iustificatum, non precedere  
 iustificandum sensit. Ostensum etiam supra est, ne unum quidem  
 esse iustum, qui suis factis, vitam aternā mereri queat. Plena sunt  
 Sancta litera huiusmodi dictorum, Deum iustificare impium. nos  
 prius dilexisse. in dilectos suos, Spiritum S. bonorum operum au-  
 ctorem effundere. non operibus. sed sua misericordia, homines ser-  
 vare. Semel abs se vocatos, iustificare. Porro quæ in Biblijs. de mer-  
 cede, merita sequente leguntur: eam unusquisq, qui se modo bene  
 norit, gratuitam esse. necesse est fateatur, licet enim vel omnia no-  
 bis precepta faceremus: tamē serui inutiles sumus. Luc. 17. Quis  
 autem inutili seruo pramium iure persolverit? Itaq, vera sunt il-  
 la, ut alia confessionis Augustana verba. Quamquam Euangeli-  
 um requirit pœnitentiam: tamen ut remissio peccatorum certa  
 sit, docet eam gratis donari, hoc est, non pendere ex conditione di-  
 gnitatis nostræ, nec dari propter vlla præcedētia opera. aut digni-  
 tatem sequentium. Hec articulo. 4. Vera & hæc Augustini. Tanta

Mosci ossa  
 mortuorum  
 venerantur.

Merces  
 piorum  
 gratuita.

est erga omnes homines bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, qua sunt ipsius dona: & pro illis que largitus est eterna premia sit donaturus. c. 32. Libri de Ecclesiasticis dogmatibus. & cap. 26. omnia opera & merita Sanctorum, ad Dei gloriam laudemq; referenda sunt. Quia nemo aliunde ei placet, nisi ex eo quod ipse donauerit. Sic. & epi. 95. sup. Iohan. Tract. 3. De verbis Domini sermone. 6. De aequalitate venerande Trinitatis personarum, non fuit Mosco necesse cum eo disputare, qui ipsam adeo non negat, ut Patrem Filium & Spiritum Sanct. vnum esse Deum profiteatur.

Dei dona  
nostra me  
ritis.

Arrii quoq; heresim malignè idem, obijcit, ministro Christi, nihil magis quam Arrium detestanti. Arriani, inquit. August. de heresibus. nolunt esse Patrem & Filium & Spiritum Sanct. vnius eiusdemq; nature atq; substantia, non potest equidem Filius esse genitori, natura sua par: veruntamen, quia diues cum esset, nostra causa pauper factus est. 2. Cor. 8. seq; vsq; ad mortem crucis, vltro demisit. Philip. 2. Seruus ab Esaia cap. 53. minister ab Apostolo Rom. 15. vocatur. cuius mysterij respectu Patrem, nunquam in carne conspicuum factum Iohan. 5. se esse maiorem dixit.

### CAPVT 7. MALEDICTA CONTINET.

Item quomodo Mosci Biblia diuidunt.

**R**escripsisti causas futuri aduentus Christi, ad homines tam viuos quàm mortuos iudicandos. De quibus suprà memoratum est. Etsi tu sententiam nostram non es assecutus. Nos enim quid de iudicio Dei, mortuorumq; resurrectione sentires quærebat. Verùm tu aliud quidpiam locutus, ad mea non respondisti. Quòd autem negas, ea opera esse habenda bona, quæ sibi ipse homo excogitat: id  
aba

abste, de Apostolis, Sanctisque Patribus scriptum est. De quo iam ante diximus, ut & de verbis decē. Nam si legem Moſis recipis, æquum est, ut sabbathum etiam ritu Iudæico obeas. Paucis quidem de his supra: sed tamen accuratè explicatum est, etenim cūmsis canis, & crucis Christi hostis, nolo tecū multis agere. Quæ capita ex epistolis Apostolicis, atque ex euangeliis in mediū adducis, cum nostris non conveniunt. ea vobis tradidit Lutherus, cætera mentiris. Scribis etiā haberi hæc in Matthæo. Cur me colitis inuentis hominum? Verūm hæc in eo nusquam leguntur, præterquam in Luca. Idq; aliter ac tu scribis. Nam ibi dicitur. Quid me compellatis, Domine, Domine, nec ea quæ vobis dico perficitis: Sed tu hostis, Christi crucis, in medio tritici paleas seminas, & ut Christus ait, mendacium in veritatem trāsformas. vos inquit, ex patre vestro Diabolo estis, desideriiſq; eius vultis obsequi. Is cū loquitur mendacium, de suo loquitur, & sanè mendax est, mendaciique pater. Citas & Pauli verba ad Corinthios. non esse regni cœlestis heredes futuros, adulteros, illos qui vel manu, vel alio modo obscœna agūt, Sodomitas, fures, ebriosos, maleficos, obtrectatores, latrones. Quæ omnia, apud vos Lutherianos fiunt. Quæ verò dicta de idolis, vos Lutheriani ad cultum imaginum refertis, de his infra. Nec minus in aliis quæ scribis mentiris. Hæc enim in Diuinis scriptis non leguntur.

\* \*  
\*





Rauē hic, Phalaris affutiit maledictum, cum verum Christianum canem: capite autem 12. Onagram: & strenuum crucis Christi defensorem, hostem ipsius appellauit. illius, ut multorum aliorum ē caritate proficiscentium 1. Corint. 13. Oblitus. Qui dixerit fratri suo, Raka, tenebitur confesso. qui fatue gehenna ignis. Mat. 5. Raka vox indignantis. tam Hebraeis quā Chaldeis hominem nihili inanem & vacuum significat 2. Reg. 16. sed quāto grauius est bestia. seu obsceni canis, in eum iactum conuicium, quem Deus à beluis ratione distinxit, Christus pretioso suo sanguine redemit, Spiritus Sanctus domicilium esse suum voluit? At mirum non est, ita esse hunc virum à superbissimo Principe appellatum, cum Moscis, omnes Latina Ecclesia homines, profani sint & immundi. Scribit Martinus Bielscius, nobilis Polonus, capite tertio & septimo libri de Moscouia, se vidisse Basilium, istius qui hæc cōsarcinavit, vel id fieri mādauit patrem. salutatis Regis Poloniae Sigismundi legatis, (quorum ē numero ipse etiam fuit) manus suas frigida abluentem idemq; solere facere omnes Moscorum Duces, quotiescunq; alicuius principis Regisue, Romana Ecclesia legatis, tam in aduentu quā discessu illorum, dexter as porrigūt adeo illis hi omnes impuri, atq; heretici sunt. Quid ad hæc Sanctus Petrus? Mihi, inquit, ostendit Deus, ne quem hominem impurū dicerem. Acto. 10 proinde haud incredibile est, quod iam per omnem Poloniam diuulgatum iactatur, hunc eundem principem, Anno quo hæc conscribo. 1581. Legato Pontificis Romani, mandat a sedendo exponere volenti, callidè sedem subtrahi, ut penè caderet insisse: ac quod suus, quem Romam miserat orator, pedem Papa osculari coactus fuerit, indignissime id tulisse. De seruandis prece-

ptus

Opinio  
scorum  
Latina  
cclesia  
muntib.

Legatum  
Papa Mos-  
co iuda-  
brum.

ptis decalogi. Christi, Iacobi, Iohannis, caterorumq; Apostolorum  
 mandato, dictum est in Apologia ad caput 5. Sabbathum quoq; sa-  
 cro cultu obiremus. ni Dominus sabbathi. Mar. 2 eius vacatio-  
 rem, sua resurrectione in sequentem transulisset. Feriatum meri-  
 to habendum. tamen extra superstitionem Iudaicam, & Domini-  
 cum Apoc. 1. vocatum propterea quod eo Dominus Deusq; noster Dies Do-  
minicus.  
 caro factus quieverit, noua creatione absoluta. Nec ego valde mi-  
 ror, non esse in Mattheo lingua Russica scripto si quid modò Mos-  
 cus, rabie cæcus, videre potuit, hæc que nos cap. 15. De inani cultu  
 Dei institutis humanis legimus: aut illud Iohannis, quod cap. 13.  
 commemorabitur, Filioli cauete vobis ab idolis: cum maiores Rus-  
 forum, quos iste toties Patres Sanctos vocat, Ecclesiam suis inuen-  
 tis intantum obruerint, vt delenda non dubitauerint, que suis  
 consilij contraria esse videbant, que in dubium velle vocare,  
 aut vllò emendare modo. religio Moscis est. Planè vt serui, ac filij  
 Dei facti sunt serui hominum. Similiter à Socrate Histo. Ecclesia.  
 lib. 7. cap. 32. memorie proditum est. Omnes qui Diuinitatem ab  
 humanitate Christi sciungere studebāt, hæc verba epistola Iohan-  
 nis Catholica, Omnis spiritus, qui soluit Iesum, ex Deo non est, ex  
 vetustis exemplaribus delere, tollereq; non dubitasse, à quorum  
 non ferenda audacia, nostri hodie Ebionæi. atque Macædoniani,  
 suo peruicaci errori, patrocinia petūt. Queritur & Optatus. Afer.  
 libr. 1. de simili Donatistarum in legem Diuinam furore: idemq;  
 olim Arrianos factitasse testatur. Victor. lib. 3. Nec est alia verior  
 causa tanta in Hebraicis, Græcis & Latinis vtriusq; federis  
 codicibus varietatis. Sublata sunt enim quedam in illis ab hære-  
 ticis: quedā partim cōmutata, partim addita, Suyda quoq; idem,  
 in verbo Lucianus affirmate. Obseruarunt hæc Sacrorum Biblio-  
 rum interpretes, Erasmus, Pagninus, Beza, Castalio, Franciscus  
 Lucas & Franciscus Iunius. Quin nec aliam magis ob rem. ijdem

Mosci in  
celendis  
imaginib.  
superstru-  
tosisti.

Mosci decalogum reijciunt, quàm quò secundum eius preceptum, vetet imaginum cultum: cui sunt dediti superstitionis simè. Rei huius, inter alia multa, id saltem nunc ponere lubet exemplum. Expugnata à nostris, eo quod nunc geritur bello, quinto die Septembris. 1580. Viacoluco, arce Moscorum & per ampla & valida: in qua defensorum septem circiter milia, nitrati autem pulueris, quadringenta vasa fuerunt: omnes propemodum obsesti, imagunculas habuerunt Sancti Nicolai, aliorumq; & cruces de collis pendentes. quas identidem dissuauati, incassum opem deastrorum implorabant. Stabant etiam quinquaginta Sacerdotes, cum obuersis ad victores imaginibus pictis maioribus. vt quos à vehementi insultu, vis humana reprimere nequiuit, falso crediti numinis reuerentia arceret. verum capti, castiq; simul cum idolis, omnes illorum cultores. quicunq; se vrbe combusta in arcem receperant. Frustra auxilia ab iis perita, qui oculos, auresq; habentes, neq; vident neq; audiunt. Quo minus ferendi illi quoque sunt, qui præterito in suis catechismis, de non fabricandis imaginibus, secundo precepto postremum de frenanda rerum alienarum concupiscentia diuidunt, prima duo in unum constant. Scilicet, Deus tâta breuitate superfluum aliquid dixit, quod à nobis prætermitti debeat: vel ita non rectè digessit, vt nos id rectius faciamus. Vt Deus & idolum, longè diuersa sunt: sic vxor proximi nostri liberi, familia omniaq; utensilia, nihil aliud quàm domus eiusdem habentur.

Perperam  
omittitur  
secundum  
Preceptū.

Qua in re, nullius neq; concilij antiqui theologi, eo modo præcepta patientis maior esse deberet, quàm diuina auctoritas. Vt autem Mosci, ita Pharisei, traditiones maiorum suorum pluris faciebant voluntate Diuina. Matt. 15. Marc. 13. Sed quid David. Psal 119. Execrandi qui declinant à præceptis tuis. Manent vero, etiam hodie, nò solum in Rustia: verum etiam in Latina Ecclesia, istius veteris erroris vestigia. Est ubiq; maior vis consuetudi-

nis,

nis. quàm dictorum diuinorum: maior Ecclesia, id est, hominum,  
 quam illius auctoritas, de quo id cœlitus existit oraculum. Hic est  
 filius meus dilectus: hunc audite. Matth. 17. Quem errorem, ce-  
 teraq̄, deprauata, qui correctâ esse optant, aut nolentibus ijs quo-  
 rum id maximè interest, ipsimet corrigunt. Hi sunt heretici, falsi  
 Propheta, bestia, canes, lupi, fures, latrones. Nèpe quòd sic omnes  
 sanctiones Apostolica sedis accipiendâ sint, tâquam ipsius Diuina  
 voce Petri essent firmata. Agatho Papa, omnibus Episcopis Dist.  
 19. Et immanis illa belua Bonifacius 8. Extrauagant. Com. lib. 1.  
 tit. De maioriâ & obedientia. Subesse Romano pontifici omnem  
 humanam creaturam, declaramus, dicimus, definimus & pronũ-  
 tiamus, omnino esse de necessitate salutis. En tertiumdecimum fi-  
 dei vniuersalis articulum, quòdam multis ignotum, tam in Afri-  
 ca quàm in Asia Ecclesiis. Aliter distingui à Russis Apostolica scri-  
 pta, quàm pridem à quibusdam (non à Luthero, ut iste blaterat)  
 tollendi lectorum tedij causâ, diuisa sunt. Apparet ex cap. 14. huius  
 scripti. Quorum lingua, habet. Matthæus capita 116. Quæ Zaza-  
 las, hoc est, inceptions cognominant. Pleraq̄, adeo parua, ut ex  
 tribus consistant versibus, prout fert scripti Diuini, de re vna sen-  
 tentia. In Marco sunt. 71. In Luca. 114. In Iohanne. 67. In Actis. 51.  
 Paulinas epistolâs, caput. 79. Inchoat, qui numerus ad. 335. Colle-  
 ctus finitur in ea quæ est ad Hebræos scripta. Quem rursum exci-  
 pit. 51. ab initio Iacobi Canonica. Desinitq̄, in Iuda. Apocalypsim  
 quoq̄, Iohan. se habere, rogati à me Cracouia, cum Anno. 1578. bello  
 exardescente, Legati ad Regem Stephanum missi, superbe se gessis-  
 sent, dixerunt. Omnia hisce capitibus discretâ, à quodam Cyrillo,  
 Constantinopolitana Ecclesiæ (cui parent,) sacerdote, lingua gnaro  
 Sclauonica. Idẽ credo Morauis & Bohemis, ut tradit Aeneas Syl-  
 uiius Histo. Bohe. cap. 12. Anno nati Messia. 995. Fidem in Christum  
 persuasit. Onuphrius, Polonorum etiam Apostolum appellat. Cete-

Qui hodie  
heretici.

Moscorum  
noui Test.  
capita.

Bohemi  
christianis  
facti.

rum, quod princeps furore Moscus, tot flagitia Lutherianis obijcit  
certè per trabem suam, videt festucam alienam. Non enim men-  
tiar, si ut se res habet dixerò, in Moscouia, hæc fermè omnia, non-  
nullaq; alia non vigere tantum, sed etiam regnare vitia. Quod e-  
go ex ijs habeo, qui in bellis capti, cum Moscis complures annos  
vixerunt. Furta & ebrietates rariora apud eos. Cultros illorum  
cubitales, quibus, sub intimis vestibus latentibus, se inuicem irati,  
hostem verò incautum confodiunt, semper exhorruì. In technis  
fallendi alios, pro eo quo pollèt ingenio sunt vaserrimi. in vèden-  
do autem, mercem decuplo plaris aestimant, quàm constat, modò.  
emtozem decipiant. Nec minor est illorum calliditas atque muta-  
bilitas, in pactiõibus quibusq; constituendis. In congressu amico,  
cum nostris nihil illis tumidius, ni prior ipse salutaueris, non salu-  
taberis. Honore præuenire (ut Paulus iubet) vel honoratissimum,  
dedecus habetur. Mendaciũ verò, adèd est vulgare omnibus, ut il-  
lud infimi superioribus, ac ipsimet principi more prorsus barbari-  
co, impune obijciant. Rei huius hic quoque leguntur aliquot exem-  
pla. Quod enim urbaniores Christiani, veniam præfati, per ver-  
bum negandi, verècundè efferunt: Id isti Syluestris ingenij homi-  
nes, mentiris simpliciter dicunt. Atqui in promptu est cuius, vel  
hoc odiosum verbũ, vel aliquod crimen alteri impingere: sed Chri-  
stiano dignus est, missis conuicijs, solidis rationibus docere erran-  
tes, conuincere argumentis peruicaces. De idolis seu imaginibus,  
dicetur ad cap 13. Quòd si scripta Diuina, de idolis Ethnicis, ad  
imagines: falsorum Christianorum imagines, veris ut olim, ita nunc igno-  
tas, referimus: id fit ideo, quòd ij Ethnicos, malo illarum  
vsi imitentur, adèd obliuiosi facti, ut nec sup-  
plicare superis, nec sicra celebrare  
queant, nisi signis admo-  
neantur.

CAPVT 8. INVEHITVR IN LVTHE-  
rianos: nonnihil attingit de Russica Religione,  
& Romana Ecclesia.



Quod scribens de Lutheri doctrina, ais vestros fidem, non in Luthero, sed in Christo Domino nostro figere. Attamen si vel Lutherus vel quispiam alius ea proponat, quæ cum sacris literis conueniant: nō secus vos iis, quàm voci Diuinæ assensuros esse. Sin pugnantia cum Christi Apostolorumque disciplina doceat, eum licet sit, vel Angelus cœlestis, pro anathemate habendum esse. Audi verò quid de his scribat Apostolus. Miror, inquit, tam citò vos à vocante gratia Christi, transire ad aliud Euangelium. Etsi nō est aliud: nisi quòd vos quidam turbant, & ab Euangelio Christi auertere volunt. Verùm, si aut nos, aut Angelus è caelo, prædicauit vobis aliud, præter id quod est à nobis prædicatum, anathema esto. Notum autem vobis facio fratres, prædicatam à me doctrinam, non esse humanam. Neque enim ego ab homine accepi didiciſſe, sed è reuelatione Iesu Christi. Vide mihi, vt non sua voluntate, nec abs se excogitata, nec quæ scripturæ Diuinæ cōgruant inuenta, (quemadmodum vos, qui à concionibus estis, vestro cum Luthero fecistis,) sed patefaciente sibi Domino aliis tradiderit: & in Christo acquiescens, nequaquam ip-

semet fundamentum esse voluerit. Super quod fundamē-  
 tum, si quispiam exstruat aurum, lapides pretiosos, ligna,  
 foenum, arundinem, vniuscuiusq; opus manifestum erit.  
 Dies enim ipsis declarabit. En vt nemo ponere queat aliud  
 fundamentum, præter Christum iam positum. Qui redi-  
 uiuus, discipulos, beatosq; Apostolos ad nunciandum al-  
 legans Euangelium, dixit vt irent, ac omnes nationes in  
 nomine Patris, Filij, & Spiritus S. Baptizantes, docerent  
 seruare omnia sibi præcepta. Vbi animaduertis, iubere eū  
 obseruare, etiam non scripta præcepta. Scribit idem Filius  
 tonitruui. Multa, inquit, alia fecit Iesus coram discipulis,  
 non scripta in hoc libro, quæ si sigillatim scriberētur, opi-  
 nor, nec totum mundum comprehēdere ea posse. Atten-  
 dant autem ij, qui se dictis Apostolicis, non præbent ob-  
 sequentes, id quod Christus apud Lucam dicit. Qui vos  
 audit, me audit. Qui vos reiicit, me reiicit. Etenim Apосто-  
 li ad prædicandum Euangelium digressi, surrogarunt sibi  
 septuaginta vicarios, itidem Apostolos: ac secundum hos,  
 ordinē spiritualem, à quo, vsq; adhuc, sacerdotes, docto-  
 resq; populi propagati sunt. Qua de re Paulus ad Titum.  
 Propterea te in Creta reliqui, vt nōdum absoluta perficias  
 & in singulis oppidis, Sacerdotes constituas. Quòd si hac  
 re nō esset Christianis opus nō scripsissent de ea Apostoli.  
 Porrò Lutherum vestrum atque vos ipsos, quis nam ad  
 hoc munus designauit? Quorum, præter id quod in veri-  
 tate non inceditis, magis se prodit peruersitas, Petro supe-  
 riore Apostolo, secunda epistola, id aiente. Quemadmo-  
 dum, inquit, dilectus frater noster Paulus, pro sapientia  
 sibi data vobis scripsit, ac in omnibus epistolis, de iisdem  
 loquitur. Quibus in epistolis, sunt quædam difficilia in-  
 tellectu

*Nō scripta  
 præcepta  
 obseruanda*

*A quo mis-  
 sus Luth.*

tellectu: quæ indocti & infirmi, vti alia omnia scripta, suo  
 exitio peruertunt. De fundamento, dixi iam antea, in quo  
 ædificata aurum, argentum, lapides pretiosi, sunt bona o-  
 pera. ligna autem fœnum. harundo fragilis, sunt opera vi-  
 liora atque peccata. ô vos perditos, qui secundum Petri  
 dictum, scripturam pro libitu vestro peruertitis. Similiter  
 Paulus, negat aliud fundamentum, præter Christum iaci  
 posse. Vos ergo prætermisissis Sacerdotibus, posthabitis  
 doctoribus, & sacrați ordinis viris, adeoque ipsis Aposto-  
 lis, Christi mandatum peruertitis, eundemque apud vos  
 ipsos crucifigentes, dissoluti doctores facti estis. Atqui  
 Apostolus scribens ad Galatas, ne Angelû ipsum quidem,  
 aliam ab illa quam acceperant doctrinam tradentem, au-  
 diendum esse dicit, abieciſtis, vt omnia ita traditionem A-  
 postolicam: ideoque ipsimet vobis execrationem induci-  
 tis: ac nos in vos veritatis hostes, & inhonestos quæstos,  
 fulmen anathematis iure optimo torquemus. Antichri-  
 stiani enim estis. Antichristus autem is est, qui se opponit  
 Christo. Facta est à te Rossiacæ nostræ fidei mentio, de qua  
 hæc habeto. Baptizantur nostri in nomine Patris, Filii  
 & Spiritus Sancti. nunc & in secula benedicti, postquam  
 primus noster progenitor, beatus ille & magnus Czar  
 Wlodimirus, diuinitus illustratus, nomē Basilii ad mysti-  
 cam vndam nactus est, à quo tempore, vsq; ad hanc diem,  
 non Rossiaca. sed Christiana, appellatur fides nostra. Quã-  
 obrem, vbicunque in orbe terrarum est fides Christiana,  
 ibidē & Christiani nominantur. At vbi ii aliter vocantur,  
 ibi vera fides nō est: sed sunt hæreses, dissidia, apud Gêtes,  
 inquit Paulus, multi Dei & Domini sunt. Sed nobis vnus  
 est Deus & Pater, ex quo omnia, ac nos in illo. & vnus Do-

*Fides  
 Russica.*



minus noster Iesus Christus, per quem omnia atque nos-  
 vnus Spiritus in quo omnia ac nos in eo, vna fides, vnum  
 baptisma. Si Pagani in vniuerso orbe credūt & sacrificant:  
 Illicet se id Deo facere sibi persuadeant. tamen Diabolis  
 credunt, & sacra faciūt. Quocirca Deum in Trinitate lau-  
 dandum, etiam atque etiam oramus, vt tam nos, quàm  
 omnes vera Christianitate celebres Rossiacas terras, ab ini-  
 micis tenebris in crudelitatis vestræ conferuet. Quibus in  
 terris, si quos vides insita infirmitate segnicie, non omnia  
 mandata exequi: id non Legi, sed negligentia illorum as-  
 cribito. Quæ autem nobis desunt, quæque ipsi implere  
 non valemus: ea Christus sua gratia complet, qua si qui  
 freti negligētes sint, ii aduersum se grauem Dei iram con-  
 citāt. Scribis nequaquam vos Ecclesiam vni nationi, loco,  
 linguæ alligare. Quæ ppter vna est Christiana, cathedralis,  
 & Apostolica Ecclesia. Nec obstat, quod vrbe in vna. in ar-  
 ce, in villa, in toto denique mundo sint multæ. Cùm om-  
 nium vna sit constitutio, vna actio. Quòd verò de Latina  
 dicitis, non lubet de ea multis agere. Vt enim hæc versutissi-  
 ma est, seu astutè decipit: ira vos tenebræ estis. Iam si quis  
 aliquem è carcere tenebroso eductum, inducat in  
 obscuriorem, impostura est, non vtilitas ha-  
 bēda: Haud aliter, qui è tenebris prodire  
 in lucem volens, rursus in eas inci-  
 dit, se ipsum seducit, neque est  
 verax. Atque de his  
 hætenus.

\* \*  
 \*

AD

Latina  
 Ecclesia  
 versutissi-  
 ma.

AD CAPVT 8. LASICII  
 Apologia Lutherianorum vbi & de Israelitica  
 Ecclesia, Christianæ congruenti de  
 traditionibus atque de  
 Antichristo.

**A**deo Moscus flagrat odio Lutheri, & iniusticia fidei,  
 & Theologia purioris fortissimi instauratoris, liber-  
 tatisq; Christianæ acerrimi vindicis, ut qua de ipso  
 atq; sectatoribus scribit eius planè non intelligat: &  
 ignarus artis differendi, multoties pueriliter repetat  
 quod semel dixisse satis erat. Ne illud rursus dicam, ineptissime  
 illum omnia è sacris literis, aduersum nos torquere, ac nos ea docere  
 velle, quæ pueris nostris sunt notissima patere dicitur istius Domi-  
 ni imperium in longitudinem, quingenta milliaria Germanica. *Amplitu-  
 do Mosce-  
 uie.*  
 Id quod confirmat. Mat. Micchouiensis, Mathematicus libro 2.  
 de Sarmatia. verisimile. Nam Iohannes, huius quo cum nobis res  
 est auus, & Basilius Pater, Lituaniis vi ademerunt ac dolo provin-  
 cias amplissimas. videlicet Plescouiensem, quæ nunc recuperatur,  
 Nouogrodensem, Smolenscensem, Vicicoluscensem, iam receptam,  
 Sueuierensem, & Mosaiscensem. Quæ verò iste etiam, ne suis  
 maioribus inferior iniquitate foret. ysdem Lituaniis finitimis suis  
 abstulerat, ea iam ad ipsos, opera optimi Regis Stephani intra hoc  
 triennium redierunt. Et tamen in tanta soli magnitudine, ne uni-  
 cum quidem est, Germanicis simile Gymnasium, in quo iuuentus  
 in Theologia saltè institueretur. Omnes dediti sunt armis: nõ tam

ad sua defendenda, quàm ad aliena, per nefas occupanda. Tamen hic princeps, nihil nisi Christianam iustitiam crepitat. A qua tam procul abest, quam iniqui à regno cælorum. Anobis verò Mo-  
 sce, quos Lutherianos, vt tuos tantum, Christianos cognominas, nihil reor peccatum est, quòd impulsore Spiritu Diuino, vitia Ec-  
 clesie, multis contracta annis notauerimus: quòdque ijs tollendis  
 hætenus incubuerimus. Nam quid nos aliud facere oportuit, illis  
 quorum hoc maximè officij erat, partim id negligentibus, partim  
 ne tam præclaro operi manus admoueremus prohibentibus? Sed  
 nihil hi, à suis diuersum maioribus egerunt. Va, inquit, vobis Scri-  
 bæ & Pharisei hypocritæ: quoniam clauditis regnum cælorum co-  
 ram hominibus vos enim non introitis, nec introcuntes, sinitis in-  
 troire. Matt. 23. Ea enim certè nunc est ratio Ecclesie, hicq; eius  
 status qui fuit Christi Apostolorum, superioribusq; temporibus.  
 Nam vt parumper à proposito digrediar. Pharisei, deuinctis sibi  
 hypocrisis vulgi animis, eo loco fuere, vt ipsis auctoribus omnia fie-  
 rent, primas ubiq; tenerent, ac sicut iuuare (Iosepho lib. 18. cap. 23.  
 teste) ita ledere quos suis facile poterat. idem facit hodiè ordo eorun-  
 dem. Longis precationibus, laxis vestibus, crebris ieiuniis, aucto-  
 ritatem sibi ydem parabant: humanas traditiones, uerbo Dei scri-  
 pto, pluris faciebant, multa onera plebi ferenda, immunes ipsi eis  
 imponebant. Idem fit à nostris noui Testamenti Phariseis. Secta ibi  
 præter sacrificulos, Phariseorum, Sadducæorum, Essæorum Sama-  
 ritanorum Herodianorū, dogmatis inter se diuersa fuerunt. Sunt  
 eadem præter sacerdotes, inter monachos hodiè. Multi tunc pseu-  
 doprophetæ exoriebantur, non pauciores sunt hoc tempore. Offe-  
 rebatur tum Deo pro peccatis hostia, licet iam Christus pro omni-  
 bus esset mortuus, & multis cerimonijs res Diuina peregebatur.  
 Offeritur nunc eidem eadem, de qua ad caput II. Nec minoribus ce-  
 rimonijs grauata est Ecclesia. Missi olim Diuinitus Prophetæ, re-  
 ligionis

Euāgelici  
 coacti re-  
 purgant  
 Ecclesiam

Cōparatio  
 Israhelitica  
 Ecclesia  
 sum Rom.

ligionis morumq; populi instauratores, male accipiebatur, nec melius nunc tractantur, excitati à Deo, rerū in Ecclesia corruptarum emendatores. Sape Israelitica Ecclesia, ob imaginum cultum scortata esse, ac grauius ideò punita dicitur: non rarius id facit patiturque, etsi non sentit, Christiana. Oblectarūt se Israelitæ operibus manuum suarum, vt Stephanus protomartyr ait, & traditi à Deo sunt, vt seruiret exercitui cæli. Haud minorem hodie voluptatem Christiani in fabricatis simulacris ponunt. Angelos ceterosq; cælestes colunt, virginem Mariam, reginam cæli & vocant & inuocāt. Fuit Israelitis summus sacerdos, paries dealbatus à Paulo. Act. 23. Vocatus fuerunt, & alij pontifices. Act. 3. Ad hac ingens turba sacrificulorum successione Leuitica gaudentiū, Deo exosa, propter peccata. Sunt hac tempestate similimi in Ecclesia, nomine tenus Episcopi, Abbates, canonici, sacerdotes, atq; monachi. Latissimè id temporis extensa esse Ecclesia Dei videbatur, quam tamen soli Zacharias cum coniuge & filio Ioanne, Ioseph, Maria, Anna, Simeon, Apostoli & pauci alij constituebant, sensim crescente, eius numero. Haud alia eius incrementa, si quis attendat, vidimus nostro seculo. Omnium tunc iustitia, vicio doctorum, in operibus legis sita erat. Fit penè idem hoc tempore. Cæcos duces, cæcus ille populus habebat, nec ij nunc perspicaciores esse videntur. Christus olim præterito, superborum sacerdotum ordine, alios voluntatis suæ, mundo patefaciendæ præcones delegit. Idem prorsus ab eo factum, cernimus hodiè. Nulli tum alij magis quam sacerdotes, Christo hominum iustitiæ aduersati sunt, nulli alij discipulos eius Synagogis suis exigebant, puram Doctrinam spargere vetabant. Quæ cuncta, similitum ordo facit hodiè.

Erant illa tempestate pastores, qui oues sibi creditas non pascebant. Ezech. 34 sunt nunc etiam permulti ritulotenus Pastores iuuens, aulici, illi erati, impij. Geri enim omnia confusè necesse

est, in Babylonia. hoc est, confusione. Expectabatur tum vulgò alius præter illum Christus, quem omnes intuebantur & audiebant. Similiter nunc expectatur alius præter hunc Antichristus, quem omnes aspiciunt, osculo pedis venerantur, & ut que vidi testor, tam summissè quam ipsum Deum compellant. Templum Domini, Templum Domini Israelitas quondam vociferabantur, eodem pacto nunc Cacolyci, Ecclesia, Ecclesia clamitant. Deportata erat in Babyloniâ Israelitarum Ecclesia. Deuenit & Latina in seruitutem illius alterius Babylonis Apoc. 17. Ideoq; Papam Dominum suum appellat. Solo bis æquata est sedes Israeliticæ Hierusalē. Idem passa aliquoties caput latina Roma. donec illud eius veniat exidiū, simile Sodomitico. Apoca. 18. Habuerunt Israeliticæ hostes Assyrios & Chaldaeos, virgā furoris Dei habent nunc Christiani, & Turcas Scythas, virosq; insuperabiles. Fugere Babylone Iudeos hortatur vates Ieremias cap. penultimo. Exire altera Deus suos iubet, ni perire malint. Apoca. 18. A planta pedis, vsq; ad verticem capitis, morbos illius in se transtulit Christus. Idem pastor sua Papa Adrianus 6. de morbis ordinis Ecclesiastici fassus est, legatione sua ad conuentum Noribergensem Anno 1522. Vti Andr. Friccius Polonus, cap. 7. libri 1. De Ecclesia memorat. At Platina in Marcelino primo Pontifice, Cuspirianus in vita Sigismundi Impe. Picus comes Mirandulanus oratione ad Leonem 10. De reformandis moribus Ecclesiæ, aliq; plures, has tantas corruptelas, ad omne Christianum nomen referunt. Ita vt non falsò Angelus ille, moxacham Elisabethā, Abbate Trithemio in Chronico Hirsaugiensi id tradente, Anno 1162. affatus hisce verbis sit. Clama fortiter, & dic Hen, ad omnes gentes, quia totus mundus, in tenebras est conuersus. exite ille vos vocauit, qui de terra vos formauit penitentiam agite. quia prope est regnum. Quid multis? ouum ouo non est tam simile, quàm Israelitica Ecclesia Christiana. His nos moti

Mosce,

Mosce, alijsq; huius generis pluribus, ad emendationem, ad eò fædè contaminatæ religionis, salutem prospicientes nostræ, animum appulimus, excogitatum à nobis nihil, quod non prius mentibus nostris, vnicus ille veritatis doctor inseruit.

De non scriptis Apostolorum præceptis, non est hic differentiæ locus, nec Ioannes de illis agit, sed narrat veluti historicus, multò plura Iesum fecisse, quàm ipse facta scripserit. quibus, quomodo credemus, nisi ea Canonici scriptores prodant literis? Caterùm satis id liquet, nihil Prophetas, nihil Apostolos, suis in scriptis prætermisisse, quod Israelitas tenere, Christianos credere necessum esset: Quin, quod Christus atq; 12. Apostoli, homines docuerunt, id 4. Euangelista, Paulus item Petrus, Iohannes, Iacobus, Iudas Apostoli, literis mandauerunt. Lex Diuina vtriusque fæderis, absolutam tradit normam beatè viuendi, benè credendi, & Ecclesiam rectè administrandi. Occulta, inquit, Iehouæ Dei nostri, sunt reuelata, nostraq; sunt, & filiorum nostrorum in perpetuum ad omnia legis huius dicta exequenda. Deut. 29. Et noui Instrumenti auctor. Vos dixi non seruos sed amicos. quia omnia audita à Patre, nota feci vobis. Ioh. 15. Et Paulus. Non subterfugi, quominus vobis annunciarem, omne consilium Dei. Acto. 20. Quod cõsiliu, & illa Christi omnia, nos etiam hodie, ex monumentis, cum Euangelistarum, tum eiusdem Apostoli cognoscimus. Nam vt plurimum scripsit, & laborauit in plantando Euangelio: ita eadem omnibus tradebat. Reducet, inquit, vobis Timotheus in memoriam, quæ sunt via meæ in Christo. sicut vbiq; in omnibus Ecclesijs doceo. 1. Cor. 4. sic cap. 7. & ita in omnibus Ecclesijs constituo. Eodem recidunt illa eiusdem, de seruandis traditibus, siue per sermonem siue per epistolam expositis. 2. Theff. 2. vt & illa 1. Corinth. 11. Reliqua cum venero constituam. Quadam parui momenti in cœna Domini seruanda, vt est ordo, locus, tempus, & si quæ sunt plura.

De traditionibus  
Apostolorum.

Paulus eadem omnes docet.

eiusmodi, alias se constituturum pollicetur: rem ipsam per scripsit. Ego inquit, accepi à Domino quod & tradidi vobis. Dominum notè qua prodebat. panem accepisse, gratijs actus fregisse, accipite, edite. hoc est corpus in eum pro vobis frangendum dixisse. Similiter capite 15. ad eosdem Corinthios. Tradidi vobis in primis quod & acceperam. Christum mortuum esse pro peccatis nostris, & sepultum, tertioq; die resurrexisse. Ea igitur qua non sunt scripta, ab ijs Apostolis, qui aliquid literis prodiderunt, sed tamen tradita: ad carimonias, non ad fundamentum fidei, quod scriptum Spiritus S. esse voluit, pertinent, qua carimonia quam varie fuerint in antiqua Ecclesia, docent nos ij historici, qui Ecclesiastica, scriptis persecuti sunt. Talia etiam apud Iudeos fuerunt. iter sabbathi Mat. 24. Id est, quarta partis miliaris Germanici spaciuum seu quod idem est, bis mille cubiti, hoc est, passus minores, ut Chaldaeus paraphrastes in Ruth ponit. Et pugillaris manuum, quod ipse vidi, atq; utensilium crebra lauatio. Marci 7. Ponunt autem hoc in numero veteres, prater symbolum Apostolorum, Baptizandis tradi solitum. Augustino de fide & operibus cap. 11. teste, id, quod à Paschate vsq; ad Pentecosten, genua inter precandum olim non flectebantur, versa ad orientem solem facie in templis, Deus etiamnum adoratur, dies Dominicus consecratus religioni habeatur. Nati, passi, rediuiui, in cælum resumti Christi, Spiritusq; S. illinc demissi, statis temporibus memoria recolantur. item Baptisma infantum, Baptizandorum trinam immersionem, vigiliam noctis Paschatis, signum crucis. Quadragesimam, diebus Mercurij & Veneris ieiunium, cateraq; pauca, qua neq; nos omnes, plane reijcimus. Licet negligendi quadam, non desint cause. Quae verò antiquitus institua, in abusum & superstitionem, versa iam longo auro erant: in ijs ipsum Christum, Ezechiam, aliosq; huius pietate similes imitamur. Quorum ille, mercatores templo Dei eiecit: hic statuas

Iter Sab-  
bati.

Traditio-  
nes.

statuas idololatricas contriuit, Lucos succidit, serpentem illum Mosaicum, licet Christi passuri figuram, ab Israelitis suffitu cultum, comminuit. 4. Reg. 18. Omnia enim ad eruditionem nostri scripta esse, omnia, nostra esse docet Paulus. Proinde nos etiã, mercatores Missarum, templis exturbamus, aras Christum in pane, pro uiuis & mortuis Deo offerentium discimus, simulacra ad uenerationem prostituta perfringimus. Malum pro òissem cum Apostolo pariete dealbatum, sacerdotes uitiosos, hypocritas cum Christo, unico omnium eodemq; perpetuo Sacerdote appellamus. Ceteris, qua Ecclesia in captiuitatem Babylonis Spiritualis abducta, coinquinata fuerunt, in nouatis per purgatisq; (ut olim Iudæi Babylone liberati) melius utimur. traditiones humanas, moniti ab Apostolo Coloss. 2. Omni cura cauemus. Pharisaicum enim est, populo Dei aliquid aliud, quàm lex Diuina tradit præscribere. Pharisæi, scribit Iosephus, multa instituta à Patribus accepta, populo tradebant, non in Mosis Lege scripta, qua Saducæi negabat esse seruanda. Hæc lib. 13. cap. 18. Anti. Iudæ. Ac reueratam demum pura atq; beata est futura Ecclesia, cum in ea, omnia ex præscriptis Christi Apostolorumq; agerentur. Religio ad ipsos fontes reducetur. Non alia eius forma, præter ea qua in Diuinis legitur oraculis, constituetur. Hæc qui in suis cæcibus faciunt, vel ut ita fiant conantur, an hi in tenebris versari, perire, salutiq; prorsus excidere dici debeant, iudicent illi quorum mentes ut veri lucem cum Paulo uideant, illustratæ diuinitus sunt. At Moscius Apostolos, septuaginta alios eiusdè dignitatis sibi surrogasse. Verùm id ipsummet Christum fecisse, Lucas, cap. 10. testatur. Horum nomina refert Dorotheus Græcus. Idem uerba illa Apostoli, de auro gemmis stipula lignis, de bonis & malis operibus accipit. Dicas hominem uerè operarium, in quo tamen, per parū est honorum operum. Melius Tertulianus lib. 5. aduersus Marcionem, de doctrina,

Pharisæi  
ca in scriptis.

Verba Pauli  
de auro  
stipula.



*dicta esse interpretatur. quæ super Christum, credentium fundamentum, vel digna illo, vel indigna adificatur: quæq; posteriore atate, qualis sit patefit, ac nos ipsi cernimus hodie, quemadmodum falsa, ad ignem verbi Dei, veluti nix sole liquefcatur. Quæ ea ad Platonium atq; Virgilianum ignem lustralem magna vi scripturæ Divinæ trahūt: his omnino, quò melius sapiant, helleboro opus est. Quæ tamen opinio, mentibus hominum astute instillata, ingentes opes attulit sacerdotibus.*

*Antichristiani Mosco esse videmur, tam verè, quàm ego sum Moscus. Age igitur Christum & aduersarium eius paucis depingamus. Ne qui habendi sint Antichristiani, ignoremus. Christus se solū viam & ostium esse, per quod ad Patrem cœlestem peruenitur ait. Antichristus illi tot milia cœlitū, & abs se sacratorum hominum, eodem in munere adiungit. Est enim Antichristus is Iodoco Clithoueo Parisensi theologo in cap. 27. lib. 4. Damasceni, quisquis oppositus est aut contrarius Christo, doctrinæ illi aut moribus contradicens. Christus seruator hominum dicitur. Antichristus, filius perditionis appellatur. 2. Thessa. 2. Christus credentes, certò sperare remissionem peccatorum iubet. Antichristus morituros, ad expianda peccata, in ignem purgatorium demittit, credere dubitanter docet. Christus, seruos nos esse inuites, etiamsi omnia exequeremur mandata pronunçiat. Antichristus propter merita Adalberti nostri, caterorumq; Sæctorum se exaudiri precatur, ac in templis vociferatur. Christus semel oblatus est, vt multorum peccata tolleret ad Hebr. 9. & 10. vbi est peccati remissio, non est amplius oblatio pro peccato. Antichristianæ Canon Misse, ita inquit, Suscipe Sancte Pater, eterne Deus, hanc immaculatam hostiam, quam ego indignus famulus, offero tibi pro omnibus fidelibus Christianis, viuis atq; defunctis, vt mihi ac illis proficiat ad salutem, in vitam eternam. Christus aut hor coniugij.*

(Dei

*Antishe-  
sis Christi  
& Anti-  
christi.*

(Dei enim sermo est, quo omnia facta) hac dixit. Qui potest capere capiat. Antichristus tanquam naturæ humanæ Dominus, omnes suos Sacerdotes capere, id est sine uxoribus esse, ut capite ultimo docebo, iubet. Christus illum à quo vocatus erat bonus, arguit modestè. Et si is verum, imprudens dixerat. Antichristus, quamuis sit malus, tamen gaudet titulo Sanctissimi & beatissimi. Christus auream coronam respuit, accipit spineam. Antichristus hanc fugit, illam gestat triplicem, ac veluti rex coronatur. Christus mundanarum curam rerum ita vitauit, ut ne de hereditate quidem, inter fratres decidere voluerit. Antichristus, omnia politica curat. Imperium à Græcis ad Germanos se transtulisse in Decretis gloriatur. Iratus Georgio, Regi Bohemia, Philippo Gallie, Albretio Nauarra, Regna illorum alijs regibus addixit. Ducentos amplius annos reges nostros, propter crimen vnus, qui Stanislaũ Episcopum Cracouiensem occidit, coronari vetuit, hoc est, Duces tantum non Reges dici mandauit. Christus & minister fuit. Rom. 15. Mat. 20 & munere docendi ipsemet functus est. Antichristus, dominus ab omnibus habetur, cunctis imperat, nunquam ipse cõcionatur. Christus crucem ligneam humeris gestauit. Antichristus auro gemmisq; nitentem, crepide sue imponit. Christus pedes lauit discipulorum suorum. Antichristus, ad pedem suum osculandum, ipsos etiam monarchas admittit. Christus se vsq; ad mortem crucis demisit, & diues natura, nostra causa pauper fuit. Antichristus, ex paupere Ecclesiæ Romanæ pastore, ut pios opprimeret, ditissimus factus, se supra omne id, quod Deus aut numen dicitur effert 2. Thessa. 2. Qui titulus regibus tribuitur Psalm. 81. & Codicis lib. 1. tit. 14. l. 8. in sacro inquit numinis nostri consistorio recitatur. Christus, homines solum credentes Baptizari iussit. Antichristus campanas quoq; Baptizat. Christus, omnes quibusuis cibis vesci sinit. Antichristus tẽpore ieiunij, ad eò certis interdicit, ut qui

secus faxit pœnas capite lu it. Sex dies, deditos nos esse labori debere Christus dixit. Antichristus permultis festis institutis, oculū illud Sodomiticum induxit quo res malediscuntur & fiunt. Ezech. 16. Christum esse caput Ecclesia, Apostolus scripsit. At Bonifacius tertius, ut sua sedes Romana, caput foret omnium Ecclesiarum, ab Phoca Imperatore Anno 607. impetrauit. Christus, beatius esse dare, quàm accipere, inquit, Acto. 20. Antichristus, beatius esse accipere ducit, ac beneficentia regum, atq; dominorum opulentissimus factus, omnibus pridem terrori est. Christus semper voluntatem Dei Patris sui executus est. Antichristus in ea mirandis dispensationibus vititur. nuptias lege vetitas fieri sinit. Pueros facit Episcopos, Canonicos, Abbates. Petro Cardinali, Hieronymoq; fratri eius, cum vniuersa ipsorum familia (horresco referēs) Iunio, Iulio, Augusto, tribus anni mensibus calidissimis. masculinum concubitus, hac cum clausula, Fiat ut petitur permisit. Quod de Sixto 4. Narrat Vesellus Groningensis tractatu de indulgentijs. Christus, Iezabel meretrice in Ecclesia Thyaritensi, vehementer offenditur Apo. 2. Antichristus sua in vrbe septicolli, innumerabiles esse patitur, ac questu ex illis fruitur. Certe anno, quo Romam adij 1560. Duodeuiginti scortorum milia, in ea esse dicebantur. Christus, regnum suum, huius mundi esse negabat, nec vbi caput reclinaret habebat. Antichristus contra, tot prouinciarum rex est, in splendidis habitat palatijs, hortorum amœnissimorum fruitur delicijs. Christus veris suis discipulis, vnicus aduocatus est, vnica illorum vita, spes salus. Antichristus Mariam virginem, hæc omnia esse vult, ac in fanis plateijsq; decantat. Ille solum Deum Patrem inuocat atq; inuocandum discipulos docet. Is aliorum etiam Patrum, quorum magnus textitur in Litanijs catalogus, auxilia implorat. Christus, Petrum condere gladium in vaginam iubet, visisq; duobus gladijs, satis esse dicit. at Bonifacius 8. vestem Imperatoriam

Anno. 1300. indutus & diademate redimitus, portari ante se stratum enses mandat, ac in throno residens exclamat, Ecce hic duo gladij, vt Goltius in vita Adolphi Cesaris commemorat. Christus Patris tantum sui id munus esse testatur, vt quis ad dexteram & sinistram in regno ipsius sedeat. Antichristus, quos vult, inferis per indulgentias eximit, in Sanctorum numerum refert, in caelis collocat. Christus, nos obedientes esse magistratui, tributumq; suo exemplo pedere precipit. Antichristus, quando vult, Imperatorem gradu mouet, Distinct. 96. duo. Clericos suos militia immunes item ab omnibus vectigalibus dandis liberos facit, & ex iurisdictione magistratus ciuili eximit. Christi Pater, sacerdotes hereditatem habere cum Israelitis prohibet Deut. 18. Num. 18. Antichristus cum suis, reges possessionibus superat, Romam cum praecipua Italiae parte, Constantinum Imp. sibi dono dedisse, in libris Decretorum fatetur, ac mortuo Imperatore, heredem se imperij Rom. iactat. Clement. lib. 2. tit. 11. cap. 2. Christus venit, non vt perderet, sed quod perditum seruaret. Antichristus, Henricum 4. Imp. vt Beno Cardinalis testis est, toties perdere conatus est. Ludouicum 4. itidem Imp. ad Concilium abs se prouocantem, vt est auctor Goltius, Satanae tradidit, & cum omnibus eum secutis barathro adiudicauit, plus quam centum millia Christianorum (huius enim instinetu omnia ubiq; geruntur) inde ab exortu Lutheri, in Europa perdidit. Christus ad suam doctrinam amplectendam, neminem unquam vi compulit. Antichristus ad sua omnia placita credenda, armis homines cogit, non probantes illa, immanissimè trucidat. Apostoli Christi praeceptum est, vt sint Episcopi, ad docendum apti, continent, ab auaricia alieni. Inter Antichristianos Episcopos rarissimi sunt, qui docere possint. Pleriq; omnes dediti ocio, voluptati, auaritia libidini. Christi ministri, eodem Apostolo precipiente, vnica singuli vxore contenti, non se rebus implicant poli-

*ticis. At verò plurimi seruatorum Antichristi, aliquot scorta alit, omnium principum familias occupant, mundanis se negocijs immiscunt. Christiani ut nomine ita resanctè viuunt, hominem occidere, nefas esse ducunt, Catechismum tenent, cuius se percontanti, rationem fidei facile reddunt. Antichristiani iniqui, crudeles, malitiosi sunt, & de vera religione interrogati, asinis rudiores. Christo cum Satana congressuro, & cum sacerdotibus Phariseis, Saducaisq; disputaturo, verbum Dei gladius erat. Atichristo cum hæreticis, quos ita vocat disceptaturo, aqua, ferrum, ignis, laqueus præsto sunt. Ille omnes, multitudine carimoniarum, morte sua liberauit. Is Ecclesiam permultis obruit. Ille se à nobis aliquando abfuturum prædixit. Hic eum in pane sacro, semper adesse asserit. ille nos separatim bibere, sanguinem suum vult. Iste laicos, à bibendo eo arceat. Ille panem, corpus suum esse pronuntiat. Iste panem mutari in corpus affirmat. Canam ille suam, lingua omnibus nota, cum discipulis simpliciter peragit. is à cæna nomine abhorës, Misissam quandam, in qua solus edit ac bibit sacrificulus, vestitu picturato, ridiculis gesticulationibus, & sermone peregrino celebrat. Illum oportere cælo capi vsq; ad tempus restitutionis omnium Petrus Acto 3. ait. Contra Antichristus singulis eum Misiss illinc deducit. Nos inquit agnum tollentem peccata mundi, dominatorem terræ, de loco cælesti verbis Dominicis veris. non methonymicis deuocamus ad aram, mactadum mysteria liter adorandum humiliter, sumendum hilariter offerendum toti Triadi reuerenter. Andreas Lubelcicus contionator Leopoliensis 1549. Præfatione in liturgiam Armeniorum. Sexcenta sunt alia, quæ ista malus, contraria illi facit, cuius se vicarium esse simulat. Ita ut eum verissimè Apostolus vocarit talem, qui se opponat, Dei numinisq; nomen habenti. Hic est Mosce Antichristus, alio nobis loco, si vita suppetat describendus, cuius superstitionū pars, ad vos quoque*

*Antichristiani.*

que peruenit. Hi sunt Antichristiani, qui hæc agunt, approbant  
 scientes atq; defendunt. Neq; id inficiamur, ita esse istos qui hodie  
 sunt sacrificulos, ab Apostolis propagatos, quemadmodum illi,  
 qui Christum in crucem egerunt, à veris Leuitis originem duce-  
 bant. Verùm nec hoc ignoramus, exorituos aliquando fuisse, Do-  
 ctiores, Prophetas & fratres falsos, atq; istorum antesignanos An-  
 tichristos, quos hac tempestate, maximè deprehensos, cognitisq;  
 esse in confesso est. Paucorum enim Episcoporum Bauaria sunt illa  
 verba apud Io. Auërinum lib. 7. Annalium Boiorum. Anno Domi-  
 ni 1241. multo plures eadem hodie dicunt. Hildebrandus, inquit,  
 ante annos ceterum septuaginta, primus specie religionis, Antichri-  
 sti Imperij fundamenta iecit. Hoc bellum nefandum primus au-  
 spicatus est, quod per successores hucusq; cõtinuatur. Primò illi Im-  
 peratorem à comitijs pontificatibus extrudere. & plura alia: quæ  
 multa sunt in Auëtino Pontificio. Ingolstadi An. 1554. excuso, Lu-  
 thermanis valde similia. Omnia de Pontificibus Romanis, ex Au-  
 gustorum Cesarum Imperio ortis. Quocirca rectè illud Sibylla lib.  
 suorum oraculorũ tertio de Antichristo cecinit *EL GREASVAVIS* in-  
 quit, hoc est. Ex Augustinis autem, voluentibus annis, adueniet  
 Belial. Proinde nos seriem continuæ successionis, sacerdotibus con-  
 cedimus: sed eosdem, à suis maioribus, tam moribus degenerasse,  
 quàm doctrina diuersos esse aimus, atq; demonstramus. Illud bo-  
 nis dolorem parit, quòd oculi hominum tot præstigijs & errori-  
 bus Antichristianis cæcati, id quod verius, puriusq; est videre  
 nequeunt.

Antichri-  
 sti Imperij  
 fundamē-  
 tum iactū  
 Anno D.  
 1071.

De Luthero, quem Moscus toties nominat, dictum iam supra *Lutherus.*  
 est, diciturq; infra. Qui non ipse sibi docendi munus usurpauit:  
 sed acceptum à superioribus melius alijs executus est ac sicut illud  
 accepit, ita alijs ritu meliore tradidit. Nec refert quòd ei adempta  
 fuerit à sede Babylonica concionandi facultas: cum & Christus,

Et Apostoli simili sacrificarum malitia, docere populum prohibiti officium suum facere, nequaquam destiterunt. Munus pastorum atq; doctorum in Ecclesia, nõ Papæ est, sed Christi institutum. Quocirca, impediri à Papa nec debet, nec potest. Is verò id bene obit, qui ita, sicut mandat Dominus Ecclesia. Ut autem quondam Brutus, ciuitate Romana expulit Regem Tarquinium superbum: ita Lutherus noster eiecit ciuitate Dei, quàm sæde incestarat, arrogantissimum Antichristum, reiecti ab eo, omniq; renascenti Ecclesia doctores: sed falsi, ac ij quorum tanta erat, quanta Euangelistarum auctoritas cõtenti sacerdotes: At mali sublati nõnulla. Verùm superflua. Et Paulus, & Apollos, & Cephas, seu presentia seu futura, omnia vestra sunt, inquit. Idem Paulus 1. Cor. 3. Si hæc omnia nostra: ergo iuris aliquid habent, alij in alios, licet vni, monere alium. Nefas seruum Christi, esse seruum hominum.

Cognomen  
Russorũ.

Quod Moscus scribit de Russica fide, & Wladimiro Duce, videtur esse pluribus attingendum. Cognomen Rossorum, à disseminando ductum est, lingua nostra. Nam quod Latinis disseminare est, id nos omnes, generis Slauinici Rossiacum c. litera liquecente, dicimus. Propterea quod gens Heneta, seu Slauinica, (erant qui hoc in verbo, literis s, & l, c, tertiam interponunt) ab illa turri Babylonica profecta, ad aquilonem confederit indeq; in varios locos ac populos dispersa fuerit. Ideò etiã Græci hos ipsos Rossios, dispersos vocant. Comemorat hoc Rossorum cognomen (etsi non bene intellectum) Proculus Episcopus Hierosolymitanus, apud Socratem & Nicephorum, victoriã Theodosii Imperatoris de ipsis recitans, quibus, à Rotz. Hebraico cognomen inditũ existimat. Meminerunt etiam Moscorum Asiaticorum, Berosus, Mela, Solinus. Porro Wladimirus, filius fuit illius Svatostai Ducis Nouogrodensis, è cuius cranio patera, à victore principe Piccinigerum facta, hæc verba insculpta habuit: Dũ aliena appetis, perdis tua, quod & huic contra

contra quem ista scribimus, nunc accidit. Is excisis suis fratribus, monarchiã apud Russos adeptus. suscepto Cõstantinopolim itinere, fit Christianus, Anno instauratæ salutis 990. (Mosci annũ à condito mundo 6469. falso ponunt) Annam Constantini & Basiliij Imperatorum sororem, matrimonio sibi iungit, subiectos suos mysticum Baptisma accipere mandat, quod Kionia coluit Peruni, id est, fulminis argenteo capite auribus aureis simulachrũ, in Borysthenem hanc ipsam urbem alluentẽ abijcit. 12. Filios procreat, multa templa exstruit, & more Græcorum exornat, quæ ipsi apud Latinos, parum ornata esse, & caremonie Latine, Græcanicis, minus splendide vise sunt. Proinde etiam Græcam religionem, Latine prætulit, atq; amplexus est. Quod Moscus de Latina seu Romana scribit Ecclesia, haud procul verò est. Imò ipsa veritas si quis veterum scripta legat. Idem de illa cecinit cuius eius. Franciscus Petrarcha, Anno Christi nati 1375. mortuus.

Rom. ecc.  
Ecclesiu.

Fons arummarum, domus ira, plena furoris,

Errorum ludus, sectarum mobile templum.

Roma quidem fueras, nunc es Babylonia fallax:

Ex qua tot luctus, gemitusq; feruntur in orbem.

O fraudum mater, carcer teterrimus ira,

Carnificina boni, sed iniqui sedula nutrix,

Viuorum infernus, miraculum insigne futurum,

Si nunquam contra te Christi seniat ira.

Casti in pauperie, tua sunt fundamenta iacta.

Sed modo fundantes oppugnas cornibus altis. Et alia epigramate tertio. Sonettos ipse vocat, quæ ex Italicis, totidem verbis latinis expressa leguntur in libro Marij, cuius est titulus, Eusebius captiuus. Idem Petrarcha epistola ad amicũ, quæ tale habet iniciũ. Din distuli. Libet ex te quærere, quid viro optimo, cũ pessimis locis? quid tibi cum Babylone! quis oro non fugiat Babylonem,



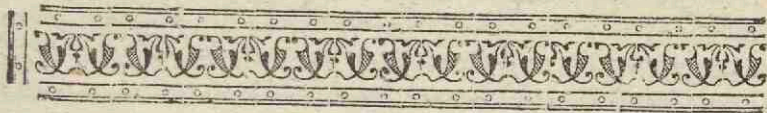
*& vitiorum simul omnium, & laboris ac totius miseriae & stam-  
domum? visa loquor, non audita. Nulla ibi pietas, nulla Dei reue-  
rentia, de veritate scileo. Nam quis unquam vero locus, ubi omnia  
mendacis plena sunt? Adiuro te Pater per te ipsum, ne illuc eas,  
unde nemo unquam exemplo melior factus, pessimè autem, innu-  
merabiles rediere.*



CAPVT 9. A QVO VOCATVS FVIT  
ad docendum Lutherus.

**S**cripsisti Lutherum legitimè munus docen-  
di aggressum esse, & nos sæpè iam de illo tuli-  
mus sententiã: ostendimusq; tam eius quàm  
vestram doctrinã atq; actiones, peruerfas esse.  
Quin imò sicut Satanas, suis cum Dæmoni-  
bus, homines vbique decipit: ita & vos in hisce dolis Sata-  
næ adiutores estis. Dicitum iam suprà est de Latina Eccle-  
sia. Hic verò nobis ostendendum erat, à quo lectus consti-  
tutusq; ad docendum Lutherus, & Apostoliuè an Episco-  
pi dignitate præditus fuerit. Nam Apostolus de his qui si-  
bi temerè docendi partes sumunt, hæc prodidit. Quisquis  
inuocauerit nomen Domini, is saluus erit. Quomodò ve-  
rò inuocabunt, in quem non crediderunt? Quomodò ve-  
rent, de quo non audierunt? Quo pacto audient absq;  
prædicante? Qua ratione prædicabunt, nisi missi fuerint?  
Cæterum vos, à quonam vocati estis, qui peruertendo ve-  
ritatem, homines seducitis? Scribis & de spiritali merca-  
tura

tura opum, quæ legibus Patrum prohibita est. Quòd si tibi  
re quapiam opus est, & scriptis credis, cur verã religionem  
non amplecteris?



LASICIVS. AD CAP. 9. DE ORTV  
Lutheri, & Fratribus Bohemis.



E iam dicta repetam, legantur ea quæ sunt capite  
superiore, alijsq; scripta. Sed quia idem agit & ite-  
rat Moscus, scribam & ego idem. Ut si hæc ad eum  
aliquando perferentur: rem omnem de instaurato  
in Europa Regno Christi, planius intelligat, & igna

rus veritatis instruat. Anno 1517. Scribunt Peucerus, Peucerus  
Chronicorum Carionis auctorum libro quinto, & Melanchton & Melan-  
clon de  
Luthero.  
in vita Lutheri, circumferebantur titulo Alberti Archiepiscopi  
Magdeburgensis venales indulgentiæ in his regionibus, à Tece-  
lio Dominicano sycophanta impudentissimo. Huius impijs & nefarijs  
concionibus irritatus Lutherus, studio pietatis ardens, edidit  
propositiones de indulgentijs, quæ in primo Tomo monumentorum  
eius extant. Hic Tecelius nihil sui dissimilis, ac sperans etiam se  
gratiam apud Romanũ Pontificem initurum esse, suum Senatũ  
conuocat, monachos aliquot & theologos, sophistica sua vrcunq;  
leuiter tinctos. Hos componere aliquid iubet aduersus Lutherum. 1 Mut. s  
persona.  
ipse interea ne esset κωφὸν ὁ λόγος; nõ iam conciones sed submi-  
na in Lutherum torquet, vociferatur ubiq;, hunc hereticum igni  
perdendum esse. Propositiones etiam, & concionem de indulgen-

*tij's Lutheri conijcit in flammis. Hi furores Tecelij, & eius satellitum, necessitatem imposuerunt Luthero, de rebus ipsdem copiosius differendi, & veritatem tuendi. Hac initia fuerunt huius controuersie, quae inclinationem fecit regni pontificij. Sed Lutherus tunc nihil adhuc suspicans, aut somnians de futura mutatione rituum, neq; quidem ipsas indulgētiās prorsus abiiecit, moderatorem tantum flagitauit. Hac Caspar Peucerus, Melancthonem socerum suum secutus. Sleidanus quoq; libro primo, suorum. 26. commentariorum de statu religionis, Carolo 5. Imperatore, sic eandem rem, bona fide persequitur.*

*Leo decimus Pontifex Romanus, missis per omnia regna diplomatis omnium delictorum expiationem, ac salutem aeternam pollicebatur, interuentu pecuniae, quā quisq; daret. Ad eamq; rem, qui mittebatur questores, ac huius tanti beneficij praecones, araria passim per omnes prouincias constituerant, nec id modò, verum etiam editis libellis, dogmata sua defendebant, in Germania praesertim. Hanc verò condonationem peccatorum, nominabāt Indulgentias. Adhuc ouis, lacte, caseo, carne vescendi facultatem diebus vetitis, pretio vendebant. Erat tum Witēbergae, quod est ad Albim oppidum Saxoniae, Martinus Lutherus, theologus Augustinianus, Anno salutis humanae 1517. Is concionibus illis, & questorum libellis excitatus, quū videret vulgò credi quod illi iactabāt, cepit monere homines agerent prudenter, neq; merces illas tanti compararent. Quod enim his rebus impenderent, multo posse collocari melius. Vt autem maiore cum fructu, rem ageret, pridie Calendas Nouemb. Ad Archiepiscopum Moguntinum, Albertum Brandeburgicum datis literis, quid illi doceant exponit, & populo sic esse persuasum queritur, quasi pecunia comparatis illis diplomatis, de salute nihil amplius dubitare debeant, quasi nullum possit admitti tantum scelus quod eius rei beneficio non sit condonatum. Quasi*

*eorum*

*Summa  
indulgen-  
tiarum.*

eorū anima, qui cruciētur igni purgatorio, simul ac nummus in ar-  
culam sit iniectus, in cælum euestigio subuolēt. soluta pœnis. offen-  
dit mandatum esse Christi, vt doceatur Euangelium, & Episcopo-  
rum esse proprium munus, vt rectè populum erudiant. Commone-  
facit igitur officij. & orat vt pro sua auctōritate libellos editos a-  
boleri iubeat, & declamatoribus illis meliorē sequi rationem pra-  
cipiat, ne grauius aliquod ex eo disidium oriatur quod omnino fu-  
turum sit nisi coerceantur. Cum ijs literis vnà mittebat themata,  
qua nuper disputandi causa promulgarat, numero ad 95. Iis & de  
purgatorio, & vera pœnitentia, & charitatis officio, deg. indul-  
gentijs copiosè disputat, & quæstorum contiones immoderatas im-  
pugnat: sed indagandæ solum veritatis causa. Nam & ad disputa-  
tionem inuitabat omnes, qui vellent in medium aliquid adferre,  
& eos quibus adesse coram non vacaret, vt scripto sententiam suã  
ostenderent orabat, & plura eiusmodi alia, ad qua nihil respondit  
Archiepiscopus. Similiter Paulus Eberus in calendario historico.  
Anno Christi 1517. 31. Octobris. publicè proposita, & foribus Eberus.  
templi ad arcem Vitebergensem affixa est. prima disputatio, doctō-  
ris Martini Lutheri contra indulgentias, impudentissimis men-  
datijs ornatas, & venditatas à Tecelio monacho, qua edita paula-  
tim doctrina cœlestis de pœnitentia, & remissione peccatorum fide  
accipienda, propter Filium Dei Dominum nostrū Iesum Christum,  
repurgata & illustrata est, & postea, lux reddita est, multis alijs  
quoq; articulis doctrinae necessariae in Ecclesia Dei hæctenus Ebe-  
rus Longum esset plures horum similes testes Euangelicos, in me-  
dium producere Satis hinc patet quid Lutherum, creatum Vitte-  
berge Anno Dom. 1513. Theologiae doctorem ad pu-  
riorem doctrinam populo Dei proponendā impulerit. Quin etiam  
ex ipsis Pontificijs testimonia petamus, de primordijs renascentis  
in Germania Euangelij. Primus autem Erasmus Roterodamus, Erasmus  
Rote.

suo seculo theologorū princeps, has rei istius causas atq̄ occasiones  
 refert, epistolarum libro 12. ad Albertum Archiepiscopum Mo-  
 guntinensem. Spectandi sunt inquit. huius mali fontes. Mundus  
 oneratus est constitutionibus humanis, oneratus est opinionibus,  
 & dogmatibus scholasticis, tyrannide fratrum mendicantium, qui  
 cum sint satellites sedis Romanae: tamen eo potentia ac multitudi-  
 nis euadunt, ut ipsi Romano Pontifici, atq̄, ipsis adeo regibus sint  
 formidabiles. His, cum pro ipsis facit, Pōtifex plus quàm Deus est.  
 In his, quae faciunt aduersus eorum commodum, non plus ualēt,  
 quàm somnium. Ac perfricta fronte iam caeperant, omisso Christo  
 nihil predicare, nisi sua noua & subinde impudentiora dogmata.  
 De indulgentiis sic loquebantur, ut nec idiotae ferre possent. His &  
 eiusmodi multis rebus, paulatim euanescebat, vigor Euangelicae  
 doctrine. Et futurum erat, ut rebus semper in deterius prolaben-  
 tibus, tandem prorsus extingueretur illa scintilla Christiana pie-  
 tatis, uide redaccendi poterat extincta charitas. Ad caeremonias  
 plus quam Iudaicas summa religionis uergebat. Haec suspirant &  
 deplorant boni uiri. Haec ipsi etiam theologi non monachi, & mo-  
 nachi quidam, in priuatis colloquijs fatentur. Haec opinor moue-  
 runt animum Lutheri, ut primū auderet se quorundam intole-  
 rabili impudentia opponere. Quid enim aliud suspicer de eo, qui  
 nec honores ambit, nec pecuniam cupit? Ausus est de indulgentiis  
 dubitare: sed de quibus alij prius, nimis impudenter asseueraue-  
 rant. Ausus est moderatius loqui, de potestate Romani pontificis:  
 sed de qua isti, nimis immoderatè prius scripserunt. Ausus est Tho-  
 ma decreta contemnere: sed quae Dominicani penè praeferunt Euan-  
 gelij. Ausus est in materia confessionis, scrupulos aliquos discu-  
 tere: sed in qua monachi, sine fine illaqueant hominū conscientias.  
 Ausus est ex parte negligere Scholastica decreta: sed quibus ipsi ni-  
 mium tribuunt, & in quibus ipsi nihilominus inter se dissentiunt:

postremò

Monachi  
 formida-  
 biles.

postremo, quæ subinde mutant, pro veteribus rescissis, inducentes noua. Discruciatat hoc pias mentes, cum audirent in scholis, fere nullum sermonem de doctrina Euangelica, sacros illos, ab Ecclesia iam olim probatos authores haberi pro antiquatis, imo in sacris concionibus, minimum audiri de Christo, de Potestate Pötificis, de opinianibus recentium ferè omnia. Totam orationem iam palam, quæstû, adulationem, ambitionem ac fucum præ se ferre. His impudentum opinor, etiam si qua intemperantius scripsit Lutherus. Scripsit autem multa imprudenter magis, quam impiè: quorum hoc istos habet pessimè, q̄ Thomæ non multum tribuit, q̄ minuit quæstum veniarum, quod ordinibus mendicantiû parum tribuit, quod scholasticis dogmatibus, non tantundem defert quantum Euangelij, quod negligit humanas disputatorû argutias. Haec nimirum sunt hereses intolerabiles. hæc Erasmus, licet à Lutheri causâ, ut ibidem profitetur alienissimus, Louanij Kalend. Nouembr. 1519 Massæus quoq; ita Anno 1515 Franciscus Dux Massæus. Valesius Rex Gallorum apud Bononiâ cum Leone decimo, amicitias copulauit, & accepit ab eo Iubilaum diuulgandum per Gallias, qui & alia Christiani orbis climata occupauit, abyssus malorum. Nam sub umbra profectiois in Turcas, inestimabiles thesauros collegerunt, quarum constatores & commissarij quidam, persuasurunt turbis, ut quicûq; daret decem solidos, liberaret animam pro qua daret, à pœnis purgatorij. Nam pro regula certa tenebant, Solidum Gallicum idè quod grossum Polonicum seu 2. crn. ciferi. Quicquid solueris super terram, erit solutû & in cælis. quod si uel iota minus fuisset, quàm decem solidi, nihil prodesse concionati sunt. Displicebat hic quæstus Sanctis Ecclesie filiis, & cepit quæstio uentilari de potestate vicarij, & unde hæc nouissimis doctrina noua prælati, quam prisca Pötifices ignorassent. Quenam in pectore benesicij reuersatio, ut quoties uellet, daret & reciperet idem.

Erat in Germania tunc Martinus Luther, qui nimis acriter inuectus est in has indulgentias, & inter aliqua vera, quedam non vera commiscuit. Opposuit se illi Io. Eccius, vicissimq; hi duo suggestum conscenderunt, coram populo contentiosissime disputantes: tandem utriusq; rationes Parisium misse, ut à Sorbonicis iudicaretur. Verùm quia non facile fuit videre, cui potissimum palma daretur: dum censura differtur in longum, Leo interim longo fulmine, Martinum damnat hæreseos & à cætu fidelium projicit. Ille primum à Pontifice minus edocto, ad eum magis edocendum, mox ad futurum Concilium appellauit. Interim quia Leo iusserat libellos eius incedio tradi: ius Pontificum, quas Decretales vocant atq; Decreta publicè Viteberga combussit dicens. Sicut fecerunt mihi sic feci eis. Hac Massæus Cameracensis Canonicus, Cronici mundi lib. 20. quod Antuerpia excusum est ab Io. Crinito 1540.

*Polydorus* Polydorus verò sic, inquit, libro 8. de inuentoribus rerum cap. 4. Cum Leo X. Rom. Pontifex Anno 1517. haberet etiam in Germania procuratores indulgentiarum, quas vocant: & illi sua quoq; utilitatis studio predicarent eas indulgentias, non solum valere ad salutem viuorum, verum etiam ad subleuandas mortuorum animas: quæ in purgatorio, quod dicitur, essent. Tum Viteberga prelo fuit Lutherus, Augustinianus Monachus, homo in Theologia apud suam gentem primarius, qui illud improbauit. Procuratores ea re valde commoti, primo quoq; tempore Romam ad Magistratus deferunt nomen Lutheri. Is cõtinuò ut Deorum contemptor accusatur, citatur, causa agitur: sed quia ad diem di. Etam non adsuit Roma presens ut responderet, paulò post declaratur hæreticus. Verùm quoniam eiusmodi indulgentiarum questus, iam in odia hominum cum procuratoribus incurrerant, permulti magni viri Luthero, protinus adiumento fuerunt, & in his Fredericus Dux Saxonie. Hac in auctiore Polydoro Virgilio. Sic & al-

ter Italus, Franciscus Guiciardinus Historie Italicæ lib. 13. Sequitur, inquit, annus 1520. Quo doctrina, contra Romanæ Ecclesiæ auctoritatem excitata, vehementer augeri cæperunt, quæ res in Saxonia Germaniæ prouincia, ex Martini Lutheri, Augustinianum sodalitalem professi concionibus, maxima ex parte, veteris Bohemorum sectæ, quæ Constantiensi Cœcilio damnata, & Iohanne Husio ac Hieronymo Pragensi duobus, huius doctrinæ præcipuis autoribus, eiusdem auctoritate combustis, diu intra Bohemiæ fines inclusa fuerat, excitatoris originem habuit. Vt autem hæc in Germania denuò excitarentur, occasionem dederant, Pontificatus auctoritas, qua Leo nimis licenter utebatur, qui in ijs, quas Indulgentias vocant, quæ à Pontificibus, in sacerdotijs & alijs rebus sacris concedi solent. Laurentij Puccij, Quatuor sanctorum Cardinalis consilium sequutus, nullo temporum & locorum habito delectu, per vniuersum orbem amplissima privilegia, quibus nõ modo viuus delictorum veniam consequendi, sed & defunctorum animas eius ignis, in quo delicta expiari dicuntur, pænis eximendi facultatem pollicebatur, promulgat. Quæ, quia pecuniæ tantum à mortalibus extorquenda gratia, concedi notum erat, & à questoribus huic negotio præfectis impudenter administrabatur, magnam plerisq; in locis indignationem offensionemq; concitabant, & præsertim in Germania, ubi à multis ex eius Ministris, huiusmodi mortuos, pænis liberandi facultas, paruo pretio vendi, vel in cauponum tabernis aleæ subijci cernebatur: quam indignationem auxit, quòd Pontifex, qui ob naturæ suæ facilitatem, multis in rebus parua cum maiestate, Pontificio munereungebatur, multarum Germaniæ partium, ex huiusmodi veniæ exactionum emolumentum, Magdalena sorori suæ dono dederat: quæ cum Aremboldum Episcopum eius muneris, quod fert summam auaritiæ & extorsionem exercebat, dignum ministrum huic exa-



etioni præfecisset, & per totam Germaniam eam pecuniã qua ex-  
 torqueretur, non ad Pontificem sacrum uel ararium, unde fortasse  
 ut aliqua eius pars, in bonos usus conuerteretur fieri potuisset, de-  
 ferri. sed ad mulieris cupiditatem explendam destinatam esse,  
 fama loqueretur, non modò eam exactionem, & Ministros ad eam  
 delegatos, verumctiam eius qui tam inconsultè ea concedebat no-  
 men auctoritatemq; detestandum reddiderat: qua occasione arre-  
 pta Lutherus hæc contemnere. & in his Pontificis auctoritatem ac-  
 cusare. cumq; in hac causa, populorum auribus grata, magnus au-  
 ditorum numerus accederet, Pontificis auctoritatem indies magis  
 apertè conuellere cepit. Hac ille. At quidni Surium etiam Mo-  
 nachum Colonensem, licet nomini Lutheriano, ut omnes huius  
 farina, valde inimicum audiremus? Et quia interdum, inquit,  
 non parui abusus eiusmodi euulgendis indulgentiis sese immiscue-  
 rant: inde sumpta occasione, Lutherus primùm in indulgentia-  
 rum immodicos quosdam & sordidos, suo duntaxat quaestui ser-  
 uientes buccinatores, acriter inuectus est, datis ad Albertum  
 Maguntinum antistitem, quem huic negotio Leo Pontifex præ-  
 fecerat in Germania, literis, mox etiam 95. Propositiones palam  
 edidit, quibus indulgentiis oppugnauit. Contra uerò Tetzelius  
 Dominicanus 106. Propositiones euulgauit, Lutheranis planè  
 contrarias. Ex hac lite ortum est illud immane & horrendum Lu-  
 therana heresis incendium, quo tota pene Europa postmodum cõ-  
 flagrauit. In ipsis huius tragediæ inityis, uisus est Lutherus, etiam  
 plerisq; uiris grauib; & eruditis, non pessimo zelo moueri, pla-  
 neq; nihil spectare aliud, quàm Ecclesiæ reformationẽ. Cuius qui-  
 dam deformes abusus, non parum malè habebant bonos omnes.  
 Item post pauca. Et quia multa erant in Clero uitia, ea summa ani-  
 mi acerbitate omnibus propalare. & mirè exag gerare studuit Lu-  
 therus, cuius, discipulorumq; eius nefanda dogmata, usq; adeò fæ-  
 lices

Pecunia  
 Indulgen-  
 tiarum, in  
 libidinem  
 mulieris  
 conuersa.

Surium.

Deformis  
 abusus  
 Ecclesiæ.

lices habuerunt multos annos progressus. quòd nulla apud Catholicos, etiam in ipso clero, secuta est vita in melius commutatio. Ista sunt Suriy verba, eo in libro, cuius est inscriptio, Commentarius rerum in orbe gestarum ab anno Dom. 1500. vsq. ad 1574. Iam igitur clarum est. ne plures scriptores in testimonium vocem, quomodo Lutherus fatali illo tempore, quo Europa Latina diurniorem sitim Euangely, ferre amplius nõ potuit, nec Deus publicam morum corruptelam tollerare diutius voluit, Diuinitus excitatus vocatusq. sit, ut esset pastor atq. doctõr Ecclesie. Dedit Christus, (scribit ad Epheseos Apostolus) alios quidem Apostolos, alios verò Prophetas, alios autẽ Euangelistas, alios Pastores & Doctores. Ex quibus quidem, hi duo postremi, ydem Augustino sunt epistola 59. Nam ad pastores pertinet docere.

Fratrium autem Bohemorum, quorum hic vnum toties carpit Moscus, isthac origo erat. Husso & Hieronymo Bohemis in cõsilio Constantiensi illo quidem, Anno nati conseruatoris hominum 1415. Hos autem hunc sequenti crudelissimè exustis: gliscere inter horum ipsorum, & Papa sectatores primùm odia & conuitia, deinde bella cœperunt. Ii qui Husso fauentes, Calicem Cana Domini defendebant, mensẽ Ianuario Anni 1420. Plures tribus millibus in puteos Cutnenses, ubi sunt argenti fodina, viui precipitati sunt. Captus Calixtinorum sacerdos, quinque florenis, vno laicus vendebatur. quorum ora, iussu Iusti Episcopi Wratislauensis, & Baronis Sesbizosy, puluere nitrato impleta incendebantur: quidam verò in fornacibus torrebantur: alij alijs modis enecabantur. Natum hinc bellum intestinum, innumerabiles mortales absumsit, vsq. ad Concilium Basiliensẽ, Anno 1432. Celebratum, A quo Bohemis Moranisq. Calix Domini est permissus. Cuius propugnatores, Pontificios vocare Antichristianos, sacrilegam Ecclesiam, meretricem Babylonicam, Papam Antichristum,

Origo Fratrum Bohemorum, quos male Picardos vocant.

Pseudopropheta, falsis miraculis ornatum, illud à vate Zacharia predictum, positumq; in templo Dei idolum, stultum pastorem cæli sacrorumq; venditorem, veritatis Christianæ corruptorem, hominum piorum interfectorem, adeoq; illum ipsum de quo Iohannes Abaddonem seu Apolyonem, hoc est perditorem. Hi contra illos apostatas, hæreticos, transfugas, perituros: qui suorum sacerdotum consecrationem suffurati, veris sacerdotibus carerent: sed fures, latrones, & Sacramenta falsa haberent, ut Ecclesia: ita vera sic excidissent. Fuit illa tempestate, Bohemorum disertissimus concionator Iohannes Rohitzana, Archiepiscopus Pragensis, Sigismundo Imperatore annuente, Anno 1435. designatus. Is facta pietatis hominum sui temporis cum ea comparatione, quæ Diuinis literis tradita est, quæq; esse in Christianis debet, perspicuè demonstrabat, quos in errores Ecclesia Romana deuenerit, ac in quæ scelerata prolapsa sit, ex quo tempore, Constantini aliorumq; Regum igne purgatorio territorum liberalitate. prædiues facta, Phoca Imperatoris flagitiosissimi voluntate, principatum in omnes alias acquisiuit. Ego, inquit, aperte dico, Ecclesiam Romanam, Babylonem esse occidentalem, in qua regnat peccatum in Spiritum Sanctum. Papam verò ipsissimum Antichristum, qui tot superstitionibus simplicem Dei cultum obruit. sinceræ religioni, multa de suo asiniuit, multis miraculis plebem credulam, in varios errores induxit. Dæmonem in omnia Sacramenta inuasisse, eademq; vitiatas sacrificulis questuosas fecisse, ac homines per ea, in falsam salutis consequendæ spem induxisse. Quæ in errore & mendatio sumpta, latus pons ad orbem essent. Eos qui viderentur, ita esse Christianos, uti pictus Petrus, vinus habendus sit Petrus. Verum Christianum, aquæ esse inuētum difficilem, ut cum cornibus aureis in ponte Pragensi ceruum. Sacerdotes omnes quidem esse rasos, sed nō omnes Sanctos, Pauciores, Christi sectatores, plerosq; omnes auaros, superbos, ambitiosos, luxu-

Babylon  
occiden-  
talis.

luxoriosos, simulatores, ociosos, qui falsa pro veris. populo proponant, vim soli conuenientem Deo, Sacramentis, hominumq; meritis tribuant. sceleribus auditores superent, quorū duces omni pietatis genere esse deberent. Monachos, Satanae instrumenta. post mille à Christo nato annos, cum soluendus erat idem malus, ad opprimendam hypochrissi veritatem, Papalem sedem stabiliendam, & cibos pauperum viduarumq; absumendos instituta. Quorum claustra, essent maleficorum receptacula, veneris lustra, superstitionis simulationisq; seminaria. Omnes lata ad cælum via tendere, angustam declinare. Magistratum scelera non punire, fontes absolueri, subiectis grauem esse. Paucos in ouile Christi, tam spirituale, quam politicum, per ostium introire, paucissimos suis officijs satisfacere. In omnibus fidem viuam extinctam esse, caritatem refrixisse. Vt rem in pauca contraham, dicebat esse Ecclesiam, vrbis magna, ab hoste vastata per similem. ex qua veri ciues, alij egressi euaserint, alij repugnātes cæsi, capti alij, ipsaq; facta sit latibulum ferarum, & spelunca latronū immanium. sentibus obsita atq; ruderribus. Cuius recuperatio & repurgatio p̄dificilis foret. Hostes autē, beluas, latrones, Papas cū sacerdotibus esse, qui eā sensim occupauerint, depredati vti latrones, depastig, ceu aprī sint, rudera, errores sceleraq; eorundem dici, ciues, illos omnes qui secūq; vnaquam, immoderata dominationi ipsorum opposuissent, falsis doctrinis restitissent, vitia reprehendissent, quorum omni seculo fuerit cunctis locis, aliquis numerus. Sed qui propemodum omnes, vel interimerentur, vel vitia consulentes sua, latrent occulti, Plura eiusmodi, pro ea qua pollebat facundia, in medium adferebat. Ecclesie captiuitatem demonstrans, ac identidem illud Angelicum auditoribus, cum annis superioribus, tum verò 1453. posterioribusq; inculcans. Exite Babylone, exite citi: ne participes sitis peccatorum plagarumq; eius. Quae dum ij, qui nunc Fratres, more Christiano-

Ecclesia  
vrbis capta  
similis.

rum prisco vocantur, diu tacite, perpenderent: subijt animos illorum noua cogitatio, aliam esse viam salutis, & angustiorẽ ad cælum portam, præter eam quæ vulgò crederetur quærendam. Igitur cognitæ Ecclesiæ, tam in doctrina quàm moribus vitijs in aliud populi Dei corpus, metu æterni exitij, Anno 1456. coaluerunt. Postmodum recordati exemplo Apostolorum, qui fidum Matthiam, perfido Iudæ, certis fortibus surrogarunt: ipsimet sibi ministros Ecclesiæ, ex quibus purum Euangelium audirent, eodem prorsus quo illi modo crearunt, id quod ab illis factum anno decimo post secessionem à Calixtinis, magna cum deliberatione: sed maiore cum fiducia, persuasi Deum moderatorem sortis futurum, quæ bono consilio, in nomine ipsius taceretur. Segregarant autem nouem viros, omnium testimonijs ornatos, è quibus Diuina maiestas sumeret, quos rectores esse suæ Ecclesiæ vellet. Erant etiam chartula duodecim conuoluta, in urnam coniecta, ex quibus, nouem vacuis tres inscriptum verbum Est, voluntatis Diuinæ iudicium habebant, quæ tribus obtigere viris, adolescente singulas singulis porrigente. Horum igitur ordo vsq; adhuc durat, & cætus maiorem in modum excreuit. Medulla Christianorum, à quibusdam appellatus. Ea pietas, modestia, charitas, cõcordia, doctrinæq; inter eos viget puritas, & genitrix bonorum morum, antiqua illa disciplina. Multa semper mala ab aduersarijs, virtutibus ipsorum quas imitari noluerunt inuidentibus perpeffi: his verò exiliũ. Primum Anno 1481. Eiecti Moravia, à Mathia Rege Hungaria in Valachiam. Deinde 1548. Iussi ex Bohemia excedere, Ferdinandi Regis mandatu, deuenerunt in Poloniam. Inter seniores secundæ ordinis, quos habent. 12. vt primi. 4. Eiusdem potestatis & officij, is Rohita vnus est, cuius scriptum Moscus ridiculè refellit. Sed nos de Fratribus, libris octo copiosius, quos si iste homo, quid credant, quoritu Deum colant, utq; viuant & ament inter se co-

Ratio for-  
tis, quæ  
Fratres  
sunt & s.

gnosceret, meliora spero de illis sentiret. Faxit Deus ut eorum similes Ecclesias habeamus saltem in nostra Sarmatia.

Mirabitur autem opinor, Moscus, quod Pontificum, qui vel Lutherum, vel hos ipsos ad docendum consecrarent, nulla hic fiat mentio. Verum nec Romanus Patriarcha, de ijs rebus qua regnum ipsius, Christi Regno, plane repugnans atq; contrarium, demoliturae erant, consuli debuit: nec consultus, illorum sapientum, (de quibus Christus Matth. cap. 23.) consilia approbasset, quos Papa de regno Christi instaurando non est consultandus. Deus hoc postremo seculo, mirabili modo in messem suam, iam maturam extrusit, & indices tot vitiorum, medicos morborum Catholicae Ecclesiae esse voluit. Ut qui hodie ferro & igne (huius enim impulsu atq; concessu, omnia geruntur in Ecclesia) illos omnes persequatur, quicumq; prauos ipsius mores corrigunt, Babylonem grauius agrotantem curant, doctrinam Ecclesiae vitiatam, egere emendatione dicunt. Ita quondam Paulus, ita ceteri Apostoli à Christo ad predicandum Euangelium vocati, se vocanti ex templo paruerunt. minime hac de re consulto Pontifice Hierosolymitano, quem non ignorarunt, hoc negotium extraordinarium, omnibus modis impediturum fuisse. Habes iam Mosce vocatos: habes vocantem eos Deum, quorum doctrinae veritas atq; certitudo, arcanis sanctarum literarum confirmatur.

\* \*

\*

## CAPVT 10. DE IEIUNIIS MOSCOVICIS.



Quæ tu de ieiunio, in his mentiris: nec rem bene explanas. Christus enim ipse, simulac ex aquis egressus est, quadraginta dies ac noctes ieiunauit: vicitque deceptorem prædestinata sua corporali Diuinitate. Item testes sunt Marcus & Lucas suis in scriptis, quid idem in monte transfiguratus, ac de illo descendes dixerit discipulis, postquam ad eos mutus Dæmoniacus è turba adductus est. Quo tēpore discipuli nondum perfecti, neque donorum Spiritus Sancti compotes, haud potuerūt illud Dæmonium eiicere, ipse met id Christus perfecit. Qui quidem domi ab iisdem super hac re rogatus respondit, non posse id genus Dæmonii aliter quam precatione & ieiunio expelli. Qua de causa, nos etiam Christiani, Christum Dominum nostrum imitati, dies 40. ieiunamus his addentes Diuinam eius & passionem & resurrectionem. Deinde ieiunium Apostolorum, continentia causa nobis præceptum, sponte obseruamus. Itē in honorem Deiparæ ieiunamus. Qua autem modò Apostolicum, eodem & aliud ante natalem Domini obimus: Præterea illa annua, diebus Mercurii & Veneris ieiunia seruamus. Altero enim horum die, de occidente Domino gloriae consilium ininitum: altero idem cruci affixus est, quæ nos miramur. Deum celebrantes & vt conseruator, salutis humanæ causa, secundum prædestinationem  
 nem

*ieiunia.*

nem, mortem subiit perpendimus. Dolenter id ferentes, quòd creaturæ aufæ fuerint manus creatori iniicere. Maiora verò durioraque ieiunia, instituta sunt continentie, subigendique corporis gratia. Sic enim Apostolus. Ego ita curro, non quasi aërem verberans: sed corpus contineo, & in feruitutem redigo. Ita inquam nos quoque ieiunamus, quo corpus frenemus, idēque spiritui subiiciamus, & omnes Diuinas iustificationes suscipiamus. Sicut enim densa nubes, conspectū solis nobis aufert: ita onustum cibo corpus, quod est nube multò crassius, præcepta Diuina intelligere, ac Christum verūm solem videre requirit. Citas verba Elaiæ de ieiunio. Sed audi vt Christus. Væ, inquit, vobis Scribis & Phariseis hypocritis, decimas aneti ac mentæ dantibus, posthabitis melioribus, Lege, iudicio, fide, caritate. O cæcos duces, culicem percolantes, sed camelum deuorantes. Consimiliter Apostolus. Ne inebriamini vino, in quo sit error, atq; alia mala. Homo enim ieiunio sobrius factus, & aptior fit ad omnia bona opera, & ad mutandos affectus vitiosos, stipem pauperibus dandam, cæteraque opera pacis, beneuolentiæ, concordie, caritatis exercenda promptior. Qui autem non ieiunant, ii nihil istiusmodi præstare possunt. Legimus & de Ionano, in vrbe Niniue, Aggeano, ac de illo ab Achabo indicto, postquam occidit Nabotū deque aliis ieiuniis. Quemadmodum Dauid dixit. Cūm eos Deus disperderet, tum eum quærebant, & mane ad ipsum reuertebantur, tuncque recordabantur adiutoris sui. Quem ore quidem atque lingua diligebant: at in cordibus eorum, non erat erga illum veritas, nec ipsi fidi, in testamento eius fuerunt. Multa alia eius rei exēpla, in sacris literis reperies. Porrò quæ ex epi-



stolis, Pauli ad Timotheum, de fallis prophætis, & deceptoribus, posterioribus v̄turis temporibus adducis: hæc omnia vos ipsi sectamini, viui capti, vt ibidem ait Apostolus laqueis Diaboli, ad eiusdem volūtatem. Plura ibi scribuntur, qua de re satis esto.



AD CAPVT 10. LASICIUS DE  
Ieiunio.

**I**eiudanda sunt sanè ieiunia Christiana. si absit superstitio. Sunt enim illorum in Sacris Biblijs exempla, nobis ad imitandum relicta: sunt de seruandis, ablato ab Ecclesia sponso dicta sunt magna utilitates: quas inter hæc maxima, quòd ijs petulantia corporis reprimatur, & mens humana, ad supera elenatur. Verùm si ea absq̄ fide fiant, neq; ij qui corpori suo pabulum ad tempus subducunt, Dei tunc opem multò quàm antè magis implorent, non mores emendent suos. nec in egentes liberaliores sint: si non minus permittant iræ superbiæ libidini, auaritiæ: similem illis fructum allatura sunt, de quibus Ierem. 17. Cùm ieiunauerint, non exaudiam clamorem eorum. Et Esuæ 58. Ieiunauimus sed non aspexisti, affiximus animas nostras, verùm tu non nosti. Si quotidie huc conueniamus, scribit Chrysostomus, ac totam Quadragesimam ieiunemus sed non mutemus vitam in melius: maioris damnationis occasio nobis erit. Hæc de ieiunio XL<sup>a</sup>. Homilia 73. Similiter iuris Canonici Dist. 86. Quid prodest ieiunare viscer. 6. 15. & luxuria

xurari venatibus (seu veneribus) abstinere à cibis, & errare p. ccatis? Habuerunt olim Gentiles quoque sua ieiunia, ut ex Herodoti lib. 4. De Isidis ieiunio, Apuleij libr. 11. Seneca Epistola penultima lib 2 alijsq; scriptoribus patet. Habent hodie Turca Tartari sua atque Iudæi, qua nec edentes nec bibentes, usque ad vesperum obseruant: (quo modo etiam Aethiopes Christiani in India ieiunant.) At quia neque fide neque spe, neque caritate præditi sunt, nõ possunt placere Deo. Non propter ieiunium Mahometicum, usque ad conspectum vesperi productum Leonardo Chiensi in Historia, expugnata Anno 1453. 29. Maij Constantinopolis, id testante, subiecit Deus Constantinopolim Turcica potestati: sed iratus male ieiunantibus atque viuentibus Christianis. Ieiunant & Mosci, ut hic legis, Rusijq; nostri, si utrosque bene noris, & paucos excipias, nominatenus Christiani: verum consuetudine magis quàm voluntate: ignari cur ieiuent, aut quomodo sit aliter ieiunandum quàm carnibus non vesci.

Constantinopolis expugnata.

Ceterum isthac corporalis exercitatio paululum habet utilitatis: pietas verò ad omnia utilis est. 1. Timoth. 4. Quæ esse in non ieiunante potest. Et Sanctus Nilus libro de vitiosis & cogitationibus. Ad plenam, inquit anima puritatẽ adipiscendam, parum virium habet ciborum abstinentia, nisi cetera virtutes accedant, Verissime hæc uterq;. Quid enim inuat abstinere se aliquot horas cibo & potu si interim animo deuores haud temerè à te dissentientem Lutherianum? Misericordia Deo magis, quàm sacrificium placet. Matth. 12. Quæ porrò misericordia atque pietas est in Moscis, ut nostros nunc Pontificios præteream? Nihil est illis superbius nihil in contractibus fallacius nihil vicinus nocentius, nulli penè à puriori religione, magis auersi: nulli supersticiosiores, magis dolosi minus extrabiles Honesti: si qui sunt amantes, metu id faciunt penarum, quas e temp'o delinquentes luunt, præser-

Quales sunt Mosci

*tim ebrj. Affligit etiam ipsemet Princeps, siue Czarillorum, inedia corpus, delectumque ciborum facit. At interea nec victos laxat, (quorum durissimi carceres, quos Turmas appellant, semper pleni sunt,) neque vllum crudelitatis genus, leui de causa, tam in suos quam vicinos omittit: neque appetentia rerum alienarum facit modum: sed quacunque cupit, aufert, imposita inson- ti calumnia, cum fortunis, etiam vitam.*

*Anno facta mortalibus gratia 1569. Captos in Isborg Arce Liuonica, Trecentos Nobiles Polonos, orsus ipse detestabili immanitate, venabulo cadem suo in conspectu contrucidari iussit. Vbi ni filius, patri succurrisset, manu cuiusdam Poloni, tantus Tyrannus perisset. Scuicia causam fuisse ferunt, quod ipsi imago Sancta Maria Vlnensis, venuste depicta, quam tot capitibus emptam esse cupiebat, a Sacerdotibus diu denegari videretur. Nec minus idem desuare voluit in tres Monachos, veritatis E- uangelica amore captos, Anno 1554. nise fuga celeri a Moscouia in Lituaniam receperunt.*

*Moscorum  
Dux filium  
occidit.*

*Occidit idem vti Herodes, Macrobio teste, Filium suum, Anno 1581. exeunte, eam vt fertur ob causam, quod se ad pacem cum Rege Polonia componendam, & thoros alienarum vxorum vitandos, identidem ab eo moneri videret. Quid illos commemorem, quorum pedes scipione ferrato, quo vititur, quasi iocans cum ipsis terra affixit? Scribit & Michalo Litua- nus fragmine tertio. de emendanda Repub. Lituonica, hunc eun- dem Principem, iactare sese solere, quod tres & septuaginta ar- ces Lituonicas occupet. Aded iniusto, & fero homini, prodesse quis vel longissima ieiunia dicet? Nequaquam ea talibus profunt. Nam sanguinarios, & fraudulentos abominatur Iehoua Psalm. 5. Et tamen ea hic enumerat, nempe eodem animo, quo ille superbus Pharisaeus Luca. 18. Ieiuno, inquit bis in hebdomada: decimo*  
*que*

quacunq̄ue possideo, Quares, quantum conferant ad iustitiam apud Deum consequendam, nisi sit in ieiunante Christiano, cor summissum, & amore proximi feruens, Christus ibidem pronunciat. Descendit hic telona iustus domum suam, potius quàm Pharisæus. Legat qui potest, de immemorabili istius hominis, in suos subiectos crudelitate, librum Alexandri Guagnini de Sarmatia, primò scriptum Polonicè, ad Sigismundum Augustum Regem nostrum, ab Alberto Schlichtingo nobili Germano, qui in Moscouia septem vixit annos: ubi talia sunt multa, extrema saeuicia exempla, quæ Phalaridis, Mezenti, Herodis, Neronis feritatem superant. Obsequuntur tyranno satellites, licet longa inedia penè enecti: qua quidem Christum, Mosem, Eliam: At actionibus ipsum Diabolum, à principio rerum homicidam factum imitantur. Nam magnam anni partem, id est, viginti hebdomadas, ieiunijs transigunt, quo tempore, singulis septimanis, in diuersis tamen templis, Cenam Dominicam suo more celebrant.

Primum autem, ut & ego dicam hac planius, ante Natalem Domini sex hebdomadas ieiunant, à carnibus, butyro, caseo, onis abstinentes, leguminibus contenti. Deinde octo ante Pascha, uti Sanctus Basilius, quem plurimi faciunt, præscripsisse putatur.

Tertiò quatuor, ab octaua Pentecostes, vsque ad ferias Petri & Pauli.

Quartò à Kalendis Augusti, vsque ad obdormitionem, (sic ipsi dicunt) Mariae virginis, quatuordecim dies. Nos verò, quos iste oppugnat, quid hac de re? Illud quod scribit beatus Hieronymus in regula Monachorum, tomo quarto, Parcus cibus, triduanis ieiunijs præfertur. Multò enim melius est quotidie parum, quàm raro satis sumere: nihil prodest, biduo triduoque transmissis, vacuum portare ventrem, si pariter obruatur, si com-

*pensatur saturitate ieiunium. Etiam ex vilissimis cibus, vitanda est satietas. Similiter Didacus Couarruias Toletanus. S. Dominici Archiepiscopus. Incidit, inquit, questio insignis, quæ vtinam necessaria non esset, an his seruent ieiunia iure instituta, & præcepto Ecclesiæ satisfaciant, qui semel comedendo, tantum cibi accipiunt, tot cibarijs & condimentis vtuntur ad ingluuiem usque, vt nullam carnis afflictionem sentiant, imo gulam impensissimè irritent, libidinem excitent: tantum cibi sumentes unico prandio, quantum sit tribus hominibus satis, ad congruam eorum sustentationem.*

*Etenim multis rationibus, non temerè potest asseuerari, hosce homines ieiunij præcepto non satisfacisse. Hac Didacus Hispanus variarum resolutionum, ex iure Pontificio & Casareo. lib. 4. cap. 20. Vbi has ipsas rationes, male ieiunantium ostendit.*

*Heluetiorum de re-  
gumjs sen-  
sentia.*

*Proinde nobis perpetuum ieiunium est, inquit, O Ecolampadius vt abstineamus à peccatis ac intemperantia: neque grauentur corda nostra crapula & ebrietate. Nescimus ex præcepto Diuino vel dierum vel ciborum delectum. Tametsi quo sincerius precemur, etiam à cibus non interdictis, non sine fructu abstinemus. qua causa moti patres. 40. dies ante Pascha ieiunio consecrarunt sed in hoc opere, nec pietatem, nec pro peccatis coram Deo satisfactionem constituendam arbitramur, vt quidem, neque ieiunantes, neque manducantes condemnamus. Ieiunium enim ἀσκησις est, hoc est exercitatio, quæ non omnibus ex æquo conuenit. alius sic, alius aliter ad orandum preparari se magis experitur, alium inedia placidior, alium inquietiorem reddit. Viderint quique vt eam viuendi dietam deligant, qua ad Diuina capienda magis idonei efficiantur.*

*En moderatam de ieiunio sententiam vnus illorum, qui Evangelici vocantur. in cap. 10. Danielis. A quo ceteri minime dissentia*

dissentiunt. Sed satis erit pro omnibus, confessionis Augustana ver-  
 ba, ex capite de discrimine ciborum his adscribere. Vera, inquit, &  
 non simulata mortificatio carnis, est tolerare crucem, versari in Germano  
rum.  
 periculis, arumnis & afflictionibus. Huius generis obedientia est  
 cultus Dei, & opus spirituale sicut docet Psalmus. Sacrificium Deo  
 Spiritus contribulatus. Docemus praterea aliud genus exercitio-  
 rum necessarium esse. Quilibet Christianus etiam corporali disci-  
 plina, laboribus, temperantia, meditatione Diuinarum rerum, &  
 alijs exercitijs aptis etati, coercere carnem debet. Horum finis  
 proprius ac proximus esse debet, ne saturitas aut desidia extimul-  
 let ad peccandum: & ut mens admonetur, & fiat aptior ad affe-  
 ctus spirituales. Non est sentiendum, hac exercitia cultus esse, qui  
 mereantur remissionem peccatorum, aut satisfactiones esse. Et  
 hac disciplina debet esse perpetua: nec possunt praescribi certi dies  
 pariter omnibus.

Itaque non vituperamus ieiunia, sed superstitiosas opinio-  
 nes, & laqueos conscientiarum in traditionibus. Hac ita Germani  
 Evangelici, ad Carolum Imperatorem, Anno salutis humanae  
 1530. Simili modo Fratres Bohemi, apologiae Vere doctrinae  
 quinta parte. Ieiunia de quibus Sacra scriptura memorat, religio-  
 se custodimus, & alios seruare docemus. Primum, ut quibus fide- Bohema-  
rum.  
 um, iustum in cibis ac potionibus modum, inque somno, ac in om-  
 nibus huius vitae delectationibus seruet. Secundo ieiunandum do-  
 cemus, cum tentatio ingruerit ebullientibus carnis concupiscentijs,  
 & regnum sibi in corpore vendicantibus, ob nimiam rerum abun-  
 dantiam. Tertio, ubi vel toti Ecclesiae nostrae, vel parti eius im-  
 minet periculum, ac necessitas, oboriturque persecutio ab impijs.

Tum vnanimi consensu constituitur tempus, quo ad Deum  
 omnis miserationis parentem recurramus ieiunijs & predicatio-  
 nibus, hunc sibi propicium facturi. Sed in ieiunijs nulla est apud

nos esculentorum differentia, ut alios mundos, alios immundos & & prophanos habeamus. nihilominus iuxta regionum consuetudines. hominumq; quibus cum habitamus rationem, quibuscunque illi utuntur esculentis, quoque tempore, iisdem & nos sumus contenti, ne cui simus offendiculo, aut tumultuum occasio. Ex his, cuius colligere licet, quæ sit apud eos qui Euangelici siue Lutheriani cognominantur ieiunandi ratio. Et tamen Moscus vni ex eis idem profitenti Rohita, inuerecundo ore mendacium obiicit.

Quod si quis nostrum libertate abusus Evangelica, suum quotidie aqualiculum & cibo & potione ad satietatem impleat, quis hoc Dei timens probauerit? Pi enim, illorum mandatorum memores semper sunt, Cauete, ne quando grauetur corda vestra, crapula & ebrietate. Item, ne contristate Spiritum Sanctum, qui in vobis est. Et vnusquisque sciat vas suum possidere:

Præcepta  
de ieiunio. Præterea, ut vacetis ieiunio & precibus, rursus. Cum ablatu fuerit ab eis sponsus, tunc ieiunabunt. Adhac, approbamus nos ut Dei ministri in laboribus, in ieiunijs. Idem, In vigilijs sæpe, in fame & siti, in ieiunijs sæpe 2. Corinth. 6.

& 11. Quod quo animo fecerit, docet 2. Thess.

3. Ut nosmetipsos, inquit, pro exemplari exhibeamus vobis, ad nos imitandos.

\* \*

\*

CAPVT

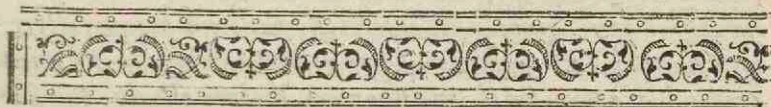
CAPVT II. DE LITVRGIA ET SANCTIS  
*inuocandis.*

Qvod tu de precatone scribens, Sanctos in au-  
 xilium vocare negas, nec Liturgiam audis: ad  
 hæc, etsi iam ante responsum satis sit, tamen  
 hîc etiam breuibus agemus, Si tu, quod ele-  
 ctam ouem decuit, in fundamento Christi æ-  
 dificio ac sepimento Apostolorum permaneres, nequa-  
 quam eorundem mandata violares, quæ si violas, non tan-  
 tum hædus verumetiam raptor es & lupus. Etenim hæc in  
 Euangelio dicuntur. Qui ouile transcendit, is est fur & la-  
 tro. Item Sanctus Iohannes. Ex nobis exierunt, sed non e-  
 rant ex nobis, alioquin māsissent nobiscum, Rursum. Qui  
 non permanet in Doctrina Christi, is Deum non habet, &  
 est Antichristus, memêto igitur illius quod Lucas habet.  
 Spernere hunc, Christum qui Apostolus spernit, Cæte-  
 rum quod à Matthæo scriptû legitur. Dominò Deo ge-  
 nu flectes, ac huic vni seruias. Verba sunt Christi ad Sara-  
 nam. Iam etiam supra scriptum à nobis est, fas esse vt San-  
 ctos inuocemus. De Liturgia satis in Euangelio perscri-  
 ptum. Deinde Sancti Apostoli atque Patres, & preces & *Liturgia.*  
 modum eius obeundæ constituerunt, nisi forte eam, sim-  
 plicem panem, & vinum esse existimas. At quomodo mor-  
 tis Domini memoria recoletur, nisi celebretur Liturgia?  
 Apostolus enim epistola ad Corinthios, inquit. Accepi



à Domino, quod etiam tradidi vobis. nempe Dominum  
 ea qua proditus est nocte, panem acceptum benedixisse,  
 fragile ac dixisse, accipite, hoc est corpus meum pro vobis  
 frangendum, hoc facite in mei memoriam. Similiter & ca-  
 licem. Hic calix, noua est lex in meo sanguine. Hoc facite.  
 & vbi cunq; biberitis, mortis Domini memoriam colite.  
 Similiter Iesus Christus, antequam pateretur requiescens  
 cum. 12. discipulis suis, allocutus eos est, acceptumque pa-  
 nem, dictis laudibus frangebat, iisdemque hisce cum ver-  
 bis impertiebat, Hoc est corpus meum, quod vobis tradi-  
 tur, hoc in memoriam mei facite. Consimiliter & calicem  
 à cæna dicens. Hic calix, noua lex meo sanguine, qui pro  
 vobis profunditur. Ita enim apud Lucam, Mattheum, Mar-  
 cum loquitur. Hic est sanguis meus nouæ legis, qui pro  
 multis effunditur, propter remissionem peccatorum. Ad-  
 uerte ergo animum, vt non possit fieri memoria Domini,  
 nisi sit Liturgia. Quod vt suos discipulos facere doceret,  
 preces ad Deum laudans eum, tam hinc quam Lazarum ex-  
 citaturus habuit, quare si quis Liturgiam non obit, is non  
 recollit mortem Domini: estque Antichristus & euerfor  
 fidei Christianæ. Ad hoc electum illud vas ait, omnia pura  
 fieri sanguine secundum legem, nec absque effuso sangui-  
 ne esse remissionem. Quacunque verò re commemora-  
 tio peccatorum agebatur, non fiebat eorum absolutio si-  
 ne sanguine agnorum, atque caprarum, tum dixit, ecce ve-  
 niet, vt faciat voluntatem tuam ò Deus. Primum aufert,  
 vt alterum statuatur, qua voluntate, id est, oblatione corpo-  
 ris Christi illuminati semel sumus. Percipisne quàm di-  
 gnum sit, vt Liturgia obseruetur atq; audiatur? Quod fa-  
 cere derectantes, hæc sequitur comminatio. Voluntari è  
 peccam

peccantibus, inquit, post acceptam rationem & veritatem non relinquitur hostia pro peccato: sed manet eos terribilis expectatio iudicii, & ignis Zelus, aduerialios deuoraturus, & cætera.



AD CAPVT II. LASICIUS DE INVO-  
catione Sanctorum, Missa, & Cæna Domini.

**S**anctos vitæ hæc sanctos, inuocandos esse, nec antea probauit Moscus, nec unquam probaturus pijs est. Qui enim illos inuocat, hunc in ipsos, credere necesse est. Quomodo inuocabunt, inquit, Paulus, in quem non crediderunt? Rom. 10. Maledictus autem omnis est, qui fidit homini, & collocat in carne presidium suum Iere. 17. Quod, si qui se facere negant verbis, certum est tamen ita eisdem de mortuis persuasos esse, quasi degentes in cælis, preces viuorum audirent in terris, rem soli Deo, ubiq; presenti, & omnia intuenti, audienti, scienti, agenti propriam. Est autem hæc species idololatriæ non postrema, spem salutis auxiliæ ponere in alio præter Deum. Ne id dicam, fateri Augustinum, nescire mortuos quid hic agatur. cap. 15. De cura pro mortuis. Commemoratum etiam antehoc est, unicum esse noui fæderis sequestrum, cuius gloriam atque officium, transferre ad sanctos homines nefas. Idemq; à disciplinis, de ratione precandi compellatus, non vllum sanctum, sed solum Patrem cælestem inuocandum esse ipsos docuit. Inuocatusq; ipse ab ijsdem, ab illis de quibus in Actis, à latrone & Stepha-

no moriturus fuit. non successit illa diuiti epuloni Abrahami inuocatio. Porro si qui inuocatis Diuis, voti cōpotes fiunt: nō est ideo hoc beneficium, ipsis vendicandū. Homo vesanus, hominem absentem vt se inuet inclamat: q̄ Deus nunquā ociosus pręstat. Non Moises dedit vobis panem: sed Pater meus Iohan. 6. Inuocat & Romulus Iouem, quō Sabinos hostes arceret, Romanorum fugam sisteret. vt Liuius lib. 1. memorat. Quod, etsi ita accidit, non est tamen credendum à Ioue, sed ab Ioua Deo verò, dicente alicubi. Ego stare facio, & in fugam conuerto: à me sunt consilia & auxilia: quę iam quartę Monarchiæ fundamenta iaciebat, illam Romanorum victoriam profectam fuisse. Huius enim solius prouidentia, regitur mundus. Nec quia Helpis ille in Africa, testante id Plinio lib. 8. cap. 16. Conspecto leone hiatu minari, Liberum Patrem inuocabat, eius ope liberatus fuisse periculo credendus est, alius hoc auxilium fuit. Deus, inquit, pręteritis atatibus, permisit omnes gentes, suis ipsarum vijs incedere, tametsi non se reliquit, non testatum benefaciendo nobis. Acto. 14. item 17. Deus non manibus hominum colitur, alicuius rei egens. Quum ipse det omnibus vitam, & habitum & omnia. ad Timotheum quoque cap. 6. Deus viuus, pręstat nobis abunde omnia ad fruendum. Adeo vbique ac semper, is vnicus dominator, dat omnia omnibus mortalibus. Quę ineptè & imperitè profert Moscus ex arcanis Christianę religionis, quasi de nobis scripta, ea prętereo. Nam altercandi non est finis. Num patribus, simplicissimę Liturgię, (vox ea ministerium publicitus exhiberi solitum significat) à Paulo & tribus Euangelistis descripta, addere quidpiam licuerit, de hoc in presentia non disputo. Extat enim regula vniuersalis. Frustra Deum coli doctrinis hominum. extat & alia. Nihil verbis Dei addendum, nihil detrahendum esse. Non fecit hoc in antiqua lege Moises, non Aaron, nec vllus Propheta. Non est enim discipulus supra magistrum

Nihil est  
insistentis  
Dei addē-  
dum.

strum: & cum quidem talem qui necessaria non omisit. Cur igitur hoc in noua Lege faceret Basilius, Gelasius, Innocentius, Urbanus, Gregorius Papa? Nouimus autem, quod quis horum Cena Domini, de suo annexuit. Hic gloria in excelsis. Illi, Sursum corda. alius. Te igitur. Quidam, Sanctus Sanctus. Alius, aquã vino miscendam. alius ignem, clara luce excitandum censuit. vsq; eo, ut hodie res Diuina parum differat ritibus, à Mosaico illo sacrificio. Et quidem omnia Latine, apud non Latinos, Germanos, Hungaros, Sarmatas. Nuda, inquit, ab initio omnia. & simpliciter mysteria à Christo tradita, inter Apostolos tractabantur. Nuda omnis ceremoniarum ratio, plus pietatis habens quàm apparatus. auxit inde hæc mysteria Iacobus Hierosolymitanus Antistes, Auxit Basilius, alijq; alia subinde instituire. Hæc Polydorus de inuentoribus rerum, lib 5 cap 10. Egregiam verò precationem, memorie oblatis semel pro peccatis hominum Filij Dei adiunctam. Offerimus tibi Domine calicem salutaris: tuam deprecantes clemẽtiam, ut in conspectum Diuinæ maiestatis tuæ, pro nostra & totius mundi salute, cum odore suauitatis ascendat. Veni sanctificator omnipotens æterna Deus, benedic hoc sacrificiũ, tuo sancto nomini præparatum. Suscipe sancta trinitas, hæc oblationem, quàm tibi offerimus ob memoriam passionis, resurrectionis & ascensionis Iesu Christi, & in honorem omnium sanctorum. Scilicet, offerendo, non autem manducando atq; bibendo, mors Domini recolitur: & Deo parandum est aliud, præter ipsummet Christum sacrificium, quod in cælum perferatur: atq; calix pro mundi salute offerendus eidem. O impietatem, eo minus tollerãdam, quòd verbis, memoria vnici illius sacrificij refrigerari dicatur: re ipsa aliud è pane & vino, Deo offerendum conficiatur. Quod etsi Augustinus quoque de fide ad Petrum cap. 19. Ecclesiam Catholicam facere dicat: tamen ibi nihil horum quæ hic audimus meminit. Sed id tantum. In isto

Canon  
Missæ.

inquit. sacrificio panis & vini, gratiarum actio, atque commemoratio est carnis Christi, quam pro nobis obtulit, & sanguinis, quem pro nobis idem Deus effudit. Id quod & nos agimus. etsi non Deo, sed seruis Dei, sacramentum corporis sanguinisq. filij eius, iussi ab eo offerimus. Item hac leguntur in missa pro quacunq. necessitate. Da misericors Deus, ut hac salutaris oblatio, & à proprijs nos reatibus indefinenter expediat & ab omnibus tueatur aduersis. Quo quid magis impium dici potuit? addunt etiam hac ydem profectò mente capti. Suscipe Sancte Pater aeternae Deus. hanc immaculatam hostiam: quam ego indignus famulus offero tibi pro innumerabilibus peccatis meis. sed & pro omnibus fidelibus Christianis, uiuis atque defunctis. ut mihi & illis proficiat ad salutem in uitam aeternam. horresco hac referens, quibus impurus sacrificulus, id sibi suoq. panis arrogat crustulo, quod est Christi proprium, qui se pro mundi peccatis tam prateritis quàm futuris Deo obtulit: nullo omnino super hac re accepto Diuino mandato. Ad hæc negat homines. expiatis à peccatis esse corpore Christi: nisi idololatRIA pollutum panem, Deo seu toti Trinitati ob id quotidie offerat, quæ errorem refellit Apostolus, ad Hebr. cap. 7. 9. 10. Et tamen hodie impudentissimè defenditur, nec absq. peccato in Spiritum S. ueritatem homines docentem. Hercle y parum diligenter, vim sacrificij Christi, certissimi contra omnia peccata remedij perpenderunt, qui hac noua, & sacris ignota literis piacula, non eucharistica, sed propitiatoria excogitauerunt. Quamobrem rectè Gilbertus Cognatus, Erasmi quondam Amanuensis, lib. 3. narrationum Ad Missæ inquit. usum sunt Canones diuersi conditi. Primus à Gratiano: quem Gregorius nonus Anno 1227. & post eum Bonifacius octauus, circiter annum 1300. nouis & terribilibus blasphemijs auxerunt. Verissimè id Cognatus. Nam quid? an ulla maior hæc blasphemia fingi potuit, quæ in Canone Missalis Cracouiensis,

uensis, Anni 1509. hisce verbis per scripta legitur? Oramus te Pater, uti accepta habeas, & benedicas hac dona, quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua. Memento famulorum tuorum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolumitatis suæ, memoriam venerantes omnium Sæctorum tuorum, quorum meritis precibusq; concedas, ut in omnibus protectionis tue muniamur auxilio. Hanc igitur oblationem seruitutis nostræ, quæ sumus placatus accipias, benedictam acceptabilemq; facere digneris, ut nobis corpus fiat, Filij tui Domini Iesu Christi: iube hac perferri per manus Angeli tui sancti in sublime altare tuum, in conspectu Diuinæ maiestatis tuæ, ut quot quot ex hac altaris participatione, sacrosanctum Filij tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cælesti & gratia repleamur. Hæc sacrosancta commixtio corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, fiat mihi & omnibus sumentibus salus mentis & corporis, & ad vitam æternam promerendam & capeffendam preparatio salutaris. Domine Sancte Pater, da mihi hoc sacrosanctum corpus & sanguinem filij tui Domini nostri Iesu Christi, ita sumere, ut merear per hoc, remissionem omnium peccatorum meorum accipere, & tuo sancto Spiritu replei, Libera me per hoc à cunctis iniquitatibus, & vniuersis malis meis. Sed quid ego ad eò putida commemoro? fugiendi templi, in quibus hæc, summa cum ignominia Christi sunt, an non satis iusta est causa?

Liturgiam Fratres Bohemi, melius Moscis mea sententia Liturgia  
obeunt, quater in anno, Absorum quoddam, & præceps murmur, Mosconica  
sola corporis theatrica agitatione conditum, apud Russos siue ca & Bo-  
Moscos audias. Feruentem Dei cultum, lentis omnis Ecclesie vo- hemica.  
cibus gestuq; modesto, declarari apud Fratres videas. Ibi ornatus  
Aaronicus, tintinabulorum campanarumq; creber pulsus, gem-

marum, argenti, ignis clara die splendor, oculos auresq; spirituum  
 rum prestringit, & sacrum venerabile multum carimodis fit: His  
 simplici modo, nullius organi pulsu, nec omnibus cantu, puris ad  
 solum Deum precibus, per paucis ritibus, res Diuina, mensa instra-  
 ta sic agitur, ut etiam profanus ipsa pietate hominum moueatur.  
 In Moscouia (ut me quaedam docuit, vir eximius Daniel Printz,  
 Nobilis Slesius, Anno 1575. Ab Imperatore Maximili-  
 liano, ad hunc ipsum Moscorum Ducem legatione functus) Mysta  
 ex adyto parietibus à plebe distincto, foras prodiens, manu in capi-  
 te calicem tenet populo flexis capitibus, Hospodi pomilui id est, Ky-  
 rie eleyson vociferante. Quod & in nostra Russia vidi. Deinde per  
 alias, in idem sacrarium redit fores. Eodemq; rursus ad Sacra per-  
 agenda egresso, & panem fermentatum cum vino rubro (talibus  
 enim utuntur) consecrante, canunt doctiores quiq; lingua vulga-  
 ri vnà cum clero, addentes symbolo Niceno hæc verba. Et in Spi-  
 ritum Sanctum, verum & viuificantem, qui ex Patre procedit:  
 quem cum Patre & Filio adoramus. Durante liturgia, populus  
 identidem clara voce repetit Hospodi pomilui. Si rubrum desit vi-  
 num succum ex pomis expressum, baccis quibusdã rubris tingūt.  
 vino aquam calidam, quod talis è latere Christi fluxerit, infun-  
 dunt. Panem sacratum calici intritum, cochleari argenteo, è ma-  
 nibus mystæ calicem tenente hauriunt, quem & puerulis trienni-  
 bus, hæc dicentes ingerunt: Telo kristnoo przimite, i Stoczniaka be-  
 smertueho vkussite. id est, Corpus Christi accipite, & ex fonte im-  
 mortali gustate. Nam verbis consecrandi eam vim tribuit. Scri-  
 bit Ioannes Faber, ut postquam prolata fuerint, creaturam crea-  
 tori cedere existiment. Quod, si verè sit, quæro cur non cessit crea-  
 tori venenum, à Monacho Dominicano Senensi, pecunia corrup-  
 to, clam in calicem immissum (Annus erat 1313.) cum Hen-  
 ricus 7. Imperator, hausto sacramento perijt? Si quis id, quam-

Venenum  
 in Sacra-  
 mento por-  
 tatum.

uis historicis aientibus negauerit, is faciat licet eius rei etiam hodie periculum: ubi videmus, non speciem tantum vini & panis, sed ipsummet vinum & panem permanere in sacramento.

Quod Mosci non circumsferunt, ita uti latini solent. Verè Erasmus Roterodamus, ad Iodocum Decium lib. episto. 22. Nullum inquit, reperio locum in scripturis Diuinis, unde certò constet, Apostolos consecrassè panem & vinum in carnem & sanguinem Domini. & lib. 26. ad Cuthbertum. Nusquam in Canonicis literis inuenitur, ubi Apostoli certò consecrauerint corpus Domini, sicut nunc consecratur in altari excepto vno loco. I. Cor. II. & tamen in 10. cap. unde fluxerat hic Pauli sermo, non videtur agi de consecratione sacerdotali, panem liturgia destinatum, quemq; veta tula pinsit, Praescuram Mosci appellant, opinor à Græco προσφορα oblatione, in cuius circuitu, supra crucem hæc leguntur. Iesus Christus Czar gloria. Czar autem illis nomine à Casare deducto, Rex est: & hunc sibi Moscus titulum vendicat. Peractò sacro panes, ex quibus sunt particula excisa, astantibus distribuuntur.

Quæ autem supersunt consecrata: ea in usum, & peregrè euntium & morientium seruantur. Tum enim frustulum, vino superinfuso emollitum, quasi quoddam viaticum expetètib; datur. Hæc paucis lectoris gratia, de liturgia Moscouitica. At verò Fratribus Bohemis, panis & vinum in sacra synaxi, hoc album vel rubrum, ille infermentatus, ac triticeus, corpus sunt & sanguis Domini.

Non mutatis ad verba sacrificuli, suis naturis, alioqui sacramenta esse desinerent: verum ideo, quia tum ea Christus, id esse voluit. idem credituri vel de lapide si eum Christus corpus suum appellasset. non naturaliter, dixere ipsimet in Sinodo Lipnicensi Anno 1558. Cum hoc à natura sua non habeant, sed sacramentaliter, per attributionem Domini atq; institutionem auctoris, quæ facit ut efficaciter significant, representent atq; exhibeant id, quod esse di-

Fraternæ  
fontentia  
de Cena  
Domini,



cuntur. Sedet tamen illis in cælis homo Christus: non illinc ante supremum diem in terras descensurus. quem hic esse corpore, quibusdam monstrantibus, edocti ab ipsomet non credunt, Coniunctione hypostatica, confundi naturas in eo negant, dicenti se aliquando abfuturum à nobis, & tamen futurum nobiscum semper, fidem habent. Rediuiuo datum esse cuiusmodi corpus sentiunt, quod quidem humanas infirmitates, non tamen ipsam naturam exuerit: non Diuinum, ut obig, sit, sed spirituale factum sit, vno in loco tam antè quàm post resurrectionem fuerit, sursum vere ascenderit. Visus in cælo à Stephano, auditus illinc loquens à Paulo, indidem semel expectandus ab omni hærede cælesti. Superest, ut vnusquisq; prudens consideret, num ij qui hæc ita agunt, verba Christi, simpliciter accipiunt, & populo Euangelium, magna cum innocentia nuntiant, Antichristi infideles hæretici sint, in tenebris versentur, Apostolos aspernentur, doctrinam eorum violent, atq; ouile Christi, furtim transcendant,



CAPVT 12. DE SANCTIS ANTE CHRISTI  
aduentum ac de ijsdem simul cum Christo, media-  
toribus venerandis.



Rebrò tua de mediatore Iesu Christo inculcas. Tu verò hæc accipe, quæ tam de Christo, quam discipulis eius, Patribusque sanctis in Bibliis leguntur. Videlicet, Deum principio creasse cælum & terram, omniaque quæcun-  
que

que vel videntur, vel videri nequeunt. Deinde Adamum cum Eva, datis ipsis vivendi mandatis, quæ transgressi, morte sunt damnati, è deliciis paradisi pulsati, & ærumnis subiecti. Tum Cherubin, ignito ferro instructus, portas Edën, ne quis introiret custodire iussus. Non tamen ideo, (ne id forte existimies) quasi quis Dei aduersarius, illud paradisi domicilium, vi occupare posset: sed vt Deus iram suam aduersus homines ostēderet, A quo tempore mors & peccatum, dominata sunt, etiam illis hominibus, qui non peccauerant, nempe ab Adamo vsque ad Noe. & ab hoc ad Abrahamum, hinc ad Moysen, ab hoc ad tempus natalis Christi. quemadmodum: Paulus ad Hebræos disserit. Sancti, inquit, omnes, qui fide debellarunt regna, confirmati fide, non sunt compotes promissionum facti: idè de nobis, quiddam melius providente, ne absque nobis perfectionem acciperent. Licet enim quidam vsque ad Christi aduentum iustificerint, neque contaminati: nihilominus tamen omnes propter Adami damnationem moriebantur, ac in Adam descendebant. Cùm verò Deus creaturam suam, à Diabolis cruciari sciret, motus commiseratione, misit natum suum, vt salutis humanæ causa, è purissima virgine Maria, Paulo id tradente corpus sumeret. Misit, inquit, Deus Filium suum vnigenitū, muliere natum, vt sub Lege vinētes liberaret, vtque iidem adoptionem filiorum acciperent. Rursum idē ad Hebræos. Cuni, inquit, fratres pateat nobis in sancta aditus, per sanguinem Iesu, viam nobis renouantem, & per velum, id est, corpus ipsius, habeam vsque sacerdotem magnum, domini Dei præfectum, & cætera.

Hæc igitur est intercessio Christi, quo nato, extitit

*Institu A-  
dum seu  
orum de-  
scēdēt.*

cum Angelo turba exercituum cœlestium, vt Lucas memorix prodidit, Deum collaudantium ac dicentium, Gloria in supremis Deo, & in terra pax, erga homines beneuolentia. Cæterum quænam esse beneuolentia potuit, Deo hominibus ab Adamo, vsque ad natiuitatem Christi irato atque inimico: id verò totum, Diuina illa corporis Christi prædestinatione dissolutum est, Facti sunt homines, gratia Christi liberi à morte, peccato, Diaboli potestate: ac docti rationem vincendi principem tenebrarum, & huius seculi rectorem. Ita vt verbis comprehensam Diuinam voluntatem, auxilio Spiritus Sancti exequenti, Regnum cœleste adipiscantur. Contra disolutæ vitæ homines, qui spretis Christi præceptis, Diabolo sponte obsequuntur, ad pœnas descendunt sempiternas. Quandoquidem igitur, ad vsque Christi aduentum, iusti quoque propter iram Diuinam, & latam in Adamum sententiam, in Satanæ fuerunt potestate: idemque malus, animas illorum in orcum deducebat: Factus Christus, pro nobis execratio, illam ipsam execrationem natiuitate, morte & resurrectione sua sustulit, pacem composuit, iram Diuinam ob Adamum, sedauit, vires Satanæ retudit, hominem in libertatem asseruit: vt vel benè vel malè agere, quamadmodum olim Adam posset. quo sic, vt scribit Apostolus, Laus & honor bene agentem, falsò autem obsequentem, feruor iræ, afflictio & angustia sequeretur. Præscripsit idem hominibus modum, sua, Patris, Spiritusq; Sancti præcepta exequenti, regnoq; cœlesti potiundi. Hoc etiam in cœlum ascēsurus, discipulis Apostolisq; suis tradidit, & corroborans verbi sui nuncios futuros, quò eadem alios docerent, mandata ipsis dedit. Hoc, Hoc est Christum mediatorem esse: quod & in  
templis

templis canitur. Venite, dies adest nati Christi: quod mysterium læti annunciemus, gladius ignitus tergum obuertit, Cherubin ab arbore vitæ abscedit. Ego autem cibo paradisi perfruor, à quo ob contumaciam expulsus fui. Nam immutabilis imago Patris, simillimaq; effigies sempiternæ substantiæ eius, formam serui accepit, ex matre conubi expertæ prodiit, Deus verus, qui fuit atque est, nunc (quod antea non factum) hominis gratia, homo fit. Item de resurrectione, ista sunt Cantici verba. Christe, crucem tuam, vitam nostram reparantem sine intermissione adoramus: tuamq; tertiæ dici resurrectionem celebramus, cuius virtute renouata est hominis debilitata natura. Tu omnipotens amator generis humani, cœlestia nobis reduxisti. Hæc dicenda est intercessio, Domini nostri Iesu Christi. Præter hæc autem, plura ibi ex arcanis literarum sanctarum proferre possem, quibus tu onager non crederes, vt qui non aliter, quàm surda aspis aures obdurat suas, vocem veritatis à monitore accipis. De intercessione Apostolorum, Sanctorumque Patrum, dixi antea, qui quidem, & homines erudiebant, & eosdem ad madata Christi exequenda inuitabant: nec aliud fundamentum, quàm vnicum Christum statuebant. Et sane, nullum quisque alius, ait Paulus, iacere potest. Nos quoq; inde à natiuitate Christi, vsq; ad hoc tempus Christiani nuncupamur: neq; in aliud nomen quàm Patris, Filij, & Spiritus S. baptizamus. Nam omnes illi Patres sancti atq; illuminati, homines veluti manu ducebant, ad salutaria Christi præcepta, res intellectu difficiles iisdem enucleabant, & quemadmodum credendum sit, mandataq; Diuina præstanda docebant, De quibus omnibus, supra satis dictum est. Quòd

*Cantica  
Moseorum*

si hos nec venerari, neq; manu nos ducentes sequi, neque  
 ducēs salutis appellare vis, non est consentaneum vt scri-  
 ptis illorum fidem adhibeas. Id autem si facis, dic quomo-  
 do id cognosces, quòd Deus sit, quo pacto in Trinitate ce-  
 lebretur, quam ob causam Filius Patris descenderit, cor-  
 pus assumeret, mortem subiecerit, reuixerit, ac in cœlum  
 ascenderit? Breuiter ni horum scriptis credas, qua ratione  
 Diuina mandata intelliges? Certum est autem, versari hūc  
 in tenebris, qui fidem de Deo non tenet, cuius fidei haud  
 futurus est compos, nisi eam ex doctrina Apostolorum,  
 Sanctorumq; Patrum hauriat. Ex hac enim lumen fidei  
 cernimus, Quæ de re hæc Iohannes, Filius Tonitruui. Qui  
 Dominum cognouit, mandata tamen eius non præstat,  
 hic mendax est, nec est in eo veritas, vtpote obcœcatus à  
 tenebris. Vt verò non videre Legem Diuinam tenebræ  
 sunt: ita lux est, si quis eam cum intelligat, tum videat quæ  
 quonam modo sine adminiculo, siue scripturæ, siue alte-  
 rius, qui in viam inducat percipietur? Ergo beati Aposto-  
 li, Sanctiq; Patres, poedagogi nostri, necessario honorãdi,  
 inuocandiq; sunt, scriptis illorum credendum, ex iisdem  
 doctrinæ petendæ: qui, si in numero seniorum manu nos  
 ducentium non ponerentur: consequeretur id, vt neque  
 his quæ scripserunt crederetur, neq; doctrina ex illis su-  
 meretur. O te hominem à Satana afflatum, actui ipsius  
 deceptorem. Id enim fieret, vt omnes homines, tanquam  
 iumenta, expertes intellectus essent. Animum igitur ad-  
 uerte ad hæc Christi de vobis, apud Iohannem dicta. Non  
 misit Deus Filium suum in mundum, vt eum iudicet, sed  
 vt seruet: neue is qui credit in ipsum condemnetur. At qui  
 non credit, is iam iudicatus est, quòd nō credat in nomen  
 vnigeniti

vnigeniti Filij Dei. Hæc est autem condemnatio, quòd postquam lux venit in mundum, homines magis dilexerunt tenebras. Erât enim opera illorum mala. Omnis qui malè agit, odit lucem. De quibus fatis.

AD CAPVT 12. LASICIUS DE  
Sanctis ante Christum, Christi ad Inferos descensu, Patrum autoritate, & seculi nostri felicitate.



*Difficile est certamen, cum ignaro rerum: & ut quidam ait. Nihil est inuictius indocta garrulitate. De Christo mediatore, melius Moscis ut spero sentimus, persuasig, sumus. Ita enim huic soli simul cum illis innumerabilibus victoribus Apoc. 7. salutem nostram tribuimus, ut hoc ipsius beneficium, cum nulla re alia cõmune fieri patiamur: quod & Patres p̃j sensere omnes. Quid, inquit, tentatis Deum, ut imponatis iugum cervici discipulorum, quod neq; Patres nostri, neq; nos portare potuimus? sed per gratiã Domini Iesu Christi, credimus nos seruatum iri, quemadmodum <sup>Iesu Christi gratia seruamus.</sup> & illi Acto. 15. Quæ igitur hic, non sine fastidio lectoris, de hac re & Sanctis Patribus repetenda essent, ea in apologijs ad cap. 6. & 8. legi possunt. Quæ autem Moscus de cruciamentis electorum Dei in orco. ante Christi aduentum scribit, ea cū illis minime conueniunt verbis Sapi. 3. Iustorum, inquit, anima, in manu sunt Dei, ut minime attingat eos cruciatus: Quæq; apud Lucam de Lazaro & A-*

brahamo, duobus electus atque sanctis leguntur. Ibi enim diues ille epulo cruciari, Lazarus verò cum Abrahamo solatio frui: ydemq; supra, ille infra, & in ipso *Edn* oculos attollere, hiatusq; magnus inter pios & impios esse dicitur. Qui tamen sinus Abrahæ locus videtur non in cælis fuisse. Nam Christus prodromus esse in cælum scribitur Hebr. 6. cuius Christi typum gerebat Iosue (Iesus Acto. 7. Hebr. 4. vocatus) qui primus Israelitas in terram promissionis introduxit. Cum igitur Iesus Christus sit in cælum precursor, non præcesserunt illò alijs, Enocho & Elia exceptis, ac ita sensit cum multis alijs Epiphanius hæresi 75. Antequam, inquit, saluator ascenderet in cælum, nemo ascendit, donec cum ipso ascenderunt. Nemo enim ascendit in cælum, nisi qui descendit ex eo, filius hominis. Et ad Ephes 4. Ascendendo in altum, captiuam duxisse captiuitatem memoratur. Si captiui erant, fuit & hostis, qui eos abegerat. Et si ascendebant, in inferiori loco erant, qui Hebraicè Scheol dicitur: non supra, sed infra terram. Id verò potestas inferorum, qua suos Deus liberaturus erat, ab Osea cap. 13. vocatur. Hoc illud quod Apostolus scripsit. Liberauit nos ex potestate tenebrarum: & transtulit in regnum filij sui. Item. Expoliatos principatus & potestates, ostentauit palam, triumphans de illis per semetipsum. Hic est Christi ad inferos descensus, vbi sunt illi, quorum mancipia ob peccatum unius in omnes propagatum, facti eramus. Porro captiuitate talig, liberari loco, vbi conspectus Diuina maiestatis, Christum expectantibus eripiebatur, vti summa voluptas est: ita his teneri, etiam si tormenta non accederent grauiora, satis pœnarum est. Et rursus ad Hebr. 11. de Sanctis Patribus: Omnes, inquit, testimonium adepti per fidem, nõ obtinuerunt promissionem, quam cap. 9. appellat æternam hereditatem, quæ nusquam alibi, quam in cælo est. In infernum descendit solus inquit, Thaddæus, à Christo ad Abgarum Regem Edesseorum infusus.

Sinus A-  
 braha.

Descensus  
 Christi ad  
 Inferos.

sus

*sus, & dirupit sepem, quem à seculo nemo diruperat: suscitatisq;*  
*mortuis, ascendit ad Patrem suum cum grandi multitudine, ut*  
*hac recitat Eusebius Eccle. histo. lib. 1. cap. ultimo, idem scribente*  
*Ignatio, Petri in Ecclesia Antiochena successore, epistola ad Tral-*  
*ianos. Sensisse idem Hebraeos testis est Hieronymus ad Paulam, de*  
*dormitione Blesilla. Hebraei, inquit, mortuos lugent, quia ante*  
*Christi aduentum, ad inferos nouerant esse descensuros. Credere*  
*idem Syros, auctor est Albertus Widmansstadius, in praefatione*  
*Novi testamenti Syriaci, de Sabbatho Pascha. Sabbathum, inquit,*  
*anuntiationis idcirco appellatur, quod eo Christus Patribus apud*  
*inferos agentibus anuntiauit extremo suo supplicio salutem eis par-*  
*tam iam esse. Non dissentiunt ab Syris Aethiopes, ut Damianus à*  
*Goes de moribus illorum scribit. Augustinus quoq; Ecclesiasticum*  
*id esse dogma ait. Ante passionem, inquit, Domini, omnes animae*  
*sanctorum in inferno, sub debito prauaticationis Adae teneban-*  
*tur, donec auctoritate Domini per indebitam eius mortem, à ser-*  
*uili conditione liberarentur. Fratrum etiam Bohemorum sen-*  
*sus est, Christum anima sua à corpore separata, ad inferos descēdis-*  
*se, ad triumphum de Satana, incredulus etiā illisq; spiritibus, qui-*  
*bis Noe, arcam fabricans, de hac futura seminis Euae victoria con-*  
*cionabatur, palam ostentasse. Caterum animas iustorum, omni-*  
*bis de Christo dictis certa cum spe credentium, in paradiso seu vi-*  
*ta aeterna, resurrectionem expectantes fuisse, ibidemq; etiamnum*  
*esse. Hac ad me quidam Episcopus illorum. Sed hac disquirant a-*  
*lij. Nos Moscovitica tractemus, id solū huic loco addentes, orcum*  
*Moscis Adum esse, ut & Acto. cap. 2. legitur. Porro Sibylla lib. 1.*  
*suorum oraculorum, nomen אדם ab Adam deriuat quod eò pri-*  
*mus mortaliā descenderit Adam. Inscienter autem hīc rursum*  
*ut & cap. 6. ratiocinatur is Asiaticus, sanctos vita functos in-*  
*tercessores esse, venerari, inuocariq; à nobis debere propterea q*

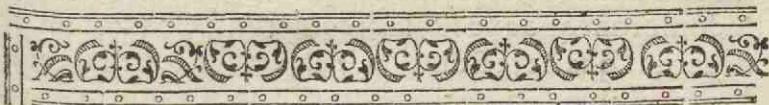


eorum opera, cœlestis notitiam veritatis consequamur. Id enim nihil aliud est, quàm Diuinis oraculis, de hoc silentibus, humani sensus commenta attexere. Quod figmentum, cum veris firmitatis fulciri non possit: fit vt non minus hîc hallucinetur Moscus, nec magis ad rem pertinentia dicat, quàm id fecit plerisq; locis superioribus. Pergit more suo, de sanctis argumentari. At nos sequi in disciplina Duces Apostolos, absq; omni cunctatione respondemus. In alijs patribus qui Apostolos non attigerunt dignitate, cautione vtimur. Aliud enim est dictum, hoc ita censuit Apostolus: aliud, de hoc sic sensu Chrysostomus. Inter testimonia Diuina atq; humana, permultum interest. Scio verò aliter habere Apostolos, Scribit tomo 2. ad Pammachium Hieronymus, aliter reliquos tractatores. illos semper vera dicere, istos in quibusdam vt homines aberrare. Origeni interpretationem, & idiomatica scripturarum semper attribui, dogmatum constantissimè abstuli veritatem. Et Augustinus epistola ad eundem Hieronymum, quod & distinct. 9. iuris Canonici habetur. Ego inquit, solis illis scriptoribus qui Canonici appellantur, didici hunc timorem amoremq; deferre, vt nullum eorum scribendo aliquid errasse, firmissimè credam. Alios autem, ita lego, vt quantalibet sanctitate doctrinaq; polleant non ideo verum putem, quia ipsi senserint: sed quia mihi vel per alios autores Canonicos, vel probabili ratione, quod à verò non abhorreat persuadere potuerunt. Ita ibi. Hec nimia ô Mosce hominum admiratio, Lutherò Monacho oculos aperuit. O felix seculum, quo sua Deo redijt veneratio, Christo hominum iustificatio. Abijt religione fucata superstitio. veri Israëlita, Christum caput Ecclesie sequuti, Babylone egressi sunt. tot idololatriæ desierunt. mendacium ad lumen Euangelyi disparuit, caligo errorum, luci Diuinæ cessit. Mercatores sacrorum, templo Dei eiekti. Hypocritæ detecti, lupo Ecclesie, pelles ouilla detractæ. Turpitudine meretricis Babylonicæ denu

De aucto-  
ritate Pa-  
trum.

Nostris  
culi felici-  
tas.

ca denudata. libido cleri fucō castitatis palliata, omnibus ostensa. Antichristus, cui tam diu imprudentes seruiebamus, ille inquam Dominus Dominorum, quorum se seruum esse mentiebatur cognitus. inuncta ab eo omnibus, specie obedientia seruitus, Deo propitio excusa, permulta in melius sunt mutata. Quae tamen omnia, mala sunt Mosco, & Papa. tantas tenebras, obscurus mundi huius princeps, mentibus hominum offudit, ut quod melius est videre vel nolint, vel non possint. Probra Mosci in infontem Ministrum Christi pratermitto. Quis enim meliora ab homine, leone ferociore expectarit? Quomodo potestis bona loqui ait Christus Mat. 12. cum sitis mali? Certè animaduersis tot tantiſq; Ecclesie vitijs, pedem ab eis retrahere, non Satana est, sed almi spiritus afflatus. nec, qui hoc facit onager aut aspis dici debet: sed ille ipse, de quo Christus, Iohan. 8. Qui ex Deo est, verba eius audit. & cap. 14. Qui me tenet præcepta & seruat, is est qui diligit me. isque & à Patre meo, & à me diligitur. Sed quoniam arbiter huius controuersie, inueniri à nobis non pòteſt: ideo Iesu Christo, omne illius iudicium relinquamus. Huius enim serui omnes sumus. Tu quis es, qui alienum famulum condemnas? Roma. 14.



## CAPVT 13. DE VENERATIONE IMAGINVM



Væ abs te de non adorandis imaginibus scripta sunt, ea tuam arguunt inscientiam. De quibus me tibi paucis dicere necesse est. Quòd si veri cognoscendi, aliqua cupiditate teneris,

lege ea quæ sunt literis prodita, de Leone Isaurico Imperatore iconomacho, ac huius filio Constantino Copronymo, Leone Armenio, & Theophilo Deo exoso, sanctorumque eius detractori. Ibi enim omnia, explicata inuenies, de venerandis Diuinis simulacris, & horum Deo inuisorum regum studiis in iis delēdis, quibus vos vltro adiunxistis. Quod legem veterem commemoras, responsum est iam antea. Nimirum si eam vrgere voles, necessario tibi omnia quæ hæc ipsa præcipit seruāda erunt. Sin non omnia, sed solam circumcisionem admiseris, Christus tibi vt Paulus ad Galatas scribit, nihil proderit. Adducis etiam illud de non fabricandis vllius rei, quæ in cælo quæque in terra sit imaginibus. At ego hæc aliaque Prophetarum verba, ostendam esse de idolis dicta. Itidem illud ex secundo libro Mosis, de conflato ex auro atque adorato ab Israelitis vitulo. Iidē ingressi terram Balaci Regis Moabitarum, inquinauerunt sese, formā mulierū capti scilicet quemadmodum & vos, qui nihili pendentes virginitatem, foemini copulamini. Illi igitur capti specie carum, seruiuerunt idolo Belphegor, comederuntque victimas mortuorum. Sidoniorum quoque idolum coluerunt, Chamosum defleuerunt. qua de re sic Dauid. Tērauerunt, & irritauerunt Deum altissimum, nec instituta eius seruarunt. præterea auerſi, maioresque suos imitati, corruerunt vias suas, & facti arcus peruersus, collibus idolisque suis, iram Diuinam concitauerunt, missi Gentibus, mores illarum didicerunt, conflatas imagines adorarunt. Quin imo ipse Salomon, vxoris causa, genu flexit idolis & à Deo viuo defecit. Eodem modo Ieroboam apostata, fuis Samariæ duobus vitulis aureis, vt adorarentur ab omnibus edixit, quæ adoratio

Salomon  
ad idola  
vixit.

adoratio, duravit vsque ad excidium Samariæ. Multa sunt istiusmodi alia, Hæc de idololatria: cōtra quam Prophetæ detonarunt, & Apostoli concionati sunt, verum tu rem sanctam, ab abominanda minime discernens, eodem loco habes Christi, & Apollinis, Deiparæ, aliorumque sanctorum, ac Dianæ imagines. Detestanda est fateor, nec fit absque peccato idolorum Gentilium veneratio: at Christi servatoris, Mariæ, Diuorumque imagines, nequaquam sunt cum in numerum referende apud quas, nullæ hodie caduntur victimæ, nulla fit similis veteri illi idololatricæ, sanguinis profusio. An ego, inquit, Deus carnibus agni anniculi vescar? aut hædorum sanguinem bibam? immola Deo sacrificiū laudis, ac redde altissimo preces tuas. Quæ omnia de imaginibus intelliguntur, olim ad idola & aras, oblationes frigebantur, & sanguis profundebatur, ad imagines autem Ecclesiasticas, fit spiritalis precatio, atque proficiscens è corde oblatio. Ne ergo existimes, Dei nos habere loco hæc ipsa signa. Nec colorem, nec tabulam, sed ipsam primam imaginē veneramur: depictæ Christi, Deiparæ, omniumque sanctorum effigiei honorem exhibemus. Quoniam verò legem Moysis in testimonium aduocas, producam & ego tibi eiusdem Moysis hac de re exempla. Non enim nescis, quemadmodum is, fusos Cherubin aureos, in loco sanctissimo statuerit: velum cum iconibus omnium potestatum cœlestium, acu pingi curauerit: arcam legis, vndique auro tectam fecerit, in qua pxis aurea, manna continens, baculus Aaronis qui floruit, ac tabulæ legis fuerunt. omnia à Iudæis flexu popliti culta. cum tamen ea, non aliud quàm figuræ, futuræ veritatis essent. Ad eò sanctissimum illud sacrarium, magno in

*Oblatio ad  
imagines.*

honore erat, in quod Iudæi ingressuri, alias velati incedentes, faciem discooperiebant. Quid? tempore Verbi incarnati, annon Abgarus Edessenorum princeps, ob paraly sin lecto affixus, accepta imagine Christi, sudariolo impressa conualuit? Is ita inualidus, vt se lecto mouere non posset, tamen Thaddæo Apostolo, à Christo ad se cum imagine misso, iamque tribus tantum stadiis ab oppido distanti, processit suis pedibus obuiam, vsque ad arcis portam, vbi illi occurrit Diuina imago, apud quam, & multa & varia edebantur miracula, vsque ad euersionem regni Græcorum. Cuius regni chronica, te de his rebus veritatē docere poterunt. A Egroti enim sanabatur, Dæmones fugabantur impii hostiles exercitus profligabantur, pii rursus victoriis potiebantur. Quid dicam de illa œmorrhousa, quæ sanata à Christo, statua ipsi statura æqualem, ex ære fieri curauit? quæ ad ipsa tempora Iuliani, execrandi Apostatæ, Græcorum Regis, ac dæmonum cultoris, permultorum infirmitates curauit. Similia habes de templo Lydorum ab Apostolis condito, in quo fuit ad portam aquilonalem super columnam, Deiparæ æternique eius filii imago, non humanis manibus, sed Diuinitus elaborata, & ad discernendos fideles ab infidelibus patefacta. Nimirum vt huius religionis templū foret, cuius fuisset miraculum. Eodem mater quoque Dei, ad dedicationem ab Apostolis inuitata, Ite respondit pueri, nam & ego illic futura sum vobiscum. quo si profecti, conspecta imagine, ingenti lætitia lachrymisq; perfusi, preces ad Deum omnium creatorem fuderunt. post modum ipsa etiam Theotocos illò venit: ac visa sua minime ficta imagine, Gratia, inquit, & virtus mea huic adsit. Hanc postea foetidus ille Iulianus, demoliri est

*De Abgar-  
no historia*

*Exempla  
de imagi-  
nibus.*

ri est conatus. vbi fabris murariis saxa frangentibus, imaginemque reuellere ac deiicere conantibus calx eius, inefabili vi Diuina, magis ac magis adeo saxis adhærescebat, vt violatores, ab immota & leuiter tantum incisa discesserint, stetit namque immobilis, tametsi aliquot ictibus ferri acceptis, quibus potius poliebatur quam corrumpatur. Posthæc manibus quorundam honestorum expolita mansit & illæsa & coloribus saluis, qualis antea fuit. Eadem ratione ille Ienæus, à Petro & Iohanne valetudini restitutus, perpulchrum templum erexit. In quo etiam Mariæ virginis imago, sponte sua facta, magna faciebat miracula, Beatus quoque Lucas, pictam ad Deiparam attulit, quam vbi hæc vidit: Gratia mea ait & potètia, sit hac cum effigie mea. Quæ quidem dum Moscæ, in nostra regia, mandatu Diuino seruatur, manet integra Christianitas. Quid loquar de illo, eiusdem diuæ simulacro, quod beatus Hermanus Patriarcha Constantinopolitanus, ex Lydio depinxit, idemque Romam siccis pedibus peruenit? Verum hæc vobis, Ecclesiæ Romanæ hominibus, notiora sunt. Quòd si commemorare luberet, per Diuinas imagines, & illarum cultores, diuersis temporibus facta miracula, morbos curatos, dæmones eiectos tempus me ob rerum multitudinem deficeret, vti Paulus epistola ad Hebræos dixit. Si verum cognoscere cupis, Diuina scripta legito. Age verò dicito mihi quæ fuerit origo, quis modus, quæ causæ idolorum adorandorum & imaginum pingendarum? an non primus ille Seruch, memoriæ laudisque fortium, sapientum, & aliis præcellentium virtutibus virorum gratia, id prudenter fecit? Cuius cæteri non intellecto consilio eosdem viros Deos fecerunt, idola Deos ap-

*Imago B.  
Mariæ in  
Moscovia.*

*Origo &  
maginibus.*

larunt, seq; eisvti Diis incuruauerūt. Rem hercle abominandam, & per Prophetas damnatam. Idola enim erigebāt, in honorem obscenorum hominum, adulterorum, ebriosorum, latronum furum ac cæterorum. Enimvero Diuinarum imaginum, prima est Iesu Domini & seruatoris nostri, nēpe, quomodo is dignatus sit, corpore assumpto nos conseruatē. Deinde purissimæ genitricis eius, dignæ inuentæ quæ igne Diuino, vtero suo complexa hoc arcanum exequeretur. Ea est mediatrix salutis hominum, ac per eā placatus est nobis Deus. Quapropter ante signum eius procumbimus. Tertium obtinēt locum eā, quæ sunt potestatum cœlestium Sāctorumque omnium, salutis nostræ opitulantium, quas propterea honoramus, quoniam isti quos exprimunt, voluntatem Diuinam perfecerunt, nosque in viam induxerūt, quos æmulati operam damus, vt moribus eorum honestis, nostri etiam pares sint. Habes de imaginibus, quæ de idolis dici nō possunt. Aliud enim est coram imagine, aliud corā idolo diabolico, poplitem curuare. Sed agedum, profer si potes similia, apud idola facta miracula, iis hominum sanationibus, quæ accedunt ad imagines? at quid ego de his apud te canem nō credentem, pluribus agerem? Non licet Sancta dare canibus. Adducis testimoniū ex Iohannis epistola de imaginibus. vbi ita scriptum est. Filioli cauetē sacrificia idololatrie. Mentitus igitur es etiam hīc. Nam hæc epistola, non meminit imaginum. Sed neque id quod scribis, vsquam in sacris literis reperitur, Deum seuerē in illos animaduertisse, qui statuebant imagines. Neque huic pertinet, quod de ascensu Christi in cœlos scribis: sed illuc vbi Paulus Apostolus ait, corpora nostra, templa esse Diuina, in quibus Spiritus

Dei

*S. Maria  
Mediatrix*

Dei habitat, si modo actiones nostras, ad voluntatem Diuinam composuerimus. Quod Petrus & Angelus in Apocalypsi, exhibitum sibi adorationis cultum respuerunt, id propter humilitatem factum: cuius ipse Christus, exemplum nobis imitandum editurus, vetuit ne gloria illa in monte, cum transfigureretur, à discipulis visa, foras ante e-  
nuntiaretur, quam ipse resurgeret. Quippe docere nos voluit, ne se quisquam efferret. Hęc in quā causa est, cur Angelus Iohannem, ante se procidere volentem erexerit, & Petrus Cornelium à veneratione sui prohibuerit. At si se ita vt dicis res habet, quo id repones loco, quòd terna Petri interrogatio, triplex illud eius, Christum se nosse negantis peccatum significauit? aut quo intelliges modo, illud quod est dictum eidem, Pasce oues meas? Si tollitur inflexio atq; adoratio, quæ erit pascēdi ratio? Iam igitur, quanta sit Apostolorum Sanctorumque auctoritas, ex hisce Christi ad Petrum verbis considera, Dabo tibi, inquit, regni coelestis clauis. quicquid ligaueris in terra, ligatum idem in caelo manebit. quòd hic solueris, id ibidem solutum erit. Hic vides, coelestes etiam res, Apostolorum sacerdotumque ordini traditas esse. Nec id te latet, quemadmodum in veteri lege Elias caelum ita verbo suo clausit, vt totos tres annos & sex menses non pluerit. En vt Deus solitus sit eos exaudire, qui ipsius, obsequuntur volūtati. Paulus & Barnabas propterea se adorari noluerunt, quòd ipsis sacerdotes exhibituri honores essent, non quales decet Sanctos, sed maciādis victimis idololatrarum more. Negas præterea quenquam Sanctum, præter ipsummet Deum inuocare licere, at in Euāgelio ita scriptum legitur. Visa, inquit, Iesus hominum multitudinem, misertus est il-

*Auctoritas  
sacerdotum.*



lorum, hisce verbis alloquens discipulos. Messis quidem magna est, sed operarij pauci. Rogate ergo Dominum cuius est messis, vt in eam educat operarios. Tum conuocatis 12. discipulis, dedit illis potestatem in impuros Spiritus, quò eos eiiceret morbos omnes & inualerudines sanaret. Vnde intelligis, quam Dominus potestatem, discipulis sacerdotibusque dederit, non quasi ipse dare salutem hominibus non posset, sed quia ii morbos hominum curabant, rudes ad intelligentiam, viamq; veram, sicut est iam ostensum perducebant. Testimonium abs te ex Psalmo productum, de idolis non de imaginibus accipiendum est. Falsum & hoc, quòd Ecclesiam aliquot secula imaginibus caruisse dixisti. Nam vt ex à Christo esse cœperunt, ita adhuc durant. Addis & Sanctum Epiphanium Cyprium Episcodum, Diui cuiusdam imaginem in tela pictam consecrasset, quòd fictum est, nec apud veros Christianos, sed apud hæreticos locum habet. Quòd si Patrum doctrinam admittis, reuoca id tute tibi in memoriam, quam multæ fuerint huius ipsius Epiphanii seculo imagines adoratæ, ac omninò admiranda fuit huius Archipapæ electio. Nam moniti à Spiritu S. beati Patres, inuenerunt eum in foro, vbi tum imagines Dei emebantur. Eiusdem temporis Iohannes Chrysostronus, ego inquit, vel è cera fufas imagines colo. Et his antiquior magnus Basilius dicebat, honorem imaginibus exhibitum, ad eum cuius esset referri. Porrò, quæ in regionibus nostris imaginum sit ratio, nihil quidquam dicam. Concessisse vos vltro in laqueos Diaboli non ignoratis. Verùm, vt scribit beatus Petrus, nec iudicium vestrum minuetur, nec ignis extinguetur. Quæ ex actis Appstolicis de Petro Apostolo adscribis, hæc neque ad rem

*Electio S.  
epiphani.*

rem faciunt, neque ibi reperiuntur, itaque mentiris, de quibus satis.



AD CAPVT 13. LASICIVS CONTRA imagines.

**N**usquam Moscus quàm in tuendis imaginibus disertior, ad eò ut illis obstet legem Diuinam, quæ secunda numero est, tollat, & laude dignos Imperatores, nosq; unà cum eis, impietatis ob illas damnet, ac igni sempiterno addicat. Metuendam hominis sententiam si quantum in terris, tantum posset in cælis. Negat eadici idola, at beatus Hieronymus non negat. in questionibus Hebraicis, super illa Genesis verba. Furata est Rachel idola Patris sui. Vbi nunc, inquit, idola legimus, in Hebraeo Teraphim scriptum est. Quæ Aquilo *μορφωματα* id est figuras, vel imagines interpretatur. Et Cicero lib. 1. de finibus, atomi, vanæ imagines, quæ idola nominantur. Si cui hæc non satisfaciunt: is tamen negare hæud potest, quin simillima sit imago idolo Gentili. nam utraque sunt ut docet Psalm. 115. opus manuum hominis materia auri, argenti, lapidis, ligni Deut. 29. utraque os, oculos aures ceteraq; membra, hominem exprimentia habent. Vtraque in veneratione sunt. Imago idolo simili.

Quid igitur hic pijs agendum? nihil tutius quàm quod præcipiunt Apostoli, & quidem aliquot illud Acto. 15. abstinete ab idolohitis, hoc est. ijs rebus, quæ idolis offeruntur, quæ plurima esse, etiam hodie videmus pendent, & statuuntur ante ea, multa. Et

*Pau. I. ad Cor. 10. Fugite ab idololatria, quod vocabulum, quemuis cultū imaginis significat. Et Iohannes ultimo cap. prima sue Catholica, quod & in fine commemorabo, Filioli carce vobis ab idolis: que tria, hoc quoq; tempore, quo more Gentili inuicta sunt in templa, Sanctorum simulacra, vitanda nobis sunt. Ac destitutus Moscus de iis venerandis praecepto Diuino, vertit se ad exempla, magna ex parte fabulosa, quasi exemplis, aut Patrum auctoritate, agenda sit res in religione, ubi nos oracula Diuina deficiunt, Futurum Apostolus prae dixerat tempus, quo Christiani sanam doctrinam, non erant toleraturi: sed coaceruatis sibi pro libitu magistris, animum à veritate auersum, ad fabulas conuersuri. 2. Thimo. 4. quod tempus nunc esse videmus. Ante Lutheri seculum, personabant fabulis templa, ex Discipulo, Dormisecure, vitis Patrum petitis, quas hodie, etiam pueri rident. Harum hic nonnullos audis pie Lector. Impio haec oracula sunt. In Moscorum enim fanis loco verbi Dei homilia Chrysostomi, aliorumq; Sanctorum. Plurimum verò Historiae, siue legenda Diuorum, publicè leguntur. quibus, ea ferè, qua Euangelio fides habetur. Verum Patres, multa superstitiosè egerunt, plura de illis falso scripta sunt, quorū omnium fides, ad normam verbi Diuini tanquam ad Lydium lapidem referenda est. Scilicet natus illius, qui imagines fieri interdixit, suam ipse linteo expressit, & Abgaro Toparcha Edessenorum misit, Epistolam ipsius ad eundem, (quam tamen Gelasius primus Papa inter Apochryphos refert libros, tomo 1. Consiliorum) recitat Eusebius histo. Eccle. lib. 1. cap. ultimo, ex ipsis archiuis Edessena ciuitatis: & Caelius Curio Historia Saracemica lib. tertio, expugnata ab Geogio Maniace Edessa, missam esse ad Imperatorem hanc ipsam epistolam scribit, de effigie neuter facit mentionem. Graecorum hac fabula est, vt multa aliae, tradita à Damasceno monacho nino imaginum laudatore, & ab alijs eiusdem generis hominibus*

*Tempus  
nostrum  
fabulosum*

*Legenda  
Sanctorum*

*Epistola  
Christi.*

minibus, quò ita mandato simulacra fabricandi destituti, saltem  
 scòlo exemplo, palliant suam audaciam atq; idololatricam. Simi-  
 liter de curato per Tattheum Abgaro, multo aliam à Moscoviti-  
 ca narrationem contexit Eusebius. Magnum Romanis harpyis  
 questum adfert, altera eiusdem Seruatoris imago, cui Veronica no-  
 men. Quàm & ipse ea veneratione coli vidit, ut superstitionis esse  
 nequeat. At interim Lutherianos, multo veriores imagines Dei,  
 & templa Sacri Spiritus, angue peius oderunt, & veluti cæci idolo-  
 latra, immisericorditer trucidant. Cum verò Papa Romanus non  
 ignoraret, Moscum magnopere delectari imaginibus, misit ipse Pontifici  
imagines  
Dei ad-  
spectantur.  
 donò typum huius ipsius sua Romana, Anno 1581. Quæ post an-  
 nos non multos, credetur à credulis, ad sudorem Christi abster sum-  
 ptus excutisse. Moses accepta semel lege imagines fieri vetante,  
 Exod. 20. nequaquam Cherubinos, id est figuras pueriles fecisset,  
 nisi hac de re singulare mandatum posthac habuisset Exod. 25.  
 Quod quidni nos etiam expectaremus? adhuc illa intra velum  
 posita, non patebat hominum conspectui: at nunc contrarium facit  
 corrupta ecclesia. Non imagines, sed legem suam Deus pingi, etiam  
 in postibus domus iussit Deut. 6. Nec Israelitæ Cherubinos, aut quò  
 aliud in templo, ut Moscus putat, sed Deum ibi presentem ser-  
 peg, loquentem, demississimè coluerunt. Exod. 25. Psalm. 80. Alio-  
 qui nunquàm passus fuisset fieri Moses, tanti vir zeli in Deum, ut Iudæi non  
imagines  
adorant.  
 conspecta suorum idololatricæ, tabulas legis, non artificis, sed Dei so-  
 lino digito scriptas persregerit. Eiusdem ponderis sunt, cetera Mo-  
 sci dicta, De incessu Iudæorum velata facie, negatur. Solus id Moi-  
 ses fecit. De statua ad similitudinem Iesu, ab illa muliere profusio  
 sanguinis diu laborante formata, eadem scribit Eusebius Eccl. Hist. Sæc. 4.  
16. m.  
 li. 7. cap. 14. Non mirum. Nam quòd olim Deus homines, ab errori-  
 bus ad veritatem Evangelicam multifariam pellicere solitus suc-  
 rit id apparet ex omni historia de Christo, & Apostolorum actis.

Nunc fide in Christum sparsa ubiq., talibus hamis, minime est opus. Imaginum alteram à Deo, alteram ab Luca Evangelista depictam fuisse, tertiam sponte sua extitisse, commentum est illius qui cœlitus ad Tartara detrusus, potestatem in aërem accepit: quiq. omnium prestigiarium genere, per imagines illudit mortalibus. Simili superstitione illi homines simulacrū Diana Ephesina, cœlitus fuisse delapsum opinabantur Acto. 19. qui error, & in illis erat Helicofaitis, Pauli Apostoli scripta respuētibus, qui librum quendam circumferebāt, rati eum de cœlo lapsum, cuius verba qui audiret, remissionem peccatorum acciperet. Euseb. Eccl. Hist. lib. 6. cap. 28. Nescio autem, num ridenda sit isthac Mosci credulitas, an dolenda animi cœcitas, quod vera esse putet omnia, à superstitiosis atq. mendacibus Gracis scripta, qui nō terram solum, sed etiam cœlum fabulis impleuerunt, tot Deos deasq. finxerunt, veras historias mendacis contaminauerunt. Lucam fuisse non pictorem, sed medicum, docet Epistola ad Colossenses cumq. & comes Pauli fuerit 2. Tim. 4. & adiutor in propagando regno Christi. Acto. 16. & in Epistola ad Philemonem, minime credendus est, imaginibus pingendis dedisse operam, quibus ex cordibus hominum euellendis, simul cum eodem, sedulo incubuit. Quandoquidem igitur Moscus eorum quæ asserit, testes nullos probat à fidei, qui hæc pro certo affirmet adhibet: tam hæc vera sunt omnia quæ in Polonia Monachi Cestochouiensis, ab rege Wladislao An. 1393. instituti, de simili imagine Maria, & eodem Luca pictore impudenter mentiuntur. Quæ arte præpingues facti sunt, in tetra idoli illorum, præciosissimæ donariis exornatæ, quæ clam libido absument hypocrítica, confluit undiq. ad spectandum cæcum vulgus careos accensos figit, nummos dat, contingere illud vel linteolo gaudet, honores ipsi varij generis impendit, simulantes furias Diabolicas, ad idem adducit. Prædixit Daniel Prophetæ cap. 11. Antichristum, Deum maiori-

Graci mentes  
duces.

Luca non  
fuit pictor

Imago Maria  
via in Polonia.

bus suis ignotum, auro, argento, gemmis culturum esse. Eat quis ad hoc Cestochouieſe Monasterium eat in Moscouiam, adeat Mariam Loretanam, tota celebrem Italia, videbit hūc ipsam cultum, & priscis Christianis ignotum in pane, ciborijs, atq; imaginibus Deum. Beatam Mariam Raphael Volaterranus, scriptor diligens lib 31 Anthropologiae, vnum tantum annum, post filij sui obitum, superstitem fuisse, apud receptum auctorem se legisse testatur, idem auctente Masſeo lib. 8 Cronici mundi et si is huic anno, quinq; ferme menses addit, obiisseq; illam Anno aetatis 49. (Volaterrano est 51.) quintodecimo die Augusti mensis, Anno Domini 36. tradit, Intra quod tēpus, vix fieri potuit, ut Apostoli homines pauperrimi, templum aliquod exadificarent, ad cuius dedicationem, Matrem Domini vocassent, ne id dicam mandata eos ab Christo, non de saxeis, sed viuus templis Deo extruendis accepisse. Quos probabile est, citò in orbem terrarum, prædicatum Euangeliū iuisse: paucos, aliquod tempus Hierosolymis, moratos propter Iudaeos esse, fabulatur more Græcorū Damascenus, in oratione de assumptione B. Mariae, Apostolos partim per orbem dispersos, nube instar retis cuiusdā, ad orientem apportatos fuisse verū neg; intemerata virgo, eius animi fuisse existimanda est, vt pictura eam gratiam, qua ipsa prædicta erat optauerit. Haud ignara, secuturam hinc aliquando fuisse idololatriam. Ita nec illud ferendum est mendacium, seruari Moscoviae, Dei iussu, eiusdem virginis imaginem: eandemq; conseruare in Moscouia Christianum nomen. Quis enim Angelus, quis vates, hoc ad illos mandatum attulit? Si Mosci seruantur vllò Mariae patrocinio, quid facit seruator omnium Deus? nisi quis eum existimet, conditum semel mundum, aliorum administrationi permisisse. Sed procul faceſſat, à Christianis tā Pagana persuasio. Germanus Patriarcha Constantinopolitanus, imaginum defensor, mare siccis pedibus superare potuit: sed vel gelu concretum, vt fit

Obitus B. Mariae.

Mendacium Moscoviarum.

Germanus Patriarcha.

in Septentrione: vel sedens in navi. Solum Petrum atq; Christum  
 id fecisse credimus Matth. 14. ut tum quoq; fidei eius infirmitas,  
 Christi autem potētia appareret. non pauca de hoc Germano, Pau-  
 lus Diaconus lib. 21. Historiarum commemorat. eius tamen rei,  
 quæ pratercunda non erat, nequaquam meminit. Lego percussum  
 anathemate in Synodo fuisse, quæ opera Constantini 5. Anno salu-  
 tis coacta 746. statuit nefas esse Christianis ullius rei simulacra,  
 cultus gratia in templis ponere. Requirit Moscus exempla mira-  
 culorum, ad idola Ethnica factorum. Verum ea non esset difficile  
 conquirere, modò id ad tantum eius errorem deponendum aliquid  
 conferret. Pauca tamen ex multis audiamus Cicero actione 6. in  
 Verrem. de simulacro Cereris marmoreo. apud Ennenses in Sicilia.  
 Multa sæpe prodigia, inquit, vim eius numenq; declarant. multis  
 sæpe, in difficilissimis rebus. præsens auxilium eius oblatum est. Et  
 Strabo lib. 8. Mos fuit apud Græcos, in templo eius Dei, qui auxi-  
 liatus esset. & præsertim AEsculapij quod in Epidaurò insigne ex-  
 stabat, tabellas appendere, in quibus morbi sanati erant inscripti.  
 Scribit etiam Virgilius 1. Georgicorum, post illam nefandam Cæsi-  
 ris cædem, lacrymasse & sudasse in templis eburnea atq; circa simu-  
 lacra. Item Augustinus de unitate Ecclesiæ cap. 16. Audiant in-  
 quit, quæ narrant Pagani de templis & Diis suis, mirabiliter vel  
 facta vel visa. Et tamen dñj Gentium Dæmonia: Dominus autem  
 cælos fecit. Exaudiuntur multi non solum Christiani catholici, sed  
 & Pagani & Iudei. & hæretici varijs erroribus & superstitioni-  
 bus dediti, vel à spiritibus seductoribus. Deo permittēte, siue ab ip-  
 so Deo. Ita Eusebius de præparatione Euangelica lib. 4. cap. 1. Id  
 excipit, quales eas virtutes quæ in simulacris habitant dicere oportet.  
 Verba Apostolica quæ corrumpit Moscus, in ipso sine prima  
 Iohannis Epistola sic habentur filioli, caute vobis ab idolis, ac ita  
 ea legit antiquissimus Theologus Tertullianus lib. de corona mili-  
 tis

miracula  
 ad idola e-  
 dit.

tis. Alius Iohannes Filioli, inquit, custodite vos ab idolis. Non  
 iam ab idololatria, quasi ab officio sed ab idolis, id est, ab ipsa effigie  
 Deorum, & alia. Quod si qua ad imagines, res stupenda sunt si  
 Demones hominibus pelluntur, morbi sedantur, votis solutis, qui-  
 dam rebus optatis potiuntur: haud dubie id aslufit Diaboli, huius  
 seculi Dei 2. Cor. 4. se in Angelum quoque, lucis transformatis 2. Cor.  
 11. idque ideo, ut hinc tanto maior crescat pictura veneratio, mi-  
 nor in Deum fides. Quis enim dubitet, quanto in honore imagines,  
 apud Constantinopolitanos fuerint, postquam ex illa Christi, à Iudaeo  
 quodam, anno 560. telo petita, ut refert Massaeus, sanguis mana-  
 uit? creuit & illius homos, è cuius pede stilla sanguinea cadebant  
 Praga in Bohemia, Anno 1280. Ut Procopius Lupacius in ephemeride  
 auctor est. Et illius Florentina, quae orante ante se Iohanne  
 Gualberto, caput inclinavit, Polydoro id affirmante lib. 7. cap.  
 3. Nam quid? Deusne mirando aliquo opere, imaginibus auctori-  
 tatem pararet, quas pingi, fundi, sculpi prohibuit, pictas deleri.  
 Num. 33. comburi Deut. 7. mandavit, & omnes in uniuersum, do-  
 cere mendacium dixit? Habac. 2. Si is imagines hominibus vsui  
 esse in templis, si se suosque Sanctos honorari illis posse vidisset:  
 profecto aliqua praecepta de erigendis dedisset. Cum esset Paganis-  
 mus, Deus miracula ad monumenta martirum, eam ob causam fa-  
 ciebat, ut eò citius ceteri in Christum crederent: ut quicquid qui cre-  
 diderant fidem martirum, propter quam vita priuabantur, uerã  
 fuisse, animasque illorum Christo caras esse sciret. At nunc haec si ubi  
 non sunt amplius Ethnici fiant: uidentur etiã atque, etiã est, cuius arte  
 fiant. tempus hoc, Antichristianum est, distracto inapride Imperio Ro-  
 mano. quae aetate Pauli, orbem terrarum tenebat, de quo tempore idem Apof.  
 2. Thess. 2. Existet, inquit ille Exlex suo tempore cum is quae nunc tenet e me-  
 dio sublatus fuerit. Cuius aduentus Satanae opera erit, cum omni po-  
 tertia & signis prodigiisque, mendacibus. Tanti Moscorum erga imagines

Eadem ad  
imagines.

Tempus  
Antichri-  
stianum.



*studij, causa est quidam Nicolaus, regionis illorū peculiaris Diuus,*  
*& quasi tutelaris Deus, quem ipsi Czudotworetz, id est miraculo-*  
*rum creatorem cognominant. O bone Deus, excita quos homines*  
*ab hoc pernicioso veterno, ac oculos illorum aperi, ut profundita-*  
*tem Satanæ dolos spiritualium nequitiarum, mundiq; rectorum*  
*Dæmonum iam tandem cognoscant. Certe enim & surdi ad audi-*  
*endum, & cæci ad inueniendum in scriptis Canonicis Veritatem,*  
*sunt omnes imaginum fabricatores atq; cultores: ex imprecatio-*  
*ne Davidis percussī Diuinitus tanta cæcitate. Perbellè origo. &*  
*causa imaginum Sapientie 13. atq; 14. cultus Baruchi 6. describi-*  
*tur. Hic Lucernas illis accendi, portariq; eas humeris dicit: ille*  
*ut homines absentem tanquam presentem studiose colant, forma-*  
*ri ipsas decipi q; ab eis scribit. Quæ omnia ij quog; hodie faciunt, ac*  
*in sese sentiunt, qui eas in pretio habent: quig; genu humi defixo, o*  
*peçtor a cæca, Diuis ante ipsas, planè ut Gentiles idolis supplicant.*  
*quæ quidem à Diabolo, manauit de ipsis persuasio. Prætextu, inq; ,*  
*iustitiæ, semper subiens hominum mentes Diabolus, mortalem na-*  
*turam in hominum oculis, deificans, statuas, humanas imagines*  
*præ se ferentes, per artium varietatem expressit. Et mortui qui-*  
*dem sunt qui adorantur, Epiphanius contra heresim 79. At si vi-*  
*uus Petrus, cui clauis cælestes sunt creditæ, cadere ante se piū cen-*  
*turionem nõ est passus: sineq; Angelus tot rerū mirandarum mon-*  
*strator, Iohannem id facere sinit sed Deū adora, bis dixit, (Ethni-*  
*cus erat ille custos carceris, qui tremefactus, ad Pauli & Sylla pe-*  
*des accidit Acto. 16.) tu huius viui Dei, viua imago, ante mortuū*  
*te abijcies? quod Soli debetur Deo, creaturæ præstabis? sensu prædi-*  
*ta, coram sensus experte te prosternes? operi homini s; suppliciter*  
*honorem præbebis? ad pedes statuæ, pedes tuos curuabis? genu posi-*  
*to, eam adorabis? ad conspectum eius, caput nudabis? intentis in*  
*eam oculis, verba facies? manus sursum tendis? oscula ligno figes?*

*Si hoc*

*Origo i.  
maginū.*

Si hoc adorationem esse negabis, conuincent te ignorantia Euangelistæ. Marcus cap. 15. inspuerunt in eum, & summissis genibus adorabant eum. Matth. 2. Procidentes adorauerunt eum. Iohan. Apoc. 19. Et cecidi ante pedes eius, vt adorarem eum. Dent. 4. Caue, ne cum aspexeris solem, lunam, aut stellas, incuruans te eis, adores ea, Conuincent etiam alij præter Euangelistas. Augustinus enim cap. 32. de moribus catholica Ecclesia, ait se multos nouisse, sepulchrorum picturarumq; adoratores. Et Plinius lib. 8. cap. 1. Elephantes, inquit, quod ad docilitatem, regem adorant, genua submitunt, coronas porrigunt. Sic & Polydorus presbyter lib. 6. cap. 17. Sunt permulti rudiores stupidioresq;, qui imagines adorant, non vt signa, sed perinde, quasi ipsæ sensum aliquem habeant: & his magis fidant, quàm Christo, vel alijs Diuis quibus dicatæ sunt, illus offerant argentum, gemmas, & vt ad id faciendum complures inescuntur, illi qui talem prouentum metunt, monetam perforant, filiq; pendent in collo, aut manibus ipsarum imaginum suspendunt, donaria in locis conspicuis collocant, titulos apponunt, quod nomina offerentium, & Dijs & hominibus notiora fiant, sic bona pars hominum, impendio per hæc delirare inducitur, ac insuper, longa aliquoties itinera conscicere, vt imagunculam adeat, ibiq; donaria sua relinquat, prætermissis cuncto alio, aut pietatis aut charitatis officio, plura istiusmodi incommoda recenset, quæ euitari poterant, si imagines non essent in templis. Hi verò sunt illi idololatæ in Ecclesia, qui in Ierusalem cælestem non intromittentur. Idolatra  
Christiane

Falacia sc̄-  
cerdotum.

nam Ethnici ad illam non pertinent. Apoc. 22. Gal. 5. Sanctum ipsum, cuius hoc signum est, te eo gestu colere, & imaginis honorem ad ipsum exemplar referri ais. Atqui iam audisti, tam summissum cultum, & eiusmodi supplicum preces, à se amouisse noui Testamenti Sanctos: nec vlla adducis voluntatis super hac re illorum, multò minus Dei testimonia. Neg, Helias adorandus est, etiamsi in uinis

Nullus  
Sanctus  
adorandus

fit, neq; Ioannes, neq; Thecla, neq; quisquam Sanctus adoratur. non enim nobis dominabitur antiquus error, ut relinquamus uiuentem, & adoremus ea qua ab ipso facta sunt. Epiphanius illa ipsa heresi. 79. Sancti sunt, uiuuntq; adhuc ipsiusmet Christi testimonio Abraham, Isaac, Iacob, Sancti Apostoli: tamen ita post obitum cultos, à veris Dei cultoribus, nusquam legimus, gratissimis Diuis cultus est, si quis vitam ipsorum imitetur, & præceptis monitisq; bonis pareat. tamen si à nullo certius exemplum uitæ petitur, quam ab ipsomet Christo. Typo siue figura alicuius exhibere uenerationis cultum, Ethnicorum est, non Christianorum. Maiores, inquit nostri, ad gentilis consuetudinis similitudinem, quam proxime accedentes, eos qui tanquam seruatores illis fuissent, id est qui illis aliquid salutis & subsidij attulissent, apud se honore, ad hunc modum afficere consueuerunt. Eusebius lib. Eccle. hist. 7. 14. Et Cicero non crederem hoc de statuis, nisi iacentes reuulsissq; uissem. propterea quod apud omnes Græcos, hic mos est, ut honorem hominibus habitum in monumentis huiusmodi, nonnulla religione Deorum consecrari arbitrentur. hæc. lib. 2. in uerrem. quis igitur miretur, imaginum cultum, ad Gentilium superstitionem recidere, cum ea ab illis ad Christianos peruenerunt? De quibus olim durauit contentio, centum amplius annos, ac qua pro illis argumente adferebantur, ea eruditè confutat Carolus Magnus Imp. libris 4. Qui typis Parisiensibus, Anno 1546. in lucem prodierunt. Adorari Reges atq; Magistratus non nescimus, quippe quod hi propter ipsam Maiestatem Imperij, qua conseruant ac regunt cætus humanos, inter Deos referantur Psal 82. & 138. Exod. 21. item 22. eamque ob causam in solio Dei, quasi eius in terris uicarij, sedere dicuntur 1. Paralip. 28. merito igitur hæc de illis scripta. Incuruauerunt se, & adorauerunt Iehouam ac regem 1. Para. 29. & de Iosepho, altero AEgypti Rege Gen. 42. ut plura prætere-

am item Regino lib. 2. de Carolo Magno. Anno Dom 801. Carolus Rex à Leone Papa coronatus die natalis Domini, post laudes, more antiquorum principum adoratus est. Iustinus quoque lib. 6. Persas, suos Reges adorare solitos esse scriptum reliquit. Idem ego vidi in Anglia. Et hic quidem cultus, communis est illis cum Deo: cateri minime, de quibus hæc Cælius Rhodiginus lectionum antiquarum lib. 22. cap. 9. Illud, inquit grauius multò principem Deum tribus coli, adoratione, thuris sacrificio, hymnis, adoratio, reuerentia cultum exhibet. Thus suavisissima cognitionis Diuinæ, distributionem complectitur. Hymnorum inconditas, cælorum refert concentum. Negas Mosce, mactari hodie peludes ante imagines, at negare haud poteris, coram illis thure accenso fumigari. & careos ardentis figi, quemadmodum priori seculo igni colebatur Deus. Præterea cacodæmon, callidus idololatriæ auctor, nō magis delectatur, ante simulacrum sanguinis effusione, (AETYMON Dæmonis, id est cruētus si literam d. praponas, eam ob rem appellatus) quàm Diuinæ imaginis genuum inflexione. Quocirca non aliud à Christo expetiit, quam ut ante se procumberet, at quid responsi accepit? Deum adora. Quid verò Deus? Ego honorem mei alteri non dabo Esa 42. Et Deut 17. Si quis coluerit Deos alienos, seque illis incurruerit, lapidetur. Quis Deus alienus, quàm aliqui eiusmodi res creata, in qua spem tuam ponas eam impese ames, & cultu quipiam Deum altaris. prosequaris? quis, præter Apostolum, auaros idololatrias esse, & ventrem quorundam, Deum dixisset? Ephes 5. Philip 3 quod si sunt tales Dij multi, idololatra multi, multi etiam veri in ipsa Ecclesia inueniuntur idololatra, qui licet persæpe grauius à Deo puniantur: tamen sua idola colere non cessant Apoc 9.

Nec Iudæi adeo stolidi fuere, ut varij generis idola Ezechielii in pariete templi Diuinitus ostensa cap 8 Deum esse ipsum qui cælum & terram condidit crederent. Tamen quia illis suffubant, seque

*Idolatry  
punish.*

*Regina  
caeli.*

*Causa  
magnum.*

ante ea religiose inclinabant, seuerè in eos licet id inficietur Mos-  
 cius, idoli os for animaduertit. Dimisisti, inquit populum tuum, quia  
 repleta est terra eius idolis operi manuum suarum incuruauerunt  
 se Esa. 2 ita verò eos perseruerat, vt etiam vltra Babylonem, teste  
 Stephano Acto. 7. transferet. quò seruirent militiae caeli Quam se  
 & Moscius colere fatetur. hac Iudais. sol, luna, ceteraq. sydera erāt,  
 Deut. 17. Iob. 31. Ierem. 44. Reg. 23. nunc Moscis, & Romanae Ec-  
 clesiae hominibus sunt omnes caelites. notum est, quorum hominum  
 sit hoc carmen. Regina caeli latere alleluia, & illud, Salue Regina  
 misericordiae, vita & spes nostra salue, à Gregorio 9. Papa. cum in-  
 genti iniuria Iesu Christi, vita & spei nostrae Anno 1227. com-  
 positum. Nos, inquit, Polydorus, caereos offerimus, illisq. accensis,  
 caelicolas colimus, sicuti ad Saturni aras est factitatum. cap. 1. lib.  
 5. Cùm igitur res se ita habeat, nullo sunt ferenda modo in tem-  
 plic Christianorum, qui Iudais in ciuitate Dei successerunt, imagi-  
 nes. Legislatores noster scribit Iosephus, interdixit totius animati,  
 multo magis Dei inanimati, imagines fabricari, alijs autem hono-  
 ribus post Deum, colendos non prohibuit bonos viros. Hac lib. 2.  
 aduersus Apionem. Non multa pictura, sed viua concionatorum  
 voce, plebs est erudienda. Omnium fingendarum similitudinum  
 ratio ait Lactantius idcirco ab hominibus inuenta est, vt posset  
 memoria retineri, qui vel morte subtraçti, vel absentia fuerant  
 separati. Deos igitur in quorū numero reponemus? Si in mortuo-  
 rum: quis tam stultus vt colat? Si in absentium, colendi ergo non  
 sunt: sinec vident quae facimus, nec audiunt quae precamur. lib. 2.  
 de origine erroris cap. 2. Quae verba, de nostris etiam imaginibus,  
 at quae sanctis intelligi possunt. Et quidem tunc capit plebem doce-  
 re imago, cùm Ministri Ecclesiae personati esse ceperunt. Vt tum  
 per vicarios, res agi cepta est in Ecclesia, cùm pastores muti facti  
 sunt. Non simulacrum vtile esse ad erudiendos homines, sed scri-  
 pturam

pturam Diuinitus inspiratam Apostolus 2. Tim. 3. testatur. non  
 signa, sed doctrina puritas, populi ministrorumq; Sæctitas, ornate  
 ad eam Diuinam, non instauracionem, sed abolitionem idolorum,  
 genu inflexo colis solitorum, prædixit futuram temporibus Mes-  
 sia Esaias cap. 2. & 30. Nec sua sacra Christus peregit, & Patri pro  
 nobis obrulit, ad ullam imaginem, neque Apostolos in orbem di-  
 missurus, mandauit ut imagines, ex quibus homines cœlestia di-  
 scerent, passim collocarent, satis superque imaginum Diuina ma-  
 nu factarum est, quo te cunq; uerteris etsi id propriè sit homo re-  
 generatus. Idcirco alias non tulit in templo Epiphanius. De quo <sup>Epipha-</sup>  
 hic more suo fabulam narrat Moscus. Cùm, inquit, in Ecclesiam <sup>nus dei-</sup>  
 intrassem ut orarem, inueni ibi uelum pèdens in foribus eiusdem <sup>maginibus</sup>  
 Ecclesie tinctum atq; depictum, & habens imaginem quasi Chri-  
 sti uel Sancti cuiusdam cùm ergo hoc uidissem in Ecclesia Christi  
 cõtra auctoritatẽ scripturarũ, hominis pèdere imaginẽ, scidi illud.  
 Hæc epistola legitur, in tomo tertio scriptorum Hieronymi is enim  
 eam è Græco in Latinum transtulit. Sed age prodeant plures dei-  
 maginibus testes, quo tempore in templis statui cœperunt. mitto  
 illa priuata exempla, quemadmodum Seuerus Imp. ut obseruauit  
 in uita eius Lampridius, Christi, Abrahami, Orphei effigies, in  
 suo tantùm larario habuit. Marcellinus, Petri & Pauli, oculi è  
 suo tantùm larario habuit. Marcellinus, Petri & Pauli, oculi è  
 adorauit, suffitumq; ipsis fecit, uti narrat heresi 80. in anacepha-  
 leosi Epiphanius. Similiter à quibusdam solum cõseruatas Petri,  
 Pauli atq; ipsius seruatoris, idq; ex Gentili consuetudine, Eusebius  
 Eccl. Hist. lib. 7. cap. 14. oculatus testis est. Vsq; ad atatem Hiero-  
 nymi. scribit Erasmus in catechesi, erant probate religionis uiri,  
 qui in templis, nullam ferebant imaginem, opinor propter anthro-  
 pomorphistas. Paulatim autem imaginum usus irrepit in tem-  
 pla. Obijt diem Hieronymus ut Prosper annotauit Anno Christi  
 422. at at is 91. Polydorus lib. 6. cap. 13. Auctoritate, inquit sex-  
<sup>Diu fuit</sup>  
<sup>Ecclesia</sup>  
<sup>abque i-</sup>  
<sup>maginibus</sup>

*7a Synodi, qua Constantinopoli habitata est, statutum fuit, ut imagines Sacrae, Diuorum in templis haberentur, magnaque ueneratione coleretur, utpote qua imperitioribus loco sacrarum literarum forent. fuit is annus salutis 682. quo Agatho Romanam tenebat sedem. Ioan. Calvinus Institutionis Christianae Religionis lib. 1. cap. 21. de cognitione Dei. si quid nos mouet Ecclesiae auctoritas, meminerimus quingentis circiter Annis, quibus magis adhuc florebat Religio, & syncerior doctrina uigebat, Christiana templa fuisse communiter ab imaginibus uacua. Ergo tunc primum in ornamentum templorum ascitae sunt, quum ministerij synceritas non nihil degenerasset. Quid? an passuros fuisse putamus sanctos illos Patres, Ecclesiam tam diu ea re carere, quam utilem ac salutarem esse iudicaret? Consona his scripsit Nicolaus Hemingius, Danorum huius aui decus, in syntagmate institutionum Christianorum Ante Annum Domini 427. Sancti patres, qui doctrinam sine Pontificis corruptelis retinuerunt, nulla plane simulachra in templis esse permiserunt. sciuerunt enim, quanti damni occasionem olim praebuissent simulachra. Georgius Cassander in consultatione de Religione, ad Ferdinandum & Maximilianum Imperatores. Sanè inquit ex Augustini uerbis in Psalm. 113. constat, eius aitate simulachrorum usum in Ecclesiis non fuisse. Et infra. Nec ualebat tunc illa ratio, qua à nonnullis obrudi solet, honores istos, non simulachris. sed ijs quorum speciem representant deferri. Hic enim color à Paganis quoque adferri solebat, ut apud Arnobium. Non inquitunt materias eris, auri, argenti & alias, ex quibus signa conficiunt, eos per se Deos esse, & Religiosa numina discernimus: sed eos in his colimus, eosque ueneramus, quos dedicatio infert sacra, Vera sunt igitur dicta Rohitae, per diu fuisse Ecclesiam absque imaginibus. falsa Mosci, ad ipsa primordia Christiani nominis, ea referentis falsa & Damasceni, cultum imaginum, Apostolicam esse et aditionem*

*Vana. Esth.  
nicorum  
& Pontif.  
ficiorum  
excusatio.*

tionem dicentis. libro quarto capit. 17. Pij sunt Mosco Græci Imperatores, qui imagines in templa induxerunt: impij qui illas propterea quod occasio idololatriæ essent, ex eis eiecerunt, videlicet, Valens & Theodosius, ut Crinitus lib. 9. recenset. Philippus Anno 713. Leo tertius *ἰουρόπ. α. α. ο. s.* dictus, Constantinus 5. Copronymus vocatus, illos quoque persecutus, qui hac noua precandi formula *v. Imperatores qui debebant s. imagines.* rebantur, Dei genitrix ora pro nobis, Leo 4. Nicephorus, Michael Balbus, Theophilus, multi a hoc nomine à Romanis Pötificibus percipi. Ita ut Gregorius 3. quemadmodum memorat abbas Vespergensis, Leoni tertio, omnem Italiam pendere tributa, qua Christus dari iussit Casari, vetuerit. Atqui tales omnes Mosce, in veteri lege laudantur. Asa, qui serpentem Mosaicum comminuit 4. Reg. 18. Iofias, qui omnia vasa, in honorem copiarum cælestium facta combussit 4. Reg. 23. Rachel, qua imagines patri suo surripuit Gen. 31. Ad hæc ipse Gregorius Papa 1. Seruium Episcopum Massiliensem collaudat propterea, quod imagines adorari prohibuerit. Perlatum, inquit, ad nos fuerat, quod inconsiderato zelo succensus, sanctorum imagines, sub hac saltem excusatione, ne adorari debuissent confregeris. Et quidem te eas adorari vetuisse omnino laudamus, fregisse verò reprehendimus. Nam quod legentibus scriptura, hoc & idiotis præstat. pictura cernentibus. Concessit satis hic Gregorius Anno Christi 604. Augustinus verò 433.

Ea autem tenet superstitio Moscos, ut ingressi domum alicuius *Superstitio Moscorum.* primum omnium imaginem Diui cuiuspiam, oculis ubique querat. qua si se non statim offerat, patrem familias de Deo, ubi nam esset rogant. inde demonstratū, corpore inflexo, ac signo crucis in fronte ac pectore ter manu facto venerantur. qua non potest nō dici adoratio. In adorādo, inquit, dextram ad osculum referimus, totumque corpus circumagimus, Plinius lib. 28. cap. 2. & Hieronymus lib. 1. *Tracta de adoratio.* contra Ruffinum. Qui adorant, Deo sculari manum, & capita sub-



mittere solent. Caterum quid hac de re Deus? Execrabilis vir qui sculptam aut conflatam imaginem, exosum Deo manuum artificis opus, in secreto loco posuerunt. Deut. 27. Nisi forte Mosci, hac ratione, eas diras effugere velint, quod tantum pictas fusi coloris imagines colant. Sed opus manuum artificis, quo pacto interpretabuntur? Tolli putat Moscus, non solum idololatra, verum etiam antropolatra sacerdotum auctoritatem, sublata illorum veneratione. Itane vero? Ego autem dixerim, hac admissa officium illorum diminui. nam hoc modo insolecunt: seq, non Ministros populi Dei, sed Dominos Deo proximos, sibi persuadent. nota sunt omnibus propria illorum vitia, voluptas, auaritia, superbia. Hæc quàm illa intoleranda, de qua Blondus scriba Papalis lib. 6. decadis 2. Alexander Pontifex. Romã redijt, ac se populo salutandum, adorandumq, passim exhibuit, & paucis ante versibus de eodem, & Friderico Barbarossa, Anno 1177. Imperator, inquit, cernuus & plane prostratus, pedes Pontificis: sella ornatisima sedentis exosculatus est. At Sabellicus Venetæ Historia lib. 7. decade prima addit, fidem aliorum secutus pontificem, collo Imperatoris prostrati pede imposito, illud Psalmi Davidici carmen dixisse. Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonẽ & Draconem. Tum Fridericum, ingentes adhuc spiritus alentem dixisse. Non tibi, sed Petro, cui ille irato similis, impressa fortius planta. Et mihi & Petro responderit hæc ille. ac ego ipse, rei huius, Venetj gestæ, depictam in curia Historiam, atque Romæ in ipso Papæ palatio, sæpe intuitus sum. Est & tertius huius adorationis testis Iacobus Spinola, Genuensium orator, ad Alexandrum 6. Ponti. Maximum. Me inquit præstantissimi oratores decreuere, tuum Sanctissimum ac beatiss. numẽ salutari, supplicari, flexisq, ad terram genibus adorari, hæc in orationibus clarorum virorum. Haud aliter legitur in speculo Historiæ Vincentij lib. 31. Eugenius iacet hic

quartus

Propria scilicet  
sacerdotum.

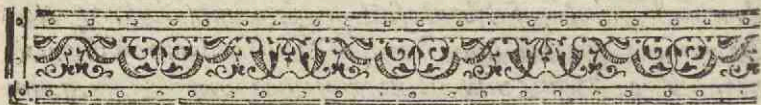
Imperator  
pede Papæ  
salcatur.

Pontifices  
Romani  
adorantur.

quartus, cor nobile, cuius testatur vitæ splendida facta sua. Istius ante sacros se præbuit alter ab ortu, alter ab occasu. Cæsar vterque pedes. Eodem libro Vincentij, is qui supplementum eius scripsit. Fridericus, inquit, tertius Cæsar, Pontificis Nicolai quinti, in sella eburnea sedentis, pedibus exosculatis, auri massam obtulit. Tum quoque Ladislaus Bohemie & Hungariæ Rex, & Albertus Dux Austria, ac demum Leonora Imperatrix pedem bastauerunt. Rursum Sabellicus in sine enneadis nonæ, vniuersalis Historiæ, de Martino s. Sigismundus, ad noui Pontificis conspectum humiliter prouolutus, p̄ gregis pastorem & Dominum salutauit, pedes exosculatus est. Hac Historici, verum hic Pontifices meminisse oportuit decretorum maiorum suorum, in quibus hæc II. Dist. Cle. <sup>Episcopi</sup> 95. Distinct. Esto leguntur. Episcopi sciant se ministros esse, non <sup>sunt Mini-</sup> dominos, recordentur: quod Apostolus Petrus, præcepit Sacerdotibus cum dixit, Pascite qui in vobis & gregem Domini præsidentes non coactè sed spontaneè, secundum Domini præceptum. Non dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo. plurag. alia. De cminentia Sacerdotum, (si modo y Christianis sunt) nihil attinet scribere. Magna enim est. Et tamen nõ minor Ecclesiæ, quàm ministrorum eius. Idem enim ipsi dictum est quod Petro, de ligando & soluendo. Matth. 18. Dic Ecclesiæ. Quicquid ligaueritis. Si duo vestrum consenserint. Quæ nequaquam ad solos ministros pertinent. Nam nõ hi soli sunt Ecclesiæ, etsi ea ita ab Romanis adulatoribus vocetur. Non soli consentiunt, non in solius cleri medio, versatur Christus. Rursum se Moscus ridendum propinat, ostendens Sanctos invocare licere, quia sit Apostolis potestas in immundos spiritus à Christo data. Basiliij opinio de honore Imaginum, ad ipsos quorum sunt similitudines redeunte, non est Diuina sententia. Alioqui Ethnici idolatra, hæc ratione excusabiles essent, quod solem colentes, solem illum iustitiæ colerent. Omitto cætera Mosci.

Mosce  
mentitur.

haud magni momenti dicta ne nimis longa apologia, lectori tædium pariat. Qui est versatus in Historia Evangelica, facile omnia, quæ huic sunt contraria confutabit. Sed quia nos sepe mentiri dicit, iudicabo & ego eum ipsiusmet legibus. Mentiris Mosce, quicunque hæc scripsisti: nam illa postrema tui scripti, quæ tu esse negas verba, capite decimo Actorum Apostolicorum, hoc tenore leguntur. Præcepit nobis ( Dominus ) ut prædicaremus populo, ac testificaremur eum esse, qui definitus sit à Deo Iudex viuorum ac mortuorum. Audis quid præcipiatur Apostolis. Pictura nusquam. Habes etiam iudicem hominum. Itaq, ne iudicato, & non iudicabimini, ne condemnate, & non condemnabimini: absoluite & absoluerini. Luc. 6. Quo enim iudicio iudicatis, iudicabimini. & quæ mensura metimini, vicissim metientur vobis. Matth. 7. Sed tu nunc opinor hanc mensuram benè sentis. Nos ea quæ restant cognoscamus.



CAPVT 14. DE CASTITATE, VOTIS  
& Monachis.

**S**cripsisti etiam de virginitate & coniugio. Sed non ea quæ exte discere volebam. Mea enim percontatio fuit, quid vos sentiretis de virginitate & impuritate: de quibus verò tu, de iisdem & beatus Iohānes prima Epistola. Si quis credit Iesum Christū in carne venisse, ac se in eo dicit permanere, is debet ita uti & ipse incedere. Porro nec Christus nec

nec Apostoli vxores habuerunt, Si Petro & socrus & con-  
iux fuit, id ante, quàm Christum secutus est Simulatq; ve-  
rò Apostoli, facti sunt Christi sectatores, castè vixerunt. so-  
crus illis matres, vxores sorores fuerunt. Eodem modò  
Philippus ille septimus Diaconus, quatuor filias vaticina-  
trices procrearat: verùm prius quàm assecla Christi esset:  
postea se castè gessit, filix quoq; eius, virgines permanse-  
runt, quæ virili constantia præditæ, donum vaticinandi a-  
deptæ sunt: verbumq; Diuinũ simul cum Apostolis præ-  
dicarunt. Quid dicam de illis mulieribus, quæ vnguenta  
attulerant: an non omnes virginitatem sectatæ sunt? Quæ  
virginitas, non à viris tantùm, verùm etiam à genere fœ-  
minino seruabatur. Constat autem apud nos Christiani-  
tas, ex virginibus & coniugibus. Cæterùm factò castitatis  
seruandæ, extra coniugalem copulationem, & abstinendi  
à carnibus voto, præstandum id est, non tamen delectus,  
sed abstinentiæ causâ. Qui verò hæc non vouerunt, iis in *Vota casti-*  
matrimonio viuere, & carnibus vesci licet: modò manda- *tatū.*  
ta Christi obseruent. Eadem enim sunt præcepta viuendi  
data, tam Monachis quàm secularibus hominibus. At qui  
promissam non seruant castitatem, de his Petrus Apосто-  
lus, præstabat tales viam veritatis non cognouisse, quàm  
ea cognita, à præcepto sancto ipsis tradito, retrò labi, de  
quibus illud verè dicitur prouerbiū, Canis ad vomitum  
suum, & sus lotus, ad cænum sordidũ reuersus est. Enim-  
verò hæc sunt quæ Iesus edixit de matrimonio. Idcirco ho-  
mo relinquet parètes suos, ac se suæ vxori adiunget: erūt-  
que duo, caro vna. Proinde non sunt duo, sed vnum cor-  
pus. Quod Deus coniunxit, homo ne disiungat. Item ali-  
bi. Si quis suam repudiarit vxorem, absque causa adulterij,

aliamq; duxerit mœchus est: iuxta & is qui repudiatam, in  
 matrimonium accipit. De castitate quoque hæc idem apud  
 Matthæum. Dicunt igitur ei discipuli. Si talis est culpa  
 hominis cum vxore, præstat matrimonium non contra-  
 here. Tum Iesus. Non omnes hæc verba capere possunt:  
 sed hi soli quibus datum est. Sunt enim quidam castrati,  
 ab ipso matris vtero, tales nati: sunt alij ab hominibus cor-  
 rupti: alij seipfos propter regnum cœlestē castrant. Verum  
 qui potest capere capiat. Et Paulus selectum instrumentū,  
 hæc ad Romonos. Hodie propinqua est nobis salus. Nam  
 postquam credidimus, tenebræ abscēserunt, lux propin-  
 quior facta: abijciamus ergo actiones tenebrarum, & arma  
 lucis induamus: vt in die, ornatè ambulemus: non in pu-  
 dendis narrationibus, nec in ebrietatibus, neq; in adulte-  
 riis, impudicis actionibus. Sed induite Dominum Iesum  
 Christum, neq; carnales exequamini cupiditates. Ita & ad  
 Corinthios. De illis autem, de quibus scripsistis mihi: Bo-  
 num est homini si non iungatur scēminæ: sed causa vitan-  
 di adulterij, vnusquisq; habeat suam vxorem, & quæque  
 scēmina virum. Vir vxori debitum amorem declaret: si-  
 militer vxor viro: vt pote, quæ sui iuris corpus nō habeat,  
 sed viri: nec is sui iuris sit, sed vxoris: ne deserat vnus alte-  
 rum, nisi mutuo consensu, ad tempus dierum festorum, &  
 propter ieiunium atq; præcationem. Postea simul conue-  
 nite, ne intretis in tentationem Satanæ, ob incontinen-  
 tiam vestram. Quod mea opinione scribo, non vt præci-  
 piam. Volo enim omnes homines, vti ipse sum, ita esse.  
 At quilibet donum habet à Deo, & plura eiusmodi, Habes  
 de ratione seruandi coniugij: de quo idè ex te querebam,  
 quòd aliquos ex vobis inaudierimus, ad eò nihili facere in-  
 puritatem

puritatem, vt eam peccatum esse non ducant. Quos Petrus superior Apostolus, hisce verbis commonefacit. Nouit Dominus honestos, ab ipsorum lapsu conseruare: iniustos autē ad diem iudicij seruat, illos potissimè, qui cupiditates seculi corporales, in immundiciis volutātur, &c. *Monachi.*

Facta est abs te mentio, etiam vitæ monasticæ: cuius auctores sunt Apostoli: ac de qua hæc apud Matthæum Iesus Christus cap. 19. Qui parentes liberosq; suos plus me diligit, non est me dignus: nisi quis sumpta sua crucæ, me sequatur, non est me dignus: & apud Lucam 18. Si quis ad me venit, nec suos odit progenitores, vxorem, liberos, fratres, sorores denique animam suam, non potest esse meus discipulus, vt qui non portet crucem suam, nec pone me eat. Ita omnis vestrum, qui non renunciarit omnibus bonis suis, hic nō potest esse meus discipulus. Et electum vas Paul. Apostolus ad Romanos de eodem. Quicumque Baptizati, sumus in Christum, in mortē eius Baptizati sumus, & sepulti simul cū eo per Baptismū in mortem. Vt quemadmodum is resurrexit à mortuis, gloria Patris: ita & nos in nouitate vitæ ambulemus, & quæ sequuntur, vsq; ad illa verba, Vulnere Domini Iesu in corpore meo gero. Dico verò mihi, qui fuerint illi, qui morbos sanabant, dolores mitigabant, mortuos excitabant, potiones mortiferas salui bibebant, Diabolos illæsi eiiciebant, aliāq; vt est in Euangelio agebant? Annon ab ordine monastico hæc omnia gesta? Sed de his hæcenus. Quod scribis, vt nobis loqui tibi mandantibus, liberè id & audenter faceres, absque metu seueritatis nostræ. Nos, etiam hodie dictorum nostrorum memores, nihil te metuere iubemus. Nihilominus tamen hæreticus mihi es, propterea quòd tua om-

nis doctrina p̄uerſa ſit, & Chriſtianæ atq; Eccleſiaſtica diſciplinæ, plane aduerſa, neq; hæreticus tantùm es, verũ etiam ſeruus Antichriſti, à Diabolo excitatus. Non ſolus tamen tu es Luterianus, ſunt enim alij te deteriores. Quapropter te hanc doctrinam, in regionibus noſtris patefacere prohibemus. Ieſum autem Chriſtum, dominum noſtrum diligenter oramus, vt genus noſtrum Roſſiacum, ita conſeruet, ne tenebris inuoluatur infidelitatis veſtræ. Patri, cœternòq; eius Filio, & Spiritui S. ſit gloria nunc & per omnia ſecula, Amen.



### AD CAP. VLTIMVM LASICIVS.



*Argumentationis Moscouitica, hæc eſt arbitror ſententia. Ita nos Chriſtum & calibes Apoſtolos imitari debere, vt & ipſi cœlibem vitam agamus. Cætera quidem rectè: ſed quod ad eiſmodi vitam attinet, cautius loquendum erat. Certum enim eſt, caſtum cœlibatum, ſingulare Dei donum, ſiue opus Spiritus Sancti eſſe. Matth. 19. Galat. 5. Et in aliis quidem perpetuum, in aliis verò temporarium. Quomodo igitur quis ab omnibus id exegerit? vidit hoc acutius Apoſtolus, quam obrem tam Epifcopo, quàm Miniſtro, vnã vxorem, permisit 1. Timot. 3. Corinthijs quoq; id conſilij dat, vt vnusquiſq; propriam vxorem, & quæq; mulier proprium virum habeat 1. Cor. 7. quo proprij verbo, tollitur polygamia. Si enim vnus vir, aliquot haberet vxores, communis illa-*

rum esset, non proprius maritus. Quod si pridem Ecclesia Romana observasset, nunquam Papa peperisset filium. Et si id hodie quidam Pöificum assentatores, inficiantur, at veteres aiunt: & locus, ubi tantum scelus perpetratum est, etiamnum Pontificibus abominabilis factum & arguit. è testibus hi sunt. Sigebertus Gothfridus Viterbiensis in pantheo, Martinus Polonus Anno 855. *de papa*  
 Cestrensis lib. 5. cap. 3. Chalcondyla Græcus de rebus Turcorum, Platina, Sabellicus in exemplis, Baptista Cäpofulgosus, factorum memorabilium lib. 7. Nauclerus, abbas tritemius Mattheus Palmerius in Chronico Eusebiano. *Vxoribus A-*  
 Vxoribus Petri & Pauli Apostolorum, meminit Clemens Stromatum lib. 7. ac cüm Petri ad supplicium, quoddam Christiana esset duceretur, cohortatam ab eo hisce *postolorum.*  
 verbis idem testatur. Heus tu inquit, memento Domini. Ignatius quoque, ad philadelphenses, tam Petrum quam Paulum, ac ceteros Apostolos, operam dedisse rei uxoriae, testis est. Idem sentiente Eusebio lib. 3. cap. 30. Eccl. Hist. Ruffino interprete. Quin Christus alloquens eosdem, inquit, Luc. 11. Si vos cum sitis mali, nostis bona dona dare liberis vestris. Si igitur liberos habuerunt: etiam uxores. Aliter enim tum Ministri Dei, quam hodie in Papatu sacrificuli vivebant. illi enim agglutinati coniugibus, sobolem procreabant: hi liberos absque uxoribus quod mirere, gignunt, tales sunt in regno Antichristi hypocritæ. Non esse autem Apostolos, uxorum suarum cöfuetudine interdum usus, quis dixerit alius, quam cui matrimonium peccatum est: vel ut hic Mosco ipsa impuritas, qui error Martionitarum olim erat, & Encratitarum. Nec ego crediderim, licet quidam veteres secus sentiant, vel viduas, vel coniuges alienas, per tot mundi tractus, secum ductasse Apostolos 1. Corint. 9. Mulieres ille Apostolorum fuerunt, uti illa Romanorum. Illud me, inquit mouet, quod video omnes bonos abesse *uxores A-*  
 Roma, & eos mulieres suas secum habere Cicero Epist. 18. lib. 14. *postolos le-*  
*gimus.*



*Vox* *uox* tam uxorem, quam mulierem significat. ideoq; Ambrosio lib. 10 Epist. 82. & Hilduino in vita Dionysii, illa Damaris Acto. 17. non mulier, sed uxor Dionysii Areopagite primi Atheniensium Episcopi, Eusebio teste lib. 4. cap. 22. fuisse visa est. Pudor sequi, non suum virum verabat, & suspicionem apud Gentiles pariebat. Etiam tum tentabatur homines, à propria cupiditate Iacobi 1. quod Paulus de seipso ingenuè fatetur. 2. Cor. 12. Rom 7. Christi quem mulieres multa sequebantur Luc. 8. & discipulorum eius diuersa est ratio. Nam ille Deus natura erat: hi homines, non tamen credo nunciassè illas, ita ut ipsos viros, Euangelium. Eadem omnium Apostolorum sententia fuit. Non sinit autem vnus, mulierem docere in Ecclesia 1. Cor. 14. 1. Tim. 2. Euangelium vt non confundit ordines Ecclesie, ita non separat, sed coniungit copulatq; coniuges, ad eò strictè vt eam cõiunctione dirimant, tantum adulteriũ, & infidelis à fidei secessio. Nec ita impedimento est uxor, vt q̃ esse minister Euangelij nequeat. Est amplexandi tempus, est & abstinendi ab amplexu Eccle. 3. ipsi quoq; Ethnici in sacris Cerealibus, Ouidio id prodente, à complexu fœminarum abhorrebant. Linius decem tum dies, matronas à viris secubasse tradit. quibus cum, ter in mense congregiẽdum esse, Plutarchus in Solone scribit. Quæ tempora, non obseruasse primos Christianos, quis dubitabit? Si quæ impuritas in coniugio esset, non illud Paulus honorabile, nec thorum eius impollutum vocasset. nec id Diuina maiestas instituisset, aut suo in conspectu, sacerdotes, quibus erant uxores versari, & hostias sibi offerri permisisset. Et tamen Moscus, solis virginibus castitatem tribuit. Vbi nunc es Sancte Paphnuti qui concubium cum propria uxore, castitatem appellasti? tripart. Hist. lib. 2. cap. 14. Cuius viri, tanta olim fuit auctoritas, vt eius sententiam secutum sit, vniuersum illud 318. Episcoporum Cõcilium Nicenum ad cœlibatum clericis iniungendum, paullo propensius Gratianus

Dist. 31.

Duo dirimunt conjugium.

Castitas in matrimonio.

Dist 31. Permissum voluntati vniuscuiusq̄, dormire cum uxore, vel non optimè hæc haud dubie enim, gratius est Deo castum coniugium, virginitate multis ætibus inquinata. Porro Paulus veram virginem, & corpore & animo castam esse vult 1. Cor. 7.

Vnde sua sumant Mosci, de ijs quæ Christum sequebantur mulieribus, me latet. Id pro comperto habeo. fabulis eos duci: & quiduis absq̄ omni iudicio, quod per manus à maioribus acceperunt admittere. Si mulieres, nõ fuerunt virgines. Sola maria mulier vocatur, quia peperit: virgo, quia virum non cognouit. Qui primus, præter votum, de colèda omni tempore vita pietate, in baptismo factũ, aliud perpetuæ castitatis, in Ecclesiã induxit (q̄ quidã Basilio Græco tribuunt) is hoc & extar pceptũ Diuinũ fecit, nusq̄ enim cuiq̄ precipitur virginitas, & laqueũ iniecit hominibus. seu verius ipsũ peccatũ. Quotusquisq̄, enim virorũ est, q̄ hac in simulata pietate, creatorẽ suũ cũ cogitatione, tum reipsa non multo pluries q̄ in matrimonio offendat? quod cum fit, quo is animo oculos ad Deum purissimum attollet? quæ id spe quod petit, se ab illo impetraturum sibi persuadebit? Seruari absq̄ eiusmodi promissis castitas potest, ac debet non vouent eam ministri Ecclesiæ fratrum Bohemorum: & Ministri fratrum Bohemorũ calibès. tamen pleriq̄ omnes, in Bohemia & Moravia viuunt cælibes Sanctissime, at qui in Polonia sunt, vbi tuta & libera omnia. ij uxores ducunt. Non esse precipitanter vouendum, monet Solomon. At quæ precipitantia stultitiane maior, quàm vouere in pueritia, quod non possis prestare in adolescentia? & vouere id quod in Diuina, non in tua manu est, nisi quod tibi ad tempus, quasi quoddam De votis. priuilegium, est concessum? Nota nobis sunt Mosci, de votis instituta, nota Samsonis, Nazareorum, matris Samuelis, Pauli aliorumq̄, vota, ac illa Rechabitis in Ieremia, data à Patre præcepta. Quibus tamen, neg, coniugium, generi humano necessarium, neg, vsus carniũ, corpori hominis conueniens, neg, vota paupertatis

voluntaria continentur. Imò, dicam liberius, nihil planè de eiusmodi obligationibus, reperiri in vniuersis Biblijs. Ad quas tamen faciendas, simplex puerorum, puellarumq; etas, varijs technis inducitur. Sed videamus istius coacta, & imprudenter iurata virginitatis fructus. Iohannes Peregrinus, in conuiualibus Sermonibus. Est inquit, apud Germanos Episcopus quidam, qui dixit in conuiuiò, vno anno ad se delata vndecim millia sacerdotum, palàm concubinariorum. Nam tales singulis annis pendunt aliquid Episcopo. Et Sanctus Huldéricus, Episcopus Augustensis, ad Nicolaum Papam, circiter Annum Dom. 860. Sunt aliqui, qui Sanctum Gregorium suae sectae sumunt adiutorem. Quorum quidem temeritatem rideo, ignorantiam doleo. Ignorant enim, quòd periculosum huius haereticis decretum, à Sancto Gregorio factum, condigno pœnitentiae fructu, postmodum ab eodem sit purgatum. quippe cum die quodam in viuarium suum propter pisces misisset, & allata inde plus quam sex millia infantum capita videret, intima mox ductus pœnitentia ingemuit: & factum à se de abstinentia decretum, tanta cœdis causam confessus, còdigno illud, vt dixi pœnitentiae fructu purgavit, suoq; decreto prorsus damnato. Apostolicum illud laudauit consilium, melius est nubere quàm vri. addens ex sua parte, melius est nubere, quam mortis occasionem præbere. cesset ergo Sanctitas tua cogere, quos tantùm deberet admonere ne priuato, quòd absit præcepto, tam veteri quàm nouo contrarius inueniaris testamento. Et plura huiusmodi in epistola, sæpe recussa, ac in catalogo testiũ veritatis à Flaccio Illyrico & à Westhemero, in conciliatione Scripturæ ac patrum posita. Bruschius in chronologia monasteriorum Germania, Anno 1050. Ea tempestate, inquit, Monachi, sine exemplo maiorum, uxores ducebant in quos idcirco Gregorius 7. Pontifex ex communicationis fulmine animaduertit. Et Lucidus libro de emendatione temporum. Anno

Dom.

Fructus  
coacta ca-  
suarum.

6000 in-  
fantum  
occisa.

Monachi  
uxores du-  
cebant.

Dom. 1054. celebrato Florentiæ concilio, multi Episcopi propter Simoniam, & fornicationem damnati sunt. plura istiusmodi omitto. Sed quantum præstabat, permittere cuiusvis arbitrio, à Deo permissum coniugium, ut quivis legitima uxori iunctus liberos Deo, quam in stupris Diabolo procrearet? verum ut in alijs rebus, ita etiam in hac, oportuit Antichristum Christo cōtraria statuere. Ille ipse Hiedebandus. siue Gregorius 7. qui Antichristi Imperij, iudicio Episcoporum Bauariæ, ut est ad cap. 8. dictum. fundamenta iecit & carnibus die Sabbathi vesci in consilio Romano, Anno 1074. interdixit annis 20. ab hoc consilio Florentino, sacerdotibus coniugium ademit. quemadmodum Abbas Trithemius in Anno 1073. Chronici Hirsaugiensis scriptum reliquit. Itidem Gotfridus Viterbiensis, qui Conrado, Friderico & huius filio Henrico 6. Imp. fuit ab epistolis. Gregorius, inquit. 7. Papa. ad clericorum incontinentiam reprimendam, connubia eorum à subdiaco-  
Sacerdoti-  
bus ma-  
trimonio  
interdictæ
natu & supra, per totum orbem Romanum, edito decretali, in æternum prohibuit. Hec Panthei lib 17. cap. Henricus 4. Trithemius hoc eum magna pœna excommunicationis addita fecisse narrat. Id quod & antea fecerant Syricius, & Innocentius, ut est scriptum dist. 82. cap. quia. & 28. cap. decernimus. Nempe ut Propheta Danielis de futuro eiusmodi Antichristo impleretur cap. 11. Neg, inquit, Deum Patrum suorum, neg, mulierum voluptatem, neg, vllum omninò Deum curabit. quin sese supra omnia extollet. Apostolus ad tempus, coniuges precum ac ieiunij gratia secubare vult. Papa Apostolo sapientior, usum cōnubij inter quosuis honesti. in perpetuū tollit. Christus nò nisi in cælo. post resurrectionem factam, eam esse hominum conditionem futuram ait, ut illis dare operam matrimonio non sit necesse dicat Antichristus, hoc fieri mandat in terris: nec fœminarum. sed puerorum delectatur amoribus: nullos prorsum curat diuos seu Deos, Augustos Casares &

Reges. Quod, si cui incredibile videtur, is Romam petat. Ita me amet Deus, nisi ibi Sodomam, nisi Aegyptum, nisi Babylonem viderit. Sentiunt hæc inuita virginitatis mala omnes hypocrite. Qui tamen vri, aut victi ardore libidinis scortari. & pessimo populi exemplo, cōcubinas atq; scorta domi alere, quàm in incundissimo coniugio, ( quod tamen illis est sacramentum ) viuere malunt. Vrget vota Moscus, quanto illi sapientius, qui non vrget. Cautum est, inquit, ne voueatur cœlibatus, & vt à communione fidelium arceatur, qui propter Ecclesiasticos ordines, ab uxore sua se separaret Dist. 31. cap. quoniam. & Cyprianus lib. 1. ep. 11. Si virgines perseuerare nolunt, vel non possunt, postquàm decreuerant: melius est vt nubāt, quàm vt in igne delicy's suis cadant. certe nullum fratribus, aut sororibus scādalum faciant. Idem suadet canon ille Isidori, in Decreta relatus. Quæst. 4. cap. In malis. In malis promissis rescinde fidem. in turpi voto, muta decretum, quod incautè vouisti, ne feceris: impia est promissio, quæ scelere adimpletur. Et Cicero. 1. officiorum. Qui ad naturæ suæ, non vitiosa genus, consilium vitæ omne contulerit is constantiam teneat. Id enim maxime decet, nisi forte se errasse intellexerit, in deligendo genere vitæ. Quod, si acciderit. potest autem accidere. faciendæ morum institutorumq; mutatio est. Risum mihi mouent illa Baldi verba, in lege, si tibi filius, digest. de adopt. Papam posse permittere Monacho ducendæ uxoris ad tempus potestatem vt sobole procreata, confestim ad monachismū reuertatur. Quid enim si iterū atq; iterū, prolis edēda cupidine inflammetur? an toties id Papa concessu faciet, quod ducta semel uxore, semper facere potest? Insulsè Moscus vt multa alia, vota castitatis verbis confirmat Petri Apostoli, quæ ab illo de abnegata Christiana veritate prolata sunt. Addit idem cœlibatui quo multis è clero virginibusq; claustralibus, nullus maior cruciatus imponi potuit, ab usu carniū abstinentiam. nempe ne

quem

Mala con-  
silia mu-  
tanda.

quæ lateret etiam id Moscos, doctrinã demonum peruernisse, 1. Ti. Doctrina  
Damonũ.  
 4. Spiritus disertè dicit, fore vt posterioribus temporibus, desiciant quidam à fide, spiritibus deceptoribus attendentes, ac doctrinis demoniorum, per simulationem falsiloquorum, iniustam habentium conscientiam, prohibentium contrahere matrimonium, abstinere à cibus iubentium. Sic ad Colossenses scribens superstitionum esse hæc verba dicit. Ne tetigeris ne gustaueris. Salubre quidem est, mentiq; & corpori prodest, abstinere se interdum cibo ac Ieiunium  
 potione, saltem id ne fiat eo animo, quasi eodem tempore, vinum parce bibere, carnes, oua, butyrum modicè edere nefas foret. Non enim vsus rerum, quæ bonæ à Deo creatæ sunt, sed abusus culpatur. Nec ideo vel bruta animalia continentius nobis viuunt, quòd his non vescantur: vel quidam homines, ab his rebus abhorrentes. Vt enim Moscum ipsum multis sese ieiunijs affligentem, & tamen aliquot uxorum, præter concubinas multò plures, thorum expertum præteream: videamus quæ Matthias Mieschouiensis, de Rex VIIa.  
dislaus ia.  
gello.  
 Wladislao Rege Polonia abstemio, & ieiuniorum obseruante, cui tamen 4. uxores fuere, lib. 4. Chronicorum Polo. cap. 48. scribat. Per singulas hebdomadas, diem veneris mira abstinentia, in pane & aqua ieiunabat, homo semper sobrius, nec vinum nec siceram aliquando gustans, in orationibus & poplitum flexionibus prolixus. Et sub finem cap. In Venerem, non permissam modò, sed etiam prohibitam procliuus. Ultima Maij, Anno 1434. mortuus. Prussia se  
Polonia ad  
Iunij.  
 Ita cap. 64. de huius filio Casimiro, qui Prussiam Regno Polonia adiecit, Anno 1454. vita sanctus 1492. 7. Iunij. Fuit homo semper sobrius, aquam bibens, vinum siceram, ceruisiam, & pharmacum nunquam gustans. & odorem eorum execrans atq; fastidians, in Venerem procliuus, balnea amans, mares sex. quorum 4. Reges fuerunt, & feminas septem procreauit. Similia Mose ca.  
lucis,  
 de ipsi Mosci scripsit Sabellicus lib. 3. cneudis 10. Gens vincit sa

*in venerem prona, ac bibacissima. fœnerant vulgo. nec fraudi est cuiquam, ne sacerdotibus quidem.*

*Criminatur Moscus quosdam è nostris qui tum in familijs illustrium legatorum fuere, quòd se impudicè gesserint. fat cor tales plerosq; esse eos, qui aulici vocatur. quorum ego, nolo esse patronus, qui Deum habet ob oculos, id non faciunt. Sed non sola est impudica Sarmatia, vidi similia flagitia, in alijs Europæ regionibus.*

*Demonachin.*

*Non minus violèter idem Sacra testimonia flectit, ad comprobendam, vitam monasticam. Ita est scilicet Mosce, & Christus & Apostoli præceperunt, ut nos è conspectu hominum, in solitudines reciperemus desertisq; caris pignoribus, ac ipsa repub. inertes, inutileq; Monachi fieremus. longe alia est horum verborum, qua citas sententia. Nūquam Christus sylvas petijt, ut in eis vitam beatam ageret: sed semper in conspectu hominum, cum ipsorum comodo versatus est. imo ne iunior quidem, fuisse ociosus creditur. Scribit enim Iustinus Martyr in colloquio cum Triphone Iudeo, aratra ipsum, ceteraq; rustica opera fecisse atq; tractasse. Sequitur is Christum, quem nulla pericula, nulla voluptates, ab ipso auocāt. Diligit, qui omnes suas fortunas, minus eo facit. odit suos parentes, liberos uxorem, cum minus eodem amat: cumq; secus fieri non possit, deserit, dummodo Christum consequatur, regni cælestis fiat particeps, & membrum vera Ecclesia. Crucem portat, qui omnia aduersa, eius causa constanti animo perfert. bonis suis renunciat, qui necessitate cogente, omnia amittit, ut Christo bona conscientia, cum electis Dei fruatur. Quis hunc quasi sapiens crucem ferre? quis Christum sequi? quis mundum deseruisse dicat, qui cucullo sumto, in loco ab omnibus negotijs remoto. & omnis generis delicijs affluentis sudore aliorum viuit? Christone is militat, propter regnum Dei se castrat. proximi commodis studet. & Monachus solitarius est, qui fœtam seueritatem præ se fert, libidini ubi potest.*

*Christus aratra faciebat.*

potest, clam seruit, simplicium hominum, in cœtu aequalium anno-  
nam deuorat? Ego sane puto, dicit Erasmus, cucullatum vitæ ge-  
nus expertus, rem Christianam nihilo deterius habituram, si non  
essent, tot cultuum ciborum ac titulorum discrimina. præsertim  
cum monachismus propemodum eo prolapsus sit, ut si externa de-  
trahas, ferè deteriores sint cæteris. bona verò pars monasteriorum,  
ad eò nullam habent religionis disciplinam, ut nusquam minus  
liceat, religiosam vitam agere. Hæc ille ad Io. Gacchū monachum  
epist. lib. 22 Deus hominem paradiso exturbauit, ut labore sudo-  
rem eliciente, victum sibi pararet. què rursus monachi repetunt,  
amœnissimis locis claustra sua condunt: at tamen non laborant, sed  
tanquam fuci, fructibus agrorum in ocio saginantur. Quid de  
talibus Historia Tripartita cap. 1. lib. 8? Monachi qui suis ipsi ma-  
nibus, non laborant, violentis latronibus habendi sunt aequales.  
Quid Apostolus? audimus quosdam versari inter vos, nihil ope-  
ris facientes, à quibus vos subducite. 2. Thessal. 3. & eodem loco.  
Qui non laborat non manducet. Et Ephes. 4. labore operando ma-  
gnis, quod bonum sit impertiri, cui opus fuerit. Item, nos nullius  
vestrum panem gratis commedimus: sed cum labore & arumna,  
nocte dieq; operabamur, ne quem vestrum grauaremus, & ut nos  
vobis pro exemplari exhibeamus, ad nos imitandos. 2. Thess. 3. A-  
pud nos, inquit. Aethiopes, presbyteri uxores habent, idemq; ac  
monachi, & omnes Ecclesie Ministri, suo labore viuunt, quippe Ec-  
clesia nullas decimas, nec accipit. Habet tamè prouentus, & agros,  
quos ipsi clerici & monachi fodiunt, habet & elemosynas. hæc Za-  
ga Episcopus Aethiops, in libro Damiani à Goes. Meritò hæc In-  
di faciunt. Nam ipsa natura docet, victum esse labore quarèdum.  
Nec satis est decere. Monachos Deum pro alijs orare. Etenim  
non bene orant: nec solum Deum: nec per solum eius filium sed  
Sanctos in auxilium vocant, & per merita illorum Deum com-

Erasmus  
de mora.  
clia.

Monachi  
cibo indi.

Monachi  
in india.



pellant. Ad hoc orant & alij, extra hunc igna uerum sacerum ordinem. & quidem gratis ac melius. Nam non solis monachis, si modo monachis, sed quibusuis hominibus, ut in dicitur et precetur, iniunctum est. Theß. Luc. 18. In Hibernia, scribit Io. Auentinus, Richardus in sula eius Patriarches, aduersus mendicantem religionem librum edidit, eumq; Innocetio 6. Pont. Max. dedicauit, ubi testimoniis sacrarij celestis comprobatur, religionem mendicantem, uelut cultorum falsorum Deorum propriam, aduersam esse ueritati, & pietati Christiana. Christumq; & eius comites, non solum non emendicasse stipem hostiatim, uictumq; emendicando quasiuisse, sed ne cuiquam quidem uel Christianorum, licere sua sponte profiteri mendicitatem. Hac lib. 7. Annalium Boiorum, claruit Anno 1366. Iohan. de Rupe scissa ordinis Minorum, ut Trithe-

Monachi  
mendicantes

Prædicator  
de interitu  
monachorum.

metus auctor est, qui multa prædixit breui futura, de Antichristo, generali conculcatione Cleri, & Monachorum mendicantium interitu, deq; toto orbe ad fidem Christianam reducendo: quorum dictorum bonam partem, post exortum Lutherum ipsi uidimus, nimirum quod Deus ferre diutius non potuerit, tantam hypocrisiam Pharisæicam. Tot ordines Monachorum, præter Antonianos, Basilianos, Augustinianos, Benedictinos nigros, & Cluniacenses, post mille à Christo nato annos, Satana ad homines decipiendos uinculis soluto, à superstitionis, & suauiter delirantibus hominibus instituti sunt, & assensu Pontificum Romanorum approbati: clarum id est, uel ex unico Lucido monacho, libro de emendatione temporum, omnes enumerante, ex quibus confici ingens exercitus, contra Turcas possit. Peucerus uero, in Chronico Carionis aucto, non sectas, sed dogmata monachorum hisce uerbis recenset. Anno 1218. nata sunt hoc seculo in Ecclesia, plures ac diuersæ monachorum familiae, ueræ pietatis, doctrinæ Christianæ, & disciplinarum, literarumq; artium pestes publicæ: cum animos hominum iam teneret,

Monachorum  
ordinem  
exco-  
gitati.

pro-

profunda superstitione, & Pontificum tyrannis inualuisset. Finxerunt homines istos esse coram Deo, non fide gratis propter mediatorem Christum, sed propter opera. Statuerunt hominem, Legi Dei satisfacere, de perfectione absurda commentum sunt, vita monastica genus, institutum esse pradicarunt, ad promerendam remissionem peccatorum, & finxerunt esse statum perfectionis, plura eiusmodi alia refert cognitu necessaria. Nec diuersa ab his narrant ij, qui hypocrisi offensi, lustra illorum deserunt, nec quoniam Paparum creaturae sunt atque satellites, cernimus, ut omnia sedis Romanae, (sit honos auribus) stercora, pulchris condiant verbis, ac condita pro rebus sacrosanctis plebi venditent. Qui quidem tam longe à priscis Monachis Aegyptiis atq; Syrijs, Paulo, Antonio (quem satirum hominem vidisse, Hieronymus in vita Pauli testis est) Hilarione, Macario, Mose, Arsenio pane sicco radicibus, aqua, leguminibus, in speluncis & montibus, seniciam idololatrarum declinando viuere solitis, Sanctitate recesserunt: quantum verum abest à falso, fucus à re ipsa, illud seculum ab hoc nostro, reuera enim mundo, verbis tantum, non factis renuntiarunt, nomine spiritui, operibus corpori vacant. Nullare aliam melius meriti de repub. Christiana, quàm quòd nobis Lutherum produxerunt virum certè incomparabilem. Quicquid contra dicant ceteri monachi, rana ille Apocaliptica, ex ritu bestia egressa falsis miraculis insignes bellorū Euangelicis inferendorū faces, atq; noui Testamenti Pharisei, & hypocritae horū ille pessimus, Bernhardus Schwoartz Franciscanus magia & metallariae peritus, qui anno pacis in mundum illate 1380. Colonia bombardas excogitauit, quo tormento verè Diabolico, innumerabiles homines, intra hosce ducentos annos perierūt. Hos inter, primas nūc tenent, cornuti Iesuitae, qui auctore Loyola Hispano milite, Anno salutis hominum 1537. Romae exorti, numero eorum, ita augete, ut mala eundem crescunt

Harres  
monacho-  
rum.

Veteres  
monachi.

Monachus  
bombarda  
inuentor

*refusa.* herba, primùm à Paulo 3. Papa, Anno 1540. deinde à Iulio itidem 3. tum à Paulo & Pio 4. postremò, ab ipso Concilio Tridentino approbati sunt. Vt igitur referant gratiam, cadentem Babylonem Romanam, magno nisu sustinent, fœditatem scortii eius, erudita hypocrisis tegunt. Maiestatem Pontificum coronatorum, quos non vidit prisca Christianorum atas, furioso ardore tuentur. Sinceritatem doctrinae Evangelicæ, sophisticis argutijs obscurant. Enagelicos vitia, Pontificiorum detegentes, incredibili odio persequuntur. animos auditorum, tendiculas ipsorum ignorantium quo volunt impellunt terras & maria, superstitiones atq; orrores, simul cum Euangelio seminaturi peragrant. demisso vultu fluxa veste, longis precationibus, crebris ieiuniis, simulata sanctitate imperitios decipiunt. vt Lutherianos euertant, principum animis, callidè se insinuant malum bonum, bonum malum vocant, vel paullulum irritati leonibus iracundiores, lesi, ultra modum nocentiores. callidi in celandis suis vitijs, ingeniosi, in pelliciendis ad se hominibus. quorum numerus, in collegijs centum quadraginta & quatuor, toto orbe terrarum sparsis, quinq; millia virum iam superat, breui tantus futurus ni Christus suo aduētū falsos Prophetas perdat, vt sint facile cuicunq; voluerint nocituri. At ne in fine quidem Moscus, oracula Diuina, rei aptè accomodat Quis enim animaduertit, vltima illa Marci seu illa alia Lucae & Matthæi verba, nihil prorsus ad monachos, nisi quis hos solos, Christianos esse putet, pertinere? Erant fateor illo tempore Apostolico, Philone Iudæo teste, quidam eremite Christiani in AEGypto, sanctimonia celeberrimi, quos si quis cū monachis, qui hodie sunt, nihil minus quàm monachi comparet, noctem cum die comparet. Singuli inq; habent Sacras adiculas, quæ semmea vocant, siue monasteria, vbi solitarij sancta vite dant operam, temperantiæ tanquam fundamento in anima iactò, virtutes ceteras superstruunt, nec cibum

nec

nec potum quisquam sumit, ante solis occasum, quod sapientia studium luci conuenire iudicent, tenebris verò, curam corporis nonnulli ex his vix tertio quoque die famem sentiunt, attentius magis ad disciplinarum scientiam nec desunt, qui prae laute accepto epulo sapientia, vix sexto die degustant cibum, in cibatu vtuntur pane simplici, sal vicem supplet obsoni: deliciares hyssopum pro condimento adiiciunt, aquam bibunt, carnibus & vino penitus abstinent. Plura Philo, libro de vita contemplatiua. Item Robertus Gagninus in Ludo Prouico crasso Gallorum Rege. Bernardus, inquit, Clarcuallis primus abbas, Olerum loco, fagi frondes desumebat. & pane hordeaceo admixto, milio & vitia utebatur. talis diu fuit religiosi hominibus viuendi austeritas & parsimonia. Sed ubi possessionibus aucti, prouentibus ditati sunt apud successores illorum, virtus & Dei pietas claudit. Ita in luxum parsimonia in superfluas opes paupertas, in fastum humilitas, in lasciuia continentia confusionem omnis ferè ordo nunc versus, parui habetur. Et Polydorus cap. 1. lib. 7. de initijs vita monastica. Id temporis, huiusce vita genus simplex ac liberum erat. Vt pote istis omnibus ceremonijs minime obstrictum, quas hodie monachi obseruāt, vestitum honestum pro arbitratu suo quisque sumebat. Item nullum votorum vinculum. Ita vt integrum cuique foret manere aut proficisci, quo terrarum vellet. Vel si quem eiusmodi sui instituti penituisse, etiam potestas esset ad pristinam redeundi vitam: non absque tamen inconstantie nota. Petebāt autem loca, plurimum deserta. I nunc Mosce, & nostri seculi tam monachos quam monachas, aut in medijs commercijs hominū, aut ruri, sed regie viuentes atque degentes illis antiquis equiparato, tuos tuosque, ad quas tot Moscos sunt uxores tuas, que leui de causa displicent detrudis, non bene noui. ut uxores detrudis minus tamen illis esse deliciarum quam nostris Europæis audio. At in monasteria verò, quid dura atque austeram viuam vitam fieri tantum, vt Christo

vitæ iustitiarū, tuarū, non omnia tribuas? si Iudaico animo, è cibo potu, vestitu, alijsq; rebus ab homine excogitatis iustitiæ persuasionē, & perfectionis opinionem induas? siq; tibi aliquod supercilium, ad q̄ proclives natura sumus, propter continentiam, & diuturna ieiunia arroges? melior est in conspectu Dei, demissi animi publicanus, superbo Phariseo, sibi placenti, ac iustitiæ innitenti suæ.

Coronidis loco, fert idem sententiam iniquissimam, de tali ministro Christi, cui num pietate, rerumq; Diuinarum vera scientia, par tum quis fuerit in Moscouia, valde dubito: eo magis dolendā, quod schismaticus, si Dñs placet de heretico. Nihil facilius Mosce quàm heresis crimen alicui impingere: & id bonis doctisq; probare perdifficile. Hereticus olim is erat, quemadmodum in præfatione docui, qui dissentiebat ab Euangelys, 12 capitibus Catholicæ religionis, & 4. primis O Ecumenicis concilijs: nunc is est, qui hæc omnia concedens, ab his disidet hominibus, qui de votis, imaginibus, ieiunijs, cibis, igne purgatorio, missa expiatoria, indulgētijs, mortuis inuocandis summo vnus hominis in omni Ecclesia principatu, septem Sacramentis, deq; rebus alijs, vt noua ita falsa dogmata inuexerunt in Ecclesiam. Præterea qui ait disciplinam ecclesiasticam, multum à sinceritate Euāgelicā prolapsam esse, populum Dei multis modis grauatum, conscientias hominum varijs tricis illaqueatas, Phariseos denuo exortos, Antichristum patefactum, mundum per astutum Satanam, in varios errores inductum. Sed minime mirandum est, istum Christianorum Aristarchum, ita censuisse. Iamdiu enim doctrina Christiana, hæresis esse, cæcis malisq; visa est. Vellemus ex te Paule audire qua sentias. Nā de heresi ista: notum est nobis, ubiq; ei contradici. Acto. 28. Et ipsomet Paulus cap. 24. Hoc verò tibi præses confiteor, me secundum viam illam, quàm hæresim dicunt, ita seruire Patrio Deo, vt qui credant omnibus quæ in Lege, & in Prophetis scripta sunt. Idem nos Mosco  
respon-

Quis hodie  
hereticus.

Christiana  
religio, hæ-  
resis appe-  
latur.

respondemus, veri conscientia freti. Breui, ut speramus tempore, diuersam ab hac sententiam, ex ore omnium nostrum agonotheta audituri. Longe enim alia sunt Dei, alia hominum iudicia. Aliter ipsa veritas de vero, aliter mendax homo pronūtiat. Dicetur ibi, synagogis malorum eiectis, venite benedicti Patris mei, possidete regnum. Proinde has improborum diras, nauci facimus. Adeo peruersa hominum de veritate, nobisq; eius assertoribus iudicia, parui ducimus. erroribus cæcorū Catholicis, orthodoxi minimè mouemur. multitudine perperam credentium, Christi Regnum non metimur. Propter tot aduersa, quibus nos diu Caini Progenies affligit, quæ vera sunt dicere, scribere religionē mirè labefactatam, pristinae dignitati restituere, Deo propitio ac rei huius auctore, nunquam intermitteremus. Tu uero ò homo, ne ignores uelim, reddendam tibi esse aliquando, Christo iudici orbis terrarum, ut omnis gestorum, quæ seria non est secuta pœnitentia: ita huius ipsius veritatis à Rohita ministro, ad vos dono Dei misso indicatæ, sed abs te clerog; tuo, ingrato animo acceptæ rationem. Cuius viri, de Ecclesia Christi puriore, præclarè meriti, quòd pro meo modulo, eo studio tueor innocentiam, hæresis crimine immeritò aspersam, dari mihi veniam, si id peccatum est oro. Etenim non solum iusti, sed etiam misericordis est, proximum ab iniuria defendere. Nolo inquit, Hieronymus, in suspitione hærescos, quenquam esse patientem, ne apud eos qui ignorant innocentiam eius, dissimulatio conscientia iudicetur si taceat. Hac ad Pammachium aduersus errores Iohannis Hierosolymitanorum Episcopi. Habes candidè lector pauca de Moscovitica. & ut vocant Lutheriana theologia, in v. trag; perscribenda, absq; omni cuiusquam, ut opinor iniuria, bona conscientia usus, dedi operam, ut Moscos, si quando hæc legent, meliora docerem: & causa nostra non mala, apud iniquos iudices, pro virili patrocinarer.



RELIGIO MOSCOVITARVM  
IOHANNIS FABRI, AD FERDI-  
nandum Regem Romanorum cui  
à confessionibus erat.

**M**oscouitæ fidem Christianam sequuntur, quam à Sancto Andrea Apostolo fratre Simonis Petri, primum eis prædicatam affirmant. Ea quoque, quæ sub Constantino Magno à CCC XVIII Eiscopis, in Nicea urbe Bithynia primo Niceno Consilio conclusa, ac à Basilio Magno & Sancto Chrysostomo tradita & prædicata fuerunt, tam Sancta, tam firma, tam sincera esse credunt, ut ab illis hæcenus nunquam licuerit transuerso digito (ut aiunt) recedere cuiquam, sicut neque, ab Euangelio Christi. Ea quoque, modestia est eorum, ut quæ à Sanctis Patribus in suis consilijs, semel sunt decisa, nunquam audeat quisquam suæ professionis, in dubium denovo vocare. Verùm si qua vel fidei difficultas, vel ritus religionis inciderit, vniuersa ad Archiepiscopum ac reliquos Eiscopos, per ipsorum tantum spiritum definienda refertur: neque, quicquam inconstanti vulgo & inconcordi relinquitur. Sacerdotis enim labia custodiunt Legem Dei, & Lex ex ore eius requirenda erit. Habent aut Archiepiscopum qui in urbe Moscouia, in eo loco ubi sedem Imperator habet Cathedram Archiepiscopalem obtinet. Sunt & Eiscopi quamplures in Nouigradia, vnus, in qua & Isidorus extitit, sub Eugenio Pontifice Rom. Cardinalis, teste Raphaelo Volaterrano

terrano. In Roscinia alius, alius in Sustali, alius in Otiferi, alius in Smolne, alius in Resani, Colmum, Volut, & Frotini præsiciuntur Episcopi, qui & suas habent Dioceses. Hi quidem omnes Episcopi, Archiepiscopum velut supremum agnoscunt. Archiepiscopus autem ille, antequam Patriarcha Constantinopolitanus a Ma-  
Quod ac-  
cidit 1453.  
 chometica tyrannide suppressus esset, semper hunc Patriarcham ut superiorem recognouit. Huic tamen Romanum Pontificem, veluti Petri successorem præcessisse semper ac merito fatentur. Neq; hodie huius rei immemor Ruthenorum Imperator, adhuc pietatis eiusmodi diligens custos: quot annus enim Constantinopolitano Patriarcha in hanc vsq; horam quo vivere & Agÿptiæ seruitutis finem aqua mente expectare possit elemosynam mittere cõsuevit. Apud Mosconitas calex & sanctio est, ut presbyteros & omnes quotquot clerici sunt soli ordinent Episcopi. Neq; ulli presbytero unquam quenquam confirmare licet. Hoc enim muneris Episcopo soli incumbere asserunt, ut posteaquam tinctus aqua, adultus fiat, per impositionem manuum Episcopi & signaculum crucis, adeptæ fidei testimonium reddat, firmeturq; per vnctionem qua in fronte fieri solet. Idem in Cæna Domini chrisma & oleum celebrant, atq; conficiunt. Cuius dein vsus sit in Baptizando, confirmando, vngendo infirmos. Soli sunt qui instituunt & destituunt presbyteros. Neq; unquam licet laicis in ipsos animaduertere, rectè ob oculos habentes Pauli doctrinam ad Timotheum qua dicit. Accusationem aduersus presbyterum ne admiseris, nisi sub duobus aut tribus testibus. Ita nec se unquam Imperator ipse de panis clericorum ingerit. hoc Episcopalis tantum animaduersionis constanter affirmant & prædicant ut eos arguat & castiget quos sibi subditos Euangelicus ordo, ac in sortem Domini vocatio fecerit. Habent & Episcopi suos vicarios & officiales, quemadmodum & nostri qui iurisdictionem in subditos exercet, & iusticiam in rebus Ecclesia-



sticis administrant. Decimis quemadmodum à Deo decretum est quoque viuunt Episcopi: dominys vtuntur iure concessis. villas ac castra possident. Reliqua verò sacerdotum turba, aliquibus decimis, oblationibus, & alijs quamplurimis tam viuorum quàm mortuorum aluntur. Pro ijs enim beneficia habent fundata, quorum patroni sunt tam spirituales quam laici. Seueriori tamen cura hic agitur, quàm soleat interdum nobiscum, negligētius scilicet. Nemi- ni enim facile aliquod munus Ecclesiasticum commendatur, neque confertur beneficium, nisi prius huic ipsi satisfacere posse compro- betur, per eius rei tamē peritos velut Episcopos aut vicarios. Sunt Episcopis sua familia, tum nobilibus tum alijs constituta. Hi certè sunt Episcopi, per quos statq; caditq; vniuersa Ruthenorum reli- gio. Diuina saepe, quum cum Imperatore conueniunt peragere so- lent. Pro insignibus huius muneris, baculis vtuntur & mitris. Pe- rinde atq; nostri solent Episcopi. Ea verò abstinentia est, qua nun- quam satis laudari poterit, insignis admodum & magna, tum Ar- chiepiscopi tum reliquorum Episcoporum, cibi atq; potus, nec mi- nor ferè quam monachis eius regionis, quibus ipsa solet esse refer- tissima, qui quidem ea lege obstricti sunt abstinentia, vt nunquam in perpetuum carnibus vesci liceat. Non procul ab vrbe Mosco- uia monasterium est amplissimum, in quo trecenti fratres, perpe- tuò ferè sub regula magni Basilijs degunt. in quo etiam sepulchrum sancti Sergij abbatis, quod ab exteris è longissimis etiam agris fre- quentatur. Multis enim miraculis celebre factum est, Christiano- rum admiratione non parum dignis. E quibus vel vnicum in me- dium prolatum sufficiet, omnium illustrissimum, quod paucos an- te annos illic contigit, duobus cecis quidem visus donatus est. Cum enim abbas ille viueret, tanta vita sanctitate extitit, vt facile si- bi persuaferint, atque credant iam multa ipsum precibus suis apud Deum posse efficere atque consequi mort alibus. Ideoque monumen-

rum eius, crebro mira cum deuotione accedunt honorantq̄. Vniuersi enim tum monachi tum virgines Vestales, quot quot sunt in monasterijs, unica regula vniue habitui obnoxij, nigro scilicet, vsque adeo religiose viuunt, vt nō mirentur solum, verum etiam summo honore eos prosequantur. Neque ipsis tam vilis ratio voti habetur velut hodie nobiscum. Verum cum quis ingressus fuerit monasterium, nūquam in perpetuum quoquo modo, quauē indulgentia ei licebit exire, aut aliquo votum irritum facere. Vota verò tria sunt qua exhibēt ceu nostri. obedientiæ scilicet, paupertatis, & castitatis. Quæ si quis prætergressus, è monasterio qui profilijt deprehenditur, perpetuo carcere in pœnam tanti sceleris clauditur. Tanta est votorum sanctitas. Vt etiam quamuis multa apud Ruthenos Archiepiscopi & Episcoporum authoritas sit. in his tamen illis minimè quicquam concessum est. Quod vouendum & reddendum Domino, vtriusque testamenti scriptura edoceat, imò ipsa veritas requirat. Castitatis itaque adeo ratio haberi solet, vt nunquam monachis vxores ducere, neque monialibus nubere liceat. Ita enim à Paulo & tota Ecclesia prohibentur. Is autem qui virginem bonæ famæ duxit in sacerdotem ordinatur in monachum tamen nunquam recipitur. Episcopus autē vel Sacerdos, posteaquam celebs in sortem Domini vocatus atque conscriptus fuerit, coniugio non copulatur, sed perpetuæ castitati adstringitur. Quod si quis concubinatus crimen admiserit (quod tamen apud Ruthenos vitium est rarissimum acerrima pœna ab Episcopo affligitur, suoque beneficio priuatur. Cumq̄, vxor semel mortua fuerit quam primo duxit, in perpetuum quoq̄, aliam in vxorem nunquam ducit. Non bigamum nãq̄, at vnius vxoris virum Episcopum instituit Paulus. Et quod pietati colloquonium adferre videtur deuotionis spiritum augere vt cum Sacerdos Diuina celebraturus est, in coniugio constitutus, maximeq̄, in Missa celebranda obseruari solet, mini-

niè fas esse putant præcedenti nocte, cum uxore dormire: periculum enim illic esse verentur, si non cum peccato id fiat. Idèoque pro pleniori reuerentia nocte sequenti ab uxoribus quoq; abstinent. Ea est in his quidem tanti corporis & sanguinis mysterij reuerentia, is cultus, hæc spiritus persuasio. Videant igitur nunc nosstri quam pollutis manibus hoc sacrosanctum mysterium, pignus omnis redemptionis nostræ tractare soleant. Moueret optarim vel unicum Davidis exemplum, qui cum extremo iam ferè ieiunio laboraret, non tamen propositionis panes ab Abimelech obtinisset, nisi ipse & serui eius ab heri & nudiusterius ab uxoribus aut alijs mundi fuissent. Cur igitur nõ mundiciei ille quoq; studeret magis, q̃ uasa Domini, imò ipsum Dominũ administraturus est & manibus contrectaturus? Est & aliud officium sacerdotum præcipuum, ut Euangelium Christi populo annuncient, salutem scilicet & pacem: id quod fieri consuevit ubiq; omnibus diebus dominicis, festis quoq; diuæ virginis Mariæ, Apostolorum item & quorundam Cõfessorum martyrumq;. Verbum autem Domini pari deuotione & predicatur & auditur. Magna quoq; est illis reuerentia virginis Mariæ, crebris quidẽ orationibus, veluti Christi mater pro intercessionem apud Filiũ rogatur. Verè enim ea putatur, cum Theotocõs sit, qua pro nobis in terris, plurima possit à Filio consequi. Festa itaq; eius Annuntiationis, Purificationis, Natiuitatis, Assumptionis, & quot quot denique incidit, ieiunijs indictis, orationibus, missis, tum lectis, tum decantatis celebrare, pro communi ritu Ecclesiæ solent Græcorum: quemadmodum & toto anni spatio, excepto quadragesimali tempore, quando S. Georgij missam theologi celebrare consueuerunt. Est autem utraque missa ter prolixior, quàm sit ea quæ apud Latinos communis habetur. Deuotis quidem mentibus, accedunt, illam populi audituri, tanquam participes futuri eius. Solet autem hoc differre illorum

Missæ.

Missæ

Missa à nostra, quod Moscovitæ in pane fermentato, Græcorum more conficiunt. Calici item tantum aquæ quantum vini rubei miscent: quam aquam & calidam esse volunt, quod ex latere Domini non sine mysterio magno, profluxerit sanguis & aqua, quam calidam fuisse credere fas est: alioqui enim miraculum vix censeretur. Hocq; Sacramentum corporis & sanguinis à solo Sacerdote consecratur, qui veluti nostri ferè, stola alba indutus, tota mente ad Deum elevata, id efficere conatur mysterium, quod pro sufficienti pignore omnium promissionum suarum Christus, in ultima Cæna reliquit, quemadmodum vniuersus orbis fatetur. Epistolam item & Euangelium aque in Missis habent. At lecto Euangelio, non mox Nicenum illud Symbolum, sed post angelicum cantum, qui Sanctus appellatur. Primum fides Nicena decantari solet, cūq; dominicæ orationis finis factus fuerit, mox antiphona de Beata virgine Maria sequitur. Consecratio itaq; aque ab ipsis verbis fit à Christo probatis, quibus & eam vim concessam credunt, ut prolati ipsis à Sacerdote, mox creatura creatori suo cedat, illudque quasi necessarium esse. Dum verò sic conficitur, ecce panis in stæ magnitudinis hordeaceus apponitur, in cuius medio hostia est, cui crucifixi forma, perinde, ut apud nos, impressa cernitur, quam vni benedictionis in corpus Christi conuersam, Sacerdos sibi sumit & manducat, reliquum verò panis per frustra diuisum petentibus distribuit: quem singuli non ut corpus Christi, sed veluti benedictum aliquem, & quodammodo sanctum panem, cum summa deuotione suscipiunt. Solent itaq; has Missas celebrare de Trinitate, & beata virgine, deq; alijs Sanctis. Et quoniam illis puoculdubio Purgatorij opinio est, assiduè pro defunctis orat, Missis subueniunt. In qua quidem re tanta illorum est religio, ut pleriq; bina pro mortuis anniuersaria, ut vocant, agant. Alterum, qui fatalis quo mortuus est die agitur. Alterù autem, quo ab Ecclesia institutum,

sancti illius, cuius nomen habuit proprium festum celebratur. Ad has sunt frequentes oblationes & elemosyna Christianorum. Hoc quicquid est rituum & potissimum Missarum, omne quidem ex institutione prima auctoritate Ecclesie esse affirmat, uti tradunt etiam Chrysostomus, Basilii Magni, ac Gregorius theologus. Hac igitur sint breuius dicta quam vel par sit huic mysterio: Eucharistia quidem Sacramentum quantum ipsis in usu est, populo administrari solet, tempore quo Christus ipse instituit: & dein sequuta Ecclesia, paschali scilicet, alia tamen serie forsam quam Romana Ecclesia faciat atque decreuerit. Baptismum pro Sacramento primo, adeoque principali ducunt. Quapropter hoc si quisquam neglexerit deriseritque, mortis poena affligitur Baptisante itaque, pueros, in nomine Patris Filij & Spiritus Sancti. Huic muneri fungendo quaecumque necessitas incidit, nemo hominum sufficere putatur nisi sacerdos extiterit. Prius vero quam Baptismus administraretur, orationes sunt frequentes ac deuote, a sacerdote, a parentibus, a patrinis, a proximis, ab amicis, & quicumque denique adsunt, quo Deus Opt. Max. sese e caelo per plenitudinem gratiae suae puero, per uniuersum uitae suae curriculum assistere dignetur. Quibus certe precibus ad Deum fufis, in Ecclesia, ad quod peragendum illic Baptisterium ordinatum est, aut tempore brumali molestiam frigoris fugientes, in loco secretiori puer baptizari solet. In cuius rei testimonium adhibentur patrini, pro more etiam nostro quibus expollicitis incumbit, ut huius Baptismi memores esse velint, ut puerum olim, cum etas patitur aut expostularit, in fide erudire non negligant, ut Deum pro tanta gratia laudent, ac orent, ut donum hoc Diuini summi fidei datum, in dies augere dignetur. Praelectis itaque orationibus, atque etiam exorcismis, cum puer fortioribus natura viribus apparet, ter totus immergitur, alioquin aqua tingitur, raro tamen, conspersio enim minus sufficiens iudicatur. Oleo & chrismate interim quoque appo-  
stitis

fitis fronti & scapulis. Sal verò quod à nostris adhibetur, & lutum  
 ex Salina, & puluere, non admodum receptum est Moscouitis,  
 abrenūtiationem verò trinam fidei quoq; confessionem trinam in  
 vsu retinent. Interrogati dein per nos quātum ipsi Circumcisioni  
 tribuerint, num & ipsi in vsu haberent. Procul quidem ab eis abes-  
 se responderunt, ut vel scintillam veteris & aboliti Iudaismi ob-  
 seruent, imò in detestationem illius nec quisquam Iudaorum per  
 vniuersum Ruthenorum Imperium adimittitur, etiam si multis  
 millibus aureorum hoc consequi præsumeret. Cum verò iam adul-  
 tus est puer, & perfectam ætatem cōsequutus, ita ut sue fidei Chri-  
 stianæ testimonia reddere potest, ad Episcopum ducitur, ut confir-  
 mationis huius modi fidei Sacramentum recipiat, quod & Chris-  
 mate in fronte per signum crucis confertur. Administratio verò  
 huiusmodi Sacramenti, nulli concessa nisi Episcopis: quo cōiectura-  
 re licet atq; argumēti loco haberi, quando quidem omnem religio-  
 nem suam per manus traditam habēt ab Apostolis, impositionem  
 illam manuum vel in confirmatione, vel in ordine sacro, soli Epis-  
 copo traditam esse, sicq; hæctenus monumenta omnia tenuerunt,  
 atq; perpetua obseruatione custoditum est. De matrimonio si qua  
 dicenda sunt: hoc certum esse affirmarunt, consanguinitatis simul  
 atq; affinitatis, multum cura ac sollicitudinis esse ipsis, neque vnq;  
 facile negligi, ad eò quoq; ut nec vnq; in quarto gradu repertus sit,  
 q; cōtraxerit, neq; indultū, verū ppetuo illicitū. Hoc enim à sanctis  
 patribus sancitū semel, nunq; irritū facere conātur. Et q; plus est, il-  
 lud quicquid est cognationis quod in Baptismate, & cōfirmatione  
 contrahunt patrimi, in vniuersum æque obseruare solent atq; Ec-  
 clesie Romanæ decretis cautum est. Quod si in his decernendis con-  
 certatio oborta fuerit, lis omnis Episcoporum arbitrio dirimitur,  
 ita tamen, ut nequaquam indulgentia causam leniorem fecerint,  
 quo nulla fraus fiat omninò constitutionibus. Adulterij abomi-

natio fortassis maior illis quam nobis existit. Illud enim summa execratione detestari & persequi solent. Lex est etiam firma, ut quamdiu vir vixerit simul alteri nubere uxor non possit. At hoc defuncto primum etiam Lege liberatur, alioquin indiuidua consuetudine vitæ cum marito commorandum est. Sacri ordines quoque apud ipsos suis quibusdam obsecrationibus & caeremonijs Sacerdotibus conferuntur. Neq; illis clauium potestas tradita creditur, nisi ad imitationem Christi in aures illorum dicatur, Accipite Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis. Huiusmodi certè Euangelij forma à Christo nobis prescripta, omni huic qui ab Episcopo vocatus, ordinatusq; in Presbyterum fuerit, auctoritas tribuitur, qua vel à peccatis soluere, vel ijs ipsis obnoxios sinere potest. Sacerdotali enim hoc ministerio, Moscouitæ ad pœnitentiam vtuntur. Quisquis namq; ad prouectiorem ætatem, atq; eam venerit, qua ingenij sui viribus uti potest, ac discernere inter bonum & malum, rectum & prauum, leprâ & non lepram, per contritionem sese peccasse agnouerit, rectè spiritus contribulati sacrificium reddens, mox ad pedes Sacerdotis procidit, & in aurem illi, ut qui sedem Dei teneat, scelera omnia admissa sigillatim, quantum memoria recolligere potest, ex ordine cum planctu aut gemitu declarat, à quo postea beneficium oblationis, tanquam Christi vicario accipit. Huic rei consocianda, tempus quoq; habent constitutum: quot annis enim Pasche festo pro ecclesiastica ordinatione facere coguntur, pleriq; tamen deuotiores, ad celebriores festiuitates exomologesi in auricularem facere nõ negligunt. Id si quis constituto tempore Paschatis neglexerit, Anathema esse solet omnibus, abominaturq; ipse ab omnium conuersatione, adeoque ab Ecclesie ingressu coercetur. Confessus itaque, quò digne particeps fieri possit tanti mysterij corporis & sanguinis Domini, prius per aliquot dies corpus affligat oportet, & in seruitutem vsque redi-

Confessio.

Preparatio ad sacramentum maximum.

gat

gat carnem suam, reliquosq; penitentiæ fructus dignos in testimonium afflictæ conscientia peragat. Proin ieiunium illud quadragesimale, à Christo & Apostolis nobis institutū prorsus affirmant, quo quidem tempore, quoniam omnium procreatum, Veneri commodissimum est, atque pruritus acerbissimos, animantium cunctorum, non est, quod plus prouocet, opus est summè vt veteris illius *Adæ* insultus, perdomemus carnis abstinence, quæ certè abstinence, apud hos quidem septem hebdomadis summa diligentia perficitur, aded vt hoc tempore in perpetuum nulli suorum hominum carnis, onis, caseo, & butyro vesci liceat. Præter hoc etiam à decima die Nouembris, ad festum vsque Natiuitatis saluatoris nostri Iesu Christi, ieiunant, habent & alias hebdomadas continuas, quibus ieiunant, vt in Iunio ad festum Petri & Pauli. Aliquot item Hebdomadas in Augusto ad festum Assumptionis Mariæ, tum diem Veneris per vniversum annum, quidam & Mercurij. Væcum proin fecerant octo ex peregrinis illis, qui cum sua Serenitate fuerunt, vt singulis hebdomadis tres dies ab esu carniū abstinerent, Lunæ scilicet, Mercurij & Veneris, id quod Diuina gratia hæcenus obseruatum aiebat interpres. Tanta est autem illis harum constitutionum obseruatiã vt quocumque ieiunio piaculum esset, aliquem carnis vesci aut onis. Narrabant interim quoque, ex suis inueniri, qui cum ieiunia persoluunt, nihil quod vngquam visum sit vita fungi, neque pisces ipsos ederent. Inueniri & alios qui ieiunio statutis diebus, neque vinum, neque quicquam aliud potuū bibant. Quare audita ita moti, vt mente, <sup>εὐθροίως</sup> corrupti, destituti videremur, quod admodum iniqua esse nostrorum Christianorum cum illis, in rebus istis Christi religionem cõcernentibus comparationem apparebat. Nec magis vngquam quicquam animis nostris tenacius inhaesit, quod nos qui nobis ipsis multum persuademus de arbore fidei nostra, fructu quidem deteriores illis



esse contingat. Tuentur & alios pœnitentiæ gradus, quibus Deum nobis reconciliari credunt. Ex quibus & potissimus est Oratio, in qua frequentanda non facile similes reperiri censeo. Omni namque diluculo cuncti eorum, toto corpore in pulverem ipsum prostrati, prolixas orationes, & quotidianas ad Deum fundunt, & serè absque omni temporis intercapedine orant precibus. Quarum primum locum obtinet oratio dominica, dein cum Archangelo Gabriele, diua virgo salutatur. Dicunt & fidei professionem symbolo, quod Apostolorum esse à veteribus persuasi sumus: & nullus eorum est, qui non singulis diebus litaniam persoluat. Qui verò ditiores sunt, è quorum facultatibus est magnos pro ijs sumptus posse facere Ruthenicis literis imbuti, libros orationū sibi comparant, earum solū tum quæ ab Ecclesia receptæ sunt, cuiusmodi apud O-

*Cultus i. imaginum.* ratores vidimus. Imaginum verò non tam leuis cura, aut contemptus apud ipsos viget, veluti apud nos his factiōibus huius seculi increbruit, præter omnem pietatem: verum ut monumenta, quæ nec unquam immemores beneficiorum Dei fieri contingat, præ oculis habent. Frequentes cōueniunt in Ecclesiis quas & ipsi magnis sumptibus extruunt, Orationis domos ex Euangelio vocitantes, quasq; imaginibus varijs Crucifixi, diuæ virginis, Apostolorum, & aliorum quorundam ornant, id quod licere sibi ex moribus vetustissimorum Christianorum predicant. Neque tam facile ipsos mouet, quod apud Græcos Constantinopoli ante septingentos annos extiterunt, qui imagines idololatris conuenire docuerunt, neque fas esse, ut cum verè Christianis reperiantur. Qui cerè secunda dein Nicena synodo damnati fuerunt, quot quot pertinaci animo hanc sententiam sunt tutati. Neg. est ut vel unū aut alterum, qui his ut monumētis vititur, adorare, facile reperiri queas. Quoniam nemo est qui vel ignoret à lege prohibitum esse ne veneremur lapides. E contra etiam nullibi scripturæ locus est, quo non vti liceat

ceat ijs monumētis, q̄. vetet. Imò & in cōiuuijs illi ob oculos ponere consueverunt monumenta huiusmodi, vt in perpetuum animo obuerferentur, qua pręstitit nobis Deus, atq̄. facilius recordentur vniuersę vitę nostrę exempli, Christi. At quod ẽ ceremonijs est, communem habent nobiscum vsum, in sacris candelarum, quoniam cera opulentissimi sunt, frugibus verò terrę, & ijs omnibus, qua ex substantia sunt alicuius, venerandum ducunt Deum, qua candelę tunc potissimum accenduntur, quando totius redemptionis nostrę mysterium corporis & sanguinis Domini, Missa à Sacerdote contręctatur. In organa verò illa Pipiniana, qua tamen nobis primo à Gracia sunt missa, nullos omnino sumptus faciunt neq̄. hactenus vsi.

Neq̄. illud quidem minori, quam reliqua quę egregiè faciunt, loco habendum erit, quod plurimum commendatos habent pauperes, quibus quisq̄. pro sua facultate, atq̄. quantum Euangelij pietas consulit, exponit elemosynas, vestit, potat, pascit, hospites colligit, & reliqua agit huiusmodi, quibus Filios Dei in vita prouehere potest. Constituunt ad hac peregrinationes, ad prescripta quadam ac sancta loca, quam rem nunc lubens prætereo. Is quoq̄. qui morbo aliquo prægrauatus est, cuiusmodi in extremum mortis periculum ducere videtur, non solum auriculari confessione sua peccata enumerare solet: verum ad hoc etiam, vt fidem suam testetur in Christũ qui hoc modo testamento reliquit se remissurum noxam, Sacramento Eucharistie prouidetur. Extremam item vñtionem minime negligit. Tum pro agrotante frequenter sunt orationes, atque litania res agitur. Sicque tandem exacta exomologesi, pro ritũque communi Christianorum omnibus perpetratis, confessus ille à Sacerdote absoluitur. Septem igitur numero Sacramenta habet, velut ea quę sine omni fraude promissionum suarum aum qui pro Christiana pietate ipsis vtitur, participem, ac compo-

Extrema  
vñtio.

Indulgentia

tem faciunt. Præcepta item decem eadem auctoritate tenent, quæ Moysi primo tradita sunt, quasi nunquam intermoritura, certi per verbum eius. quod venerit ut impletet legem, minimè ut solueret. Indulgentias ab Archiepiscopo & Episcopis accipiunt, magis tamen castè forsitan ab ipsis agitur in ea re, quam à nostris. Impiissimum enim esse dicunt, ut quæ ipsi gratis acceperint sibi magnis sumptibus redimenda essent. Neque fas est ulli Episcopo dare potestatem vescendi carnibus. Mattheus, Marcus, Lucas, Iohannes, Epistola Pauli, & reliquæ à nobis receptæ cum Apocalypsi, inter canonicas noui Testamèti scripturas recensentur. De canonicis verò veteris Testamenti idem asserunt, quod decreuit Ecclesia Catholica. Pontificem Rom. ut Christi vicarium & successorum Petri agnoscunt. Propterea S. Clementis S. Leonis, & diui Gregorij festa apud Mosconitas celebrari cōsueuerunt. Quod aut è ab eo veluti apostatæ ac schismatici damnentur hoc se iudicio iustitiae Dei committere, dicebāt. Sapiss. certè tentatum est eos persuaderi, quò ad occidentale in Ecclesiã redirent. Quæ tamen fuerint, quæ infelicitius homini frustrata sint, fortè plus profuerit obticere quam commemorando vel scandalum infirmioribus præbere, vel odium quorundam in me contrahere. Dissentiunt à nobis in Sacramenti consecratione aliquatulum, ac fractione panis, Spiritum Sactum à solo Patre nec à Filio procedere perinde atq; Graeci tuètur. Quamquam verò sint apud Græcos pleriq; qui purgatorium negāt, & alij qui purgatorium scripturis probare conentur. In hoc tamen se non facile scissuram pati affirmant, quin id ipsum firmiter cū Romana Ecclesia teneant. Missas nostras animo promptissimo audiunt neg. aliud magis cruciari aiūt, quam quod à quibusdam quasi alieni à fide vitentur, quando omnia fere nostra sacra cum studio obseruent. Festa item quatuor solennia celebrant. Natalis scilicet Domini, Pascha, & Pētecostes, atq; diei quo Mater Domini

Domini assumpta est in cælum. Magno loco habent Apostolos, præcipuè tamen Sanctum Nicolaum, quem celebrant, honorant atq; inuocant. Diem Palmarum ad imitationem Ecclesia Rom. celebrant, palmas & oliuas, atq; reliquas huiusmodi arbores benedicentes. Hancq; benedictionem creaturarum, non solum ab Ecclesia piè receptam, sed & sacris literis rectè fundatam probant. Ex qua enim que est in Numeris Cap. quinto & decimonono aperte monstratur, quid execrationes possint. Et è Paulo ad Timotheum, sanctificari creaturam per verbum & orationem, notissimum est omnibus. Apud ipsos deniq; per verba incantari serpentes, per verba eiici demones, & liberari obsessos commune sit. Per ieiunium enim & orationem expelli Dæmoniū Christus post se scriptū reliquit. Signum crucis ac imaginem crucifixi, etiam contra hostes pugnatu secum deferunt, inde triumphari desiderantes vnde & Christus. Sanctos vere pro nobis apud Deum intercedere posse credunt, ac q; sedulo faciunt sperāt, quorū etiā vota facilius exaudiri autumat. Quare & eos inuocant & venerātur. Eos quoq; q publicè peccant, excommunicatione psequuntur, q̄ eorū lingua obscha vocāt, q̄ si quis incurrit, è cōmuni omnium hominum consortio, & conuersatione Ecclesiastica eiicitur. Vnicum est quod à nobis sane probari nō potest, & à nostris institutis alienissimum, quod pueris vix dum tres annos natis, Eucharistia Sacramentum præbent, quodque in pane fermentato conficiunt, & ex cocleari panem vino intritum pro corpore & sanguine populo ministrant. Hi sunt itaq; mores Moscovitarum, hac religio, illa pietas, Serenissime princeps, qua in vniuersum inclita tua in rebus Diuinis procuradis sedulitas ignorare omninò doluit, ideoq; iussu tuo hac certè illorū hominum perquisita sunt. Data Tubingæ XVIII.

Septembris, Anni M. D. XXV.

ELUCIDARIUS ERRORVM  
RITVS RUTHENICI, IOANNIS  
SACRANI Cracouiensis Ecclesiæ Canonici,  
Anno Do. 1500. scriptus.

**N**omni gente Christianum gerente titulum, præcisa tamen ab vnione Ecclesiæ, in defensione sui erroris schismatici, nulla pertinacior inuenitur gente Ruthena. Adèd namq; in secta & errore suo, dura & inflexibilis est gens, ut nulli Scripturarum veritati, nulli Ecclesiasticae determinationi, nulli doctorum Catholicorum, aut conciliorum sententia, assensu cedit vnquam, quando potius visa & agnita veritati, proh dolor pertinaciter contradicit, & doctos Catholicos, etiã sui ritus viros refugit. sanamq; doctrinam eorum odit semper, ac disciplinam salutarem exhorret. Et hereticorum Valdensium more (quorum temeratissima rusticitas Innocentiũ secundi temporibus, virus pestiferum admodum in Ecclesiam iniecerat, quod necdum est in Bohemia conspultum) ambitionis fastu inflati, se duntaxat veros Apostolorum, & Ecclesiæ primitiuae sectatores audent astruere & in eo, quod abstisi ab Ecclesiã vltro dissident, eius excommunicationẽ contra se tanquam schismaticos, æternam reputant benedictionem. Multa contra Ecclesiã Catholicæ ritum, ordinem atq; authoritatem blasphemantes, que sequenti capitulo notabũtur, qui tamen & Grecanico ritu in plurimis abutentes ab eis semper, & vsq; modo pro hereticis eorum habiti

Valdenses.

Coronatus  
Innocentius  
An. 1130  
sedit in tẽ-  
plo Dei 13  
annos.

habiti sunt, tēti, & reputati. Hi Christianum sanguinem, non minus hostibus crucis Christi sitiunt assidue, toto nisu conantes, ut è medio fideles quosq; exterminent, ut sic nomen Ecclesiastica religionis, apud & inter eos abolitione prorsus interiret, nec probatione aut exemplis externis nobis opus est. Misso quidem execrabili, nulla tamē obliteratione præteribili sacrilegio, quod in Dominum Isidorum Kyouiensem Metropolitam, de concilio Florentino missum cum collega, quodam Episcopo ad se venientes, ut iuxta Florentini consilij determinationem cum Græcis, Occidentali seu Ecclesia Romana concorporarentur & unirentur, commiserunt, oppugnatione rabida consentientes nequaquam, tum decreta unioni recens hoc de Anno Domini 1500. facinus admissum vniuersorum obtutibus ante positum innotescat. Diuus ac Religiosissimus Princeps. Dominus Alexander magnus Lytuania Dux modernus, ignitus Catholica fidei amore zelotipo, iristar Vitoldi incliti aui sui, qui prima fidei Ecclesia fundamenta in Lytuania iecerat, se-  
 cum deliberans, quemadmodum in amplissimo Ducatu suo honesta Circiter  
An. 1386. quapiam ratione, ad unitatem Ecclesie ditionis sue Ruthenos reduceret. Dum itaq; pia benigna ac paterna adhortatione adorandos statueret, ipsiq; præsentirent propositum deuotionis sue in eius cunctorumq; sibi subiectorum, fidelium perniciem, & exterminium, rabido furore coniurari duces, & certi primores eorum, ad magnum Moscouitarum Ducem schismatis & eorum secta tutorem, è vestigio defecerunt. Cuius quidem filiam infectam paterno contagio. Idem Deo deuotus & innocentissimus princeps suorum optimatum & armigerorum suasu, & instantia coactus, pacis & affuturæ amicitia fiducia. Paulo antè thoro matrimonialiter sibi constituit. Sane præfatus Dux Moscouitarum ad iniuriam sibi referēs, religiosissimi Principis huiusmodi propositum, gaudens hac occasione sibi (longè ante præconceptam) præbitam licentiam,

ad inuadenda, deturbandaq̄, ac populanda eius dominia, & ad pacem unionemq̄, Christi fidelium conuulserandam, mox ueruis Thartaricarum gentium vicinarum obfirmatus, socer genero parentibus indictis insidijs, non ante cruentum plene saginauit affectum, donec innumera millia Christianorum, iam per suos ex Lytuano Dominio, iam per subinductos Thartaros ex Dominijs Sereuisimi Christianissimiq̄, Domini Iohannis Alberti Poloniae Regis in perpetuam, atq̄ infamem seruitutē abigeret. Hac enim schismatis huius Ruthenici, una eademq̄ est voluntas omnium, ut aduersus Romanam Ecclesiam, & eius ritum odio fremant, insectenturq̄, eā maledictis suis, & fideles de obedientia eius, fide, bonis, gloria, vitaḡ, nudare, ac priuare moliuntur semper, nec mirum. Nam cum non sint de unitate & societate Ecclesiae, & per consequens nec de regno Christi, aliud agere nequeūt, nisi ut ad inuentionibus varijs, molestant Christi fideles, & persequantur blasphemantq̄, sanctam matrem Ecclesiam. Non habentes illud in prospectu, quod scribit Hieronimus super Epistola ad Titum 3. & habetur XXIII. questione III. capite. Si igitur quomodo Michael Archangelus, non fuit ausus Diabolo certa maledictionis dignissimo iudicium inferre blasphemia, disputans de corpore Moysi, ut in Epistola Iudae Apostoli scribitur, sed dixit imparet tibi Deus. Si igitur Michael nō fuit ausus blasphemia iudicium inferre Diabolo, per cuius os maledictum blasphemia, ipseus ire non debuit, quomodo ipsi Rutheni blasphemare audent seruos Christi, & Ecclesiam suam Catholicam, quae unica est, & in duo vel plura diuidi non potest, quae corpus Christi est, qui vnus & indiuisus est, ut habetur 24. quest. 1. ca. Didicimus c. Schisma & super vnā petram adificata est, ut habetur 24. questione. 1. capite, loquitur Dominus. Cū & Apostolus cuius fingūt se imitatores fieri, ad Titum 3. dicat admo-  
 ue ad omne opus bonum paratos esse. Neminem blasphemare. Et  
 quia

quia dicit neminem. Ergò non tantùm hominem, sed nullam creaturam Dei, ut exponit Hieronymus ibidem, & per cõsequens, non Ecclesiam Catholicam in qua sola est Christi regnum. Nam dicit Beatus Augustinus super Iohannem, quod soli fideles Christiani, sunt regnum Christi, quod nõ colligitur, sed emitur sanguine Christi. Et in alio loco ibidem, quid est regnum Christi, nisi credentes, quod demonstrat etiam Augustinus in homelia zizaniorum, ubi dicit hi quos schismaticos communionis direpta societas facit, spicis corruptis comparantur vel paleis aristarum fractis, & ereptis de segete, qua non similiter cū frumento intrant in promptuaria dominorum, & cõtra ibidem Gregorius dicit eos esse Zizania, nec in unum concludi sarena Ecclesia, in qua regnat Christus, & non obstante quod ex eodem semine Euangelij & nomine Christi procreati sunt. Non habet tamẽ fidei aut Ecclesie nisi solius Christiani nominis societatem, quamobrem hostes vnionis facti, pacis & veritatis, ac in diuersorum errorum precipitium lapsi commẽtis varijs, qua monstrosa & pestifera hæreticorum ingenia ab initio conflauerunt, statum auctoritatem ritumq; sanctæ matris Ecclesie deprauare non formidant, & qua qualidue vomant audientus.

## CAPITVLVM II. DE ERRONEIS

articulis Rutenorum qui in hoc capitulo demonstrantur esse quadragintã. Quamuis multo plures sint, quos inferere tœdiosum fuit.

## PRIMVS.

**N**Egant Rutheni Sãctum Petrum, verum Papam & verum Romanã sedis antistitem & Ecclesia militantis caput vnicum



*fuisse, nec accepisse plenitudinem auctoritatis à Christo, quod & de quolibet Romano Pontifice successore eius tenent, & communem eum cum alijs Pontificibus esse dicunt.*

## S E C U N D U S.

*Negant Ecclesiam Romanam caput esse Ecclesiarum omnium principem reetricem & magistram, secundum quod scribitur dist. 23. c. sacrosancta.*

## T E R T I U S.

*Dicunt omnes obedientes Ecclesie Romanae, veros Christianos non esse, neq. salvandos, eò quod ab Ecclesia primitiva discrepent. Se verò solos esse veros Christianos asseuerat. sectatores Christi & Apostolorum, & sic esse de numero salvandorum. Immo Dominum Papam cum Ecclesia Romana dicunt hereticum esse, de heresi Arriana, & Catholicos omnes Arrianistas vocant, & anathematizant ipsum tẽpore cœnæ Domini cum suo clero, dicuntq. non habere plenam potestatem ligandi & soluendi, quod sumpserunt ex sectione seu diuisione Græcorum decima ab Ecclesia Romana de qua infra.*

## Q U A R T U S.

*Dicunt omnes Latinos Ecclesie doctores nullius veritatis & efficacie esse fuisseq., hinc nec alicuius eorum dicta suscipiunt, quantumcumq. forent ab Ecclesia suscepta & approbata, nec credunt afflatu Spiritus Sancti locutos fuisse aut scripisse, hinc nec libris aut scriptis beatorum Hieronymi, Augustini, Gregorij, Ambrosii, &*

*fi. & ex consequenti aliorum doctorum fidem dant, & eorum auctoritatem nullo modo suscipiunt.*

## Q V I N T V S.

*Dicta doctorum Græcorum suscipiunt, dummodo nihil aduersus eorum errorem in eis inuenerint. Si verò quid ex eis quod aduersus sectionem & ritum eorum erroneum fieret acceperint, corrupta dicunt & vitiosa esse ac fidem eis adhibere, non debere asseruerant.*

## S E X T V S.

*Sanctos ex Ecclesia & fide Catholica, Romana professionis & obedientie blasphemant, & damnant sicut infra patebit in septimo schismate.*

## S E P T I M V S.

*Imagines operis, & artificij catholicorum horrent, & quantum ex eis est, inhonorant, etiam si crucifixi, aut eorū Sanctorum fierent. Sui verò artificij veneratur, dummodo in sinagogis eorum locata aut picta fuerint, alias non.*

## O C T A V V S.

*Ecclesias Catholicorum spernūt, confutant, inhonorant, ac blasphemant contra canonem Innocentij tertij de Baptismo c. Licet Græcos. Nec ullam in eis exhibent reuerentiam Sacerrimo Sacramēto nisi coacti, aut metu maiorum offensæ, aut simulata asser-*

tatione, & sic de earundem Ecclesiarum consecratione, nihil tenent. Sic & de consecratione corporis Christi dicentes, in azimis ipsum consecrari non posse. Eorum verò synagogas per simplices eorum, Sacerdotes consecrari posse dicunt. prout de facto consecrant.

## NONVS.

Statuta Ecclesia dictaq; aut scripta seu Canones, & Conciliorum determinationes, ac decreta, nulla esse dicunt, etiam & de primis Concilijs dicunt, quod à septima Synodo omnia Concilia nullius efficacia fuere, neq; de iure Catholico, quod sine eorum consensu agebantur & approbatione.

## DECIMVS.

Omnia Ecclesie Sacramenta profanant & blasphemant, ridentq; & inhonorant, præcipuè Sacramenta Baptismi & sacra Eucharistia, eò quod non secundum formam ritus eorum fiant.

## VNDECIMVS.

Nullum Pontificem Catholicum habere potestatem dicunt, chrisma consecrandi. solum Patriarcham, quem se habere iactant Constantinopoli. per quem si semel consecratum fuerit dicunt, ad annos plurimos illud efficaciam habere ad unctionem.

## DVO DECIMVS.

Ordines, benedictiones, pontificia, sacerdotia, orationes, ieiunia, indulgentias, iubileos, & omnia Ecclesiastica officia, & ea  
qua

qua auctoritate clauium dispensat Ecclesia damnant, nec ullius efficacie dicunt esse. Similiter obedientiam Ecclesiasticam auctoritatemq; rident, & sicut de indulgentijs, sic & de excommunicationibus Ecclesie nihil tenent.

## T R E D E C I M V S.

Dicunt confirmationis Sacramentum nullum esse. Ideò nec illud accipiunt sine quo promouent Sacerdotes suos, nec habent tēporā limitata ad ordines sed passim & vno die promouēt, & plures ordines conferunt.

## Q V A R T V S D E C I M V S.

Dicunt Sacramentum extremae vnctionis, nullum aduersus peccati reatum medelam conferre posse, & B. Iacobum vnctionem intellexisse, tamen ad medicinam langoris corporalis.

## Q V I N D E C I M V S.

Sicut quandoq; baptizant in acetabulo, id est, in qua acida, expressa de succo pomorum, aut fructuum, consecuta cum aqua naturali & fermento: dum aqua pro tēpore caruerint, discretionem in aqua non ponentes: sic in defectu vini in eodem acetabulo sacrificant, imò execrant.

## S E D E C I M V S.

In preparatione calicis duas aut tres guttas vini aque immiscet calida, nec vinum sentitur in aqua absumptum, & dam-

*nant Ecclesia ritum quod aquam frigidam ad calicis preparationem accipiant, & panem fermentatum pro sacrificio recipientes diuidunt bifariam, superiorem partem in panis medio triangulariter, in profundam excidentem, in corpus Christi consecrant. Reliquum panis Beata virginis corpus designare dicunt, & in ueneratione conseruant, in cuius panis preparatione farinam recipiunt In nomine Patris, fermentum mittunt in nomine Filij, calidam fundunt aquam in nomine Spiritus Sancti. Item ad panis sacrificium plures panes associant & apponunt, unum in nomine Mariae, alium in nomine praecursoris, alium in nomine Basilij, tandem Leonis, Heliae, & sic consequenter singulis panibus sanctos singulos inuocatione attribuunt. Vnde & in Calicibus ligneis, in locis plurimis sacrificant, Vbi pane ex pluribus, ut tactum est polentis exempto, offam quandam faciunt, & consecrant tandem in consumptionem coclearibus ligneis, & sordidis vorant, & micas seu reliquias panniculis detergunt, eijciuntque. Sic quoque communicant, & populum coclearibus, ex calice expromendo, & in esum offerendo.*

### DECIMVS SEPTIMVS.

*Sumunt experientiam de calicis consecratione, tanquam dubitantes de consecratione eius. Nam antequam communicant in sacrificio, faciunt eis dari aquam calidam quam infundunt in calicem consecratum, unde si vapor exalauerit, credunt vere illic esse sacramentum, tum primo communicant. Et si pars in calice relicta fuerit seruatur, & per actis prandij a sacerdote redeunte voratur.*

### DECIMVS OCTAVVS.

*Consecrant pro bellantibus panem similagineum, in corpus Christi.*

*Christi, & laicis in bella procedentibus tradunt in manus, qui cum sunt cum hoste conflicturi & iam manus conferturi, replent vas escarium aut pocularium, quod in promptu fuerit aliquo liquore, qui tunc occurrerit, & illic pane illo posito, seipsos ordine communicant.*

## D E C I M V S N O N V S.

*Sacramentum Eucharistiae, quod die cœnæ sacræ consecrant, illud solum dicunt pro infirmis procurandis valere, & non aliud, quod diebus alijs consecratur, & tale ad anni decursum conseruant in calice preparato, quod vermiculosum & tabidum, infirmiori imprimunt cocleari.*

## V I C E S I M V S.

*Ante preparationem calicis incensis cereis, panem consecrandum cum vino, & aqua calida in calicem fusa, velut dictum est, cum reuerentia summa spectandum populo offerunt, & circumferunt ubi populus pronus cadit veneratur & idolatrat. Et post in altari positum, & consecratum nemo veneratur, neq. eleuatur.*

## V I C E S I M V S P R I M V S.

*Non solum in forma Baptismi ab Ecclesia discrepant, sed etiam in materia. Quanquam ut supra in Articulo 15. dictum est & sacro Epiphaniarum die, loco fontis Ecclesiastici flumina rapide manantia, dummodo haberi poterūt, pro Baptismate infantium consecrant, instar Iordanis. Et quem puerum in mersione ibidem mori frigore, aut è manibus elabi & mergi contingat, ab Angelo*

raptum dicunt in cœlum, neq; mundum eius presentia fuisse dignum aiunt.

### VICESIMVS SECVNDVS.

Sacerdotes eorum communiter non orant, nisi quando missæ officium suo more sint habituri, & quæ aut quales hora eorum sunt Deus videat. Et dicunt presbytero sufficere ad continentia purificationem, cum uxore cubanti & celebrare volenti, quod se fermentata aqua calida abluat, à vertice capitis ad pedum vestigia. Hanc loturam tanta dicunt efficacie quanta foret confessio.

### VICESIMVS TERTIVS.

Si casu quis Catholicorum presbyterorum in altaribus eorum celebraverit, mox velut execratum violant & effringunt, & dicunt quod in vno altari tantum missa una debet in die celebrari.

### VICESIMVS QVARTVS.

Dicunt populum mereri, & magnæ indulgentiæ fieri, quotiens quis hominem Catholicum obedientia Romana interemerit.

### VICESIMVS QVINTVS.

Dicunt suos presbyteros irregularitatem incurrere, cum passerem, aut aliquod volatile occiderint, qui nō prius regularitatem acquirunt, donec idem volatile sub ascellis gestum ab eis, tot aliter computrescat. Hæc eorum est pœnitentia, quæ non esset ad eò distrahi Christianum hominem occiderint.

VICE-

R V T H E N O R V M .  
V I C E S I M V S S E X T V S .

195

*Falso iurare aduersus inimicum & precipuè contra virum  
Romana professionis non esse peccatum dicunt . Similiter & deci-  
pere damnificare aut fraudare eundem .*

V I C E S I M V S S E P T I M V S .

*Sicut Sabbatum in Quadragesima nullo modo fore ieiunan-  
dū & peccare eos mortaliter qui ieiinauerint . Neg. Missam cele-  
brandam in tota Quadragesima nisi Sabbaticis diebus & Domi-  
nicis . Vnde damnant Ecclesiam Romanam , celebrantem alijs die-  
bus Quadragesimalibus præter Sabbatum & Dominicum . Et si-  
mili errore ante ieiunia sua octo diebus solennisunt . Similiter &  
post ieiunia , carnes vorantes quotidie ferijs sextis . Imò & in Vigi-  
lijs si qua tum occurrerint . Nec piscibus licere uti dicunt nisi eo-  
rum intestinis , cum ieiunia Quadtagesimalia peragunt .*

V I C E S I M V S O C T A V V S .

*Christi fideles peccare mortaliter dicunt , quod barbas ra-  
dant & manducant suffocata . Et similiter damnant Christianos  
carnes edentes ultima Dominica antè Carnispruium , & conse-  
quenter .*

V I C E S I M V S N O N V S .

*Dicunt licitè vendi posse pralaturas , ac beneficia , aut emi .  
Similiter & sacros ordines , & qua beneficia patres tenuere dicunt ,  
filij ad ea ius hereditarium se habere .*



RELIGIO  
TRICESIMVS.

*Dicunt vinentem hominem, mortaliter peccare non posse.*

TRICESIMVS PRIMVS.

*Dicunt fornicationem simplicem non esse peccatum mortale, similiter & usuram.*

TRICESIMVS SECVNDVS.

*Dicunt furi sufficere rationem furti sui, septem Sacerdotibus representari, & fateri crimen, & petere olei vñctionem ab eis. Nulla tamen post hoc pecunia, nec restitutionis debito debere onerari.*

TRICESIMVS TERTIVS.

*Asserunt non esse purgatorium, solum esse duo receptacula animarum cælum & infernum.*

TRICESIMVS QVARTVS.

*Dicunt animam ante diem iudicij beatitudinis gloriam non habere, quod & credunt. Corpore in terra manente. Omnia hæc in concilio Florentino cassata sunt, & per Bullam Eugenij correctæ.*

TRICESIMVS QVINTVS.

*Dicunt quod viuorum suffragia profint damnatis in inferno, Et non alijs.*

RUTHENORVM.  
TRICESIMVSSEXTVS.

197

*Dicunt Spiritum Sanctum non procedere à persona Filij nisi solius Patris. Alias duo essent principia, & due spirationes, quod tamen sufficienter explanatum est in Concilio Florentino 1439.*

TRICESIMVSSEPTIMVS.

*Diortia faciunt in matrimonijs nulla rationabili causa interueniente, pro sola auaritia & libitu, qua laici simplices inter coniuges faciunt. Et dicunt quemlibet qui petit separari licere.*

TRICESIMVSOCTAVVS.

*Dicunt secundas & tertias nuptias, ac deinceps, esse illegitimas nec facere verum matrimonium, nec inde sequi prolem legitimam.*

TRICESIMVSNONVS.

*Mortuorum tumulos, peracta sepultura iubentur singuli per Sacerdotem, suos osculari, & post ipsam sepulturam conuiuantur, vorantes quasdam polentas ab ipsis presbyteris benedictas.*

QVADRAGESIMVS.

*Dicunt secularibus Dominis eorum praesidiis, licere sine nota excommunicationis maioris verberare & deponere eorum Patriarchas Episcopos, Sacerdotes cuius rei origo caepit, ut dicitur in 10. diuisione Graecorum ab Ecclesia, sunt & aliae plures leuitates & stultitiae eorum & errores, quos praesentibus obmitto inserere.*

Satis hinc liquide patere poterit, quod horrendis erroribus, si ueratores & sectatores prophanam à veritate & saluari Ecclesia Catholica determinatione discrepent, secti ab unitate fidei orthodoxæ. Undè in simplicitate & humilitate simulata, uenientibus ad Apostolicam sedem, an euestigio credendum dispensandumq; sit cum eis de plano, non desimo.

CAPITVLVM TERTIVM DE PERTINACIA Ruthenorum, qui nec in obedientia, neq; in iurisdictione petenda ab Ecclesia, Græcos redeuntes voluerunt vnquam imitari.

Et quia in Græcorum atque Ruthenorum schismate claruit semper, & vsq; modo liquide cernitur, inobedientia pertinacia maior esse in Ruthenis quàm in Græcis, qui nõ solum animaduertere volunt potestatem & iurisdictionem omnem, non nisi ab Ecclesia Catholica auctoritate manare: nec aliunde consequi eam oportere. Quin potius imperium auctoritatemq; eius omnem nihil ducentes, à tertia Græcorum ab Ecclesia scctione, seu ab Ephesina Synodo hæretica diuisi cum eis ab Ecclesia. Vbi Dioscorus Alexandrinus Episcopus Leonem Papam primum contumeliosis uerbis afficere, & excommunicare primum temerè ausus est. Post in Chalcedonensi Catholico Concilio damnatus, nunquam deinceps uniri Ecclesie voluerunt.

Græci dno.  
Græcos de-  
fecerunt à  
Rom. Ecc.

At verò Græci post eandem diuisionem tertiam, redire nouies perhibentur. De quorum abitione & reatitionibus præseus quoq; Capitulum introducitur incidentaliter. Græcos itaq; seu Orientales Ecclesias à Romana seu Occidentali Ecclesia omnium Ecclesiarum matre & magistra, cui singuli quiq; omnium conditionum

tionum statuumq; subesse & obedire, eamq; sequi, venerari, ac in credendis audire tenentur, velut habetur *Distin. 19. ca. in memoriam: duodecies* praecidi legimus per diuersas haereses & schismata. Ipsam tamen Romanam Ecclesiam, semper in vna vera & solida fide Catholica perstitisse, perstituramq; ad seculi consummationem iuxta illud *Luca 22. Ego rogavi pro te vt non deficiat fides tua.* Secundum quod & beatus Hieronymus ad Damasum Papam dicit, & habentur verba eius *24. Questione. 1. Can. Hæc est fides. Sacra Romana Ecclesia, quæ semper immaculata perman- sit. Domino prouidente & beato Petro Apostolo opem ferente in futuro permanebit sine vlla hereticorum insultatione. scilicet prae ualente, atq; firma & immobilis omni tempore persistet.*

Vnde huiusmodi praecisiones eorum, post translata Imperij sedem ab vrbe Romana in Constantinopolim per Constantinum Imperatorum secutas legimus ad illam ultimam, in qua nunc ob- stinati persistunt quæ post Florentinum Concilium accessit. Qui- bus redeuntibus, tamen minus susceptionis ab Ecclesia gratiosè impendebatur, semper vt habetur *22. Distinctione. Ca. Sacro Sancta. Quæ quidem Orientales Ecclesie, principales & patriar- chales fuerant quatuor. Constantinopolitana, Alexandrina, Athiochena, & Hierosolymitana. Quæ iam diuisim, iam quan- doq; coniunctim se ab obedientia Ecclesie Romana subtrahabant. Constantinopolitana tamen Ecclesia. fiebat semper alijs occasio hu- iusmodi abcessionis.*

Vnde Prima sectio fuit Anno Domini 335. tempore Iulij *Prima di-* *uisio Gra-* *corum à* *Romanis.* *Papæ & Constantini Imperatoris, Constantini magni filii, Arria- na hæresi plurimū infecti, qui seductus per Eusebium Anthioche- num Patriarcham, & alterum Eusebium Nicomediensem Epif- copum, ambos sectatores Arrij Heretici: qui in Alexandria dog- mabat. Filium in quantum Deus, minorem esse Patre. Imo po-*

tius dicebat eum creatum esse non Dominum non coeternum, nec eiusdem substantie cum Patre, & alia nefanda plura: multas & graues persecutiones intulit omnibus Catholicis, tã Orientalibus q̃ Occidentalibus, quosdã suffocãs quosdã in exilium condemnans.

Eius igitur fauoris fiducia, idem Eusebius Patriarcha Antiochenus: non quasita Papa licentia: volens determinationem Niceni Concilij in Symbolo damnare de consubstantialitate Patris & Filij: Concilium in Antiochia congregauit. Et ad illud cunctos Episcopos Catholicos citari fecit. Vtpote Anatasium Alexandrinum Episcopum & Patriarcham Paulum Constantinopolitanum, Marcellum Anchiræ Episcopum, & Lucianum Andripolitem, qui Orthodoxæ fidei erant veri zelatores.

Illi verò pro eo, quod sine Papæ consensu interueniente factum esset: ad tale conciliabulum venire contempserunt. Quapropter per eum excommunicati ad Iulium Papam appellarunt. Eusebius verò literis Papæ de audacia temera correptus atq; citatus ad reddendam de tanta presumptione rationem, spreto mandato Papæ ab obedientia sua & Ecclesie Romana se subtraxit. Mox in exilio Paulum Constantinopolitanum Episcopum, eius suggestu Imperator clam sub altari in Ensa ciuitate suffocari pracipiens, Eusebium Nicomediensem Hereticum transtulit in sedem Constantinopolitanam. Quæ ab eo annis duodecim, post à Macedonio heresiarcha Spiritum Sanctum creaturam asseuerante occupata, anno vno. Tandem à tribus alijs Hereticis Eudodio Demophilo, Euagrio, Annis viginti tribus residentibus, vsq; ad Felicis Papæ, & Theodosii Catholici Imperatoris tempora subsestione tenta est & gubernata. Donec à Gregorio Nazianzeno suscepta, ab huiusmodi erroribus & schismate fuerat purgata & reunita Ecclesia Catholica, ac sub obedientia Romani Pontificis tenta est. Post hæc annis 45 sub quinq; Pontificibus Catholicis videlicet Nectario 16.

Chryso

Chrysoftomo 6. Arfacio 2. Achito 20. Sisinio 1.

Secunda diuifio fuit tempore Celestini Papa & Theodofii Imperatoris iunioris. Anno Domini 406. Cùm Sisinio Epifcopo Constantinopolitano mortuo. Nestorius præbyter Hærefiarca occultus, de Antiochia ad illam sedem vocatus effet, qui in concionando dogmatizabat primo.

Quod nullus audeat beatam virginem dicere matrem Dei <sup>Nestorij</sup> sed Christi, quia non genuit Deum sed hominem, cum Deus generari nequeat ab homine. Dicebat quoque duas in Christo personas <sup>error.</sup> distinctas unam Filij Dei, aliam Filij virginis.

Idem dogmatizabat Spiritum Sanctum, nec esse à Filio, nec habere existentiam à Filio, sed à Patre solo procedere. Hunc errorem Phocius maximè plantauit in Græcis, ut infra patebit de processione Spiritus Sancti, quem usque modo Græci errorem defendunt cum Rutenis. Hunc Cyrillus Alexandrinus Episcopus, vir Catholicus venerationis plurimæ apud Græcos, plurimis Epistolis reprehendit, de tam impio errore. Detulitque eum Papa Celestino, qui sibi mandauit ut Cyrilli scripta Catholica susciperet, & corrigeret errata, & incredèdis, Ecclesiam Romanam sequeretur. Qui tandem mandata Papa respuit, eique contempsit obedire. Et quia nulla alia orientalis Ecclesia eum secuta fuerat, sed nec tota Constantinopolitana. Quia multi clerici & laici resistebant suis erratibus. Idcirco durare non potuit Schisma & ille error. Nam post triennium Synodus vniuersalis per Papam Celestinum <sup>Concilium</sup> in Epheso celebrata est. <sup>Ephesinū</sup> Vbi congregatione ducentorum Episcoporum eadem est hæresis reuocata. Et constitutum ut nullus aliam fidem exponeret vel doceret, quam illam quæ scripta est à sanctis Patribus 328. in Nicæna Synodo congregatis de qua Synodo in. C. <sup>anno 430.</sup> Canones. dis. 15.

Tertia diuifio fuit, generalis omnium Ecclesiarum Orienta-  
Dd

lium tempore Leonis Papa, primi & prefati Teodosii iunioris Imperatoris Anno Domini Quadringentesimo, quadragesimoquarto: dum post mortem Cyrilli Alexandrini Episcopi doctoris Catholici, & zelatoris fidei Orthodoxe, Dioscorus sedem eius accepisset, & Ecclesiam Constantinopolitanam Flavianus Catholicus Episcopus tenuisset. Monachus quidam Eutyces nomine Archimandrita, id est plurimorum monasteriorum preses, seu Abbas, qui Nestorij heresim vehementer impugnans, duas in Christo personas <sup>Heresis</sup> <sup>Eutycis.</sup> asseuerantis in aliam illi oppositam incidit, dogmatizando vnam tantum in Christo naturam fuisse Diuinam, & humanam absumptam esse, & in illam conuersam. Dumq; Flavianus Constantinopolitanus, illum hac palam concionantem redargueret, & eius pertinaciam nequiuisset moderari, vt hereticum de Ecclesia eiecit, & abstulit monasteriorum gubernationem. Qui dum appellasset petissetq; Concilium generale, ac se iudicari super erratis ab Dioscoro Alexandrino Episcopo, Leonis Papa dicti auctoritate, Synodus congregata est in Epheso, & legati missi qui nomine Pape illi presiderent, Dioscorus monachis vallatus & militibus, veniens ad Synodum, contra Pape mandatum violenter Synodali presidentia usurpata, cogeat omnes vt subscriptione fateretur Eutycetis fidem esse Catholicam.

Quo viso legati Pape suggerunt, ne errori tali & eius temeritudo consentirent, qui tandem Flavianum Episcopum mox detinuit, & pro sententia aduersus Eutycetem lata tanquam iniusta, coniecit in carcerem, appellantemq; ad Papam nocte fecit iugulari. Quo quidem iugulato, Archidiaconum suum nomine Anatholium sue opinionis, in Episcopum Constantinopolitanum consecrauit. Et Eutycetem restituit officijs & monasterijs. Similiter Anthiochenum tunc Episcopum restituit, & alios quatuor. Et in eius sedem quendam nomine Maximum, eque hereticum instituit.

ut sic contra Papam firmaretur. Quò tempore Hierosolymitanam quoq; Ecclesiam administrabat Iuuenalis Episcopus, & pariformiter in omnibus consentiens. Sic itaq; Ecclesias Orientales omnes sibi concilians, ad inobedientiam Papa prouocauit. Audiens Leo Papa & gesta omnia illius Synodi irrita faciens, scripsit Imperatori ut annueret aliam Synodum fieri intra Italia: ut & error ipse, & Dioscori nequitia corrigeretur qui Ecclesiam perturbauit.

Ille uerò non solum non annuit, sed & decreta dicta Synodi potenter defendit. Sic itaq; Dioscorus ab obedientia Papa cum Ecclesijs Orientalibus se subtrahens, omnium primus contra Papam non solum libellum famosum scripsit, caput cum putridum nuncupans: sed etiam temera presumptione ausus est Papam excommunicare. Et ista sectio stetit toto tempore Theodosii & durauit annis septem. Nullum enim aliud Imperator Còcilium uoluit admittere ut in loco quopiam celebrari potuisset. Verùm dum Imperator Catholicus Martianus, Theodosio mortuo in Imperium successisset, Papa eq; annuisset ubi uellet Synodum celebrare & intercessisset pro Anatolio Constantinopolitano Episcopo qui timore depositionis ad unionem accedebat, ut sue sessioni consentiret, Papa tandem & Anatolium suscepit & confirmauit.

Papa ex-  
communicatur.

Et in Chalcedone ciuitate Synodo sexcentorum triginta Patrum congregata, cui & Imperator intererat, ut habetur Dist. 96. C. Nos ad fidem Ecclesias ipsas ad unionem cum eis suscepit, & Eutycetis heresim damnauit. Et declarauit in una persona Iesu Christi, duas esse naturas distinctas, & constituit beatam virginem matrem Dei dici debere Græce Θεοτόκῃ. Tolerat isq; tribus Episcopis in Ecclesijs eorum scilicet Constantinopolitano, Antiocheno, & Hierosolymitano, solum Dioscorum Alexandrinum còdemnauit, ex eo præcipuè, quod fuerit ausus leuare contra Papam excom-

Synodus  
Chalcedo-  
nensis An-  
no 453.



Petrus A-  
postolus  
mortuus  
scripsit.

municationem, ut habetur Dist. 21. C. Intantum. Et exinde fuit aliqualis turbatio in Alexandrina Ecclesia ex parte cleri & populi particularis, qui Dioscori partibus fauebant. Hic Leo epistolam daturus Fabiano Constantinopolitano Episcopo, contra haereses Nestorij & Eutycetis, prius eam posuit supra sepulcrum beati Petri Apostoli petēs errata corrigi, & qua deficerent in ea suppleri. Die tandem quadragesima beatus Petrus illi apparens dixit: Legi & emandavi, unde vidit in ea aliqua manu Apostoli emendata, aliqua suppleta.

Quarta diuisio fuit per Achatium Constantinopolitanum Episcopum, in Orientibus Ecclesiis concitata, tempore Simplicij Papa & Zenonis Imperatoris. Anno Domini Quadragesimo, septuagesimo. Cui diuisioni Sectio in Alexandrina Ecclesia occasionem praestitit. In qua sede vacante, Catholici suum elegerunt Episcopum, nomine Timotheum Fasciolum, & haeretici suum etiam nomine Timotheum Elurum, qui dum vix anno vno viueret. substituerunt ei alterum, scilicet Petrum Mongium. Achatius tandem ingratus primum de Petro Mongio a Papa Simplicio literis obtinuit, ut nullo modo Petri Mōgij sēsioni consentiret, sed potius auctoritatem ei conferret, ad eijciendum eum de sede tanquam haeticum. Qua concessa vsus suffragio & potestate Imperatoris, Petrum Mongium cecit, & solū Timotheum Fasciolum Catholicum in sede reliquit. Quo breui mortuo, Clerus Iohannem Catholicum virum elegit in Episcopum. Et quia consuetum fuerat Episcopis nouiter confirmatis, Papa & Patriarchis ac Coepiscopis suis literas Synodales mox mittere, & in eis fidem profiteri: Iohānes facta suorū Synodo, ex ea Papa literas Synodales misit. Misit insuper Antiocheno & Hierosolymitano Episcopis. Miserat non minus & Achacio Constantinopolitano, quae neglectu nunciij reddita sibi non fuerunt. Ille verò despectum huiusmodi

Mos Epif-  
coporum  
nouerunt.

ad iniuriam sibi referens, cum Petro Mongio à se deposito, tunc Constantinopoli presente conuenit: conciliatoq; Imperatore voto suo Iohannem ipsum de sede repulit & Petrum Mongium restituit. Expulit & Antiochenum Episcopum & Hæreticum quendam Petrum nomine in sua sede constituit, quod & fecit Patriarcha Hierosolymitano. Et sic omnes Ecclesias Orientales suis fautoribus occupauit & rebelles fecit Romano Pontifici. Et quis in tali sectione Papa plures illi miserit Epistolas corripuitq; eum de temeritate & ille nihili duceret omnia, deposuit eum. Ille verò nihilominus Constantinopolitanam sedem Imperatoris fauore & presidio occupabat diutius. Quo deinde mortuo Flauitius in Episcopum Constantinopolitanum electus, noluit nisi de approbatione Papa in sede residere. Quo unico Anno sedente Eusebianus electus, cum simili consensu Papæ petito sedem accepit, & Annis sex in ea sedit. Donec ab Anastasio Imperatore hæretico, qui Zenoni successerat deponeretur. Cui Macedoniū substituit neqtiarū omnium sentinam scripturarum falsificatorem. Quo deposito post Annos tres Timotheus hæreticus surrogatur in sedē, qui Diuinam naturam in Christo passam dicebat, & tenuit sedem annis sex. Et sic hæc scissio durauit annis 45. usq; ad tempora Iustini Imperatoris Catholici, qui succedens Anastasio, Ioannem Timotheo mortuo, in Constantinopolitana Ecclesia sedere fecit, & sic Ecclesiam Orientalem cum Occidentali uniuert. Quæ unio durauit ad tempora Iustini Imperatoris & Agapiti Papæ.

Quinta diuisio fuit circa Annum Domini Quingentesimū Octogesimū, temporē Papæ Pelagii & Imperatoris Mauritiū, quæ venit ex fastu & superbia tumore cuiusdam Iohannis Constanti-

Achates  
Episcopus  
Constant.  
Ecclesiar.  
turbas

Iohannes  
Papa vni-  
uersalis  
titulum  
& arpat.

ma fuerat ante.

Vndè non ex aliqua heresi, sed sola superbia hæc seßio pro-  
nenerat, vndè Pelagius Papa corripuit eum epistolis suis & friuo-  
lam eius rationem elisit. Similiter beatus Gregorius primus qui  
Pelagio Anno Domini 590. successerat, scripsit ei, & Impera-  
tori Mauricio suam superbiam redarguens, vt patet in Registro  
suo, & Dist. 99. ca. Nullus. & ad suppressendam tam temeram su-  
perbiam suam, humilitatis titulum sibi apponens, se in literis om-  
nibus seruorum Dei intitulare cepit. Quem vsq; modo se-  
quuntur omnes Romani Pontifices, licet quidem putent Damasum  
Papam hunc primum titulum assumpsisse, & ab alijs successoribus  
fuisse prætermisum, donec à beato Gregorio continuaretur. Hæc  
diuisio pauco tempore durauit, quia mortuo Iohanne successor eius  
in illa elatione non perstitit, sed ad Ecclesiasticam vniõnem acces-  
sit. Quibus temporibus fuit Arsenius hæreticus Episcopus  
Constantinopolitanus, qui dogmatizabat vnã tantum fuisse in  
Christo voluntatem & operationem. Quem Papa Pelagius veni-  
ens Constantinopolim eiecit de sede, & sub iisdem temporibus quin-  
ta Synodus celebrata est auctoritate Papæ Vigiliij Imperante Iu-  
stiniano.

Seruus  
seruorum  
Dei.

Quinta  
Synodus.

Sexta diuisio fuit, & cæpta est Sergij Papæ & Heraclij Im-  
peratoris temporibus Anno Domini Sexingentesimo Octogesimo  
& durauit annis 65. ferè vsq; ad tempora Agapiti Papæ, & Con-  
stantini quarti Imperatoris Catholici, filij Constantini tertij om-  
nium Imperatorum pessimi ex Heraclio geniti qui Papam Mar-  
tinum ab vrbe, Cõstytinopolim tractum, damnauit exilio in Cer-  
sonam, vbi loci & beatus Clemens exulabat. Quam diuisiõnem  
& seßionem fecit Sergius Episcopus Constantinopolitanus Ha-  
reticus, qui similiter vt Arsenius tenuit vnã voluntatem & o-  
perationem fuisse in Christo & pertinaciter stetit sub inobediencia

cum alijs sex Episcopis videlicet, Piro, Paulo, Petro, Thoma, Piro, Theodore se sequentibus hæreticis fiducia Heraclij, qui Heraclius post multa facta egregia, de quibus mentio fit in legenda exaltationis sanctæ crucis, quæ pro fide & Ecclesia fecerat, lapsus erat in eundem errorem Artenij, suggestu Sergij seductus, donec tempore Agapiti Papæ Theodoro, in Constantinopolitana sede, Georgius vir, Catholicus successerat, & Constantino tertio Imperatori filio Heraclij deteriori patre in hæresi. Constantinus Quartus filius eius princeps Catholicus succedens gessit Imperium. Sexta Synodus. Sub quibus Ecclesia iterum unita fuit. Et sexta Synodus vniuersalis de qua distinctione sedecima Capitulo sexto Synodus, per Agathonem Papam celebrata. durauit vnio quasi annis viginti tribus ad tempora Iohannis Papæ Sexti tenentibus sedem Constantinopolitanam successiue quatuor Episcopis Catholicis, Georgio, Theodoro, Paulo, Calonico: donec Titus successerat eidem Calonico hæreticus de errore Arteni.

Septima sectio cepit à Tito Constantinopolitano Episcopo hæretico. ferè totidem annis durans ut præcedens. Incipiens tempore Iohannis Papæ Sexti, qui Græcus fuit, durauit ad tempora Adriani Papæ primi, & Constantini Imperatoris Quinti, qui cum Hirene matre tunc tenuit imperium. Qui Titus, cum duobus successoribus Iohanne & Germano sedit. sedi Romana inobediens annis 24. hæresim tenens Artenij. Quæ quidem hæresis in successore Germani suam accepit. tamen alia consurrexit scilicet sub Anastasio, qui annis 24. sedit in sede Constantinopolitana Ecclesia Romana inobediens, cum successoribus duobus Constantio & Niceta. Unde hæresis Iconomachorum consurrexit in destruentium Iconomachi. & persecutium imagines. Contra quos est Capitulum de Consecratione dist. 3. Venerabiles imagines. De qua hæresi fuit Anastasius cum duobus sequentibus.

*Nicena Synodus.* Terasio tandē Episco. Catholico Nicetæ succedenti in Ect. Constantinopolitana, qui in ea sedit An. 12. Et Imp. Constantino. V. cum Hirene matre sua, Imperium gubernate, viro Catholico, Synodus per Adrianum Papam primum, in Nicea ciuitate Asia celebrata est, Anno Domini Septingentesimo Septuagesimo quinto, & unita Ecclesia. Ibidem fuerat Synodus illa quam tempore Constantini Imperatoris Syluester Papa congregarat. Et durauit vno ad tria tempora Leonis Imperatoris, qui fuit Armenus genere, & Bara Michaelis Imperatoris. Et occiso Michaele, qui post Constantinum Quintum & Hirenem imperauerat, qua filium Constantinum eundem exoculatum, in carcerem coniecerat, quod eam priuarat imperio. Imperium tyrannice inuasit & occupauit, ac sopitam haresim Iconomachicam à Concilio septimo reaccendit, temporibus Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani, qui Terasio successerat, & sedit annis nouem.

*Octaua Synodus.*

Octaua diuisione circa Annum Domini Octingentesimum trigessimum, tempore dicti Leonis Imperatoris fuit sub tribus Patriarchis Constantinopolitanis hæreticis, Iconomachicis, scilicet Theodoro, qui sedit annis sex, & Antonio, qui sedit annis tredecim, & Iohanne, qui annis nouem.

Qui tres nominatim anathematizati sunt per octauam Synodum, & durauit annis quasi 27. Donec Methodius vir Christianissimus in sede Constantinopolitana sedit. Sub quo totaliter defecit haresis Iconomachica, qui annis quatuor residens Ecclesiam iniuit. Cui Methodio cum Ignatius vir Sanctus, & constans, miraculis successisset, & cum iam sedisset annis 11. per Imperatoris Michaelis, qui Leoni in imperium successerat, auunculū, Vardam nomine, cognomento Ebriosum, de sede pulsus est.

Qui excommunicabat eum, & spreta legitima vxore nurum suam superduxerat, nec absolueret voluit, nisi rediret ad pristinum coniugium

ingium. Et per violentiam fecit eligi quendam Phocium laicum Phocium S. Sanctum à solo Patre procedere docuit.  
 scelestum hominem, in Patriarcham Constantinopolitanum.

Nonna diuisio capit à prenominato Phocio Nicolai Papa pri-  
 mi & Michaelis Imperatoris tēporibus circa Annum Octingen-  
 tesimum Quinquagesimum Octauum.

Nam petente dicto Michaële Imperatore vt Papa Nicolaus  
 Phocium ad sedem Constātinopolitanam confirmaret Papaq̄, hor-  
 taretur, è contra pluribus eum litereris vt Ignatium iniuste-  
 à suis inferioribus, contra Canones depositum restitueret sedi sue,  
 vt habetur 21. Dist. C. Inferior sedes, cum 5. capitulis sequentibus.  
 Dumq̄, cerneret ea in re obstinatiorem Imperatorem, Phocium  
 deposuit, & multas contra eum excommunicationum sententias  
 promulgauit.

Ipse verò favore & presidio Imperatoris sedem occupabat  
 violenter, modum & viam querēs conatu toto, quo se ab obedi-  
 entia Papæ eximeret. Et quia veteres Hareses sensit ea in re non fore  
 sibi profuturas, nouam conflauit.

Nam versuta calliditate constituit quasi generale Concilium  
 comportare, vt pertinaciter de processione Spiritus Sancti Nesto-  
 rij dogma defenderet. Quod quia sine Papæ auctoritate & cōsensu  
 facere nequiuerat: subduxit ignotos viros, eos esse legatos simulās,  
 non solum Romane Ecclesie, sed etiam principalium sedium alia-  
 rum, scilicet Alexandrine, Anthiochene, Hierosolymitane.  
 Et congregans Metropolitā & Episcopos per se agebat omnia.  
 Nicolaum Papam, multis criminibus accusando, maxime quod  
 excōmunicatus esset, eo quod ad Symbolum addiderat Spiritum  
 Sanctum & à Filio procedere, & esse depositum gestis tertij Con-  
 cilij contra cuius decretā fecerat. Qua pertinatia magis imbu-  
 it Græcos in hoc errore, & eos irritauit contra Latinos qui & plures  
 ac varios accusatores cum testibus subduxit, vt coram Concilio

Ebrietatis  
mala.

contra Papam acclamarent. Et sic adiudicauit contra Papam ut petebatur. Et hæc scissio stetit annis nouem durante eodem Phocio & Imperatore Michaele. Quo deinde Michaele occiso, per Basiliam collegã suam, qui veritus ne in ebrietate furēs eumali, quãdo occideret, getiã charissimos suos in hoc furore solitus fuerat occidere, eũ occidere maluit. & possessõ Imperio, voto Papæ Nicolai parens, Phociũ de Constantinopolitana sede expulit, & Ignatium renouatum in ea collocauit. Ille ergo Phocius procurauit diuisionem plus alijs inter Græcam, & Latinam Ecclesiam occasione processionis Spiritus Sancti tantum à Patre, & Græcos in eo seduxit cum eorum sequacibus Ruthenis. Interim Papa Nicolaus moritur & Adrianus secundus elegitur in Papam, qui similiter omnia facta contra Phocium per Nicolaum confirmauit. Et missis nihilominus legatis tribus in Græciam, Donato Stephano Episcopis & maximo Diacono, discernere commisit eis inter Ignacium & Phocium. Illi conuocato Concilio inuenerunt detectas fraudes, falsitates, & varias scissiones Phocij. Unde cum nollet fateri crimina, neq; penitere pro tot reatibus anatematizauerunt eum cum tota Synodo duodecim Anatematibus, & expulerunt à Synodo, unde unita fuit Ecclesia. Qui Phocius nihilominus clam varias machinationes instruens: dolo cuiusdam à se confecta, & tanquam veteris Prophetiæ in vulgus emissa, & velut sibi diuinitus reuelata ad intelligendum, gratiam Cesaris adquisiuit. Sic quod post mortem Ignacij, vi quædam eum in sedem Constantinopolitanam reposuit. Ipse vero falsitate solita literas Iohannis Papæ Octauiani super sua cõsirmatione, taquam ad petita Imperatoris confinxit & sedem occupauit, donec Stephanus Papa Iohannis Octauii successor eum palam detecit & expulit.

Decima diuisio fuit tempore Constantini Sexti filij Basilij, qui Monachus dictus est. Et Leonis Papæ noui, qui fuit Anno Millesimo

Millesimo Quinquagesimo, quo tempore quoq, fuit Michael quidam illiteratus homo & ambitiosus, Patriarcha Constantinopolitanus. Cui Constantino dum Sicilia fuisset subiecta, veniensq, ad eam cum thesauris multis & gemmis, & urbem & Ecclesias eius spoliasset, misissetq, Constantinopolim ad constructionem monasterij sancti Gregorij, mox in eius egressu rebellant, & regem sibi constituerunt, Leoni Papa querela super tyrannica Constantini expoliatione exposita. Quo cognito Imperator dum apud Papam instaret, ut eos à defectione per excommunicationem retraheret ab una ipse quoq, ab altera parte, armis huiusmodi rebellionem se frenaturum disponeret: Papa rescribente quod id facere sibi nõ liceret, eo quod iuxta querelam Sicularum occasionem solus præstitit rebellandi.

Indignatus Imperator iudicavit Papam eorum defectionis esse authorem. Et non valens se de Papa quouis alio modo vindicare cum Græcia tota ab eius obedientia se subtraxit. Ad quod facinus parati semper Græci extiterunt.

Græcia defuit à Papa Roma-  
no.

Constituens igitur Patriarcham Constantinopolitanum vniuersalem Papam facere tractatu super ea re cum Michael Patriarcha Constantinopolitano habito: ipsq, homine ambitiosissimo annuente, voto suo, conuocato Concilio, Episcoporum omnium Orientalium, coram eis dictum Michaellem vniuersalem Patriarcham orbis totius pronuntiauit, & dextravit eum super equum insidentem per hypodronium palatij, prout Imperator facere Papæ solitus est, ducens frenum equi sui aliq, omnia insignia Papalia ei contulit.

Imperator  
Papa  
equus.

Mox miser stulta elatione inflatus, Rommanum Papam in illo Conciliabulo cum omnibus occidentalis Ecclesie Episcopis ac clero vniuerso denunciauit esse depositos & excommunicatos. Quia contra Niceni Concilij determinationem addiderunt Symbolo,



*Spiritum Sanctum à Filio procedere. quod. Nicena eadem Synodus non posuerat. Et in sequente Synodo iterum decretum fuerat: omnem qui aliam fidem teneret vel doceret si foret Clericus deponi. Si laici excommunicari debere: Quo facto dixit ad se iure pertinere regimen vniuersalis Ecclesia cum esset Patriarcha primus post Romanum Pontificem nec depositus nec excommunicatus: Itaque stulta presidentia eius proceres milites & populus quisque, coeperunt in omnibus occurrentibus ad eum velut ad Papam recurrere & honorem ac reuerentiam exhibere tanquam Papae. Audiens hoc Leo Papa duriter literis exprobrabat Michaeli, redarguens eum, & ostendens quomodo in prima Synodo Nicena, cui Syluester Papa & Constantinus magnus intererant, Decretum fuit cum subscriptione totius Synodi & Constantini, quod summa sedes Romana à nemine iudicaretur, & ut Romano Pontifici omnes sacerdotes totius orbis subditi essent ut capiti. Quod decretum Synodi seu Concilia plura approbarunt. Primo Synodus Constantinopolitana prima cui Theodosius senior intererat: Ephesina prima cui Theodosius iunior filius Archadij aderat: Chalcedonensis quae praesentia Marciani Imperatoris acta est: Constantinopolitana tertia, quae tempore Constantini iunioris fuit. Omnes haec Concordi voto & subscriptione confirmarunt sanctam Romanam Ecclesiam, & Apostolicam sedem post Dominum Iesum Christum caput esse omnium Ecclesiarum haec & alia plura illi obijciens. Ille tamen velut temerarius nullis decretis attentus in sua pertinacia permansit, propter quod iusto Dei iudicio breui vindictam accepit.*

*Nam Constantinus Imperator videns tantum ei deferri honorem ab omnibus, vehementer eum exaltationis suae poenituit. Timens quoque, ne sumpta aliqua occasione leui excommunicaretur cum, & ne proceres in eius defectionem ceu excommunicati ali-*  
quando

*Papa sunt  
terrori Im-  
peratorib.*

quando coheret, cum presertim habeatur pro Papa vniuersali: arguebatq; intra se. quod si Papa remotus Romanus hoc facere potuit. quid non faciet Papa presens: Vocato ergo ipso Patriarcha Michaele, & alijs Episcopis, sicut coram eis eum instituerat: sic & coram omnibus à cunctis dignitatibus eum deiecit, & spoliauit non solum insignibus Papalibus, & collatis priuilegijs: sed & alijs quae dudum ante Patriarcha Constantinopolitanus habebat, ab alijs Imperatoribus concessa, quo sibi audaciam omnem agendi contra se amputauit, libertates omnes adimendo.

Iustè igitur Dei iudicio factum est, ut careret proprijs, qui aliena iura contra fas & ius usurpatione inuaserat. Et exinde Graeci Imperatores similiter ius ceperunt, ut Patriarchas & Clericos omnes teneant subiugatos, quos, & quando volunt instituunt, & etiam destituunt.

Similiter Rutheni principes faciunt, & idem pessimus hominum Constantinus, volens Grecos cum Latinis in perpetuo ponere dissidio, & separatione sempiterna: fecit publicè proclamare, ut quisq; contra Ecclesiam Romanam scriberet mala quae sciret & abominabilia, premia scriptoribus pollicendo, ut sic populo Romanam Ecclesiam contemptibilem redderet. Sic itaq; multi multa scripserunt fatua ficta & nephanda, & quanto abominabiliora, tãto misero Imperatori gratiora. Et sic apud eos, ac Ruthenos magis velut aduersus Ecclesiam Romanam blasphemia. Vndè etiam Ecclesiae consuetudines omnes, quas habet Romana Ecclesia, quae non sunt apud eos, tenent pro haeresi. Sicut cõficere in azimis, comedere carnes feria secunda & tertia Carnispruij, radere barbas & alia plura. Exinde fama in vulgus dispersa fuit, quòd Latini nonaginta nouem articulos erroneos haberent. Hinc Graeci obstinatissimi fiebant & contra Romanam Ecclesiam sauebant. Quorum pertinaciam sequentes Rutheni aduersus Christicolos omnes, maledi-

Græci cum  
Rom. Ecc.  
concordantur

Etiones, blasphemias calumniosè & mendaciter constant, & latratibus ructuant. Et scissi semel ac diuisi ab Ecclesia Romana, nunquã redire nec de Ecclesia aliter, nisi imprè sentire voluerunt. Et huius mali occasio non minus etiam sumpta est. Postquam Carolus magnus, Orientale Imperium in Occidentem transtulit circa Annos Domini Octingentos. Et hac nephanda scissio durauit, quousq; Latini Imperium Orientale susceperant circa annos Domini Millesimum Ducentessimum temporibus Innocentij tertij, Alexio filio Isaurij Græcorum Imperatoris cum patre occiso. Quos Latinus quidam cum classe maxima Gallorum & Venetorum à Venetis impetrata, promissione affuturæ vniõnis Ecclesiastica procuranda, dum Alexius Constantinopolim versus educeret Imperium recuperaturus, & captiuo patri auxilium prabiturus ac dimicaturus, contra germanum patris, qui eodem patre suo rapto & exoculato ac coniecto in Carcerem Imperium vi occupauerat. Cum quibus conferto bello cum occupatore imperij eum in fugam conuertit Imperio restitutus. Vnde pro gratia Latinus reddenda homo pestifer nitebatur primo classem eorum exuere: vbi preperditus, conferto cum eis aperto pralio vna cum patre occisus est. Et Græcis hincinde dispersis, Imperio Constantinopolitano potiti sunt Latini Annis 50. & vniõ facta est, de qua vniõne habetur. Extra de hap. Licet Græcos.

Græci scissi  
à Gallis &  
Venetis,  
Imperium  
amittunt  
An. 1200

Et creatus Imperator primus comes Gallicus nomine Baldvinius & Patriarcha Cōstantinopolitanus quidam Venetus. Post annos tandem Quinquaginta Græci recuperauerunt Imperium Ienuensium adiutorio de manibus Latinarum. Factusq; est Imperator Græcus Michael Paleologus, qui misit ad Conciliū Lugdunensè per Gregorium decimum celebratum, offerens se velle concordare & vnire cum Ecclesia Latina. De processione tamē Spiritus sancti cupiuit erudiri, si procedēs à Filio nō procedat à duobus principijs,

eo quod omnia ab uno procedunt principio.

Vndè in eodem Concilio declaratum est, & decretum Spiritum Sanctum procedere à Patre & Filio non sicut à duobus principijs sed sicut ab uno principio & non duabus Spirationibus sed una, ut habetur de sum: tri. & fide Ca. lib. 6. ca. 1. Et hanc confessionem fecerunt legati Michaelis Imperatoris Græcorum, & roceperunt, ac reuersi publicarunt in populis decantantes Symbolum Latinum scilicet in Spiritum Sanctum qui ex Patre Filioq. procedit. Vndè ex hoc Symbolo Niceno nihil additur, sed potius fit declaratio veritatis.

Symbolum  
Latinum  
accipiunt

Et sic quamuis Ecclesia Orientalis in vnione permanebat tamen deerant qui contradicerent unioni, alij palam, alij occultè. Tamen Imperator multos hereticos obstinatos tales Abbates & Monachos occidi fecit, alios mergi, qui nec rationibus nec auctoritatibus sanctorum valebant à sua pertinacia reuocari, qui etiam Ioseph Patriarcham Constantinopolitanum hereticum depositum eiecit & priuauit sede illa, & Iohannem dictum Vechum, hominem Catholicum in sede collocauit, & sub eius vita tota, durauit vnio.

Vndecima diuifio cœpit per Andronicum filium Michaeli Imperatoris, qui vna cum patre in Imperium Coronatus fuit vbi Gregorio decimo iurauerat de fidelitate fidei & obedientia Romana: patre tandem mortuo solus gubernauit Imperium, homo pusillanimis, timidus & peruersus, qui fratrem anhelantem ad Imperium & Græcorum à se defectionem ad eum, metuens eum, incarcerationauit.

Coronatus  
hic Grego-  
rius Anno  
1272.

Et animaduertens Græcos in vnione fidei & Romane obedientie vacillantes ac ad defectionem paratos, congregatis omnibus in Ecclesia maiori sancte Sophia Constantinopoli contra iuramentum factum Ecclesia Romanae palam dixit. Vobiscum tenui semper, te-

neboꝝ, fidem antecessorum nostrorū profitendo de processione Spi-  
ritus Sancti à solo patre, patriꝝ suo defuncto maledixit voce alta,  
& Anatematisauit eum cum omnibus qui fide sibi adharebant.  
Cuius incitatione Græci reuersi ad v̄sitatum vomitum diuisi sunt  
ab Ecclesia Romana, Sed vindice Deo quod miser & ignarus me-  
tuebat, euenit. Namq; vecordia sua Imperium penè totum amisit.

Turca A. Turci namq; totam sub eo Minorem Asiam rapuerunt. Et citra  
siam mi- maria domina vastarunt, alijs quog; cœuitatibus iam à Tartaris,  
norem Gz. iam etiam à varijs tyrannis direptis, Constantinopolim cum pau-  
stant. cis ciuitatibus possedit. Qui nihilominus factus obstinatioꝝ &  
vt aduersus Romanam Ecclesiã Græcos concitatioꝝ & pertina-  
tiones efficeret: Iohannem Vechum Patriarcham Constantinopoli-  
tanum virum Catholicum, de sede turpiter eiecit & vna cum alijs  
quos ad errorem suū deflectere nequiuerat coniectum in carcerem  
fame necauit. Et Ioseph perfidum ante depositum hæreticum in se-  
dem eius substiuit, quem ex eo quod pertinacissimè veritati fidei  
Ecclesia Romana resisteret, magnam calumniam fidei appellauit.  
Finaliter tamen per nepotem suum constrictus, & Imperio priua-  
tus vitam miserabiliter finiuit. Durauit hac iterum diuisio ad  
Annum Domini Millesimum Quadragesimum Trigesi-  
mum ad Florentinum Concilium, & à tempore Phocij sc. ab Anno  
Schisma Oclingentesimo Quinquagesimo octauo. Schisma hoc ad idem con-  
Græcos cilium stetit Annis 581. vel citra, quo tempore venit ad Conci-  
durat An- cilium Florentinum per Eugenium Papam celebratum Iohannes,  
nos 531. Paleologogus Imperator Græcorum cum Germano suo & Patriar-  
vsq; ad cha Constantinopolitano Ioseph nomine, & multo clero ac proceri-  
Annum bus.  
De. 1439

Qui auditis terminationibus luculentis ex varijs scripturis &  
presertim doctorum eorum Anastasij, Baslij, Cyrilli, Maximi,  
Dydimi, Chrysofomi quod procedat Spiritus Sanctus à Patre &  
Filio,

Filio, adqueuerunt & tandem confessionem susceperunt cum Ecclesia Latina. Et sic denuo fuit unita Ecclesia Græca ad Latinam.

Duodecima & ultima diuifio. Nam quamuis Imperator cum suis domum redisset unitus Ecclesie, & eius dogma professus, cum inde paucis profectus accessit. Nam etsi ordinati fuerunt doctores & prædicatores, qui hæc populo differerent: clerici tamen eorum & præsertim Monachi à quibus populi informabantur in doctrina credendi & viuendi, pro maiori parte pertinaces existentes in errore & perfidia aliud dogmatifabant & indurabant populum. Quapropter Dominus Deus malum hoc amplius non tollerans & Ecclesiam Catholicam irrideri toties non sinens, post Annos Quatuordecim permisit in eos exterminium, ut capta Constantinopoli à Turcis, miseri impio tyranno & inimico crucis Christi curuaret ceruices suas, qui Christi vicario Romano Pontifici subesse voluerunt & qui Christianis Occidentalis Ecclesia commiseri & conuiuere, mutua vniione fuerant dignati, iuste commeruerunt, ut qui miserabilem mortem euaserunt cum Iudeis & infidelibus in ignominiosa seruitute uniti permaneant.

Constanti-  
nopolis ca-  
pta Ann.  
1453.

Qui Turcus nunc Ecclesias Oriëntales omnes veraciter separauit. Sed proh dolor, homines miseri tam horrendo exterminio ferè imperterriti vsq; modo permanēt, in sua pertinaci obstinatione. Maluntq; calamitatem omnem perpeti, quam Ecclesiastica concorporari veritati, sapientia suorum maiorum prorsus fatuati non attendentes quātam eis reuerentiam Ecclesia Catholica exhibuerit, & vsq; modo exhibet. Itaq; eorum sapientia dans honorem: & cultui iustitie ab eis exorta, ac recognoscens, quod Græci fidem salutarem. Primum à Paulo & Barnaba susceperunt ut scibiur Actuum

Fides à  
Græcis ad  
Romanos  
deriuata.

13. à quibus ad Ecclesiam Romanam deriuata est Petro & Paulo

ex Graecia Romam venientibus traditiones Graecorum certas in Missa certis concentibus continet vsq; modo. Et non mirum est, quod aded fremant aduersus Ecclesiam, deserviantq; in omnes quos sub eius obedientia cernunt consistere, quoniam à iusticia, caritate, & humilitate prorsus sunt alieni, cum omnibus sui ritus Schismaticis Ruthenis.

A iustitia inquam: dicit enim beatus Augustinus, & habentur verba in Canone vigesima quarta quest. i. cap. ubi. Quod ubi sana fides non est, non potest esse iustitia qua scribitur Abacuc secundo & ad Rom. 1. Iustus ex fide vivit, ubi subditur, neq; schismatici aliquid sibi ex ista mercede promittant. Et quod magis est de quo constat, quod caret virtute vera fidei, presumitur quod non caret omni vitio, & praesertim fidei opposito, scilicet perfidia.

Huic Ecclesia veram fidem profitendi, molesti sunt & infensi & aduersi verae pietati Religionis Catholicae quae prima & summa iusticia est. Quod autem charitate careant, sola diuisione ab unione Ecclesiastica demonstratur, quae ex odio charitati contrario procedit. Caritas namq; imperat concordem fraternam unitatem, quia dilectio proximi, malum non operatur Rom. 13. & inclinatur in actus omnes virtutum omnium, quae ubi defuerit, ira & odij remanet incendium, nec non contentiones rixae discordiae, detractiones, contumalia, blasphemiae, & ceteri quique actus viciosi merito succedunt. dicitur enim in quest. & cap. quo supra. Quod si heretici aut schismatici charitatem haberent, non dilaniarent corpus Christi, quod est Ecclesia Catholica.

Ex eadem tandem radice liquet: eos humilitate carere, quae est ornamentum praecipuum hominis Christiani, quia Ecclesia suave iugum abijciunt, & forte detrectant, contra quos quaritur Dominus in persona Ecclesiae Ierem. 2. Confregisti iugum meum, rupisti

Ita hereticis non est aburnas.

rupisti vincula mea, dixisti non seruiam, scilicet constitutionibus  
 & ordinationibus, ritui & sacramentis tuis arguant te malitia  
 tua & auersio tua increpabit te. Hac ibi, & 24. 9. c. Audiuimus.  
 Dicitur Christus non habitare in cordibus eorum qui superbia sin-  
 gularitate secuti, à corporis Christi compage semetipsos abrumpunt  
 hinc precisione sua laborantes, ad Ecclesie Catholica detrimentum,  
 fama glorieq. confuscationem, semetipsos infames reddiderunt,  
 iuxta illud Dionisii Papa 29. 7. cap. Alieni. Vbi dicitur. Infames  
 esse omnes censemus, qui Christianam Legem prauaricantur, aut <sup>Qui infame.</sup>  
 Apostolicam vel regularem postponunt auctoritatem, & ambi-  
 entes superioritatis & prioritatis titulum in Ecclesia, se tanquam  
 primitiua Ecclesie sectatores, primos & veros Christianos existi-  
 mantes infimi facti sunt Christianorum omnium, iuxta illud Ale-  
 xandri 2. 24. 9. 1. cap. Audiuimus. Item cum Dominus. cir-  
 ca finem, liquidò constat eum, qui ab integritate Catholica  
 fidei recedit, maledicendi & benedicendi potestatem  
 minimè habere. Catholicum namq. utpote se  
 superiorè maledicere non valet, id  
 est excommunicare.

\* \* \* \*

\* \* \*

\* \*

\*





## APPENDIX DE ERRORIBVS MOSCORVM.

\* \*  
\*

**R**ura eiusmodi, quæ Sacranus Russica refutans, ex scholaistica profert Theologia, existimant perparum emolumentis, si hic ponerentur Lectori allatura esse. Sunt enim meræ argutiæ humanæ, vel raris, vel nullis firmata testimonijs Diuinis, quibus solis omnia redarguitur in fide error. Quamobrem his ommissis, Petrum quoque Scargam Iesuitam Vilaensem similiter recensentem audiamus. Positis tamen in primis Græcorum rationibus, quibus suam à Romana Ecclesia defectionem excusare conantur. Primum inquit, octo capita deinde nouem, postea sex & viginti, Græci Russis aduersus Ecclesiam Romanam edidere Photius Patriarcha Constantinopolitanus, octo conscripsit, quæ Nicolaus Papa ad Ignatum archimystam Renensem scripto recenset.

- Primo quia Romani sabatho ieiunant.
2. Spiritum S. à Filio quoque procedere asserunt.
  3. A matrimonio abhorrent.
  4. Sacerdotes confirmationem Baptismi facere non permittunt.
  5. Interuallum temporis ante Quadragesimam producant.
  6. Agnum Paschale una cum corpore Christi, in altari consecrât.

7 Sacer-

7. Sacerdotes illorum barbas radunt.  
 8. Diaconos absq; Sacerdotio, Episcopos faciunt.

Errores  
 Lutheroꝝ.

Posthac ducentis ferme interiectis annis, Papa Leonis 9. tempore, hoc etiam nouum caput addidere. Quia ijdem Romani, pane azymo in Sacramento corporis Domini vtuntur. Plura deinceps alia, ira inuidiaq; flagrantes commenti sunt & hereses vocarunt. quo, eò magis Russos, gentem simplicem, è quorum monumentis hæc producimus deciperent.

10. Quod Romani Pontifices in bella prodeunt.  
 11. Ieiunij tempore pueros, lacticinjs vesci sinunt.  
 12. Non contenti pictis imaginibus, sculptis etiam vtuntur.  
 13. Crucem digito humi factam pedibus terant.  
 14. Virginem Mariam Dei genitricem non vocant.  
 15. Ad altare mulieres admittunt.  
 16. Suffocatis aurbus alyssis, cum sanguine, item ranis & vrsis vescuntur.  
 17. Ori Baptizati, salingerunt, & luto ex sputo facto, aures illinunt.  
 18. Aqua se quotidie, ritu Iudaico aspergunt.  
 19. Tota manu benedicunt, signum autem crucis vno digito exprimunt.  
 20. Ab tempore ieiunij, vsque ad Pascha, Halleluia non canunt.  
 21. Cadauera mortuorum Episcoporum, aliquot hebdomadas insepulta seruant, nec illorum manus transuersim, figura crucis componunt.  
 22. Sacerdotes eorum, tres vno die Missas celebrant.  
 23. Consanguineas in matrimonium ducunt.  
 24. Monachi ipsorum, carnes comedunt.

25. Tempore quadragesima sanctam crucem abscondunt, neq; flexu poplitem adorant.
26. Loco participationis Cane Domini, sacerdotem sacrificantem osculantur.

Hæc Scarga cap. 12. libri 2. Polonici, Anno 1577. Vilna excusi de uno pastore, vnitate Ecclesie, & Græcorum ab illa secessione. Capite verò 2. partis 3. hosce errores tã Græcorum quam Russorum enumerat.

*Errata  
Russorum.*

1. De processione Spiritus S. perperam sentiunt, aequalitati Filij cum Patre hac ratione detrahentes.
2. Datam esse à Deo Ecclesie Rom. eam auctoritatẽ, vt totius mundi Ecclesiis præsit negant.
3. Nondum esse sanctos in cælis, nec dum frui faciei aspectu Dei propterea quòd nondum resurrexerint credunt.
4. Nullum esse purgatoriũ aiunt, nihilominus tamen pro morruisorant.
5. Matrimonium voce Diuina indissolubile pronuntiatum, posse p hominẽ solui putant. Vnus illorum aliquot uxores simul habet, Popæ, id est, sacerdotes atque Episcopi, vota Deo nuncupata, ac id ipsum sacramentum disingunt dissoluntq;. Potentiores autem, tonsas monachas in matrimonium sumunt.
6. Septem tantum Concilia esse debero. Si verò vel octauum vel nonum foret, id pro Anathemate habendum dicunt.
7. Corpus Christi, in pane in fermentato consecrari, nefas habent.
8. In Missa, panem nondum consecratum, genibus flexis adorant: cum autem consecratus fuerit, nullum honorem sancti Christi corpori exhibent.

9. Et corpus & sanguinem Christi in ara, non solo Dei verbo, sed sacerdotis etiam precatationibus fieri existimant.
10. Idem sacramentum. feria quarta tantum ante Pascha consecratum, propter egrotos, totum annum conseruant, negantes alijs diebus idem consecrare dariq; iisdem licere, cum tandem haud possit panis species salua durare.
11. Pope id quod reliquum est corporis Christi, à fidelibus non absumti. peracto prandio templum ingressi interdum semipoti, vel nulla vel parua cum reuerentia comedunt. *pope facti sunt  
vni de his sacerdotibus  
feria. populus est  
sibi facti sunt*
12. Parui id pendunt, si vino, accedentium frequentia exhausto, tantum aquae post consecrationem affundatur, ut nullus eius sapor supersit, quod ubi fit, nec sacrari, nec esse sanguis Christi potest.
13. Nec pluri faciunt confessionem peccatorum, nam Pope peccatis contaminati, nulla alia confessione facta prater eam, que vulgo fit ab omnibus semel in anno, ad Liturgiam obeundam accedunt, quo pacto non id solum quod sacramento absque penitentia sumto iniuria fiat: verum etiam communicantes sibi exitium attrahunt. *sacerdotibus sibi  
pope. liturgi*
14. Confirmatio Baptismi non est illis Sacramentum. quae etsi ad solum pertinent Apostolorum successorem Episcopum: tamen eam vulgaris sacerdos peragit.
15. Extremam olei vnctionem, errore intolerando, homini mortuo adhibet, quasi soli corpori anima destituto, accommodanda sint Sacramenta.
16. Neminem, vxore carentem ad sacerdotium admittunt, nec ullam Popam, cui Popadia non sit habent. quo facto castitatem-exelsam noui Testamenti virtutē contemnant. donum Dei corrumpunt quodq; idem Deus largè nonnullis dare potest, id omnibus detrahunt & à sacerdotali dignitate reijciunt.

17. Cleri apud eos consecratio, non fit sine pecunia. Dare enim consecrandum Episcopo consecranti, aliquot florenos oportet, quod tamen minimè dicitur esse peccatum.
18. Negant chryisma, Episcopo siue Metropolita, prater solum Patriarcham consecrare fas esse. At nerò tam longè petatum, aut in itinere perit, aut adulteratur, vel atate consumitur. Id autem apud Catholicos, Episcopus quotannis renouat, Sacramentis quibusdam adhibendum.
19. Cerimonijs ritibusq; plus quàm par est confidunt. Ad hoc in Imaginibus, Sanctis innocandis, alijsq; Ecclesiasticis rebus, multa iniquè committunt. Hæc sunt Scarga verba paucis comprehensa, qui capite tertio ait Moscos, ad eò abominati detestatiq; Ecclesia Romana homines, ut illos pro Ethnicis habeant, & si occidant, obsequium se Deo præstare sibi persuadeant. Addit idem allegatum superioribus annis ad Lituanos, à Patriarcha Constantinopolitano, quendam sacri ordinis virum, per duci eò non potuisse, ut Valerianum Episcopum Vilnensem salutaret, negans sibi suisq; quidquam commercij in rebus fidei, cum hominibus Latina Ecclesia, qui ipsis heretici essent, habere licere.

Et Scarga quidem Ecclesiastes, doctissimi Andra Volani Evangelici duersarius, ista de odio Græcorum Russorumq; aduersum Romanenses: suum in Evangelicos egregie dissimulans, quod tum re ipsa declarauit, cum Anno 1580. Lutherianos, ita esse omnibus exosos debere, suos Vilna doceret, ut & obuios conspuerent. Cuius rei, cum ipsemer obuios concionatori Evangelio factus, exemplum edit alys imitandum, (audita refero) contusum os, ex quo sputum exierat, manu cuiusdam, id spectantis p; Nobilis, homo maledicus domum retulit.

ALEXANDER GVAGNINVS VERONENSIS,  
*Eques Auratus, peditumq; praefectus. In descriptione*  
*Sarmatiae Europae.*

*De Religione Moscouitarum omniumq; Ruthenorum.*



Rutheni omnes postquam semel fidem Christianam Graecorum ritu anno restituta per Christum salutis 942. susceperunt sub Olha Ducissa & Volodimiro filio eius Monarcha Russiae in ea ad hunc usq; diem unanimiter fortiterq; perseuerant. Quamuis quidam proceres Russiae Polono Regi subiectae doctrinam Lutheranam, & Zuinglianam sequatur sed vulgus omne maiorq; pars magnatum & nobilium fidem antiquitus Graecorum ritu suscepta firmiter retinent, Sic quoq; omnes regiones Russiae quae alba dicitur Moschorum Principi subiectae Christianae fidei quam a Graecis susceperunt vestigijs firmiter unanimiterque insistent. Vnus autem totius Russiae Metropolitanus olim erat tam Moschorum, Lituorumque Ducibus Regiq; Polonorum tributarius qui sedem suam primo in Kiouia Russiae Lituorum Metropoli ciuitate retinebat tandem in Volodimiriam postremo in Moscho- uiam translata est. Cum autem Metropolitanus Moscho- uiae septimo vnoquoq; anno Russiam Lituans subiacentem causa exigendarum pecuniarum inuiseret ablataque magna pecuniarum summa discederet. Vitoldus magnus Lituaniae Dux, re considerata, prouincijs suis, ne thesauris

*Rutheni  
Christiani*

*Metropoli-  
tani Rus-  
siae.*

*Metropol.  
tanza Rus-  
sæ in Li-  
uonia eli-  
gitur.*

exhaurirentur, consulere volens, Episcopis Abbatibusq; Russiæ conuocatis iudicio corū. Metropolitā in sua Russiā elegit, qui sedem suam Vilnæ (quæ est Lituaniæ metropo-  
lis) habet in Basilica diuæ virginis, quæ Ruthenis Preczista, id est, castissima dicitur. Hic autē metropolita rarò Vilnæ commoratur. Est verò Episcopus Vilnensis præcipuus secundum ordinem Ecclesiæ Romanæ. Ipsa enim Vilna Romanum ritum sequitur: sed media pars Ruthenorum eam incolit pluresque Ecclesiæ in ea Ruthenicæ quam Romanæ conspiciuntur. Porrò omnes Metropolitæ Ruthenorum à Patriarcha Constantinopolitano autoritatem suam habent, & primò omnium Episcoporum Abbatum & totius ordinis spiritualis iudicio, & consensu Metropolita eligebatur, sed nūc hanc autoritatem magnus Dux Moschouitarum sibi asciuit suoq; iudicio Metroplitam in Moscho-  
uia constituit.

*S. Andreas  
in Russiā  
esse dicitur*

A sancto Andrea Apostolo Rutheni se fidem Christianam suscepisse iactant, adhuc ante Olham, & Volodimirum, quem ex Græcia per Pontum Euxinum ad ostia Boristhenis fluij, gētiliter Dnepr dicti, apulisse annales eorum testantur, & inde ad Kiouiam, tunc temporis metropolim Russiæ, aduerso fluuio peruenisse, atq; ibi omnem terram Russiæ, benedixisse, & baptrizasse, signumq; crucis eū illic constituisse. Ex Kiouia tandem aiunt eum ad fontes Boristhenis Dneprisko dictos peruenisse. Inde q; in Nouogrodiam magnam deinde per mare Germanicum Romā vsq; nauigasse. Postremò in Peloponeso Græciæ, sub Ago huius nominis Rege, propter Christū crucifixum fuisse. Archiepiscopi in toto Imperio Moscorum duo sunt, vnus in Nouogardia magna, qui habet prærogatiuam insulam ab-

*Archiepis-  
copi Mos-  
cova, &  
Episcopi.*

bant

bam bicornem nostrorū Episcoporum more gestandi. Secūdus in Rostouia. Episcopi sunt multi, videlicet Permiæ, Suldaliæ, Tverensis, Columniæ, Cernigouia, Rhesanensis, Smolentensis Pleskouiensis, &c. Vestes eorum sunt sicut aliorum Monachorum nigræ, nisi quod aliquando sericeas ferunt, & præsertim pallium nigrum, quod habet à pectore tres fimbrias albas, ad similitudinem riuuli fluētis inflexas, quod significat ex cordibus eorum riuulos doctrinæ fidei, & bonorum exemplorum scaterere. Metropolitā autem, Archiepiscopi, & Episcopi, Abbates, Monachi carnibus perpetuò abstinent. Prouētus necessarios ex prædijs, & alijs extraordinarijs accidētibus & beneficijs habēt. Arces verò vel ciuitates, & omnes administrationes seculares, eis ademptæ sunt. Sed metropolitā Russiæ Polono Regi subiectæ, & alij Episcopi villas ciuitatesq; possident.

*Vestis  
Episcoporum.*

Abbates qui Igonomei priores qui Archimandritæ dicuntur, & omnes Monachi durissimas, molestissimasq; leges & regulas præscriptas habent, nullo solatij genere recreari eis cōceditur. Omnes non solum Principis, sed cæterorum nobilium mādatis parent: Plures eorum ex Monasterijs in hæremum se conferunt, ibiq; in arctis tuguriolis, aut soli, aut cum socijs manent, victum de radicibus arborum, & varijs terræ herbis acquirunt.

*Monachi.*

In sacerdotij gradus hi tantum promouentur, qui diu apud Ecclesias seruiērūt. In Diaconum autem nemo consecratur, nisi vxorem habuerit, vnde interdum & matrimonio copulantur, & in Diaconatum consecrantur. Præterea qui virgini stuprum aliquādo obtulerit, aut vxorem suam primo concubitu viciatā animaduernerit, in Diaconatum non ordinatur. Mortua vxore sacerdos à sacris



*Sacerdotii  
regula.*

prorsus suspenditur, nisi monasterium ingressus iuxta regulam viuat, officijs etiam Diuinis peragendis si castè viduus vixerit velut minister cum cæteris Ecclesiæ ministris choro interesse potest. Si autè viduus sacerdos aliam vxorem, (quod eis liberum est) duxerit, is munere sacerdotali priuatur, nihilq; commune cum clero habet. Nullus sacerdotum Monachorumuè, horas canonicas dicit nisi habeat imaginem alicuius Diui præsentem, quam etiam nemo nisi cum magna veneratione attingit. Qui autem eam in publicum profert, manu eam in altum extollit, quam omnes prætereuntes cruce se signantes inclinando plurimum venerantur. Libros Euanglij maxima veneratione prosequuntur, neq; eos manibus tangunt, nisi prius caput multoties inclinando, cruce se munierint. Omnes sacerdotes ex contributione quadam certa sustentantur. Assignantur etiam eis domunculæ cum agris & pratis, vnde victum suis vel famulorum manibus, more agricolarum acquirunt.

Sacerdotes Romanos confundunt, qui cælibem vitam ducere sese iuramento obstringunt, cum sancta Synodus quæ fuit in Gāgra scribat in quarto Canone, qui spernit sacerdotem secundum Legem vxorem habentem, discens quod non liceat de manibus eius Sacramentum sumere. Anathema sit, id eadem Synodus dicit, omnis Sacerdos & Diaconus propriam vxorem dimitteus Sacerdotio priuetur,

Habitu haud dissimili à secularibus vestiuntur solummodo pileolum nigrum rotundum quo rasuram tegunt gestant. Comam ad brachia protensam nutriunt, omnes baculos *Posoch* dictos, quibus innituntur, cum manibus

brijs incuruatīs gestant.

Rutheni secundum Calendarium suum, plurima festa Diuorum, non his diebus quibus Romani celebrant. Trinitatis festum celebrant feria secūda Pentecostes, in octaua autem Pētecostes festum omnium sanctorum obeunt. Festum verò Corporis Christi more Romanæ Ecclesiæ non venerantur. Viri præstantiores peractis sacris, ebrietate & commensationibus, festos dies consumunt. Ciues artificesq̄ue Diuinis peragendis interesse solēt quibus peractis laboribus domesticis, cæterisq̄; negotijs incūbunt dicentes feriari & à labore abstinere dominorum esse.

*Feste  
Rutheno-  
rum*

Nicolaū sanctum inter cæteros diuos præcipuè venerantur, eumq̄; Diuino ferè cultu prosequuntur, Templaq̄; præcipua nomini eius dicata erigunt, de cuius plurimis miraculis frequenter prædicant.

Habent etiam in Catalogo sanctorum Romanos quosdam Pontifices, quos inter sanctos venerantur. Cæteros verò qui post eorum schisma fuerunt (quando à Romanis disuncti sunt) execrantur, & pro hæreticis grauissimis eos habent, eosq̄; scismaticos appellant.

In septimo enim generali Concilio, quod sub Adriano Papa celebratum est, conclusum esse dicunt, vt ea quæ in præcedentibus Synodis constituta conclusaq̄; fuerint, in posterum quoq̄; solida rata, acceptaq̄; & perpetua teneantur: nec posthac cuiquā sub graui anathematis pœna aliud Concilium celebrare, aut accedere licere. In his autem septem Concilijs, hos Pontifices Romanos fuisse constat, quos Rutheni inter sanctos venerantur, dignosq̄; Cathedra sancti Petri dicunt. Ideò quod secū sentirent, in prima Synodo, Papam Syluestrum, in secunda Damasum, in tertia

*Concilium  
sub Adria-  
no Papa.*

Celestinum, in quarta Leonem, in quinta Vigiliū, in sexta Orphanium, in septima Adrianum: omniaq; Concilia & Synodos. Post hos septem prædictos Synodos celebrata, maledicta, peruersa, & hæresi turpiter deprauata, esse dicunt. Erat quidē Metropolitanus Russiæ, Isidorus nomine, qui sedem suam in Kiouia retinebat, is ad Concilium Florētinum, q̄ celebratum est sub Eugenio Papa venerat, vbi Ecclesias Ruthenicis abiectis Græcorum ritibus, cum Romana Ecclesia vniuerat. Tandem in Russiam reuersus cūm propositum suum, & rem iam conclusam Ruthenis proponeret, illosq; ex verbo Dei ad vnitatem & concordiam fidei instrueret captus, omnibusq; bonis spoliatus, in carcere coniectus est.

*Isidorus  
Metropo-  
litanus*

*Doctores  
Rutheno-  
rum.*

Doctores quorum dogmata Rutheni sequuntur sunt hi, Basilius Magnus, Gregorius Nazianzenus, & Iohannes Chrysostomus, quem illi Zloto vſti, id est, aureum os habentem appellant. Gregorij etiam Pontificis Romani libros, de moralibus scriptos habent.

*Sacrum.*

Sacrum siue missa Sclauonica lingua apud illos peragitur intermixtis etiam aliquādo cantionibus Græcis, Epistola & Euangelium, quo magis à populo percipiuntur extra chorum in medio Ecclesiæ astanti populo clara voce recitantur Concionatoribus carent, satis enim esse putant sacris interfuisse, ac Euangelij Epistolarumq; verbaque vernacula lingua recitat sacrificulus audiuisse, concionariq; in suis Ecclesijs obstinatissimè prohibent, dicunt enim se hoc modo varias hæreses & diuersas de fide opiniones effugere, quæ ex cōtionibus & subtilibus argumentis sophisticisque quæstionibus oriuntur.

*Concionato-  
ribus ab-  
stinere.*

Panem ad sacrificandum hoc modo sacrificant, vnus  
eorum

eorum præparatum panem ad sacrificandum in patena super capite, per minorem portam de sacrario egressus portat, alter verò copertum calicē vino repletum cæteris Diaconis vel sacerdotibus imagines sanctorum, Petri, Pauli, Nicolai, vel Michaelis archangeli, magna populi circumstantis acclamatione & veneratione præferunt, quidam ex circumstantibus acclamant vulgari oratione, Domine miserere, alij fronte terram gentili more percutiunt, quidam se signo crucis frequentius caput inclinando muniunt, varia denique veneratione ac cultu circumlata signa venerantur. Postea finito circuitu per mediam chori portam Sacerdotes in sacrarium etiam ingrediuntur, sacramque peragunt. Quoties se signo crucis muniunt, id manu dextra sic faciunt vt frontem primum, deinde pectus, mox dextram ac demum sinistram pectoris partem punctis in formam crucis tangant. Quod si quis aliter se signo crucis munierit hunc velut hæreticum obiurgant.

*Consecratum  
Iuris*

Gloriantur Rutheni se solos cum Græcis veros Christianos esse, Romanos verò & alios Christianos damnant & execrantur, tanquam primitiue Ecclesie desertores & septem sanctarum Synodorum præuaricatores.

BAPTISMI Sacramento Rutheni hoc modo vtuntur: nato infante, sacerdos statim accersitur, qui ante fores puerperæ habitationis, certas orationes dicere solet infantiq; nomine imposto domum reuertitur. Postea puer in templum defertur, hocque modo baptifatur, in aquam immersus, Crismathe quod hæbdomada, feria sexta Paschæ præcedente, consecratum est vngitur, deinde Myrrha: Postea capillos infanti sacerdos abscondit, eosque cera in-

tricatos in Ecclesia certo loco deponit. Sal autem & Saliuam Romano more, cum puluere mixtam inter Baptizandum non adhibent, aquam verò baptismatis pro singulis infantibus consecrant, & continuò post baptismum in foueam ad id præparatam eam effundunt. Fideiuſſores verò vel susceptores infantis, quoties circa baptismum sacerdoti interroganti an Diabolo infans renuntiaret correspondent, toties in teram expuunt.

CONFIRMATIONIS, seu inunctionis Sacramentum maximè abhorrent, hocq; argumento vanam, & damnabilem confirmationem, esse approbant, quod in Synodis omnibus ferè dictum sit præcipuè verò in Nicæna, confiteor vnum Baptisma in remissionem peccatorum, cum autem vnum sit baptismum vnum etiam esse Crisma, & virtutem eandem Sacerdotis & Episcopi circa Sacramenta distributa, dicunt esse.

PURGATORIUM, Græci & Rutheni negāt, sed dicunt vnum quenq; secundum opera sua, post mortem locum designatū habere vbi diē iudicij extremi expectaret, pios quidem cū Angelis placidis, in lucidis & amenissimis Aelysij viriditeris campis recumbere, impijs autem in obscuris cæcis, nigrisq; caligine obductis voraginibus, cum Angelis terribilibus destinatum esse māsionem, ad expectandam iudicij diem, vndè illæ animæ quæ in locis amænissimis & splendidis, cum Angelis placidis benignisq; collocatæ sunt, gratiam Dei sibi futuram cognoscūt, assidueq; iudicium extremum fieri petunt. Aliæ contra condemnationem sibi imminere & pænas terribiles in caliginosis voraginibus sitæ præſagiunt, idq; eò maximè allegant quod animæ post mortem in cœlū statim non ascendent

*Opinio de  
animabus*

dunt neque in infernum. Quibus enim illud verbum à Christo in nouissimo die diceretur, venite benedicti patris mei possidete regnum cœlorum, &c. Cùm iam omnes antea in cœlo sint, & contra, ite maledicti in ignem æternum, cùm iam olim in inferno condemnati fuerint. Neque etiam animam à corpore separatam pœnis obnoxiam esse credunt, nam cùm anima se vitijs cum corpore simul contaminauerit, cum corpore etiam expiandam putant, quod ego Theologis discutiendum relinquo.

Funebre autem sacrum pro defunctis ideò faciunt, quod ijs suffragijs tollerabiliorem animabus locum impetrari sperant, vbi faciliùs extremum diem iudicij expectare possint. Imò etiam cum aliquis magnæ autoritatis vir moritur, tunc Metropolitanus siue Episcopus, Epistolam ad Sanctum Petrum scribit, sigillo suo & manus subscriptione munitam, quam super pectus defuncti ponit, dans testimonium de bonis pijsque operibus eius. Vtque in cœlum faciliùs post diem iudicij admitteretur, & Christianæ Religionis Catholicæ agnoscat, subscribunt. Præterea agreste vulgus circa mortuorum sepulturam, varijs cæremonijs & superstitionis plerumque vtitur. Sepulturæ eorum in syluis, & vbi agris tumulos aggestis lapidibus muniunt, signumque crucis super imponunt. Loca, pro sepeliendis defunctis non consecrant: aiunt enim corporibus Baptizatis Sacramentisque Christi dicatis, & consecratis, terram ipsam & non corpora terra consecrari.

Mortuorum  
cæremoniâ

SPIRITVM quoque Sanctum à Patre tantum & non à Filio procedere contententur, ac Romanos dicentes credo in Spiritum Sãctum, qui à Patre & Filio procedit, confundunt, eosque conformes hæresi Macedoniæ & Arianæ

dicunt: hac de causa quod duo principia duasque voluntates de Spiritu Sancto & duas virtutes adducerent, & honori Spiritus Sancti detraherent. Hic autem Rutheni non intelligunt vnam esse Diuinitatis voluntatem, potestatem, gloriam, & honorem. Sicque secundum Concilium Nicænum, contra Arrium, & Constantinopolitanum contra Macedonium celebratum dicunt: Credo in Deum Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, Dominum verum & viuificantem à Patre procedentem, qui cum Patre & Filio simul adoratur & cōglorificatur.

\* \* \* \*

\* \* \*

\* \*

\*

DE

DE RVSSORVM RE-  
LIGIONE, RITIBVS NV-  
PSIARVM, FVNERVM,

Victu, Vestitu, &c.

ET

DE TARTARORVM RELIGIONE AC MO-  
ribus vera & luculenta narratio.

AD

D. DAVIDEM CHYTRAEVM  
recens scripta.

*Alia eiusdem argumenti*

DE RELIGIONE ET SACRIFICIIS  
*veterum Borussorum*

Ad CL. V. Georgium Sabinum olim missa.



**N**epistola mea, XVII. Kal. Maij ad te missa. pollici-  
tus sum, de Russorum religione & ritibus pauca me  
tibi perscripturum. Accipe igitur erecta fronte  
quod mittimus. & hoc tibi persuade. fieri posse ut  
verba quidem nō satis Romana scribam. Res autem  
ipsas mōdacy & vanitatis pēnitūs fore expertes. Nihil enim ex a-  
lijs auditū. nihil ex aliorū libris haustū. nihilq; incognitū cōmemo-  
rabimus sed quidquid oculis vidimus nostris, de illo cōtestabimur.

Hh 2



*Polocia de ditione recuperata, Soccolia, Czussa, Turobla & alijs Albæ Ruffiæ oppidis ferro & flamma funditus euerfis, Germani omnes, qui sub Christophoro Bomfiorffio militabant, dimiffi funt. folus Borkffis, in Ruffia manendum fuit, ut aliquo tamen præfidio iftarum terrarum incolæ defenderentur. fi quam fortè eruptionem facere vicini vellent Mofchi.*

*Religio  
Rufforum.*

*Doctrina.*

*Ego itaque media in barbarie hærens, amaras animi moleftias ifta ferè ratione femper excufi. Flamines Rutenicos adij, cumq; illis per interpretem de fide & religione collocutus fum. Si verò interrogantur, an in sanctam Trinitatem credant, constantiffimè quidem hoc ipfum adfirmant fi testimonia facrarum literarum tibi dari petis, illi in libris fuis quos p manus à maioribus acceperint, ita fcriptum effe aiunt. porrò fi LIBROS iftos videre quis auct Pfallterium Prophetæ & Regis Davidis, quod ipforum lingua apud Oforocenfes impreffum Excel. tua mitto oftendunt. Nouum præterea Testamentum. Apoftolorum res gefas. D. Pauli Epiftolas omnes: Item Homilias Chryfoftomi, Bafilij, Gregorij Nazianzeni ex Græco conuerfas & manu fcriptas habent, cum præculis quibusdam ad beatam Dei genitricem & S. Nicolaum dicendis, neque tamen quare hos libros poffideant. fcire poffum, cum diebus Dominicis puras folummodo fabulas populo prælegant. Ifta enim feria quã nos legimus Euangelion de renato ex mortuis filio vidua Nainica, hospes meus, Conful Deifnensis, Alexius Cafarinus Rutenus in fuo fe templo hanc lectionem audiuiiffe dicebat: Chriftrum matri Mariæ obuiam factam suppliciter ab ea unum rogaffe numum. Matrem verò cum & ipfa nihil haberet argenti filium Chriftrum cum dolore fuo dimiffiffe è confpectu. Vides qualibus nugis decipiunt miferam plebeculam, fed nec ipfi Doctores meliora fciant & fi audiunt, cachinno quodam explodunt. foli namque fuam admirantur barbariem.*

Papæ Romani nomen ægrè in aures dimitunt suas, seq̃ Gra-  
 corum socios in religione, & Pontificis Bizantini maiestatem ve-  
 nerari clamant, qui quidem suum Metropolitã in vrbe Mosconia  
 habet, virum apud Ioannem Baslidem summa auctoritatis & ex-  
 istimationis, quod ex Christiano Boccornio, Magni Ducis concio-  
 natore, qui triennium in aula Moschorum cum suo principe vixit  
 intellexi.

Ruteni verò, qui Regis nostri Imperio parent, Metropolitam  
 suã Vilnae habet, cui nomen est Anicophoro Hunc magnifico & splē-  
 didissimo habitu indutum senioꝝ, & cana barba venerabilem,  
 20. Iunij Vilnae sacra per agentem vidi.

Ruſſi delubra habent plerumq̃, lignea, tecto scandulari, in  
 summitate templi signum Christi in crucem sublatis conspicitur.  
 Horologjꝝ sciotericis planè destituuntur. Et tamen die Solis circi-  
 ter quartam matutinam векробо́тънн eorum tintinnabulis pulsans  
 populum ad sacra vocat. Tum verò matres atq̃, viri, pueri innu-  
 praq̃, puella lecto valedicentes vestem sumunt, & ad Ecclesiã sum-  
 ma cum festinatione properant.

Verum enimucrò pedem domo non efferunt, nisi prius geni-  
 um suum diçtis precibus mitigauerint. Habent autem tabellam  
 quĩsq̃, ligneam, in qua capita aliquot depicta conspiciuntur, ad  
 hanc cum tota familia accedentes, cum gemitu & lacrimis S. Ni-  
 colaum, eiusq̃, in cælo commilitones pro salute domus suæ supplices  
 deprecantur, atq̃, interim tanta cū deuotione pectus tundunt, vt  
 cuius astanti facillè cordolium excitent.

Iamq̃, penatibus placatis ad Sacram eadem discedunt, cuius  
 limina quamprimum tetigerunt, magna cum reuerētia caput tel-  
 luri illidunt. Et sanè si frons animi ianua rectè dicitur, non vi-  
 deo quali sub sidere homines Dei numen religiosius adoraturi sint,  
 quam hi de quibus loquimur, si modo pro vanis fabulis verbi cœ-

lestis veritatem aliquando cognoscant. Dolendum autem magno-  
perè est, lucem clarissimam Euangelij illis nondum pœnitus illu-  
xisse.

Locum templi secretiorem Flamines bini occupant hic ara  
sancto Nicolao dedicata videtur cū eiusdem imagine. Auditores  
& populus in ambitu templi sese continet. Fœmina verò qua præ-  
terita nocte Veneri militârunt in penetralia sancta adis non veni-  
unt, ne locum profanent. Cetera accedentes propius candelas cere-  
as inflamant & sacrificulo offerunt. Ille candida veste bombycina  
indutus est, caluitio & pallida facie deformis, Crucem sanguinei  
coloris à tergo pensilem habens.

Tandem è Sacrario egreditur, & i hurribulum dextra tenens,  
tam forti odore Diabolus ex loco sancto abigit. Mox rituales libros  
Conciones promittit, & aliquam fabellam de S. Nicolao recitat, quem illi tan-  
quam Deum tutelarem semper colunt Euangelij lectiorem unam  
nunquam hic audiui. Intereâ adytum clauditur. Sacerdos si inter  
legendum aut erret, aut lingua titubet, aut vocem aliquam de-  
pressius enunciet, grauisimè propterea ab auditoribus obiurga-  
tur qui eum & sacro loco indignum, & libros alij tradendos vna-  
nimi voce proclamant.

Lectione finita ad anticum sacrarij in quo imago Nicolai aser-  
uatur, sese conuertit, Deumque patrium multis suspirijs rogat,  
ut commoda Rusorum & gentem sibi deditam contra hostes inco-  
lumen seruare dignetur. Orantem lamentabili vociferatione &  
quirritatu excipiunt non tantum scholastici, sed omnes quot quot  
esto videntur in fano: subindè iterantes hanc vocem. Hospody po-  
myloy hoc est propitiare nobis ô Domine Dum hac aguntur, anti-  
cum sacrarij non aperitur.

Missæ.

Mysta autem per pseudothyrum in illud ingreditur daduchis  
tribus præcedentibus. Cū in aditum ventum est sacram Cœnam  
verbis

verbis ab ipso Christo expressis consecrat. sed lingua tantum patria. atque hæc sunt in ara Nicolao sacra.

Mox fores patent. Populus verò quia certum numen in isto loco habitare existimat, egredienti Sacrifico magno eiulatu occurrit. sexcenties hanc vocem decantans, *Hospody Pompyon*. Hunc clamorem & cymbalorum tinnitus mirum in modum auget.

Vt verò in toto iam facta silentia templo, Sacerdos pedetentim procedens, arcana sacra toti populi commonstrat, calicemque plumbeum, cum operculo serico in dextra, & scutellam ex eodem metallo in sinistra tenens, dum in genua procidunt auditores, ille lingua Rutenica hæc verba proloquitur: Hoc est Corpus, & hic est sanguis Domini Iesu Christi, quem Iudæi innocentem morte multarunt. Tum denuò inter gemitus & suspiria muliebriter lamentantur, & tundunt pectora palmis.

Flamen illicò in sacrarium regressus, in ara Nicolai sacramentum deponit, donec veniant qui eo utantur, quod interdum fit sequenti die. Calicem si vinum non habent, ex calido Medope consecrant. Panem verò azymum domi suæ pinsumt ciues & deinde quoties caeleste illud conuiuium accedere gaudent, sacerdoti offerunt ut consecret, & cum calice distribuatur.

Peractis sacris, libro ad manum resumpto Psalmum vnum vel plures demurmurat sacrificulus, crucemque ex argento puro factam omnibus exhibet osculandam, postea suam quisque domum discedunt, & admodum rari ad vespertinas preces reuertuntur.

Polocia autem & Vilna, maiori pompa & splendore rebus diuinis vacant. Vbi supellectilem ex auro & argento copiosam habent in Ecclesiis. Vilna triginta templa habent, omnia ferè opere lateritio structa.

Statuas nullas in templis venerantur. sed D. Nicolai & Mariae virginis imaginibus scrupos quosdam argenteos, Coralia, & Statua nulla, sed imagines pictæ

aliàs exuuias dono dederunt. Has quoq; picturas, tanq̃ numinis aliquid habentes religiosè colunt, & quotannis in Duna fluuio bis abluunt, atque tandem magna cum pompa pristinum reducunt ad locum.

*Baptismus* Præterea mystica ablutionis sacramentum in suo cœtu retinent, ita tamen ut in hoc negotio per omnia fere quam proximè ad Romanenses accedant, Multùm hic perditur olei, operæ & unguenti. Post longas tãdem ceremonias Flamen toto congio perfundere solet infantem, ita inquit: Baptizo te per nomen Patris, & Filij, & Sãcti spiritus. A patris deinde more patrio urnis aliquot tenellus pufio humectatur. Et licet hic aspera hiems crudelissimè seuiat, tamen tãta gelidarum copia aquarum suã sobolem abluunt. Si quis causam quarit, respondent illi, à teneris assuescere multum est. Postremò Flamen infantulum iterum comprahensum blandè exosculatur, illiusq; caput ad crucem, quæ templi foribus incisa est magno impetu ter vibrat, & nisi testes baptismi ictus audiant, indignantur propterea, neque puerum rectè sacris initiatum credunt. Sacro finito Flamine tres panes (quos à forma pyramidali Piracno vocant) porriguntur cum numis aliquot argenteis, templùmque clauditur.

*Sacerdotes* Sacerdotes Rutenici proprias uxores habent, & sunt coniuges. Si quis dicit à Papa matrimonium clericorum improbari, excandescunt uti rapidis cum ferrea flammis lamina Cyclosum excoquitur flagrante camino. Reditus certos & certa stipendia non accipiunt, & tamen auditorum beneficentia liberaliter aluntur. Cucullos prorsus ignorant. Carulei coloris tunicam plerumq; duplicem habent, capillis ad humeros & pectus dependentibus apprimè gaudent: & quo quisque est nigrior, & ad spectu inamabilius, tanto maiori apud populum est in dignatione. Raso præterea vertice & immissa barba grauitatem præ se ferunt singularem. Vita  
alioqui

alioqui ad eò impura & execrabilis, vt non delubris Deorum, sed pistrinis molitorum dignos adfirmare possis. Si quoties enorme aliquod flagitium perpetrarunt, ad populum se satis arroganter excusant, seq. Deorum fratres & vicarios esse aiunt, ita quidem, vt quidquid egerint, id cœli Quiritibus gratum exstitisse minimè dubitent. In tabernis publicis vinum adustum totos dies potant. Cumq. iam nec mens nec pedes officium faciunt, saepe velut emortui in medijs plateis concidunt & obdormiscunt. Germani certè milites non semel iacentes perminxerunt. Posterò die cum ad peragenda sacra in templū redeunt, non aliter coluntur à populo & amantur, quàm si nuper ex concilio immortalium Deorum missi venissent legati.

Scholas semper templis adiunctas habent, in illis triginta Schola. annorum iuuenis prima literarum rudimenta pueritiam docet. Litera ipsorum alphabetica veteribus Græcis quam similia sunt. Catechesi nulla vtuntur: sed preculas ad beatam Virginem & D. Nicolaum in libris descriptas pueris proponunt. Symbolum tamen Apostolorum verbis quibusdam immutatis addiscunt. huic adduntur Hymni Davidis, quos illi nocturna versantque manu, versantq. diurna. Pueri annorum trium & quatuor si fortè in ualitudine aliqua corripuntur, statim Flamen aduolat & sacramentum sub utraque specie illis etiam distribuit. Tum verò in iussu sacerdotis serio prouidendum est parentibus ne iste puer, sacra qui usus est cœna, toto biduo oris excrementa in terram exspuat.

Ferijs esurialibus plebes miserè obnoxia est. Cumque totus iam præterijt annus vix paucis diebus illis carnes comedere licuit.

Matrimonij cōtrahēdi ratio talis est. Iuuenis si cui fauet puella propinquos treis quatuorūe ablegat, qui parentes de elocanda virgine interpellent. hi verò vt vehementius animum proci irritent,

nihil isto de negotio conscribi posse adfirmant & quandam apud internuncios simulant grauitatem. Sponsus talis se frustratus alia rem via aggreditur, tempusq; & occasionem venanda virginis diligentissimè obseruat. Illa vero si fortè domo paterna egreditur ministri in insidijs collocati incautam & nihil tale timentem in casses sponsi venatoris conijciunt: qua simul atque d. florata fuerit, mittuntur alij ad parentes legati, qui partim culpam deprecantur, partim amoris vehementiam accusent. Tū demum parentum impetrato consensu nuptijs dies dicitur, neque enim illis cohabitare licet nisi solēnitate publica copulentur. Igitur circa horam noctis undecimam, sponsi cum fidibus, facibus & fistulis ad delubrum deducuntur. Ante illorum aduentum, aliquot vascula, sicca, meliorato & cereuisia plena huc aduecta sunt. Conuiuia itaque utriusque sexus saltando, ludendo, clamando & ridendo bonam noctis obscura partem consumunt. Interea mittuntur certi homines, qui Flaminem accersant, hi plerunq; re infecta semel atq; iterum discedunt, idque fit propter temulentiam deplorati sacrificuli, qui vino & somno sepultus iacet. Vulgus interim ducendis choreis occupatur. Postea mora & absentia impatientes illi qui sponsum adfinitate attingunt, Flaminis poti donū effringunt, & vi abreptum ad peragenda sacra eundem pertrahunt. ille dum solito vult fungi officio, nec tamen rectis pedibus consistere potest, saepe concidit in medio templo. Exoritur igitur damnabilis risus & barbaries, ut vix opiner, ethnicos Veneris Sacra scurrilius peregisse. Accurrunt illic qui lurconem teneant, ne collabatur. Tum primò panes sibi debitos adferri iubet.

Deinde libro aperto stentorea voce aliquem Hymnum Dauidicum cantat. Postea intortam sponsi casariam manu comprehendens in hanc sententiam eundem affatur. Dic mihi ò sponse, ò frater, ò amice, numquid tu huic tenera vir esse potes? numquid

eam fustibus aliquando mulctabis? numquid egrotam scabiosam  
 & decrepitam derelinques? Hic sanctè iurat sponsus se facturum  
 viri boni officium. Ad sponsam igitur sermonem conuertens, eam  
 quoq; interrogat. An viro ferendo sufficiat? (nam puella decem  
 & undecim annorum hic nubunt) an rei familiaris curam agere?  
 an cæco, curuo & decrepito marito fida velit esse comes? adfirmat  
 illa. Mox Flamen sero ligno viridi viriusq; caput coronat. In  
 circumferentia coronarum descripta sunt Ruthenicè hæc verba:  
 Crescite & multiplicamini. Ille dum hæc agit, inflammantur ab  
 omnibus circa candelæ, & patera medone spumans sacrificio tradi-  
 tur, eam nouis sponsis vno propinat haustu, illi simili alacritate e-  
 uacuant, & viro religioso reddunt. Abiecto iam ligneo casticu-  
 lo & pedibus contrito, nouas instituunt choreas, hic Flamen cho-  
 ragus est, ceteri longo ordine eundem insequuntur. Fæmina etiam  
 lupulum in templo spargunt, & linum, cum tali acclamatione:  
 Dij nostri tutelares faciant, ne noui coniuges vllò vnquam desti-  
 tuantur bono. Sic tandem tumultuum finis est. Sacrificulus do-  
 mum reducitur: conuiuæ sponfos comitantur, & in tali conuentio-  
 ne egregiè potant, & mæchantur. Viri autem qui ex coniuge fato  
 functam masculam sobolem susceperunt, per sæpe impuberi filio spon-  
 sam querunt, cum qua tamen illi dormiunt & liberos procreant.  
 Nato deinde ex ephēbis egresso nouam nuptam à se constupratam  
 & sobolem vnà adducit pater, ita inquit. Vides fili tuam con-  
 iugem & tuos liberos? Patris scortum, si filio placet, accipit illud,  
 sin secus, prædam aspernatur & de alia ducenda cogitat.

Iam de Sepultura mortuorum quedam annotabimus. Ho- Funerum  
 mines rebus humanis exemptos in mensam nudos deponunt, & ritus.  
 calidis undis per integram horam abluunt, idq; tantum faciunt  
 noctu. Sordibus ita abstersis, in sella media domus constituunt eos-  
 dem, propterea nimirum, ut patrem familias etiam mortuum ve-



nerentur, & metuant quotquot ista degunt in habitatione. Vidi  
 semel atq; iterū, sed obstupui, steterūtq; coma, & vox faucibus hæ-  
 sit. Funus tandem tertio die effertur, præcedunt in ordine schola-  
 stici, hi lamentabile carmen ingeminant, cuius sensus est. Aspicite  
 ò ciues hoc cadaver & vobis caute. Nam nos omnes sic ibimus,  
 ibitis, ibunt. Sandapilarios tres insequuntur Flamines, medius  
 i horribulo circum circa fumat. Existimāt enim hunc odorem ma-  
 lus genys itā contrarium esse ut perinde eum fugiant, ac sanctæ cru-  
 cis signum. Cum iam ventum est ad sepulture locum, Orciniana  
 ista sponda deponitur. Fœmina verò, quæ ut sternerent oculos erudiē-  
 re suos, magna cum lamentatione ad urnam feralem, quæ hic ape-  
 ritur accurrunt, & cadaveri oscula figunt, itā interrogantes. Cur  
 nostro abÿsti è conspectu ò carissime? numquid cibi & potus inopia  
 te occidit? numquid infelicitis coniugij capistro caput subtrahere  
 voluisti? Fatere nobis, quæ te res mouere potuit, ut nō tantum sua-  
 uissimam thalami cōsortem, & liberos dulcissimos tuos desereres,  
 sed etiam delitijs pulcerrimi huius mundi, tuis præterea fortunis  
 & familiaribus omnibus abrenuntiares? Sed hic verum est illud.  
 Surdo narratur fabula. Accedens igitur sacrificus, plorantes  
 fœminas arcet à feretro, Deoq; manū imperat, ut ne vlla re mor-  
 tuum impediatur hominem, sed liberè eum abire permittat ad locum  
 istum beatarum mentium, ad quem maiores ipsius iam olim præ-  
 cesserint. Utq; expeditus, tam longum nec satis tutum iter confice-  
 re possit, quidquid in omni vita præciosa suppellectilis habuit, illud  
 in urnam feralem inserūt, iamq; antea domi suæ recentibus ocreis  
 & veste noua abeuntem herum induerūt. Mortuo etiam cervical  
 substernunt, sicca terra refertum. Cumq; iam ferale murmur  
 Flamines absoluerunt, defuncti coniunx iterum accurrens cum  
 eiulatu & clamore maritum ad vitam reuocat. Huius gemitum  
 ipsi sacrifici cū cantoribus excipiunt, & sesquihoram vociferando  
 perdunt

perdunt, adfertur deinde & argentea crux, eam capulo superimponunt, & demortuum movent, vt ne suam patriam in consuetudine cœlestium animorum obliuiscatur, sed pro ea apud cœlites assidue deprecetur. Rogant etiam vt ante omnes D. Nicolaum sibi conciliet, hunc namq; Deum esse tutelarem omnium Rossorum. Tandem cadauer in fossam demittitur, Flamen verò sicci pulueris tantum urna superinijcit, quantum manu tenere potest. Cateri deinde mortuum sepeliunt. Atq; ita piacularia sacra suum sortiuntur finem.

Eodem die cœnam satis opipare & apparatus instruunt ad hanc Christiani (ita mendicos appellant) vocantur, vt nimirum tanquam ociosi pro mortuo Deos inclament. Flamines item & omnes consanguinitate propinquos inuitant. Cumq; & mihi hunc haberent honorem lubenter ecastor eos adij, ea potissimum de causa, vt mores eorum rectius contemplari & obseruare possem.

Hospites osculo blandissime excipiunt, & quemq; vt dignior est ad mensam collocant. Sed hic tibi illud ad mentem reuoces velim, Rossos omnes S. Nicolaum tanquam Deum adorare, eiusque imaginem in domibus omnium videri. Accumbentibus conuiuius ardentem statim adferunt candelam eamq; Nicolao consecrant, de precantes sedulo pro salute & beatitudine amici demortui. Postea in scutella argentea triticum cum superinfuso melicrato apponunt.

Singuli ligulâ sumentes, manibus defuncti rerû abundantiam, & nepotibus supelletillem copiosam vno optant ore. Mox calix vino adusto plenus obambulat, & huc liquorẽ non aliter potant, q̃ vacca argentes vndas, vt in prouerbio dicitur. Neg; tamen hoc ipsorum factũ certa ratione caret. Vix enim illos ob ciborum cruditatem viuere posse arbitror, si tam forti potu stomachi frigiditatem non propulsarent. Ferculis demum appositis senior inter Fla-

mines iterum pinguiat hura adolet, & lemures eijcit foras postea scripto Crucis signo cibo benedicit. Peregrinis hominibus Elephantem honoris gratia praeibunt, illosq; si alicuius sunt dignationis & praeminentiae, muneribus adficiunt liberaliter. Dumq; omnes pro salute sui Regis, pro beatitudine amici mortui, pro felicitate adfinium & cognatorum, plenis cantharis bibunt: sit ferè, ut vix duo vel tres istis ab exequijs sobrij domum discedant. Eleemosynas illi qui lautioris fortunae sunt, die Veneris distribuunt, sed exiguam tantum gregarij panis particulam.

*Alia superstitio-  
nes.*

Porro de vanis superstitionibus, quibus haec gentes deditae sunt, quid attinet dicere? Multi serpentes in domibus familiares habent & alunt.

Damonem quoq; meridianum metuunt & colunt. Ille enim cum iam matura refecantur fruges, habitu viduae lugentis ruri obambulat, operarijsq; vni vel pluribus, nisi protinus viso spectro in terram prona concidant, brachia frangit & crura, neq; tamen contra hanc quoq; plagam remedio destituuntur. Habent enim in vicina sylua arbores religione patrum cultas, harum cortice vulneri super imposito, illud non tantum sanant facile, sed & dolorem loripeedi eximunt.

Luem castrensem, quam nostri milites huc aduexerant, tali modo eos propulsare vidi. Funem accipiunt, eumq; per foramen scamni in domo vetustioris tantisper trahunt & retrahunt, donec ignis scintillam ex arido affere eliceant: flamma conspecta, cer cum in delubro undis lustralibus perfusum accendunt. Omnes deinde qui ex hac fauilla prunas vel torrem domi conseruant, tutos fore credunt à pestifera contagione, & sit nonnunquam, ut euentus si dei respondeat.

Doloribus dorsi talem adhibent medicinam. Pueros illegitimos, quorum hic ingens est numerus, certo are conducunt, illo-  
rumq;

rumq; tergum pedibus sexcenties premunt & conculcant. Hoc medicamentum anodynum maioribus profuisse asserunt.

Magistratum de voluntate Regis accipiunt. Oppidis Starosta hoc est, Capitanei imperant, hi pro suo arbitrio leges figunt, & in plebeculam securi dominantur. Causse criminales ad iudicia raro deferuntur. Qui se conuicia dixisse negat, absoluitur. Nam Palinodiam pro pœna irrogata reputant. Iuris Romani scrupulosa volumina, Bartolos & Baldos frustra euoluisti si hic esse uoles. Statutis enim, id est, legibus scriptis utuntur. In illis & hoc sanctum est: Homicidam, nisi in ipso facto deprehensus sit, quinq; florenis vitam redimere posse. Homini autem qui alterius canem ceciderit, mulctam decem florenorum irrogandam esse. Fustuarij pœna ipsis inter precipua tormētū est. Nobiles enim suos agricolas. Heri marcipia sua si quando peccarunt, horrendum in modum fustibus dolant. Qui uerò grauius deliquerunt, virgis ferreis lace- rantur.

Leges &  
iudicia.

Gens est natura ad arma propensior. Macheris, frameis, & falcatis ensibus pugnant: per sepe etiam claua lignea, quam semper ad manum habent. Si rus abeunt, Costram in dextra tenent, arcum autem Tartaricum cum pharetra & arundinibus uenenatis lateri alligant.

In commensationibus non tantum rubri charthacca symbola Regis lubenter tractant, sed & ludo tesserario gaudent. Summa autem solertia pralia latronum ludunt. Ut gemini inter se Reges albusq; nigerq; pro laude oppositi certent bicoloribus armis. In hac profecto arte ita excellunt, ut haud sciam an ulla gens cum illis comparari debeat.

Ludi.

Cum pax est, ferarum pelles ex Moschouia in Poloniam & Liuoniam uenales asportant. Mel, ceram, & corium magna copia peregrinis vendunt. Ceteri uenando & latrocinia exercendo vi-

Merces.

Per arnam  
Venatio.

ctum quaritant. Undiq; enim densissimis & inuis nemoribus se-  
pti sunt. Lupos, Lynces, & Martes saepe intrâ ipsa oppidorû mania  
venantur. Martes quidem in summitatibus arborum plerumq;  
manent, & mel ab apibus congestum avidissime lingunt. Rustici  
igitur canes alunt vestigatores, odoratu produunt animal inter ar-  
borum frondes absconditum. Tum venator magno icctu arborem  
percutinens Martem de summo vertice deijcit: quem illico <sup>ixteutis</sup>  
ille dentium morfu necat <sup>kaswos</sup> quoq; in locis paludosis habitâtes  
simili ratione decipiunt. Hoc animal, quia in extremis annium  
oris commoratur, non capitur, nisi Nouembri & Decembri me-  
sibus, cû terra durissimo frigore riget. Fluvio igitur glacie constri-  
cto aduolat rusticus cum cane odorisequo. <sup>kaswos</sup> aduenientis  
animum minimè ignorans effossus in ripa cuniculos deserit, & sub  
glacie in argentibus undis natat. Canis autem naribus locum su-  
prâ caput natantis exactè prodit. Sequitur igitur venator, qui iam  
ante à glacie perfossa ad fauces fluminis rete de lino triplici factum  
disposuit. Ad hoc cum iam deuenit Castor, perrupturum se sperans,  
occiditur fustibus, & extrahitur. Pellis eius apud hos populos sum-  
mo est in pretio. Hanc quoque venationem impunè nunquam vidi:  
nam penè cæli intemperies me occidit.

Vestiuu.

Moribus Rossi erga hospites sunt tolerabilibus: nisi fortè eo-  
rum trullas ames. Nam inter pocula homines esse desinunt.  
Viri & fœmina. si à fortuna bonis firmiores sunt, eodè ferè habi-  
tu vestiuntur. Tunicam talarem varij coloris ex panno Britan-  
nico habent: limbis vestium taniâs sericas, & globulos deauratos  
intertexunt: vterque ocreis calceatus. Fœmina vittis & mitra ca-  
put tegunt, viri cudone pileonè coloris diuersissimi. Rusticorum filia  
ex capitibus serpentum torquem collo circumdant. Vulgus autem  
ex pellibus ferinis tunicas, ex cortice arborum calceos parat: Et tot  
hic sunt sutores quot rustici.

Natura profecto sub aspero caelo homines etiam elegantes <sup>Forma corporum.</sup> producit. Corpora plerumq; solida habent & succi plena. Neq; adeo informis est sexus muliebris, si quis formarum velit esse spectator. Omnem autem decorem suum vnico potandi vitio mulieres obsuscant. In hac enim re si maritos non vincunt, certè non sunt illis inferiores.

Musica subtilioris ignari sunt. Panduras nulla arte tractant <sup>Musica.</sup> & tantum tibias utriculares in delitijs habent. In nuptijs & alijs solennitatibus persape ad manuum complosarū fragorem choreas ducunt.

Libros latinos & grecos nunquam vident, & tamen de <sup>Libri.</sup> Religione Græcorum multa gloriantur. Ego cum semel nouum instrumentum Tiguri græcè impressum mecum haberem, rogaremq; Flamines vt aliquam periodū legerent, illi hoc sese facturos pernegabant: sanctè adfirmantes, eiusmodi typos nunquam sibi ante visos esse.

Mensa elegantia non magnoperè curant, sed crudos cibos Deos <sup>Vicius.</sup> Aegyptiorum, porrum & caepe auidijsimè ingurgitant. Ditiore vinum & medonem, vulgus Quastum, hoc est, aquam bibit admixto sale vulgari. & pane mucido squarosoq; vescitur.

Domus Rutenicae lignæ sunt, & quidè malè materiata. Ità <sup>AEedificia.</sup> tamen desipiunt, vt existiment parietem cratitium lateritio praferendum esse. Cementi apud eos nullus ferè vsus est. Polotia tantum tria templa sunt, opere lateritio exstructa. Ex his tertium more Italico pulcherrimè expoliturum nunc ibidem conspicitur. Catera Moschorum Dux Ioannes Basilides deuastauit, cū ante annos octo-decim Polotiam deditioe in suam accepit potestatem.

Pacis tēpore opimos accipiunt ex agris prouentus: nec ullis ferè <sup>riam.</sup> frugibus hominū utilitati seruiētibus carent. Aues omnis generis perdites puta, phasianos, attagenes erythrotaones summa seler-

tiaper insidias capiunt, & leni are diuendunt. Piscium laetissimo-  
rum admirabilem copiam perennia illis supeditant flumina, Bory-  
sthenes, Duna, Drisna Drissa, Polotta. ex quibus innumeri lacus &  
Ἰχθυόσοφειά sese effundunt. Ex cocto sale Iberico cibos codiunt.

Moneta.

Metallum quidem patrio in solo non effodiunt, & tamen au-  
ri obryzi signatiq; argenti maximo desiderio tenentur, atq; hoc  
vitium cum ceteris mortalibus commune habent. Nūmos eorum  
argenteos ouali forma procosos ad tuam Excell. mitto: ὃ uno in la-  
tere Cataphraeto signantur: in altero descripta sunt Ruthenicè hæc  
verba: Кнѣзь Бѣлльскѣъ hoc est, princeps magnus Ioannes.

Hæc ferè ea sunt, David Chrytrae, qua in Orientaliore Russia  
obseruatione digna putauī, quæ quidem, ut tuæ cupiditati satisfac-  
cerem, libenter in hæc paginas conieci. Nec tamen omnia attingi, sed  
tantum summa sequutus sum fastigia rerum Apes ut tenero stu-  
dens liquorī libat summa thimi aut crocon rubentem.

Armenij.

De Armenijs quoque antea ad te perscripsi, neque dubito li-  
teras tibi redditas esse. Hos frequentes habitare Leopoli, atq; ibi-  
dem pulcherrima templa habere. Tidemānus Gifus, 7. Iunij Cauna  
mihi dixit. Ego quidem, si aliquando officij ratione hoc ipsum li-  
cebit, Leopolim excurrā, & vicinam Armeniam perlustrabo,  
fususq; deinde omnia literis tractabo.

Tartari.

Restat nunc ut de Tartaris perpauca subiiciamus. Cū ve-  
rò epistolam ad te scribere decreuerim, non est quod historiam ex-  
pectes. Nolim namq; τὰ δυνάμεις αὐτῶν Tartarorum quidem  
copias minimè contemnendas regijs in castris per sepe vidi, atque  
hi ex Pracopiensium Horda aduenerunt, ex qua nunc quoq; mili-  
tem conscripsit Stephanus victor. Ceteri Polonis notiores sunt  
Tauricenses, Asturcenses, Naianenses, Rzshorenses, & Circas-  
sij. Principem Hordæ sua lingua Czar, hoc est, Imperatorem ap-  
pellant. Nobiles autem, quibus res mediocriter sunt secūda, Cnesi,  
id est

id est, Principes vocantur. Tantus nimirum barbara gentis fastus est, ut etiam titulos & magna miseri aucupentur nomina. Religio eorum sine dubio diuersissima est.

Ego illorum ritus, qui Regis nostri sceptrum agnoscunt, breuiter attingam. Bellici sane tumultus eos à numinis cultu non auocant. Nam Veneris die, cum vix solipse nitentes spargere iam cepit radios, in medio camporum equore frequentes conuolant. Hic Papa nudo vertice & pedibus complicatis humi sedens, schedulam sinistra in manu tenet, in hanc descripta ex Alcorano paradoxa aliquot congescit, qua voce clara ad circũstantes recitat illi si quando nomen Dei & Mahometis audiunt, gemitu & capitis inflexione reuerentiam suam declarant. Lectione finita, in stationem quisque suam reuertuntur. Cateri tamen, qui pacem bello, æconomiam militia præferunt, alijs quoque ceremonijs occupantur. Hi vno à Vilna miliari, ad fluminis Velia ripas, gurgustia aliquot & pagum amœnissimo loco situm habent. Huc ego XII. Kal. Iul. cum Ioanne Gamrato Stralsundino, mercatore & ciue Vilnensi exspaciatus, delubrum eorum intraui. In illo certè, nec alicuius Diui, nec atri Demonis simulacrum vllum videtur. Nudi ubique parietes. Area tamen pietis tapetis instrata est. Die Veneri dicata semper ad sacra conueniunt, ea, uti opinor, de causa, ut significant neque idæorum superstitiones, neque Christianorum nomen & religionem sibi probari. Delubrum nulli nisi discalceato ingredi licet. Campanarum boatum minimè tolerant. Papa autem, exorto sole, in summitate templi exedra insistens, stentorea voce populũ ad cõciones vocat. Cumq; iam frequentes adsunt, sumto ad manum Alcorano quem Arabicis literis scriptum mihi monstrarunt, numinis colendi rationem illis exponit. Postea de apothecis Mahometis, deq; illius maiestate & præcellentia carmen agreste decantant, & tunc Comitiorum finis est. Si Alcoranum, vel alium quemuis

Religia  
Tartare-  
rum.



librum typis editum hic videre licuisset eū certè magno vel pretio comparatum, ad te misissem. In tanto autem librorum defectu nihil se vendere posse dicebant. De Deo Iesu Christo & Spiritu Sancto frustra eos interrogabis. Veram enim pietatem ita curant, ut numerum lupus aut torrentia flumina ripas. Non semel igitur admiratus sum cum inter Christianos habitent, cur adeò duri sint & Christianā religionem aspernentur, & video sane Iesuitarum nugas, qui de conuertendis ad Romanam Ecclesiam gentibus multa & grandia fabulantur. Cum nequaquam hos, qui vicinis in parietibus commorantur, à vana superstitione abducere possint, neque tamen & hoc negare ausim esse in Scythia homines Iesu nominadorantes, cum dictum sit per Davidem de voce Euangelij per Apostolos in gentes spargenda in omnem terram exiit amussis eorum, & in finem orbis oratio eorum. Porro non fugit excellentiam tuam dogma Mahometarum magna ex parte Iudeorum superstitionibus & somnijs esse refertum. Tartari igitur Circumcisionem quoque retinent, sed diuersa ab Hebreis ratione. Secundo enim & tertio annis à natiuitate, prout Pape visum est, circumcidentur.

Lingua eorum à Polono idiomate tam longè abest, ut in Scythiam: illi in Sarmatiam commigrantes, ranae Seriphie non inuria dici queant. Qui tamen in Polonia, & Lithuania, & utraq; Russia longè lateq; dispersi sunt, plerumq; hominum, quibuscum degunt, linguam addiscunt & callent.

Præterea illorum Papa hoc mihi in sermone dixit: In multis sua gentis regionibus, solem, ignem, malos item genios, tanquam Deos coli. Moribus ferus sunt, & duri laboris patientissimi: nec etiam vna vxore contenti. Nam plurimas ducunt, quarum penè miranda domi est concordia. Sed prior cæteris gratior habetur & acceptabilior.

Mortuos

Mortuos hic non cremant, sed defodiunt. Sponfos etiam fato functos addita dote & rebus Oeconomia necessarijs: matrimonio iungūt, ridiculis mehercle ceremonijs, quos alio in orbe & reuicturos, & unā semp futuros autumāt. De animabus demortuorū itā sentiunt, eas videlicet ex vno corpore in aliud tātisper demigrare, donec praeellentē aliq̄ & diu quesitam inueniant habitationē, atq; hinc magna ista mūdi lumina Caesares & viros princip enatos esse.

Victus illorum miserrimus & Cyclopicus: Nam praeudentes aliquoties cum horore aspexi. Carnes certē equinas ac semicoctas avidissimē deuorant. nullus illis mensarum & sediliorum est vsus. Cutes equorum iam tūm fumantes, & recens bestia detractas pro scamnis confessuri consternunt. Lac equarum tanquam vinum Cretense admirantur & epotant. Hi bellis, acynacibus, arcu & sagittis pugnāt, bellatorum praestantia equorum omnibus faciliē anteponendi.

Præcipiensium legatus XIX. Iunij Vilnam adueniens Regi Euangelion adferebat, de re à suis contra Moscos animosē & fortiter gesta. Quod videlicet non tantū maximas hostis prouincias ferrō flammāq; feliciter peruagati sint: sed & ad ipsa Metropolis Moschouie mœnia penetrarint. Horum studium voce sua Rex collaudans, magnam se ipsis aliquando gratiam habiturum dicebat, si deinceps quoq; magnanimo conatu in aduersam gentem arma & bellum inferant.

Iam de rebus Polonicis quales ea nunc sunt, scribendum aliquid erit. Quia nihil enim abs te literarū tribus penē mēsis accēpi, meas epistolas, quas Maio & Iulio exaravi, intercidisse video. Rex Stephanus victor, 29. Aprilis ex Comitijs Warsauiensibus Vilnam reuersus est. VII. autem Kal. Iun. Bogdanus Bielsorus, Moschus nobilissimus, à suo principe profugus ad regem venit Vilnam qui non tantū humanissimē nouū & insperatum hospitium

exceptit, sed & muneribus adfecit liberaliter. Sunt homines qui omnino loco illius aduentum excipiant, & fore confidat, ut ex solius consilio Rex plurimis in rebus adiuuetur.

Sequenti die, qui erat 26. Maij, Legatos Moschicos aduentare vidimus, comitatum habentes satis splendidum. Cum illis aliquot diebus de pace tractatum est effectum verò nihil. Cõditiones à Rege proposita tales sunt: Moschus Liuoniam tradat. Impedimenta bellica & comeatum in arcibus deditis relinquat. Sumptus etiã duabus expeditionibus factos persoluat. Pacẽ perpetuam fiant. Danorum & Suecorum Reges hoc fœdere comprehendantur. Captiui autem vel permutatione redimantur. Ipse Princeps in finibus utriusq; regni ad colloquium se sistat. Internuncij cum dicerent nihil horũ suis in mandatis annotatum esse, intercessione Procerum, decem dierum spacium impetrarunt, ut intercã per redarium Principis sui mentem explorarent. Ille quia die dicto reuersus non est, Rex quidem Legatos dimisit.

Ipse verò 19. Iunij, equum in gyros tortum cõscendens, Vilna egressus est circiter decimã dici horam, caelo itã sereno & tam faustis hominum acclamationibus, ut dubitare nemo possit, hunc Principem diuinitus Polonorum gẽti datum, ex hydra ista Lernaã feliciter debellatã famã reportaturum esse immortalem. Equitabant in agmine variarum gentium Proceres, inter quos non postremus erat legatus pontificius Ioannes Andreas Caligarius, Episcopus Brittonoriensis, qui pro confirmatione Regni pecuniam Papæ debitam deposcens, indulgentias simul & peccatorum remissionem largissimam attulit. Proximum ab illo locum tenebat generosus vir, Leuinus Bulouius, ab illustrissimo Marchione Brandeburgensẽ & Borussiae Duce in legatione huc missus, Qui postea Caudam reuersus, cum ad prandium me inuissset, amanter hoc à me petijt, ut suo nomine salutem tibi plurimam adscriberem  
addens

addens & illud: In Borussia quidem te hoc tempore non venturum, id quod ego summo cum dolore audiui: Statueram enim salutandi gratia Regiomontem ad te excurrere.

Tidemannus quoq; Gifius, I. V. D. & Regis intimus Secretarius, homo omnium hominum humanissimus, & optimis literis egregiè excultus. 21. Iunij, Historiam Augustanae Confessionis tuam, ab Ritthero latina ciuitate donatam, Vilna mihi monstrauit. Cumq; sumto semel iterumq; calamo scribere tibi vellet, neq; tamen tanta & indicibili negotiorum mole oppressus, sibi ipsi satisfacere posset: inuitus quidem hoc tempore officium tuae excellentiae debitum intermisit, meq; per Apollinem rogauit, vt hanc candidissima mentis suae adfectionem per epistolam tibi significarem, id quod me facturum, vti debui, ita lubenter promisi. De omnibus tamen rebus, quae haectenus gesta sunt, & quae deinceps numinis auspicio gerentur, faciet te paulò post certiozem.

Regis nostri frater, Transyluania Princeps, nuper deceffit, cuius obitum Rex grauitè tulit, vt par est, metuit fortassis aliquam in istis locis mutationem, quanguam filius demortui, decem annorum puer, à subditis patris successor, nominatus est. Eodè die quo Transyluanorum Dominus exstinctus est, Generosissimus Regis equus ex animis concidit & perijt, qui non procul ab arce Vilnensi defessus est, & columnam habet ligneam.

Belli suscepti moles hac aetate Pleseoniam tanget. Milites undiq; huc confluunt, ille ex Germania, alter ex Calydonia, tertius ex Britannia, vt nimirum venales animas tantò citius Plutoni propinent. Nam undiq; ad inferos tantundem via est.

Rex dum foris hostem quaerit, nos domi pro pietate bellum gerimus. Procures quidem Polonici, qui purioris doctrinae professoribus fauent, & partim Zinglianos defendunt, partim Augustanam Confessionem sequuntur, ante abitum suum de ineunda concordia

suaserunt, certum esse adfirmantes, q̄ N. Romæ nuper creatus in  
 perniciem Lutheranorum iuramentum præstiterit Pont. Max.  
 Huius verò tyrannidem non adedò metuendam esse si nos piè in re-  
 ligione consentiamus. Maio igitur mense convenimus Vilnæ. effe-  
 cimus nihil. Summā actionis adiuncta continet pagina. Ipse Dei  
 filius, utinam gloriosissimo aduentu suo vulnera Ecclesie citò sa-  
 net, & beatitudinem nobis donet sempiternam. In hoc quidem se-  
 culo sinceram sperare pacem non licet. Anabaptistas vicinos per  
 occasionem erroris admonui. Horum superintendentes Laurens  
 Criscovius, hæresin se defensurum scribit. cùm prodierint charta,  
 habebimus sanè q̄ aut contemnamus, aut etiam quod auctoritate  
 sanctarum scripturarum refutemus. Literas ipsius Criscovij ad  
 tuam Excellentiam transmitto. Iamq̄ Colophonis vice etiam atq̄  
 etiam vehementer te rogo, ut hasce paginas tuo iudicio emendes,  
 ac vel legas, vel divulges, vel abijcias, quidquid horum feceris,  
 meo facies consensu. Summū Pontificem Ecclesie, Iesum Christum,  
 Dei ac virginis filium, qui solus est longitudo dierum nostrorum,  
 toto pectore precor, ut tuam Excellentiam spiritu sanctissimo suo  
 gubernet, & diutissimè incolumem conseruet, meq̄, tua be-  
 neuolentia & amori totum trado. VIII. Kalend.

August. Anno. M. D. LXXXI.

\* \* \* \*

\* \* \*

\* \*

\*

DE

DE RELIGIONE ET SACRIFICIIS VETERVM BO-

rufforum, epistola Io. MBLII

Ad

GEORGIUM SABINVM.



*V*m elegiam illam tuam, quam ad Petrum Bembum Cardinalem scripsisti, mihi legendam exhibuisset Hieronymus filius meus, qui tuis scriptis plurimum delectari solet, in qua de sacrificio capri, & anguium cultu, quæ nonnullæ Sarmaticæ gentes faciunt, commemoras: continere me nō potui, quin ea quæ de vano cultu earum gentium comperi, ad te scriberem, tibi utique non ingratum fore sperans, si earum gentium, ad quas fato quodam vocatus es, & in quarum vicinia vitam agis, mores & idolatriam plenius cognosceres. Multi enim supersticiosi ritus, idolatricæ, cultus passim in his regionibus adhuc occultè seruantur, qui tibi aduenæ nōdum fortè cogniti sunt. Itaque visum est communicare tecum, quicquid de illis compertum habeo. Ac ne longiore utar proæmio, referam primo sacrificia, quibus olim Borussi, Samogitæ, Lithuani, Ruteni & Liuones, coluerunt demonia pro dijs, atque etiam nunc multis in locis colunt occultè: deinde supersticiosos quosdam ritus, quibus nuptiæ, funera & parentalia apud easdem gentes celebrantur.

*Die Georgij sacrificium facere solent Pergrubrio, qui florum*

Ll

plantarum, omniumq; germinum Deus creditur. Huic Pergrubrio sacrificant hoc modo. Sacrificulus, quem Vurschayten appellant, tenet dextra obdam cereuisia plenam, inuocatq; demony nomine, decantat illius laudes: Tu (inquit) abigis hyemē, tu reducis amantitatem veris: p te agri & horti uirēi p te nemora & sylua frondēt. Hac cātilena finita, dēribus apprehēdēs obdā, ebibit cereuisiā nulla adhibita manu: ipsamq; obdam ita mordicus epotam retro supra caput iacit. Quae cum ē terra sublata, iterumq; impleta est, omnes quot quod adsunt ex ea bibunt ordine, atque in laudem Pergrubry hymnum canunt. Postea epulantur tota die, & choreas ducunt

Similiter quando iam segetes sunt mature, rustici in agris ad sacrificium congregantur, quod lingua Rutenica *Zazinek* vocatur, id est, initium mēsis. Hoc sacro peractō, vnus ē multitudine electus, mēsem auspicatur, manipulo demessō quē domum adfert. Postridie omnes, primo illius domestici, deinde ceteri quicumque volunt, mēsem faciunt.

Facta autem messe solenne sacrificium pro gratiarum eētionē consociunt, quod Rutenica lingua *Dzinek*, id est, consumatio mēsis dicitur. in hoc sacrificio, Sudini Borussiae populi, apud quos succinum colligitur, caprolitant, sicut in elegia tua ad Bembum scribis.

Litandi verō ritus est talis. Congregato populi cœtu in horreo, adducitur caper, quē Vurschaytes illorum sacrificulus mactaturus, imponit victimæ utrāq; manum, inuocatq; ordine demones, quos ipsi Deos esse credunt: videlicet, Occopirnum, deum cæli & terræ. Antrimpum, deum maris: Gardoaten, deum nautarum qualis olim apud Romanos fuit Portunus. Potrympum, deū fluminum ac fontium. Piluitum, deum diuitiarum, quem Latini Plutum vocāt. Pergrubrium, deum veris. Pargnum, deum tonitruum ac tempestatum. Pocclum, deum inferni & tenebrarum. Pocollum

Deum

deum aëriorum spirituum. Putscatum, deum qui sacros lucos tue-  
tur. Auscatum, deum incolumitatis & agritudinis: Marcoppo-  
lum, deum magnatum & nobiliū: Barstuccas quos Germani Erd-  
menten, hoc est, subterraneos vocant.

His demonibus inuocatis, quotquot adsunt in horreo, omnes  
simul extollunt caprū, sublimemq̄, tenent, donec canatur hymnus  
quo finito, rursus demittunt ac sistunt caprum in terram. Tum  
sacrificulus admonet populum, vt solenne hoc sacrificium à ma-  
ioribus piè institutum, summa cum veneratione faciant, eiusq̄  
memoriam religiosè ad posteros conseruent. Hac conciuicula ad  
populum habita, ipse mactat victimam, sanguinemq̄, patina ex-  
ceptum dispergit. Carnem verò tradit mulieribus eodem in horreo  
coquendam. Hæ intereà dum caro coquitur, parant è farina sili-  
nea placentas, quas non imponunt in furnum, sed viri focum cir-  
cumstantes, hinc illinc per ignem iaciunt absque cessatione, tandiu  
quoad ille indurescant, & coquantur. His peractis epulantur atq̄,  
helluantur tota die ac nocte vsque ad vomitum. Ebrj deinde sum-  
mo mane extra villam progrediuntur, vbi reliquias epularum-  
qua remanserunt, certo in loco terra operiunt, ne vel à volatilibus  
vel à feris diripiantur. Postea dimisso cætu suam quisque domum  
repetit.

Ceterum, ex omnibus Sarmatiæ gentibus supra nominatis,  
multi adhuc singulari veneratione colunt Putscatum, qui sacris  
arboribus & lucis præest. Is sub arbore Sambuco domicilium habe-  
re creditur. Huic passim homines superstitiosi litant pane, cercui-  
sia, alijsque cibis sub arbore sambuco positis, precantes à Putscato  
vt placatum efficiat Marcoppolum deum magnatum & no-  
bilium ne grauiore seruitute à dominis ipsi premantur:  
vtque sibi mittantur Barstucca, qui (vt supra dictum est) sub-  
terranei vocantur. His enim demonibus in domo versantibus se



fieri credunt fortunatiores: eisq; collocant vesperi in horreo super mensam mappa stratam panes, caseos, butyrum, & cereuisiam: nec dubitant de fortunarum accessione, si mane reperiant cibos illic assumptos. Et si quando intactus cibus in mensa remanet, tunc magna anguntur cura nihil non aduersi metuentes.

Eadem gentes colunt spiritus quosdam visibiles, qui lingua Rutenica *Colky* Cræca *Coboli* Germanica *Coboldis*, vocantur. Hos spiritus credunt habitare in occultis adiuu locis, vel in congerie lignorum: nutriuntq; eos lautè omni ciborum genere, eo quod afferre soleat nutritoribus suis frumentum ex alienis horreis furto ablatum.

Cum verò hi spiritus alicubi habitare ac nutriri cupiunt, hoc modo suâ erga patrem familias voluntatē declarant. In domo congerunt noctu segmenta lignorum, & mulëtris lacte plenis imponunt varia animalium stercora. Quod ubi pater familias animaduertit, nec dissipauerit segmenta, nec stercora è mulëtris eiecerit sed de inquinato lacte cum omni familia sua comederit, tunc illi apparere & permanere dicuntur.

Pratercà Litvani & Samogitæ in domibus sub fornace, vel in angulo vaporarij ubi mensa stat, serpentes fouent, quos numinis instar colentes, certo anni tempore precibus sacrificuli euocant ad mensam. Hi verò exeuntes, per mundum liuteolum conscendunt, & super mensam assident. Vbi postquam singula fercula delibauerunt, rursus descendunt, seq; abduunt in cauernis. Serpentibus digressis homines lati fercula illa prægustata comedunt, ac sperant illo anno omnia prosperè sibi euentura. Quod si ad preces sacrificuli non exierint serpentes aut fercula super mensam posita non delibauerint, tum credunt se anno illo subituros magnam calamitatem.

Ad hæc eadem gentes habent inter se fortilegos, qui lingua  
Rutenica

Rutenica *Burty* vocantur, qui *Potrimpum* inuocantes, ceram in aquam fundunt, atque ex signis siue imaginibus inter fundendum figuratis, pronunciant ac vaticinantur de quibuscunque rebus interrogati fuerint. Noui ipse mulierculam, qua cum diu reditum absentis filij frustra expectasset: erat enim filius ex Borussia in Daniam profectus: consulit fortilegum, à quo edocta est, illum naufragio perijisse. Cera enim in aquam fusa, expresit formam fracta nauis, & effigiem resupini hominis, iuxta nauim fluitantis.

Apud Samogitas est mons ad fluiuium *Nauuassam* situs, in cuius vertice olim perpetuus ignis à sacerdote conseruabatur, in honorem ipsius *Pargni*, qui tonitruum & tempestatum potens à superstitiosa gente adhuc creditur. Haëtenus de sacrificijs.

Nunc de ritibus Nuptiarum, funerum, & parentalium, narrabo non minus ridicula quàm superstitiosa. Apud *Sudinos*, *Curonenses*, *Samogitas*, & *Lituanos*, nobiles puella multis in locis gestant tintinnabulum, quod funiculo alligatum è cingulo dependet vsq; ad genua. nec ducuntur, sed rapiuntur in matrimonium, veteri *Lacedemoniorum* more à *Lycurgo* instituto. Rapiuntur autem non ab ipso sponso, sed à duobus sponsi cognatis. Ac postquam rapta sunt, tunc primum requisito parentum consensu matrimonium contrahitur.

Cùm nuptiae iam celebrantur, sponsa ducitur ter circa focum. Deinde in sellam ibi collocatur. Sendenti super sellam, pedes lauantur. Ea verò aqua, qua sponsa lauantur pedes, conspergitur lectus nuptialis ac tota supellex domestica, Consperguntur item hospites, qui ad nuptias inuitati sunt. Postea sponsa os oblinitur melle, & oculi teguntur velamine, velatis oculis ipsa ducitur ad omnes adiuum fores, quas iubetur contingere ac pulsare dextro pede. Ad singulas fores circumspersgitur tritico, siligine, auena, hordeo, pisis,

fabis & papauere. Qui enim sequitur sponsam gestat sacum plenum omni genere frugum: cumq; illam circumspersit, au. nihil horum defuturum sponse, si religionem pie coluerit, remq; domesticam curauerit ea diligentia, qua debet. His actus, aufertur sponse velamen ab oculis, & conuiuium celebratur.

Vesperis cum sponse ad lectum deducenda est, inter saltandum ei absciuntur crines, quibus abscis, mulieres imponunt ei sericum, nino linteolo adornatum, quod vxoribus gestare licet, donec filium pepererint. Tam diu enim vxores pro virginibus se gerunt. Ad extremum introducitur in cubiculum, ubi pulsata & verberata. coñicitur in lectum. sponsoq; traditur. Tu pro bellarijs afferuntur testiculi caprini, vel vrsini, quibus ipso nuptiarum die comanducatis, coniuges creduntur fieri fecundi. Hac de causa, nullum quog; animal castratum illic ad nuptias maectatur.

In Funeribus hic seruatur ritus à rusticanis defunctorum cadauera vestibus & calceis induuntur & erecta locantur super sellam, cui assidentes illorum propinqui, perpotant ac belluantur, epota cereuisia, fit lamentatio funebris, qua in lingua Rutenica sic sonat Hale le! le le! y procz ty mene vmarl? ij za tij nie miel sto yesty albo pity? y procz tij vmarl? Ha le le! le le! ij za tij nie miel krasz ije mlodzice? ij procz tij vmarl? Id est, Hei, hei mihi. Quare mortuus es? Num tibi deerat esca aut potus? Quare ergo mortuus es? Hei hei mihi: An non habuisti formosam coniugem? Quare ergo mortuus es? &c. Hoc modo lamentates enumerant ordine omnia externa illius bona, cuius mortem deplorant: nempe, liberos, oues, boues, equos, anseres, gallinas, &c. Ad quae singulari respondentes, occinunt hanc Neniam, Cur ergo mortuus es, qui haec habebas?

Post lamentationem dantur cadaueri munuscula, nempe, mulieri fila cum acu: viro linteolum, idq; eius collo implicatur. Cum

ad

ad sepulturam effertur cadaver, pleriq. in equis funus prosequuntur, & currum obequitant quo cadaver vehitur: eductisq. gladijs, verberant auras, vociferantes *Geu genthe beganthe p. et elle.* id est, *aufugite vos demones in infernum.* Qui funus mortuo faciunt, nummos projiciunt in sepulchrum, tanquam viatico mortuum prosequentes Collocant quoque panem, & lagenam cereuisia plenam ad caput cadaveris in sepulchrum illati, ne anima vel sitiat vel esuriat. Vxor mane & vesperi, oriente & occidente sole, super extincti coniugis sepulchrum sedens vel iacens, lamentatur diebus triginta. Cognati verò ineunt Conuiuia die tertio, sexto, nono, & quadragesimo. *A Funere.* Ad qua conuiuia animam defuncti inuitant. precantes ante ianuam. In his conuiujs, quibus mortuo parentant, tacite assident mensa tanquam muti, nec vtuntur cultris. Ad mensam verò ministrant due mulieres, quæ hospitibus cibum apponunt, nullo etiam cultello vtentes. Singuli de vnoquoque ferculo aliquid sub mensam iaciunt, quo animam pasci credunt, eisque potum effundunt. Si quid forte deciderit de mensa in terram, id non tollunt, sed desertis (vt ipsi loquuntur) animabus relinquunt, manducandum, quæ nullos habent vel cognatos vel amicos viuentes, à quibus excipiantur conuiuio. Peracto prandio, sacrificulus surgit de mensa, ac scopis domum purgat. animasque mortuorum cum puluere eicit, tanquam pulices, atque his precatur verbis, vt è domo recedant. *Iely/Pily ducisse: nu wen, nu wen:* hoc est, *edistis ac bibistis anima dilecta, ite foras, ite foras.* Post hæc incipiunt conuiuia inter se colloqui & certare poculis. Mulieres viris præbunt & viri vicissim mulieribus, seque mutuo osculantur.

De hac oblatione ciborum super tumulos defunctorum meminit etiam Augustinus sermone 15. de Sanctis, cuius verba hæc sunt: *Miror cur apud quosdam infideles hodie tam perniciosus*

error increuerit, ut super tumulos defunctorum cibos & uina  
 cōferāt, quasi egressæ de corporibus anime, carnales cibos regant.  
 Epulas enim & refectiōnes caro tantum requirit. Spiritus au-  
 tem & anima ijs non indigent. Parare aliquis suis charis dicit  
 quod ipse deuorat. Quod præstat ventri, imputat pietati, &c.  
 Hactenus Augustinus.

Hæc, qua de superstitionis ritibus, & ceremonijs illarum  
 gentium narraui, partim ipse uidi, partim ab hominibus fide  
 dignis audiui. Tu uerò præstantissime uir qui variarum  
 rerum cognitione delectari solitus es, pro ea qua ex-  
 cellis humanitate, meum hoc qualecunque scri-  
 ptum ab homine tui amantissimo,  
 profectum boni consulas  
 oro.

\* \* \* \*

\* \* \*

\* \*

\*

ALIA

ALIA QVAEDAM  
DE MODO IEIUNANDI  
CONFITENDI EVCHARI-

stiae usu, item de matrimonio. Ale-

xandri Gwagnini, quæ supra

folio 234 sunt

omissa.

\* \*

\*

**R**Vtheni in Ieiunio, ut in cæteris ceremonijs,  
à Romanis discrepant, quatuorq; ieiunia ma-  
gna, quibus carnibus abstinēt habent. Primū  
in quadragesima septē integris hebdomadis  
ab esu carniū abstinēt. In prima autem heb-  
domada quam nos vltimam Bachanalium dicimus, illi  
lactarijs & butiraceis cibis vtuntur, eamq; Masina quasi  
butiraceam appellant, reliquis verò septem integris septi-  
manis ad Pascha vsq; etiam piscibus abstinēt, oleribus,  
cauliculis raphano, fungisq; contenti Quidam etiam de-  
notiores Dominicis tantū & Sabbatis diebus (quibus  
ieiunare peccatum putant) cibum sumunt, reliquis die-  
bus, nisi frustulo panis in meridie confortati ab omni ci-  
bo abstinent. Alij die Dominico, feria tertia, quinta & se-  
ptima, cibis coctis vescuntur, reliquis frustulo panis, cum

Mm

aqua fermentata sumpto, toties diebus in diem tolerant.

*Ieiunium  
Petri.*

Secundò ieiunant post octauam Pentecostes vsq; ad ferias Petri & Pauli Apostolorum, appellantq; hoc ieiunium Diui Petri.

*Ieiunium  
dne Vir-  
ginis.*

Tertiò à prima Augusti vsq; ad Assumptionem Beatissimæ virginis Mariæ ieiunio se macerant. Quartò sex septimanis in aduentu Domini carnem & butirum abhorrent, vocaturque hoc ieiunium Philippi secundum

*Ieiunium  
Philippi.*

Rutenicum Calendarium. Omnibus verò diebus sabbatis (exceptis temporibus ieiunij) carne vescuntur. Sed feria quarta & feria sexta grande peccatum carnibus vti credunt, ita vt si Petri & Pauli Assumptionisq; Mariæ festum feria quarta vel sexta contigerit tum ea quoque die carnibus non vesci peccatum putant, Romanosque hac de causa maximè redarguunt, argumèto Clementis Pontificis Romani id cõprobantes, qui dicit in statutis Apostolorum Canone Lxiiij. Si Ecclesiasticus die Sabbato vel Dominico ieiunans inuentus fuerit, exceptis ieiunij Sabbatis ab Ecclesia perscriptis, sacerdotio degraderetur. Si autem secularis homo fuerit excommunicetur, & ab Ecclesia se iungatur. Nullius sancti vigiliam ieiunio veneratur, præter sancti Iohannis Baptistæ quam vigesima nona Augusti die, (ex præscriptione Calendarij sui) celebrant.

Monachi grauioribus ieiunijs, præ cæteris onerantur, quia aqua fermentata cum frustulo panis semel in die sumpta, contenti esse coguntur.

CON-



Irca Paschatis festum Rutheni, præcipuè confiteri solent, hoc modò: Confessor vnà cum confitente, in medio Templi stat magna cordis cum deuotione, contritioneque ad imaginem alicuius diui vltu reuerenter conuer-

so. Postea confitendi secundum peccati grauitatem iniuncta poenitentia, ante ipsam imaginem confessor, & confitens magna cum deuotione reuerenter sese inclinant, signoque crucis frequentius frontem pectusque & brachia munientes, alto cum gemitu consuetam orationem proferunt. Iesu Christe Fili Dei viui miserere nostri. Quosdam etiam, qui grauius aliquid deliquerint aqua sacrata abluunt, quàm in Epiphania Domini toto fluuio, vel stagno (secundum morem) consecrato hauriunt, & pro ab-

*Aque consecrata.*

stergendis noxialibus delictis, per integrum annum in Templo reseruant. Quibusdam verò pro poenitentia ieiunia, & breues facilesque orationes, iniunguntur. Dominicam enim orationem perpauci ex vulgo sciunt, dicuntque orationem Dominicam scire, Dominorum & Sacerdotum qui nullis laboribus occupantur opus esse. Confessionem etiam quamuis ex præscripto habeant eam tamen ad dominos pertinere agrestes dicunt, sibi autem in Deum & filium eius Iesum Christum & Spiritum sanctum simpliciter credere satis esse. Hacque oratione omnes Rutheni promiscuè, & peculiariter vtuntur, Iesu Christi Fili Dei viui miserere nobis.

os



RELIGIO  
SACROSANCTÆ EVCHARISTIAE  
V S V S.



Acramento Eucharistiæ Rutheni sub vtraque specie vtuntur, aliud autem pro infirmis & aliud pro communicantibus secundum consuetudinem habent. Pro infirmis sacramentum in hebdomada magna ante Pascha, die Iouis consecratum, in vase mundo per integrum annum seruetur. Dum autem id Sacerdos pro infirmo daturus est, tum parum vini & aquæ tepidæ addit, portiunculamque benè humectatam egroto cocleari de calice porrigit. Si autem puer infirmus fuerit, adcò vt non possit de pane sumere, tunc infunditur ei gutta vini cõsecrati in os de calice. Pro communicantibus verò secundum consuetudinem, Sacramentum dum Sacrum siue Lyturgia peragitur consecratur, quod sacerdos cocleari ex calice in portiunculas minutas redactum, & vino commixtum communicantibus distribuit. Præscriptum communicandi tempus ante festum Paschæ ( vel quotiescunque aliquis voluerit, modo confessus sit ) habent. Pueros qui septem annos transigerunt ad Sacramentum admittunt dicuntque hominem septennio transacto contra Deum peccare incipere

*Duplex a.  
pud Russe.  
nos Eucha  
ristia.*

*Nam*

Porro omnes Rutheni pane fermentato & non azymo ( prout Romanæ Ecclesiæ mos est ) vtuntur, idque hac ratione approbant, quia Iudæi in memoriam liberarionis suæ ex Egypto, secundum mandatum Diuinum azymis vtuntur, se verò semel Christianos factos nunquam in labore

labore Aegyptiorum fuisse, ideò de huiusmodi Iudæorum azymis. Sabbato & circumcissione obseruandis, seliberos esse dicunt, si enim aliquis sequatur vnum ex illis (Paulo attestante) totam legem adimplere tenetur. Eundemque Apostolum dicentem, fratres ego enim accepi a Domino quod & tradidi vobis, quia Dominus in qua nocte tradebatur accepit panem benedixit, &c. de pane fermentato & non azymo dixisse intelligunt, eo enim tempore nec azyma nec Pascha fuisse cū Dominus cœnaret, dicunt. Idque hoc argumento maximè approbant, quia Iudæorum Pascha stando fit & comeditur secundum legis præscriptum, hoc autem in cœna Christi non erat (vt Euangelista dicit) recumbentibus eis duodecim, &c.

*Non azymis Rutheni sed fermentato pane cœnatur.*

Item & discipulus recubuit super pectus ipsius in cœna, &c. Quod etiã Christus dicit ibidem desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, non de Iudæorum Pascha cum dixisse sentiunt, quod antea semper commendebat cum Apostolis. Neque azyma Christum Apostolis dedisse, sed panem fermentatum credunt, cum dicit, Ecce panis quem ego do vobis. Similiter ad Iudam, cui ego dabo panem intinctum, ipse traditurus est me.

Romanos autem in azymis communicantes confundunt, dicentes eos Iudaicos ritus obseruare, in hæresique Iuliani Apolinaris Laodicensis, & Pauli Syrii Samosatensis Machometi, Euthychij, & Diasterij ambulare, qui erant in sexta Synodo deprauatissimi hæretici, & spiritu Diabolico repleti.

Mulieres autem apud Ruthenos panem ad sacrificandum Proskura dictum conficere solent. Seliguntur autem ad id mulieres prouectæ ætatis quæ mensibus pati-

endis amplius non sunt obnoxie, præcipuè verò viduæ sacerdotum relictæ, id muneri obire solent.

## DE MATRIMONIO.



Ta Rutheni Matrimonium contrahunt, vt quartum consanguinitatis gradum nō attingant. Tertiam ducere vxorem viro vix concedunt, & non admodum legitimum matrimonium esse putant. Quartam verò nec concedunt, neque etiam Christianum esse iudicant. Pro adulterio non computant, si vir habēs vxorem cum soluta concubuerit, excepta vxore alterius.

Diuortia inter se frequenter celebrant, Episcopis permittentibus, literasque repudij dātibus.

*Diuortia.* Quidam etiam agrestium, quibus ad Episcopos propter longam itineris distantiam aditus difficilis est. Diuortium etiam tali modò (more gentili antiquitus obseruato) peragunt, cū sibi vir & vxor vtrinque displicent, tunc extra pagum in triuium ambo prodire solent, mantili accepto quod inter se manibus vtrinque tenendo per medium discindunt, hocque inter se diuiso matrimonium etiam, inter se diuisum esse putant, & vxori repudiatæ vir dicere solet, vade tu hac, ego illac pergam. Sed hic peruersus Diuortij modus nunc prorsus abolitus est.

Hoc autem ritu Matrimonium inter spōsam & sponsum contrahitur. Imprimis mensa in medio templi adornatur, ingredientibusque templum sacerdos præcedens certas recitat orationes, deinde pro Patriarcha, Metropolitanano. Episcopis, & toto clero, pro monarchaque suo

suo, & omni ordine equestri, & plebeio, qui ritus suæ fidei sequuntur sigillatim sacerdos cum Diacono clara voce orant. His peractis sponsus & sponsa mensam præparatam accedunt, in linteoque secundum morem pedibus substrato uterque stat. Postea sacerdos ex præscripto an alicui olim non sponderent interrogat, stolaque manus utriusque annulos commutans colligat. Deinde coronas ligneas vel extilæ libro pictas ad id muneris in Ecclesia reſervatas capiti utriusque imponit, dicens. Posuisti Domine coronam super caput eius de lapide pretioso, &c. Evangeliumque de nuptiis in Chana Galileæ celebratis recitat. Deinde panem & cerevisiam consecratam desponsatis ad prægustandum porrigit, postea stolam (qua sacerdotes collo appensa uti videmus) sponsus & sponsa ab una parte, & sacerdos ab altera tenet, sacerdotemque præeuntem sequuntur ( hæc verba dicentem. Circuite populi Sion & date gloriam nomini Dei altissimi, terque mensam circumeuntes loca sua occupant, & Sacerdos Psalmum


*Sponsus  
ritus.*

Miserere nostri Domine secundum magnam misericordiam tuam, &c. recitat, Suffragijsque pro omnibus, tam spiritualibus quam sæcularibus Deo persolutis de templo egrediuntur.


\* \*

\*

Mm 4

  
**Q V A E D A M D E L I**  
**V O N I A A N N O M . D .**  
**L X X I I . P O L O N O R V M**  
 Imperio subiecta.




 E quod reliquum charta, benignè lectoꝝ vacuum sit addere theologicis tua causa placet ea, que his omnibus ad finem perductis, à Palatino quodam primario, de bello cum Moscis, ob Liuoniam suscepto, iamque composito accipi. Vbi Duci illorum Iohanni Basilio, extrema necessitas lacrymas expressit, cum Possonium legatum Pontificium obsecraret, vt in pacem omnibus ingenij viribus incumberet, fallor. si is senator fallitur, qui id ex legato, in Mosconia audiuit, nec inclytus Rex Stephanus, licet felicissimus. fortuna memor humana, homini satis superq. vndiq. exagitato, admodum difficilem se præbuit. Iam igitur Liuonia, seu maius Libonia (à Libone quodam Duce, aduersa tempestate cum Italis in illas oras nauibus delato, cognomen adeptâ) Deo sic volente, & regna à gente ob eius vitia, in gentem transferente nostra est. In qua cum & Rex Suecorum Iohannes 3. nobis bello distentis, aliquot arces occupauit (ne ea qua pauca sunt Ducis Magni, Fridrici Regibus Danorum fratris commemorem) facilis erit cum ipso hac de re compositio, cum idè quod affinis Stephani Regis sit, vterq. enim Sigismundi

mundi illius nostri, tot victorijs clarus genex) tum quia Liuania, armis nostris in se sumtis territa, Augusto Sigisfrundi filio, anno 1556. sese dediderat. Regio Aquilonaris, ultra citraq. gradum latitudinis 60. figuræ triquetra qua maximè patet 80. amplius miliaria Germanica longa: ducentis propemodum arcibus insignis. Moscis ab Oriente, Prussis & Lituanijs à meridie sinu Venedico seu Oceano Sarmatico, ab Occidente & Septentrione cincta, qua hodie, maximè à Moscis infestatur, antea hostes habuit, eosdem Moscos siue Russos, Lituanos, Samagitas, Semegallos, Curones, atq. Prussos. in qua quinq. linguæ diuersæ. Quatuor in pagis, videlicet Liuonum (Latina quaedam, etsi deprauata habentium) Estonum, Lottonum, atq. Curonum, Saxoniam ciuitates sibi vendicant, inde ab aduentu Germanorum Christianorū in Liuoniam. Sunt autem ciuitates primariæ Riga, Derpata, Pernauia, Reualia, Harua. Portus item aliquot. ex quibus multum emolumentum percipit tota regio. Distat autem Riga ab Reualia, 50. miliaribus Germanicis à Derpata 30. ab Regiomonte Prussico 60. totidem à Plescouia Moscouitica, à Vilna Lituania 40. Flumiorum duo nobilissimi habentur alioqui tractus ille vt syluosus, ita & aquosus est, vnus Dæuia, alijs Duna, Eridano Italico amplior, qui ex lacu emanans Moscouitico eiusdem cognominis, 10. à Borystene in sylua exoriente miliaribus supra Rigam in mare illabitur. alter Embecus est, ex ingenti ortus lacu Peibas vocato, & Liuoniam ab Oriente sole terminante qui in idem mare prope Pernauiam insluit. Hæc olim Gottia Orientalis erat: vt illa altera, Suedica, quam vndiq. alluit Oceanus Occidentalis. Ex vtraque Gotti, Anno Christi 380. effusi per tractus secum finitimis, Imperium euastarunt Romanum, quod ad Occidentem vergit solem. Primus autem Liuones, qui Gotti successerant, Meinardus à Zegemburg theologus, Anno Domini 1186. Lubeca soluens cum mercatoribus ad vitam

mansuetiorem & R. ligionem Christianam perduxit. lingua vernacula diuturno labore percepta. quartodecimo post anno datus ipsis, atque Riga constitutus Episcopus, ab Harduico secundo Bremensi Archiepiscopo, creati alij quoque post huc Derpate, Reualla, & alibi. Meinardo pio post multos exantlatos labores suis assumpto, qui arcendorum à suis causa, ferorum tunc Lituanorum arces nonnullas prope Rigam, ad ripas Dēuina erexerat: Bertoldus Cisterciensium abbas, vir eiusdem studij surrogatus est. Huic verò Albertus Bremensis canonicus Anno 1246. aliq. post. Is annos 30. cum idololatriæ tam suis quàm externis bella gessisse, & ordinem seu societatem ensiferorum militie Christi, concessa ipsi tertiam Episcopa sua parte eo cōsilio instituisse dicitur, ut in promptu semper haberet, aduersus barbaros auxilium. Porro magistrorum, id est praefectorum Liuoniensium primus fuit Vinnenus, qui arces Segeuoldam, Vendam, & Ascherodam condidit Kokenhausen expugnauit, Moschorum Principem acie victum interfecit. occisus & ipse per insidias à Vcndensi praefecto vna cū suo cōcionatore. Secundus erat Volquinus, tertius Hermanus, quo rerum potiente, Voldemarus Danorum Rex Ordinem Teutonicum terra Ieruenfi, quæ est Liuonia pars, donauit. Quartus Theodorus, cateriq. deinceps, qui Goldingam, Curonam & Ampotē arces exstruxit, Lituanorum sibi molestorum terram depopulatus est. Verum, ne omnes recenseam, secundus ille Volquinus Felinum à fundamentis crexit, cum Moscis saepe decertauit. Semegallos, australis Liuonie incolas atq. insulam Ozeliam subegit. Renaliam Danis eripuit, nam & hi tunc aliena inuadebant. Ordinem suorum crucigerorum suasu Alberti antistitis, maioris adiumenti gratia, Ordini Teutonico Sanctæ Mariæ, federe perpetuo inseruit. Iam enim euocati ex Germania erant milites Mariami, Anno 1226. à Conrado Masouia duce, aduersus vim Prussorum idololatrarum, in Masouiam

atq; Poloniam incursiones facientium, quibus pars Prussia si barbaros debellasset assignata. Vi autem hi progressu temporis Prussiam, ita illi Liuoniam, ex inculta fecerunt cultissimam. Virique posteritate ut sit superbiores facti, ad eum ut à Marianus Prussi anno 1454. ad Polonos defecerint, quorum postremus fuit Albertus, Marchio Brandeburgensis, quem Rex Polonia Sigismundus, saepe vano conatu rebellatē, abolito magistri cognomine, Ducem partis Prussiae, altera sibi relicta anno 1526. Cracouia appellauit suumq; stipendiarium fecit. Liuoniensium item magistrorum. 47. hoc est, ultimus erat Wilhelmus Firsleberg, qui proditione militum Germanorum in arce Felina anno 1558. à Moscis captus, in vinculis vitam finijt, cui qui successerat Ketterus nobilis Vestfalus, cum Sigismundus Augustus Rex noster Anno 1564. Ducem Curlandia sibi uectigalem Riga declarauit. Atq; ita uterque hic ordo, suis cum terris, qua magna sunt, in potestatem Regum Poloniae venit. Sequitur iam ea pacis facta formula, quam legatus Gregorij tertijdecimi Papa Romani, tam Rege nostro quam Moscho comprobantibus, in Moschouia praescripsit.





CONDITIO NES PA-  
CIS, A MAGNO MOSCOVIAE  
DVCE PETITAE A SERENISSI-  
mo Poloniae Rege Stephano concessae, & per  
Sanctissimi Domini nostri legatum tran-  
sactae in Zapolstra Iama, Anno  
Domini 1582. 15.  
Ianuarij.



T suae Maiestatis exercitus, soluta Plefcouiae  
obsidione è ditionibus Mosci deducatur.

Incendia & agrorum populationes prohi-  
beantur.

Vt decennales induciae dentur.

*Id est 1580*

Vt arces in Moschouia, anno superiore captae Vieli-  
colucum, Chelma, Zawolocze, Newella, tum & quae hoc  
anno, Ostrow, Krasnihorodek, Voronecia, Veliza, cate-  
teraque castella ad Plefcouiam pertinentia cum torment-  
tis, & apparatu bellico, quae exusta non essent, reddantur.

In praemium horum, Magnus Moscouiae Dux, omni-  
bus arcibus & possessionibus, quas in Liuania quocun-  
que modo quaesitas habuit, cum tormentis bellicis & ar-  
mamentarijs, cum quibus eas ceperat cedit.

Non

Non repetet arces Vielisiam, Vſviatum, Iezieicifce, Sokolum, cæterasquæ bello captas, & ad Polocziam spectantes.

Arces in Liuonia statim ac primo loco Derpatum, Felinum, Pernauia, & Nowohorodek ex parte Mosci tradentur. Reliquæ verò omnes ante proximam diem quartam Martij, quarum series est ista. Kokenhausen, Krentzborg, Landē, Rositen, Lufen, Festen, Sessiwegen, Schwantzburg, Marienhausen, Runtzburg, Adzel, Trikatē Marienburg, Wolnur, Perchel, Sales, Stara pernaua, Ander Fikel, Margema, Kukēhaim, Leal, Lode, Hapsel, Sācta Brigitta, Fegſewer, Liel, Borchholm, Neifelos, Falkoffen. Bialikamiē, Narew, Talkinaw, Worbeth, Kerempe, Oldētorn, Neihaus, Odempe, Sommerpal, Kaulicht, Vltzen, Kuntzteth, Randen, Ringen, Oberpoln, Lais, Tertwefes, Leuwarth, Afferath.

Ex parte Naruæ & aliarum arcium, per Sereniss. Regem Sueciæ captarum, protestati sunt legati Serenissimi Poloniae Regis suam maiestatem. non obstāte pacificatione, ius suum prosequuturum.

Ante præscriptam diem quartam Martij, ea quæ Serenissimi Regis, tum & quæ Mosci sunt, ex restituendis vtrinque arcibus deduci debent.

Siquid per temporis breuitatem, deduci fortè non possit, relictum sub custodia, donec deductum fuerit manere debet.

Custodes & vectores, vtrinque securi esse debent.

In deducendis hominibus, tormentis cæterisque rebus, vis atque omnis dolus abesse debet.

Ad præstandum à Mosco iuramentum in ratihabi-

tionem conditionum pacis, Sereniss. Regis Poloniæ oratores in Moscouiam pro die decima Iunij, Oratores verò Moscouitici in Poloniam, ad quindecimam diem Augusti venire debent.

Transactio de captiuis intacta ad tractationem per Oratores reiecta est.



A D

\* \*  
\*

AD SERENISSIMUM  
STEPHANVM, REGEM  
POLONIAE,  
CHRISTOPHORI WARSEVICII  
Oratio.

*Qua, exposito toto belli negotio, cum Ioanne, Magno Moscorum Duce, XV. Ianuari ad Zapolsciam confectam pacem gratulatur.*

SERENISSIME REX.

**C**VM nuper ex castris ad conuentum tractanda paci Zapolsciae destinatum, me misisses: & confecta pace, rursus ad te in viam me dedissem, fallendi tēporis gratia, cōscripsi orationē, qua de hoc tam grato & magnifico munere, diuinitus tibi dato & oblato, gratularer. Quam, & ad eō Vilnam cum venissem, typis diuulgandam esse duxi. Vt vel in varias partes non solum fama verum etiam latitia de ea peruolare facilius possit. essetq; instar epistola alicuius quae tum & ad tuos, tum & ad exteros ijs de rebus quae hic geruntur, officij ergo scribi posset & deberet: & denique ut vel hac testificatione memoris nostrae mentis beneficiorum tuorum erga nos, & eorum qui viuunt & posterorum gratissimus sermo de tuo regio nomine nusquam conticescat. Bene vale. Vilnae III. Februarij. Anno Domini M. D. LXXXII.

S. R. Magestatis vestrae.

*Fidelissimus & addictissimus sub-  
iectus & seruitor. VVarsevicum.*

N<sup>o</sup> 4

AD SERENISSIMVM STEPHANVM  
Regem Poloniae.

Christophori Warscuicij Oratio.

**P**acis nuntium Stphane Rex habes, quam Christo  
Opt. M. de virgine nato caelitus Angeli venerant  
olim nuntiatum Perfectum est tandem summi Dei  
benignitate erga nos, & tua quadam veluti vigilia  
regali, excimiâq; virtute ut contra magnum Mosco-  
nia Ducem, iuste & legitime bello abs te suscepto, & prosperè for-  
titerq; gesto, in tot annis & bellatoribus, quibus cum bella gessit,  
penè omnium solus, ad pacis conditiones quas volebas acceptan-  
das adegisse eum videre. Quo equidem nomine & tibi & Reipub.  
in primis gratulor, & praestanti virtuti felicitatig; tuae, omnia  
praemia & insignia honoris, & ornamenta laudis ac gloriae, iure  
optimo deberi, agnosco & profiteor. Quid enim aut beneficio ca-  
rius, aut fama & opinione maius accidere potuit, quàm quod ut  
diuturnam quietem, praenunciam tempestatis, maximum &  
grauissimum bellum, sic demum instar solis, post densissimas te-  
nebras, optatissima pax, terrorem belli est subsequuta? Et verò  
iucundum est semper nomen pacis, & res ipsa salutaris, qua &  
desiderio expectantium, & voluptate exultantium, & eorum,  
qui sunt eius seruatores gloria, vix admirabilius aliquid dixeris.  
Sed nimirum fert hoc humanarum & diuinarum ius legum, con-  
suetudo gentium, ratio ipsa muneris & dignitatis regum, ut sua  
subiectos

subiectos potestati, omni iniuria & calamitate, prohibeant & defendant. Res porro bello gestas, plus quam pacem admiremur. verum si casu non consilio: temeritate, non necessitate, bella suscipiantur & gerantur, vel maxima queq, vis expers rationis & consilij, mole sua ruit, nec sine vicissitudine aliquid potest esse diuturnum. Quo magis venerari & suspicere te cuncti debemus, qui ut otium metiris dignitate, ita bella geris & administras necessitate: & ut armorum capiendorum certam tenes rationem sic deponendorum modum. Quippe cum non ea mens institutumq, tuum sit vel fuerit, ut in luctu & sanguine eorum, quos ex prescriptione diuina legis non minus ac te ipsum diligere debes, nominis & imperij tui titulos proferas, & per omnia diuina, & humana iura impotenter grassere. sed armorum tuorum vis & ratio tota cospectauit, ut in belli multitudini faceret totibusq, & religiosis viris, alijsq, id genus subiectis tuis, digna professione pax non desit, & ut ea qua per manus tradita accepisti, non tantum facta te actaq, conseruare, verum etiam quoad eius fieri maximè possit, ornare, & augere videare. Hoc animo & consilio ductus, Polotiam primum deinde Velicolucum atq, ita & Plescouiam demum oppugnare aggressus es. posteaq, tot literis legationibus & admonitionibus tuis cum grauissima testificatione desiderij pacis, apud Magnū Moscouia Ducem nihil esset profectum. Qua omnia & quale intium ac progressum habuerint, & quo exitu terminata sint, nullus est, ut opinor, in Oriētis & obeuntis solis & Aquilonis, Austriue partibus locus, ad quem fama, & laticia earū rerum non peruenierit. Nam & Polociam, quam sub Sigismundo Augusto Rege, certa spe induciarum per literas facta, Magnus dux à Lituania auulserat, in pristinum statum libertatemq, posuisti. & aliquot millibus hostium ad Socolum casis, orbi terrarum testatus es, illud esse bellum iustum, quod esset necessarium: illa arma gloriosa, qua nō ad inno-

In expedi-  
tione pri-  
mo anno  
1579 Se-  
ren. Regis  
Polonia cō-  
tra Moscū.  
Litora  
paciē & le-  
gationes  
M. sua Re-  
gra à Moscō  
non susci-  
piuntur.  
Polores ca-  
pitur.  
Moscus cir-  
ca Socolum  
caeditur.

centis sanguinis profusionem, sed ad sui suorumq; defectionem: non ad inuidiosas opes minimeq; ferendam potentiam, sed ad Dei Opt: Max: cultum, gloriamq; propagandam, Reges & Principes cape- rent atque conuerterent. Quòd tùm vel maximè patuit, cum ad eius victoria monumentum, non statuas vel trophæa, non mutū aut tacitum aliquid, sed domum orationis, sacrarium pacis, tem- plum Deo Opt: Max: Societatis Iesu extruxisses: ut cuius esset vi- ctoria, eidem daretur & honos & à quo profectum, eidem ferri acceptum beneficium videatur. Etenim multa multis, soli Deo

*Arcu triū  
phalis Deo  
extruitur  
Polonia.*

*In expedi-  
tione fecit  
da Anno  
1580.  
Velicolucū  
& cetera  
arces ex-  
pugnantur*

Opt: Max: cuncta debentur. Tandem verò in sequenti anno, con- tra hunc eundem Moscum, subsecuta est expeditio tua altera Ve- licolucensis, & multarum aliarum arcium expugnatione clarissi- ma, in qua quam longum & difficile iter emensus fueris, quo- modo te erga captiuos gesseris, & quid potissimum in eo spectaueris longum esset commemorare. Illud quidem non prateribo, etiam in medio cursu, & quasi ardore belli, à fide pacis conditionibus alienū te non fuisse: & Magni ducis Oratores (s; Oratores & non specu- latores potius appellandi fuerant) in ipsa castra ad te admississe. Sed diem illos de die ducere, & nihil non simulatè agere cognitum est. Itaq; capta & expugnata Velicoluco hostilibus copijs eis, Turopeci- am fusis & fugatis, Velisia Nenelia, Zauolotia, Iezeriscia in po- testatem tuam redacta, Vilnam reuersus, & mox Varsouiam ad comitia profectus es. Quo vel legatos quoq; illos ducere placuit, ut quid & illi postularent, & tu velles, & Reipub: expediret ab ordinibus regni cognosceretur & decerneretur. Sed vix in illa tanta, non dicam ordinum, sed hominum multitudine aliquis reperiebatur, quijs, quas illi offerebant conditionibus acquies- cendum, & à bello desistendum arbitraretur. Non obscure præse- ferebant omnes Liuoniam prouinciam, pro qua bellum susceptum & gestum esset, sub Moscho recuperari oportere: & vel grauisi.

*Oratores  
vel potius  
speculato  
res Mosci,  
in castra  
Regia ad-  
mittantur.  
Rex Varso  
niā ad co-  
mitia ve-  
nerit: ut  
Sibi danti  
mi cōsensu  
omniū or-  
dinū Rex  
iterum in  
Mosconiā  
proficisci  
sur.*

mas quasq; difficultates, iacturas atq; detrimenta potius subeunda:  
 quam vt nomine insidiosa pacis, pãctio seruitutis Liouonia afferretur.  
 Nec non tot prestantium virorum militumq; casus in bello,  
 cum gemitu & lacrimis notabatur: siquidem omnium iacturaru-  
 rum iactura maxima hominum est, & videri debet. Quocirca in  
 eam curam potissimum incubuisti, vt tertiam belli expeditionem  
 contra Moscum, vel quam primum apparare potuisses, neque aut  
 tenuit as ararij, aut angustia temporis, aut tadium & facietas bel-  
 li, aut itineris longitudo, à persequenti hostis celeritate teret arda-  
 uit: Duxisti exercitum haud scio, an etiam quam ante florentio-  
 rem, copiarum numero, varietate gentium & nationum, vsu &  
 exercitatione bellãdi planè mirandum: ita vt Plescouia, ad quam  
 vis & ratio armorum tuorum conuerti in primis debuerat, post-  
 quam Ostronia paucis horis oppugnata per deditiõem esset capta  
 breui etiam in potestatem tuam redigi posse videretur, & hac de-  
 mum occupata, non modo Liouonia hosti eripi, verum etiam ad ma-  
 iora audenda & molienda occasio & materia preberiposset. Sustine  
 Rex, si Deus Opt. Max. ab imminente interitu multitudi-  
 nem conseruauit eam, quam nec consuetudo benignitatis, neque  
 iudicium clementie tuae, cõtra furorem Martis, superbiamq; vi-  
 ctoriae seruare fortasse potuisset. Hoc quidem tibi ademptum est  
 nihil, quin etiam id, quod quaesieras, habes, & Liouonia pro qua bel-  
 lum susceptum gestumq; abs te fuerat, potire. Nemoq; sapiens cul-  
 pa potius, quam fortuna, id iudicabit telum. Moscis verd, quæ  
 vnquam letior illuxisset dies, quàm ea, qua prater suã omniumq;  
 opinionem sunt diuinitus ab interitu conseruati? siquidem vitæ  
 leticia, quem nascendi conditio certior sit, semperq; fuerit. Oppu-  
 gnauit olim terror ille gentium, tot molitor cladum, Aquileiam  
 per triennium Solimanus Turca cum innumerabilibus copijs Vi-  
 ennæ: Carolus Quintus Caesar Mettim frustra tentauit. Quid?

In expedi-  
 tione tur-  
 cia. anns  
 581.

Ostronia  
 capitur.

Plescouia  
 oppugna-  
 tur.



num quod conatibus corū euentus non responderint in eo quo tempore necessitatiq; paruerant, & fortitudinis laudem secuti fuerāt protinus honorem & existimationem concoxerunt suam? Minime gentium. Magnorum enim hominum gestas res, exitu metiri par non est, sed iusticia & aequitate. Et quanquam prosper & aequalis sine vlla offensione bellorū cursus in primis delectat, tamen nescio quo modo aduersis interdum casibus in bello etiam illustramur: & non semper cum volumus oblata, aliquando etiam desiderata res magis nos recreat atque reficit. Quo magis hoc tuum Plesconienſe bellum gloriosum est, & videri potest, in quo nec tentata irruptionis infestus casus, neq; alienum anni tempus, neq; multa alia incommoda de statu mentis solitaq; constantia animi te deturbauerunt. Quin etiam virtute & fortitudine tua talem exitum sortitum est, qualibus iustitia & aequitatis radicibus, vel inde ab initio innixum fuerat. Petijt tandem is abs te pacem, qui intra quadraginta annos nullas ad te literas daturū se, missurumq; internuntium, paullo ante minabatur. Cessit Liuonia is, qui ne Liuonia infereretur literis pacis, mentione vlla de ea fieret, à legatis tuis ante omnia postulauit. Denique is qui tam glorioſe & magnificè & loqui, & sentire de se multa ausus fuerat: quiq; diffidens suæ, alienæ virtuti & amplitudini frustra inuidebat, supplex tibi est factus: & eas conditiones pacis postremò accepit, quas tot latebris fallaciarum, & missione legationum subterfugere videbatur. At quomodo id non faceret? tua Rex & celeritate apparandi, & scientia administrandi, & fortitudine continuandi belli, tuiq; exercitus fumis, frigoris, difficultatumq; omnium, incredibili tolerantia adactus & compulsus? Quid enim per Deum immortalem exercitu illo laboriosum? Quid ad omnes difficultates & discrimina vitæ ferenda, obfirmatum magis fuit aut esse potuit. Equidem quoad per atatem grauissimasq; occupationes

Mosci elatus & timidus animus ad petendam pacem impellitur.

pationes licuit legi, & vidi aliquid, nec non meminisse possum  
 ducum & exercitum multorum, quorum in omni genere belli ge-  
 rendi, nobilitata est patientia, ita tamen statuo, nec pabuli vel  
 commeatu querendi difficultate: nec longitudine viarum: nec in-  
 tensissimi frigoris magnitudine: nec ferocia & crudelitate hosti-  
 um erga captiuos, vilius exercitus labores & pericula, cū tuo posse  
 conferri. Memorabilis illa est eritq; semper, Alexandri Mag-  
 ni militum perseverantia: quorū opulentos Persas inopia Græcos  
 luxuriosos continentia: Indos desides vigilantia: Caucasum  
 postremò ipsum, siti, labore, inedia superauit. Ac ne vetera me-  
 moria repetere videamur, quàm graue & difficile bellum Caroli  
 V. Cesaris ad Alligerium: quàm molesta & exitialis Metensis  
 obsidio fuerit, quis ignorat, vt tot tantorūq; aliorum bellatorum,  
 eorumq; exercituum incommoda silentio transeam. Sed inter ho-  
 rum gestas res, erit etiam, vt opinor, aliquid loci tuo, tuorumq;  
 nomini: & haud scio, an exercitus fortitudinem & constantiam  
 legens & audiens tui, non aliquis obstupescat. Quis enim media  
 hyeme in media Moscovia in castris vnquam permansit? Mansit  
 miles tuus. Quis in præduro & immensis frigoribus concreto so-  
 lo vallum tulit, corbes vimineos contexuit, munitiones exstru-  
 xit? cuncta hæc miles fecit & perfecit tuus. Quis adeò totis, &  
 tam longis, tamq; intempestis noctibus hybernis excubias egit, egit  
 miles tuus. Quis non modò cum hostibus, sed etiam cum elementis  
 ipsis pugnam sibi desumpsit. sumpsit miles tuus. Ac breuiter,  
 nullum difficultatum, nullum laboris, nullum tædi & patientie  
 est genus, in quo non exercuerit exercitum tuum hæc bellorum abs-  
 te gestorū ratio aut conditio, siue querendi victus & pabuli gra-  
 tia longissimas profectiones susceptas: siue tot manifesta mortis  
 & fortunarum pericula adita à tuis, quis consideret: siue cum fe-  
 rocissima gente, varia eorum certamina, leuioraq; prælia, & ex-

*curfiones hostium infinitas inueatur, in quibus milites tui duce  
 & authore te, ferè semper victoriam reporiarunt. Cessit malitia  
 iustitia: fraus & dolus veritati: temeritas rationi: furor virtuti:  
 vis denig, ipsa vi victa est: nec quo se contra te Moscus iactet vel  
 excuset, habet. Fac Plefcouiam irruptione tentatã, in potestatem  
 tuam non venisse. Quid tum postea? Enimvero ignoramus opta-  
 bilius esse, semperq; fuisse, in hostili dititione armorum suorum vim  
 & terrorem longè latèq; proferre, quã vnus vel alterius expug-  
 nata ciuitatis manibus includi & mancipari: ita, vt si optio eli-  
 gendi detur, capienda urbis spe, nonnunquam excidere, quã  
 capta & possessa aduētui hostium opponere se non posse, malle vide-  
 res non neminem, & quidem omnis belli gerendi & administran-  
 di ratio difficilis est, capiendarum arcium & ciuitatum difficilli-  
 ma. Quid? & erit qui nesciat, in quanta trepidatione Moscus  
 fuerat, cum tu hac eadem in bellum expeditione Plefcouiam ipse  
 profectus, aliquam exercitus tui partem in pœnitiora Moscouie  
 Polotia dimisisses. Quæ sanè pars cum Christophoro Radiuilo  
 Castellano Trocen: duce, imitatore auita & patria virtutis singu-  
 laris, maximis & difficilissimis itineribus Stariciam prope venisset  
 incredibile dictu est, in quantam desperationẽ Moscus adductus  
 fuerit, si quidem in fugam versum biduo triduoue latuisse sunt,  
 qui assenerent, suam certè filiorumq; suorum coniuges, & ancilla-  
 rum greges, eum amandauisse Staricia constat: quandoquidem non  
 solum de vastitate agrorum, tam isq; suorum cadibus, ad ipsius au-  
 res constans & perpetua fama quotidie peruolaret: Sed adeo flam-  
 mas & incendia à tuis excitata à fenestra ipse intueretur, & singu-  
 lis momentis ijs adhuc deteriora cum metu & horrore expectaret.  
 Hac similiaq; vulnera, ac (quod horum non postremum est) perpe-  
 tua illa conscientie carnificina Magno Duci de pace cogitationem  
 iniecerunt, cum videret, ne ei quidem exercitus tui parti resiste-  
 re se*

*Dnx ipse  
 Moscouia  
 pra nimio  
 terrere in  
 abdita spe-  
 luncarum  
 loca de-  
 trahatur.*

re se potuisse: & in quo spem ponebat maximam, menses aliquot effluxisse, quibus vel maximis illis frigoribus durantibus, utriusque obsidio Plescouia non soluebatur. Quid de se futurum esset, si aut Plescouia caperetur, aut ea relicta in paenitiora Moscouia ingrederetur hostis, prospiciebat animo: & tum externum, tum & internum malum magnopere verebatur: nempe morbi ij, qui in venis & visceribus inclusi latent, quã qui apparent, egrius curantur.

Dimisit ergò ad te internuntium, & ut pacificationis cum eo gratia, Legatos Zapolsciam mitteres, quo propediem essent venturi sui, magnopere contendebat. Cuius tu postulatis, ne tui ipsius dissimilis viderere, qui semper honestam pacem, vel explorata victoria, anteferre te velle testatus es, refragari nec potuisti, neq; debuisti: praesertim cum aded Pon. Max. auctoritas eo quoq; accessisset, qui à Mosco literis & legato habitis, Antonium Possenium Societatis Iesu sacerdotem, maximis quibusq; & grauissimis rebus rectè & scienter tractandis, in primis probatum, ad te, & Moscus suo nomine ablegauerat, & ad Christianam pacem patere nè utrumq; hortabatur. Proinde biduo ante, quam ipse ex castris discessisset, misisti Zapolsciam legationem amplissimam cum mandatis, non obscure praeseferens, si causa belli, quae esset Livonia à Magno Duce è medio non tolleretur, bellum etiam ipsum cessare non posse nec debere. Distat verò Zapolcia viginti propè à Plescouia milliariibus: via, qua Magni ducis instituto, equi ad celeritatem Novogardia, Zauolociam & Velicolucum, alias disponebantur. Cuius circumuicinam regionem omnem, magno & incredibili metu, hostibus incusso, miles tuus ita occupauerat, ut nescio quo modo in medià Polonia seu Lituania quàm in Moscouia ipsa versari securius potuisset. Quo quidem ipso Magni ducis legati, non nihil de se solliciti, ad locum tractandae paci destinatum aliquantulo posteriùs, quàm tui aduenerant, & Posseninus, quaspè & cupi-

Internuntius ad Regem de pace tractanda mittitur.

ad quã accessit auctoritas summi pontificis, per legatum suum

Rex lega. tos Zapolciam mit. III.

Tractatur  
de pace.

dirate constituenda pacis exarserat, ad eos profectus fuerat, ut nulla interposita mora, pacis tractatio sequeretur. Id addeò cum esset factum & varijs sermonibus, atq; disceptationibus, dies quamplurimi dati, tandem de Livonia tibi restituenda, qua ante omnia ab ijs postulabatur, mandata habere Mosci legati confessi sunt, & ut vicissim arces aliquot, eo bello abs te occupatae Magno duci concederentur, efflagii auerunt. Est Moscis fides Græca, siue ritum & doctrinam, siue mores eorum spectes. Itaq; quidquid in quaestionem disceptationemq; ab eis veniebat, id diligenter versare animo & circumspicere cogitatione oportuit. Turpe namq; labi & decipi in iis, qua mutare nunquam possis. Erat præterea memoria proditum, Ioannem magni istius ducis auum, sub Casimiro Poloniae Rege, & Magno Lituaniae Duce præter fœdus ielium, Magnam Nouogardiam possedisse. Quæ alias libera & immunis per se ex pactione fœderis, à neutro eorum infestari & subigi debuerat. Huius verò filium, & istius patrem Basylum, sub Alexandro, Starodubum, sub Sigismundo I. Regibus Smolenscum, iuris iurandi religione violata, occupauisse memorabant, nec non & ipsum hunc sub Sigismundo Augusto Polotiam, sub Henrico Pernauiam, iisdem artibus possedisse. Quibus vestigijs & quasi impressis signis improbitatis atq; fraudis territus, vel legationis illius fidem suspectam habere aliquis potuisset, sed timidi & suspitiosi cogitatio impedit seipsam, cum maxime dispicit & prouidet cuncta. Dandum erat temporibus aliquid: dandum rationi morique communi, cum verum sit illud, quod dicitur, milles licet homo fraudetur ab homine, vtiq; hominem cum homine viuere debere: dandus Pont. Max. suus authoritati & postulatis locus: qui diuino nutu & potestate, in altissima specula pastoralis vigilæ positus, per longissimam aetatem qua vixisset, maximarum rerum momentis, ad certam rationis normam toties ponderatis.

ratis, amplissimis legationibus pro Ecclesia obitis, & tot deniq; re-  
gnorum cladibus & mutationibus cognitis & perspectis, nunc in  
hanc, nunc in illam partem Christiana Reipub. inferet oculos: &  
tanquam solers quidam providusq; nauarchus, Christianos reges  
& principes in his procellis & tempestate, ad concordiam hortare-  
tur. Neq; verò & fletu ipso lachrimisq; legatorum Magni ducis  
vel ferreus aliquis commoueri non potuisset. Qui de eade & in-  
teritu suorum, cum aliquid inaudissent, (inaudiebant autem quo-  
tidie) aut cum suos captiuos duci & longè à patria auehi cernerent  
(quod cernebant sapissime) supplices manus in cælum tendere, et  
ad nomen patris suspiria geminare videbantur. Et horum quidem  
(vt opinio mea fert) fide aut simulatè nihil. Quinetiã si quis ri-  
sus fuerat, fuerat à cordolio. Quis enim nõ ingemisceret, tãta uasti-  
tate agrorum, exitio facultatum, direptionibus artium, caede &  
interitu ciuium, euerstone patria, commotus & excitatus. Grandè  
erat Moscis Polocense bellũ: nemo eorũ non indoluit clade suorum  
ad Solum. Velicolucensi excidio quid miserabilius fuit aut esse  
potuit? ad Turopecium suorum copias fusas & fugatas, præcipuos  
viros captos, tot arcium præfectos, tãtam commعاتus & appara-  
tus bellici, omnis generis vim interceptam meminerant. Harum  
rerum excruciat & torquebat eos recordatio. Hoc aut casu gra-  
uius, aut conditione peius, aut iactura fama & hominum, maius  
nihil eis videbatur. Quid verò de bello isto Plescouiensi loquebar?  
dies me deficeret, si quot Mosci in excursionibus ab urbe casti: quot  
dum suis opem ferre conantur, per agros interfecti: quot capti quot  
in foruitutè abducti sint, vel fuerint, commemorare velim. Nam  
& tũ, cum in castris maneas, ferè singuli dies hostibus aut captis  
aut interfectis nouis gratulationibus celebrabantur. Post disces-  
sum tuum Ioannes Zamoscius regni Cancellarius, & exercituum  
tuorum Imperator, vir perpetua laudi & maximis muneribus

obeundis in Rep. natus, tot hostibus captis, tot interfectis, tot continuis vigilijs fameq; fatigatis suam & exercituum tui persuerantiam ita probauerat, vt non modo legatis Moscouiticis ad conficiendam pacem stimulo fuisse, verum etiã vniuersã Moscouie maximũ terrorẽ iniecisse, & dici & videri queat: presertim cũ Spitzkone Iordano praefecto, vetustate generis spectata virtute commendato certo militum numero, in paenitiora Mosouia immisso, agrisq; vastatis, & hostium occisis plurimis, armorum suorum vim & terrorem in ipsam Nouogardiam intulisset. Non igitur mirum est, aut videri debet, si vel legati Magni Ducis tanò desiderio pacis & quietis, vt diximus tenebantur: & ipse Magnus dux, conditiones eas, quas subterfugere aliàs visus est tandem aliquando acceptauit. Non mirum si in Liouonia triginta quatuor arces, quas possidebat, tibi concessit. Non mirum si Derpatum sibi & ditionibus suis adeò adiunctum, quæ prima belli Liouonici eius materia & quoddam veluti integumentum fraudis fuerat, post tot suas suorumq; legatorum inficiationes, tergiuersationesq; interpositas, reddidit. Non mirum si in Derpato septuaginta & octo maioræ tormenta bellica, & in omnibus arcibus, pene trecenta & deniq; infinitum minorum bombardarum, apparatusq; bellici vim & numerum, volens nolens, reliquit. Non mirum si tot & tam magni momenti captiuorum suorum liberationem conditionibus pacis non inseruit, sed quoad eius fieri melius citiusq; posset, ut quisq; eorũ redimeretur non recusauit. Non mirũ si Velicoluca Zafolotia, Neuelingq; abs te redditis, & Plescouien castellis quibusdam relictis, decennalem ferre pacem tecum non dubitauit. Non mirum si primi belli trophæa & montimæta tue victoria Polotiam Nieszerdam, Cozianam, Socolum, Turouhiam, Siuhno, Sussam Crasnum: si secundi vsuiatam, Velisiam, & Iezierisum, quæ antea tenebat, cunctas in potestate tua reliquit. Non mirum si soli-

Moscouie.  
dit Lino.  
uia, reliquis  
34 arcibus  
cum tor-  
mentis ma-  
ioribus &  
minoribus,  
aliquibus  
instrumentis  
bellicis,  
& apparatu.  
Captiuos  
redimuntur.  
Pax decennalis  
certarum  
arciarum  
causa fertur.  
Arces praecipue  
per nostras  
partes circa  
Regem  
linguam  
sur.

tas illas licitationes & postulationes suas, de Liuonica hereditatis de Cazany & Astracany imperiorum titulis, tandem post habuit & neglexit. Non mirum si Legatos suos (vt ex verbis eorum, cum quid intemperantius loqui cœpissent, multò sese admonentium, elici potuit) in dictis & factis ad moderationem est præter morem adhortatus. Non deniq; mirum, Graci ritus cum sit, atque ad eò, cum Rex sacrorum quidam simulq; Imperator videri velit: & cum plusquam Regiam, & Pontificiam Maiestatem, in vestitu: confessu, & reliquis præferens, admirabilis nescio cuius potestatis & intelligentiæ rerum, diuinitus sibi data & concedita, apud suos existimationem certe quadam arte & diligentia tueatur: si à Pont. Max. cuius nominis & gloriæ amuli, leues & temerarij Graci semper sunt & fuerunt, ad consequendam à te pacem, fauorem & auctoritatem, implorauit: & Antonium Possuinum Pont. Max. nomine missum, tanquam quendam arbitrum, istius pacificationis fieri permisit. Quid enim illo stimulis conscientia compunctum? Quid infelicitate miserum? Quid voluntate perditum? Quid metu abiectum magis dici aut cogitari potest? Vetus est prouerbiū: Nullam esse calamitatem solam. At hæ non vna aut altera: sed conspirarunt in Moscum insinita. Vidit ille domi suæ proditorem: in castris desertorem: sociam thori repudiavit, liberos in omni turpitudine & ocio educavit. Sentit se esse suspectum & odiosum suis, cum & ipse fuerit semper hostis suorum. Grauißimas habet insidias eas, quæ latent in simulatione officij, & aliquo vinculo sanguinis vel propinquitatis. Præceps in furorem agitur, & nuper mortis filij est causa sui. Restituit tandem, vel inuitus Liuoniam: & cum Prusso nescio quogentis suæ authore excogitato et conficto, Prussia ipsi ad eò inhiasset, de qua ne verbum quidem apud se vllum fieri voluit: amisit et Liuoniam Dei Opt. Max. iusto iudicio, omninoq; admirando: belli.

Moscu præ  
nimio fis-  
rore filium  
necat, fa-  
cique in-  
uitus fræ  
belli.



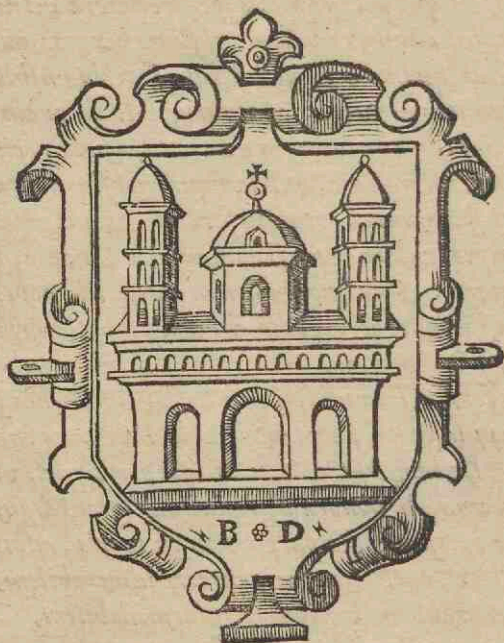
quippe qui appetit aliena, perdit sepe ea quae estimat sua: sicuti tu etiam hanc tam nobilem prouinciam, quam ille semper dixit et duxit suam, sepimentum Lituaniae, decus et ornamentum Regni tui, tot distinctam castellis, refertam portubus, exaggeratam bonis omnibus, ex faucibus ipsius eripuisti. Quae si loqui posset, ita haud dubie ad te verba faceret. Grates tibi ago Rex optime, quod post tertium et vigesimum annum, ex quo Moscus libidine dominandi incitatus, me meaque aggressus est, dextera tua forti, et non magis in bellis ac praelijs, quam in pactis et promissis seruandis firma et laudata, sublato metu et formidine belli, in pristinam quandam dignitatis spem me reuocare dignatus es. Multa ego multis debeo. Sed vni tibi post Deum Opt. Max. acceptam fero libertatem. Praeclare olim Menardus, & post eum Albertus Episcopus, Christianae religionis & pietatis nostra authores, non deterius Bremem: hoc eodem nomine de me meriti sunt & fuerunt. Grata Guilhelmi Cardinalis Mutinens. ex concilio apud Lugdunum habito, in has oras missi, apud me viget memoria. Sed enim decora & ornamenta omnium, situ iam pridem obsita, squalore sordida, tenebris vetustatis inuoluta, tu in pristina lucem & dignitatem posuisti: ut cum multa illis plurima cruciferus, tibi demum cuncta iure optimo debeamus. & sicuti est incundior valetudo ijs, qui graui aliqua infirmitate impediti & lecto affixi diu admodum iacuerunt, sic & nos tantopere desiderata per te verò libertate parta vehementius recreamur. Sit clara & commemorabilis Platembergij apud nos: sit Hasencampij virtus qui ordinis Teuthonici Magistri hic aliquando fuerunt, & maxima grauissimaque bella pro cõmuni salute & dignitate cõfecerunt. Enimvero ea, quae tu pro nobis suscipere & gerere voluisti: & iniurijs lata, & progressu gloriosa, & exitu salutaria magis censentur, literis monumentisque nostris inserentur, ad memoriam posteritatis transmitt-

transmittentur: quãdoquidem vt & pater benignissimus, & bel-  
 lator sapientissimus à meis tectis & domicilijs, in hostiles agros ar-  
 mis conuersis & prolatis, quod iam pridem sequutus, id assequutus  
 es: vt ego à tot continuis bellis & calamitatibus respirare, & tan-  
 dem nullam non gratiam à me tibi debitam, si non referre, atte-  
 stari ergate possim. Sic olim vt virtus Mosis illustris & peruagata  
 magis videretur, Populum Israeliticum seruire seruitutem in Ae-  
 gypto Deus Opt. Max. voluit, sic vt magnitudo animi Cyri esset  
 clarior, Persas à Medis graui dominatu opprimi contigit: sic ad  
 ostendendam virtutis præstantiam Thesei dispergi aliquando At-  
 tenien. oportuit, sic deniq; ( vt ad me ipsa veniam ) maximis &  
 grauissimis malis affligi Liuoniam necesse fuerat: vt de tua presta-  
 bili virtute, fortitudine, moderatione, iustitia, nulla vnquam  
 vetustas obmutescat. Vicit nempe is, qui non insolenter efferr  
 victoria sua, sed cuncta æquitate metiri videatur, neq; cum Mos-  
 co immanitate sibi certandum, sed omni genere benignitatis, se-  
 ipsum superandum potiùs arbitraretur. En verò tibi bone vir su-  
 perbia & tyrãnis tua: quatumens & inflatus, nescio quem non de-  
 spicere præ te nuper videbare. Quin nec vides ipse, tanquam ali-  
 cui Polyphemo oculo vno, Liuonia, quo in diuersas orbis terrarum  
 partes prospectabas, tibi adempto et euulso: nimirum intelligis,  
 quantas vires virtus habeat, et quàm longè melius fuerit, Hyero-  
 ni Syracusano, cum priuatus esset, quàm Perseo Macedoni, cum  
 Rex diceretur, esse similiorem. Hic enim præter regnum, regale  
 in se habuit nihil: ille non tam regno, quam regnum eo, indigere  
 videbatur. Cogita quantum intersit, inter veram et fucatam glo-  
 riam, et quomodo diligi, quàm metui præset: neq; suorum tantum,  
 verumetiam et externorum beneuolentia ad incertos temporum  
 casus, et bellorum exitus expediat obsepiri. terrent apud te vesti-  
 gia multos ( vt aliquando dixit Poëta ille: intro spectantia nulla

retrò (et ferro gerirem, non semper aurum et argentum neruum  
 belli esse, malo tuo experire. Deniq, si sapias, cur non potius Age-  
 laum, Tymoleonem, Dionē, quàm Nabidim, quàm Phalarim, quàm  
 Dionysium imitandum putes? fatiusq, esse viuere uitam Scipionis,  
 quàm desiderare principatum Casaris. Quorum enim aliquis  
 imitatur mores, eorum et exitum expectare debet. Vide quomodo  
 Titus, Nerva, Traianus, Adrianus, Antonius, et Marcus ap-  
 paritoribus, et doryphoris non egebant Roma et rursus, quomodo  
 Calligula, Neroni, Vitellio, neque Orientis, neque Occidētis exer-  
 citus, opem ferre potuerint. Animaduerte Tyrannorum vim  
 et potentiā corporibus nostris esse persimilem, qua quoad bona u-  
 tuntur valetudine, latēt in ijs incommoda singula: nec facile mor-  
 bum egritudinemq, deprehendas: statim verò ut grauior morbus  
 aliquis incurrerit, et corpus aduersa valetudine vexari incipit,  
 omnia etiam minima cum doloris sensu maximo, repente commo-  
 uentur et exitantur. Ad eum modum tyrannerum iniurie et con-  
 tumelia, prosperitate veluti velo obductæ, delitescunt: simul atq,  
 increpuit bellum, aut seditio tyrannus corruit: neque quicquam  
 violentum potest esse diuturnum. Sed quid ego te admoneam? et  
 num humanitatem ab hominū hoste, ab immoderato modum, ab  
 effreni disciplinam, à barbaro expectem doctrinam? cur nō potius  
 ad te mea vnde initium capit se conuertit oratio? Ego te Stephane  
 Rex pro eo ac debeo, veneror et colo: neq, vllum pramium virtutis  
 vllum insigne honoris, vllum monumentum laudis esse fieriq, pos-  
 se existimo, quod tibi à nobis iure et meritò nō debeatur. Tu ex ser-  
 uitate in libertatem, ex profundissimis tenebris in lucem, à morte  
 (ut ita dicam) in vitā me reduxisti: tu calamitatē omnem et squa-  
 lorem mihi ademisti: tu et subsidia belli et ornāmēta pacis attulisti.  
 Paruit olim orbis terrarū Romanis seruiuit Assyrijs subiectus fuit  
 Persis: at enim et Persarū disciplina dignitate Assyriorū, et huma-  
 nitate

nitate Romanorū videbatur tolerabilior cōditio seruitutis. Huic  
 verò tam fædo et impotenti domino, subiecta si fuissē, q̄ lucē sola-  
 ty, q̄ perfugiū pacis, quē portū quietis sperare poterā vel debebam  
 in cuius regno nihil aliud quam flagitiosissima luxuria, quam de-  
 terrima crudelitas, quam contumeliosissima superbia: nihil aliud,  
 quam dolor et gemitus perpetuus audiuntur. Ergò quàm maxi-  
 mas possim gratias tibi ago, Rex, maiores etiam habeo, eiusq̄ be-  
 neficij tui, memoriam erga me, nulla unquā inobscurabit obliuio.  
 Tu fac, vt sicuti speramus et optamus fore, pace concordia, tran-  
 quillitate, et ocio per te & in te perfruamur. Hæc Liuania, si posset,  
 apud te hodie diceret. Quæ quoniam non potest, id à nobis tacita  
 requirit, vt præstati virtute, rebusq̄, abs te gestis optimorum olim  
 Regum & Principū memoriam in Polonia in animum nobis reuo-  
 cemus et Lechos fortes, solertes Graccos Lescones strenuos sapien-  
 tes Cazimiros, audaces Bolislaus, moderatos Jagellones in te vno  
 contemplemur. Deumq̄, Opt. Max. cuncti precemur, vt eum,  
 quem per omnes omnium honorum gradus, ad regiam dignitatem  
 extulit quem potestatis sua participem in terris, admini-  
 strum iustitia, authorem pacis exteris admirabilem,  
 suis venerabilem hostibus fecit formidabilem,  
 bonis omnibus auctum, et florentem, et  
 quam maximè diuturnum, et in  
 omnes partes victorem esse,  
 perpetuoq̄, fieri,  
 patiat.

FINIS.



SPIRAE NEMETVM, EX OF-  
ficina Typographica Bernardi Albini.  
C 12. 12. LXXXII.

21311

INDEX RERVM ET VERBORVM  
IN HOC OPERE MEMORABILIVM.



A.

<i>Abrenuntiatio in Baptismo Moscis vſitata.</i>	177.	<i>Animarum transmigrationem Tartari credunt.</i>	253.
<i>Achatius Episcopus Constantino-pol. Ecclesias turbat.</i>	205.	<i>Animas mortuorum neq; in calo neq; in inferno esse.</i>	233.
<i>Adagium Moscorum.</i>	13.	<i>Anima separata à corpore non est pœnis obnoxia.</i>	233.
<i>Adoratio Italica.</i>	147.	<i>Animarum conditionem qualem Russi esse statuant.</i>	232.
<i>Adorationis gestus.</i>	147.	<i>An Apostoli secum circumduxerint uxores.</i>	155.
<i>Adulteriorum pœna apud Moscos.</i>	178.	<i>Anniuersaria bina Moscorum quo tempore fiant.</i>	175.
<i>Adus sine orcus.</i>	117.	<i>Antichristus.</i>	15.
<i>Ædificia Russorum.</i>	249.	<i>Antichristus qui sit.</i>	76.
<i>Ætiopes Circūcisionem retinent &amp; simul etiam Baptisimum.</i>	35.	<i>Antihesis Christi &amp; Antichristi.</i>	76.
<i>Agatho Papa.</i>	63.	<i>Antichristi doctrina &amp; facta.</i>	77.
<i>Ageſilaus.</i>	294.		78. 79. & 80.
<i>Albertus Bremēſis Canonicus tertius Episcopus Rigensis ordinem enſiferorum instituit.</i>	274.	<i>Antichristiani qui.</i>	80.
<i>Aldad.</i>	22.	<i>Antichristi Imperij fundamentū iactum Anno Domini 1241 sub</i>	
<i>Anabaptista in Polonia.</i>	256.		



INDEX.

- |   |      |   |  |      |
|---|------|---|--|------|
| <i>Basilica Erdmeimlin Dy subterranei.</i>  | 269. | C | <i>Calici Eucharistia rubrum vinum infundunt.</i>  | 175. |
| <i>Basilienſe Concilium Bohemis &amp; Morauis Calicem Domini concedit.</i>                | 93.  |   | <i>Calicibus, &amp; ſcutellis plumbeis in adminiſtratione cœna Domini- ca vtuntur Ruſſi.</i> | 239. |
| <i>Baſylius primus cœlibatus author</i>   | 157. |   | <i>Calicibus lingneis vtuntur in ad- miniſtratione cœna Ruſſi.</i>                           | 192. |
| <i>Baſily Cafarienſis miraculum.</i>  | 27.  |   | <i>Campanas Tartari auerſantur.</i>  | 251. |
| <i>Bernhardi victus &amp; dicta.</i>  | 167. |   | <i>Canes pluriſ quam homines aſtimã- tur apud Ruſſos.</i>                                    | 247. |
| <i>Bertoldus Ciftertienuſ Abbas ſuccedit Mainardo in Episco- patu Rigenti.</i>            | 274. |   | <i>Canon miſſæ.</i>  | 111. |
| <i>Bertholdus Schwarz Franciſcanus Magie &amp; metallaria peritus Bõ- bardas inuenit.</i> | 165. |   | <i>Canones miſſæ diuerſi.</i>  | 112. |
| <i>Bigami qui Moſcis ſint.</i>  | 133. |   | <i>Canonica ſcripta in Biblijs qua Mo- ſciſſe credant.</i>                                   | 182. |
| <i>Blondus.</i>   | 148. |   | <i>Cantica Moſcorum.</i>   | 119. |
| <i>Bohemorum fratrum ſententia de Cœna Domini.</i>  | 115. |   | <i>Carnibus die ſabbathi veſci Grego- rius in Concilio Romano primus interdixit.</i>         | 159. |
| <i>Bohemi quando ſint facti Chriſtia- ni.</i>   | 63.  |   | <i>Caro Chriſti certo in loco ſemper eſt.</i>  | 25.  |
| <i>Bohemorum Apologia qualia ieiun- ia approbet.</i>                                      | 105. |   | <i>Caroli quinti expeditio in Lybiam.</i>  | 285. |
| <i>Bohemorum fratrum miniſtri ple- rig, cœlibes.</i>                                      | 157. |   | <i>Casimirus Wladislai filius.</i>   | 161. |
| <i>Bombarda à quo &amp; quando inuen- ta.</i>   | 165. |   | <i>Caſtorum venatio.</i>   | 248. |
| <i>Bombarda ubi inuenta.</i>  | 165. |   | <i>Caſtitas in matrimonio.</i>   | 156. |
| <i>Bonifacius octauus.</i>  | 63.  |   | <i>Caſtitas monachorum.</i>  | 158. |
| <i>Bruſchius.</i>   | 158. |   | <i>Caſtrenſis luis medicatio.</i>  | 246. |
|   |      |   | <i>Catholica Eccleſia que ſit.</i>   | 4.   |
|   |      |   | <i>Cauſe imaginum.</i>   | 144. |



INDEX.

- |   |      |   |        |
|---|------|---|--------|
| <i>Cercorum usus apud Moscos.</i>                                       | 181. | <i>Chrysostomus approbat imaginum cultum.</i>   | 132.   |
| <i>Cestochouiensis monachi.</i>   | 136. | <i>Circassij.</i>   | 250.   |
| <i>Charitate in hereticis non esse.</i>                                 | 218. | <i>Circumcisionem Tartari retinent, attamen diuersa ratione ab Hebreis.</i>                           | 252.   |
| <i>Cherubin cur facta.</i>  | 135. | <i>Cæna Dominica quibus temporibus populo administratur apud Moscos.</i>                              | 176.   |
| <i>Christus non præcepit solitariam &amp; monasticam vitam.</i>         | 162. | <i>Cæna Dominica institutioni ab hominibus adiecta.</i>   | III.   |
| <i>Christus non fuit ociosus etiam in iuuentute.</i>                    | 162. | <i>Celibatus castus singulare Dei donum est.</i>  | 154.   |
| <i>Christus aratra fecit, &amp; tractauit.</i>                          | 162. | <i>Coboli Spiritus lares domestici.</i>   | 260.   |
| <i>Chrisma cõsecrandi potestatem soli Patriarchæ suo tribuunt Rusi.</i> | 190. | <i>Coboli quomodo sese in domibus habitare declarent.</i>   | 260.   |
| <i>Christiana religio non est hæresis.</i>                              | 169. | <i>Concilium Florentinum.</i>   | 159.   |
| <i>Chrisma &amp; olei cõfectio apud Moscos.</i>                         | 171. | <i>Concilium Florentinum damnauit simoniacos, &amp; fornicarios Episcopos.</i>                        | 159.   |
| <i>Christum sequi quid.</i>   | 162. | <i>Conciliorum decreta Moscouita non vocant in dubium.</i>  | 170.   |
| <i>Solus Christus voluntati Diuina satisfecit.</i>                      | 49.  | <i>Concilium Ephesium primum.</i>   | 201.   |
| <i>Christi Epistola ad Abgarum.</i>                                     | 134. | <i>Concilium sub Adriano Papa.</i>  | 229.   |
| <i>Christus vnicus mediator, redemptor iustificator noster.</i>         | 55.  | <i>Concilium Chalcedonense.</i>   | 203.   |
| <i>Christus nullum habet collegam in officio redemptionis.</i>          | 56.  | <i>Concubinatus Sacerdotum pæna.</i>  | 173.   |
| <i>Christiani cur sabbathum nõ obseruent.</i>                           | 61.  | <i>Conditiones pacis inter Stephanum Regẽ Poloniae, &amp; Iohã. Basiliadẽ, Moscum facta An. 1582.</i> | 276.   |
| <i>Christus non Papa pastoribus Ecclesiæ munus docendi confert.</i>     | 82.  |   | Condi- |
| <i>Christus nihil reticuit.</i>   | 73.  |   |        |
| <i>Christophorus Radiuilus.</i>   | 286. |   |        |

INDEX.

<i>Conditiones pacis Moscho à Rege</i>	<i>rant.</i>	340.
<i>Polonia lata.</i>	254.	<i>Cucullum induere nõ est sequi Chri-</i>
<i>Confessio quomodo fiat à Moscis</i>		<i>stum</i>
<i>coram sacerdote.</i>	178.	<i>Cur Christus homines sit indicatu-</i>
<i>Confirmationis sacramentum Russi</i>		<i>secundum opera.</i>
<i>non habent.</i>	232.	<i>Curnenses Putei.</i>
<i>Confitendi mos apud Russos.</i>	267.	<i>Czar gloria Christus.</i>
<i>Confirmatio.</i>	177.	115.
<i>Confirmationis ritus apud Mos-</i>		
<i>cos.</i>	171.	D
<i>Confirmationis sacramentum Russi</i>		<i>Damasenus imaginum preco.</i>
<i>contennunt.</i>	191.	<i>Damianus à Goes.</i>
<i>Consecrant Mosci alio modo quam</i>		<i>Daniel printz.</i>
<i>Romana Ecclesia.</i>	182.	<i>Decem præcepta Moïsis retinent</i>
<i>Consecratio sacramenti per sacerdo-</i>		<i>Mosci.</i>
<i>tes non est Apostolis tradita.</i>	115.	<i>Deus tribus rebus colitur.</i>
<i>Constantinopolitani imagines col-</i>		<i>Deus Romanum imperium consti-</i>
<i>uerunt.</i>	139.	<i>tuit.</i>
<i>Constantinopolis capta.</i>	217.	<i>Dei institutis nihil addendum.</i>
<i>Constantinopolis expugnata.</i>	101.	<i>Solus Deus colendus inuocandus.</i>
<i>Constitutiones Ecclesiastica multi-</i>		<i>Dei dona nostra merita</i>
<i>plices.</i>	29.	<i>Decima apud Moscos cedunt Epif-</i>
<i>Cõiuiniorum funebrium ritus apud</i>		<i>copis.</i>
<i>Russos.</i>	245.	<i>Decima Græcorum diuisio.</i>
<i>Cœnam Dominicam porrigunt pue-</i>		<i>Deformes abusus Ecclesiæ.</i>
<i>ris trium annorum Sacerdotes</i>		<i>Deorum subterræcorum sacrificia</i>
<i>Russici.</i>	241.	<i>apud Sarmatas.</i>
<i>Crucem portare quid sit.</i>	162.	<i>Descensus Christi ad infernos.</i>
<i>Crux Evangelica.</i>	44. & 57.	& 122.
<i>Cucullos Russici sacer dotes ingno-</i>		<i>Diabolus hominem decepit.</i>
		<i>Diabolum si pœnitentiam ageret</i>

I N D E X.

<i>posse per Christum veniam consequi.</i>	48.	<i>fos.</i>	270.
<i>Diaboli colloquium cum S. Martino.</i>	48.	<i>Doctores Ecclesie honorandi.</i>	41.
<i>Diaconi non nisi cōiugati, &amp; in matrimonio viuentes consecrantur apud Russos.</i>	227.	<i>Quomodo.</i>	43.
<i>Diana Ephesina.</i>	136.	<i>Doctrina Daemonum est prohibenda nuptias.</i>	161.
<i>Dies humanus: tempus hominis.</i>	20.	<i>Doctores corda hominum siue auditorum suorum, non illuminant, sed SS.</i>	52.
<i>Dæmonia meridiana Russorum.</i>	246.	<i>Doctores veri non ex titulis sed fratribus agnoscuntur.</i>	19.
<i>Dy Tartarorum.</i>	252.	<i>Doctores quos Russi sequuntur.</i>	230.
<i>Dies Dominicus cur Christianis sit sacer.</i>	61.	<i>Dogmata Monachorum hæretica.</i>	164.
<i>Didacus Couarruias Hispanus.</i>	104.	<i>Dominicis diebus Russi populo fabulas prælegunt.</i>	236.
<i>Differt Missa Moscouitarum à Latinorum.</i>	175.	<i>Dorsu dolorum medicina.</i>	246.
<i>Dignitas hominum in Deo est.</i>	54.	<i>Dæmon unde dicatur.</i>	143.
<i>Diligere Deum, &amp; proximum quid.</i>	35.	<i>Duo posteriora præcepta Decalogi, de non concupiscendo malè disunguntur.</i>	62.
<i>Dion.</i>	294.	<i>Duodecima &amp; vltima Græcorum diuisio à Rom. Eccl.</i>	217.
<i>Dispensationes &amp; ordinationes Ecclesiasticas Russi despiciunt.</i>	191.	<i>Duna siue D'wia Liuonia fluius.</i>	273.
<i>Diuortia apud Russos frequentissima esse.</i>	197.	<b>E</b>	
<i>Diuersi Canones Missæ.</i>	112.	<i>Ebrietatis mala.</i>	210.
<i>Diuersitas opinionum inter doctores non obest veritati.</i>	31.	<i>Ecclesia vrbi capte similis.</i>	95.
<i>Diuortia apud Russos creberrima.</i>	279.	<i>Ecclesia, non solus Petrus habet potestatem ligandi &amp; soluendi.</i>	24.
<i>Diuortia quomodo fiant apud Russos.</i>		<i>Ecclesie Romanæ doctores non profitentur</i>	

I N D E X.

<i>fitentur veritatem.</i>	188.	<i>Episcoporum apud Moscos ornatus.</i>	
<i>Ecclesia nunquam caruit Imaginibus.</i>	132.		172.
<i>Ecclesiam Græcam à Romana damnatam.</i>	4.	<i>Episcoporum nonorum mos.</i>	204.
<i>Ecclesia Moscorum orationum domus dictæ.</i>	180.	<i>Episcopi Moscorū villas, &amp; castra possident.</i>	172.
<i>Ecclesia Romana non est princeps &amp; rector aliarum.</i>	188.	<i>Episcopi plures in Moscouia.</i>	170.
<i>Ecclesie Patriarchales in Oriente quatuor.</i>	199.	<i>Episcopi visitatores.</i>	19.
<i>Ecclesie Romanae obediens non sunt veri Christiani.</i>	188.	<i>Episcoporum vicarij &amp; officiales apud Moscos.</i>	171.
<i>Ecclesiarum ornatus.</i>	145.	<i>Episcoporum in Russia uestitus.</i>	227.
<i>Ecclesiam diu absq; Imaginibus suis se.</i>	145.	<i>Erasmi Roterodami testimonium de Luthero.</i>	88.
<i>Eleander.</i>	16.	<i>Erasmi Roterodami de Luthero iudicium.</i>	16, 17.
<i>Electorum Dei ante Christi aduentum apud inferos cruciatus.</i>	119, 120.	<i>Erasmus de Monachis.</i>	163.
<i>Embecus Linoniae flauus.</i>	273.	<i>Eremitarum Priscorum disciplina.</i>	167.
<i>Ensisferorum ordo à quo, &amp; quando institutus.</i>	274.	<i>Eremita Prisci.</i>	166.
<i>Epiphanius Cypri Episcopus Imaginem concepit.</i>	132.	<i>Eremitarum cum Monachis nulla collatio.</i>	166.
<i>Epiphanius de Imaginib.</i>	145.	<i>Euangelia si non fuissent scripta quomodo verbum Diuinum potuisset intelligi.</i>	42.
<i>Epiphanius Electio.</i>	132.	<i>Euangelicos non esse hereticos.</i>	13.
<i>Episcopi doceant &amp; pascant oues, non regnent.</i>	149.	<i>Euangelium penitentiam requirere testatur confessio Augustana, &amp; quomodo.</i>	57.
<i>Episcopi ministri non Domini sunt.</i>	149.	<i>Eucharistia in defectu vini Russi sacco pomorum celebrant.</i>	191.
		<i>Eucharistie panem quomodo Russi consecrant.</i>	231.

INDEX.

<i>Euangelium quibus temporibus, &amp; diebus annuntiatur plebi à sacerdotibus.</i>	174.	<i>tur</i>	196.
<i>Eucharistia vsus apud Ruthenos</i>	268.	<i>Fides mortua.</i>	3.
<i>Eucharistia sacramentū pueris exhibetur.</i>	183.	<i>Fides in malis promissis non seruetur.</i>	160.
<i>Eucratitea.</i>	155.	<i>Fides à Græcis ad Romanos derivata.</i>	217.
<i>Eusebii Nicomediensis &amp; Antiochen- sis dogmata.</i>	200.	<i>Fides si sana non sit, non potest inde iustitia esse.</i>	218.
<i>Eutyches.</i>	13.	<i>Filius Dei declarabit quinam sint orthodoxi, qui pro hæreticis.</i>	169.
<i>Eutychetis error.</i>	202.	<i>Flaccius illyricus.</i>	158.
<i>Exumen sacerdotum apud Moscos.</i>	172.	<i>Fluuij Rossorum.</i>	250.
<i>Exempla varia de imaginib.</i>	128.	<i>Flavianus in carcere ingulatur.</i>	202.
<i>Excommunicationis ritus apud Moscos.</i>	183.	<i>Frācisus Petrarcha de Ecclesia Romana. &amp; Roma.</i>	83.
<i>Execrationes creaturarum non esse prohibitas in verbo Dei.</i>	183.	<i>Fratrum Bohemorum sententia de descensu Christi ad inferos.</i>	123.
<i>Exercitus Polonici commendatio.</i>	285.	<i>Fridericus Barbarossa.</i>	148.
<b>F</b>		<i>Fructus coæta castitatis.</i>	158.
<i>Fabula de Christo obuiam factō B. Mariae matri.</i>	236.	<i>Funebria conuiuia Russorum.</i>	245.
<i>Festa quatuor solemnia cum Romana Ecclesia celebrant Mosci.</i>	182.	<i>Funerum ritus apud Tartaros.</i>	253.
<i>Festa Mariæ virginis apud Moscos.</i>	174.	<i>Funerum ritus apud Russos.</i>	243.
<i>Festa Russorum.</i>	229.	<i>Funerum ceremonia apud Russos.</i>	233.
<i>Furta quomodo apud Russos puniā-</i>		<b>G</b>	
		<i>Gangrensis Synodus permittit Sacerdotibus coniugia.</i>	228.
		<i>Gardaotes nantarum Deus.</i>	258.
		<i>Georgius Cassander.</i>	146.
		<i>Georgij Sabini Elegia ad Bembum</i>	de

INDEX

<i>de sacrificio capri, &amp; anguivum cultu.</i>	257.	<i>Grossus Polonicus.</i>	89.
<i>Gentilium ieiunia.</i>	101.	<i>Guicciardinus de Luthero.</i>	91
<i>Geniculari &amp; adorare idem esse.</i>	141.	<i>Guilelmus Cardinalis Mutinensis</i>	292.
<i>Gilbertus Cognatus.</i>	112.	<i>Gymnasium nullum per totam Moscouiam est.</i>	69.
<i>Gilbertus Gennebrardus.</i>	15.	H	
<i>Gottia Orientalis.</i>	273.	<i>Harduicus Bremensium Episcopus</i>	274.
<i>Gottfridus Viterbiensis</i>	159.	<i>Hafencampius.</i>	292.
<i>Gradus consang. &amp; affin. in contrahendis matrimonijs apud Moscos.</i>	177.	<i>Hæreticus quis hodie &amp; quis olim.</i>	168.
<i>Gradus pœnitentia, &amp; satisfactionum modi apud Moschos.</i>	180.	<i>Hæretici charitatem non habent.</i>	218.
<i>Græci Ienuensium auxilio imperium recuperant à Latinis.</i>	214.	<i>Hæretici humilitatem non habent.</i>	218.
<i>Græci mendaces &amp; superstitiosi.</i>	136.	<i>Hæretici scripturas deprauant.</i>	61.
<i>Græci qualia aduersus Romanam Ecclesiam ediderunt.</i>	220.	<i>Hæreses in Polonia præsertim Ebionitica.</i>	49.
<i>Græcorum diuisio à Romanis prima.</i>	199.	<i>Hæreses in Ecclesia Christi semper fuisse.</i>	31.
<i>Græca fides.</i>	288.	<i>Hæreticus quisnam.</i>	13.
<i>Græci duodecies à Romana Ecclesia defecerunt.</i>	198.	<i>Helpis.</i>	110.
<i>Græci à Gallis &amp; Venetis victi Imperium amittunt.</i>	214.	<i>Helschesaita.</i>	136
<i>Græci Symbolum Latinum suscipiunt.</i>	215.	<i>Haluetiorum de ieiunijs sententia.</i>	104.
<i>Græcia defecit à Papa Romano.</i>	211.	<i>Henricus septimus.</i>	114.
<i>Græca Ecclesia concedunt Sacerdotibus coniugium.</i>	9.	<i>Hermanus Patriarcha Constantinopolitanus.</i>	129.
		<i>Historia de Abgaro.</i>	128

INDEX.

<i>Historia Tripar de Monachis.</i>	163.	<i>Ieiuniorum varia species apud Moscos.</i>	179.
<i>Historia belli Moscovitici ad vicium deducti die 15 Ianuarij An. 1582.</i>	270.	<i>Ieiunium Petri.</i>	266.
<i>Homicidij pœna apud Russis.</i>	277.	<i>Ieiunium D virginis.</i>	266.
<i>Homines quales natura sint.</i>	49.	<i>Ieiunium Philippi.</i>	266.
<i>Hominem operibus saluari Moschi contendunt.</i>	38.	<i>Ieiuniorum species.</i>	99.
<i>Horas Canonicas Sacerdotes Russici non dicunt.</i>	194.	<i>Ieiuniorum usus.</i>	102.
<i>Horologys sciothericis Russi carent.</i>	237.	<i>Ieiunia Turcarum.</i>	101.
<i>Hyero Siracusanus.</i>	293.	<i>Ieiunia apud Russos creberrima.</i>	241.
<b>I</b>		<i>Iesuita Cornuti quo auctore prodierint.</i>	163.
<i>Iacobi &amp; Pauli Conciliario de operum iustificatione.</i>	38.	<i>Iesuita Tartaros ad fidem Christianam conuertere debebant.</i>	252.
<i>Iacobus Spinula.</i>	148.	<i>Iesuitis Rex Polonia templum Polotia extruit.</i>	282.
<i>Iconomachi.</i>	207.	<i>Iesuita herba male citò crescentes.</i>	166.
<i>Ieiunia Christianorum,</i>	6.	<i>Iesuitarum patroni &amp; promotores.</i>	166.
<i>Ieiunium duplex.</i>	6.	<i>Iesuitarum hypocrisis.</i>	166.
<i>Ieiuniū in abstinentia consistere.</i>	6.	<i>Idololatrapunita.</i>	144.
<i>Ieiunij quadragesimalis tempus à Moscis religiose obseruatur</i>	179.	<i>Ignis perpetuus in Samogitia si ut apud Persas Orymasia.</i>	261.
<i>Ieiunia iuxta consensum Augustanæ confessionis.</i>	105.	<i>Indulgentia Moscorum.</i>	182.
<i>Ieiunia iuxta Bohemorum Apologiam.</i>	105.	<i>In ieiunijs Russi etiam piscibus non vescuntur.</i>	195.
<i>Ieiuniorum tempora quæ Mosci obseruant.</i>	179.	<i>In quibus Russi à Romana Ecclesiâ dissideant.</i>	220.
		<i>In malis promissis rescindenda fides.</i>	160.

INDEX.

180.		<i>Imaginum causa.</i>	144.
<i>Intercessio Sanctorum &amp; Aposto-</i>		<i>Imaginum origo.</i>	140.
<i>lorum.</i>	119.	<i>Imago Florentina.</i>	139.
<i>Iohan. Wicleuus.</i>	16.	<i>Imaginum usus in scripturis nus-</i>	
<i>Ioannes Faber.</i>	114.	<i>quam est interdictus.</i>	181.
<i>Ioannes Papa vniuersalis titulum</i>		<i>Imagines Diuina.</i>	130.
<i>usurpat.</i>	205.	<i>Imagines quales Russi venerentur</i>	
<i>Ioannes de Rupefcissa predixit Mo-</i>			189.
<i>nachatus interitum.</i>	164.	<i>Imaginum veneratio.</i>	125.
<i>Ioannes Zamoscius.</i>	289.	<i>Imaginum abusus quando creuerit.</i>	
<i>Ioannes Rochizana Bohemorum</i>			146.
<i>concionator.</i>	94.	<i>Imperator Papa equiso.</i>	211.
<i>Iodocus Chlichtonens.</i>	15.	<i>Imperium ex Oriente in Occidentē</i>	
<i>Iodocus Decius.</i>	16.	<i>redit.</i>	214.
<i>Io. Gwalbertus.</i>	139.	<i>Imperatores εικονόμαχοι &amp; quidam</i>	
<i>Imagines Iudæi non adorarunt.</i>	135.	<i>alijs p̄ homines.</i>	147.
<i>Imagines Dei Pontificij perdūt.</i>	135.	<i>Impositio manuum solis Episcopi</i>	
<i>Imagines esse Idola.</i>	133.	<i>conceditur apud Moscos.</i>	177.
<i>Imago &amp; Idolum idem sunt.</i>	133.	<i>Immersio trina, tinctio, &amp; aspergio</i>	
<i>Imago B. Maria in Moscouia spon-</i>		<i>apud Moscos indifferens.</i>	176.
<i>te facta.</i>	129.	<i>Indocta garrulitate nihil difficilius</i>	
<i>Imaginum differentia.</i>	129 & 130.		121.
<i>Imagines cur non adorandæ.</i>	7.	<i>Infames qui dicantur.</i>	218.
<i>Imagines nulla in templis Christia-</i>		<i>In forma &amp; materia Baptismi Russi</i>	
<i>norum aliquot seculis post Chri-</i>		<i>ab Ecclesia discrepant.</i>	193.
<i>stum natum fuerunt.</i>	8.	<i>Infernus.</i>	122.
<i>Imaginum origo à Seruch.</i>	129.	<i>Infinite calamitates subito Moscum</i>	
<i>Imaginibus Ecclesia nunquam ca-</i>		<i>obruunt.</i>	291.
<i>ruit.</i>	132.	<i>Intercessiones sanctorum non esse i-</i>	
<i>Imaginum cultus apud Moscos.</i>	180.	<i>nanes.</i>	131.



# INDEX.

- |  |  |
|--|--|
| <p><i>Inuocatio Sanctorum species idololatrica precipua.</i> 109.</p> <p><i>Irene impia Regina.</i> 208.</p> <p><i>Isidorus Metropolitae Kioniensis à Russis indigne exceptus.</i> 186.</p> <p><i>Isidori canon.</i> 160.</p> <p><i>Isidorus.</i> 170.</p> <p><i>Isidorus Metropolitanus Russiæ.</i> 230.</p> <p><i>Israëlitica, &amp; Romana Ecclesia colatio</i> 70.</p> <p><i>Iter Sabbathi.</i> 74.</p> <p><i>Iudeorum Sententia de miraculo Christi.</i> 25.</p> <p><i>Iudas Taddæus.</i> 128.</p> <p><i>Iusticia aliena nobis ad salutem opus esse.</i> 35.</p> <p><i>Iusti per Christum ab orco liberati.</i> 117.</p> <p><i>Iustificatio hominis coram Deo.</i> 2.</p> | <p><i>Laurentius Ciscouius Anabaptistarum in Polonia Superintendens.</i> 256.</p> <p><i>Leo Pontifex cur Indulgentias in Germania promulgarit.</i> 91.</p> <p><i>Leges, &amp; iudicia Russorum.</i> 247.</p> <p><i>Leonardus Ghiësis.</i> 101.</p> <p><i>Leopolis Armeniorum metropolis est.</i> 250.</p> <p><i>Lex Moralis perpetua est.</i> 34.</p> <p><i>Legis Moralis definitio.</i> 34.</p> <p><i>Christiani à Legè liberati quomodo &amp; quatenus.</i> 34.</p> <p><i>Libri arbitrij homo secundum Moschos.</i> 37.</p> <p><i>Libo Dux Italus à quo Liuones &amp; Liuonia.</i> 272.</p> <p><i>Libri S. scriptura quibus Russi utuntur.</i> 236.</p> <p><i>Literæ Lutheri ad Maguntinum Cardinalem.</i> 87.</p> <p><i>Liuania vnde dicta.</i> 272.</p> <p><i>Liiones quando ad Christianam religionem sint conuersi.</i> 274.</p> <p><i>Liuania ad Regem Stephanum gratiarum actio.</i> 291. 292. 293. 294. &amp; 295.</p> <p><i>Liuiam recipit Polonia Rex Stephanus.</i> 276.</p> <p><i>Liunum primus concionator.</i> 273.</p> |
| <p style="margin: 0;">K</p>  |  |
| <p><i>Kionia sedes Metropolitanæ Russicæ.</i> 225.</p>   |  |
| <p style="margin: 0;">L</p>  |  |
| <p><i>Laicis nulla datur potestas in presbyteros animaduertendi apud Moscos.</i> 171.</p> <p><i>Lambertus Assasunburgensis.</i> 15.</p> <p><i>Latina Ecclesia errores.</i> 221.</p> <p><i>Latina Ecclesia versutissima.</i> 68.</p>  |  |
| <p style="margin: 0;">Li-</p>  |  |

I N D E X.

<i>Liunia descriptio.</i>	273	<i>Lutheriani Episcopi an rectè &amp; legitimè vocati</i>	20.
<i>Lingua in Liunia diuersa quinq;</i>		<i>Luth. ubi natus quibus parent.</i>	14.
273.		quo tempore mortuus.	15.
<i>Liunia ciuitates primaria quatuor</i>		<i>Lutheriani à Catholica Ecclesia nõ defecerunt.</i>	4.
273.		<i>Latinam Ecclesiam à Catholica discēssisse.</i>	4.
<i>Liunia fluij.</i>	273.	<i>Lutheri duo magna peccata.</i>	17.
<i>Librorum Euangelij ueneratio apud Russos.</i>	228.	<i>Lutherus de seipso ad Regem Anglia</i>	17.
<i>Lingua patria apud Russos sacra peraguntur.</i>	239.	<i>Lutheriani truculenti.</i>	19.
<i>Loyolas Hispanus Iesuitarum primus auctor.</i>	165.	<i>Lydorum templum ab Apostolis cõditum.</i>	128.
<i>Lucas non fuit pictor.</i>	136.	<i>Liturgia Mosconitarum.</i>	175.
<i>Lucidus.</i>	158.	<i>Liturgia.</i>	107. & 110.
<i>Luca pictura.</i>	129 & 134.	<i>Liturgia Moscorum.</i>	114.
<i>Ludi Russorum.</i>	247.	<i>Liturgia Bohemica &amp; Moscouitica collatio.</i>	113.
<i>Luis Castrensis medicatio.</i>	246.		
<i>Lutherus.</i>	14.	M	
<i>Lutherus à quo vocatus</i>	84.	<i>Macedonius.</i>	200.
<i>Lutherus non corruptit doctrinam Christi.</i>	16	<i>Marcoppilus Deus magnatũ.</i>	269.
<i>Ostendit vitia Rom. Eccl. ibidem repurgat doctrinam.</i>	18.	<i>Magistri nomen Alberto Marchioni Brandeburgico in Prussia ademtum.</i>	275.
<i>Lutherus coactus repurgauit doctrinam</i>	70.	<i>Meinardus à Zigenberg primus Liunorum concionator.</i>	273.
<i>Lutherus quãta præstiterit hisce seculis.</i>	124. & 125.	<i>Mala consilia mutanda.</i>	167.
<i>Lutherũ Monachi producerũt.</i>	163.	<i>Maqueda Regina Aethiopum.</i>	36.
<i>Lutherus Decretales comburit.</i>	99.	<i>Maria uirgo, nulla sua dignitate,</i>	
<i>Lutheri Etymon.</i>	14.		

I N D E X

<i>sed gratia Diuina est Electa.</i>	53.	<i>Marinus.</i>	16.
& 54.		<i>Medad.</i>	22.
<i>Maria beata, quia credidit.</i>	54.	<i>Medicamentum anodynum, con-</i>	
<i>Mariae virginis veneratio.</i>	42.	<i>tra dorsi dolores.</i>	247.
<i>eiusdem inuocatio.</i>	43.	<i>Memoria Sanctorum.</i>	43.
<i>Per Mariam Deo nos reconciliatos</i>		<i>Memoriam Christi fieri non posse</i>	
<i>esse. Mosci putant.</i>	42.	<i>absq; Liturgia.</i>	108.
<i>Maria obiit.</i>	137.	<i>Merces piorum gratuita.</i>	57.
<i>Maria mediatrix salutis hominū.</i>		<i>Merita nostra Dei dona.</i>	58.
130.		<i>Metropolitani Russiæ quomodo e-</i>	
<i>Maria cur virgo, &amp; mulier dica-</i>		<i>ligantur.</i>	226.
<i>tur.</i>	157.	<i>Metropolitanus Russiæ &amp; Mosco-</i>	
<i>Maria imago in Polonia.</i>	136.	<i>uia olim vnus fuit.</i>	225.
<i>Maria Lorettana.</i>	137.	<i>Metropolite, Archiepiscopi, E-</i>	
<i>Mariae virginis reuerentia apud</i>		<i>piscopi, Abbates, Monachi car-</i>	
<i>Moscōs.</i>	174.	<i>nibus perpetuū abstinēt in Mos-</i>	
<i>Martionita.</i>	155.	<i>couia.</i>	227.
<i>Martinus Bielscius.</i>	80.	<i>Michalo Lituanus.</i>	102.
<i>Massæus de indulgentijs, &amp; Lu-</i>		<i>Ministorum Euangelicorum of-</i>	
<i>thero.</i>	89.	<i>ficiū.</i>	121.
<i>Matrimonium duo dirimunt tā-</i>		<i>Missæ S. Georgij apud Moscos de-</i>	
<i>tum.</i>	156.	<i>uotio maxima.</i>	174.
<i>Matrimonia Moscorum.</i>	177.	<i>Missam vnicam in die Russi celes-</i>	
<i>Matrimonij contrahendi ratio a-</i>		<i>brant.</i>	194.
<i>pud Russos.</i>	241.	<i>Missio Filij.</i>	45. 46.
<i>Matthias Micchouiensis.</i>	161.	<i>Missæ pro quacung; necessitate.</i>	
<i>Matrimoniorum contrahendorū</i>		112.	
<i>mos apud Russos.</i>	270.	<i>Missæ quomodo peragantur apud</i>	
<i>Matrimonio Sacerdotibus interdi-</i>		<i>Russos.</i>	230.
<i>ctum.</i>	159.	<i>Miracula falsa ad quid fiant.</i>	339.
		<i>Miracula</i>	

I N D E X.

- Miracula Ethnica ad idola edita.* 1138.  
*Miracula cur hodie non fiant.* 612.  
*Miraculum ad sepulchrum Ab-  
 batis Sergij.* 172.  
*Miracula quae hodie sunt in nostris  
 Ecclesiis.* 31.  
*Miracula falsa Ecclesiae quantum  
 noceant.* 31.  
*Missa Canones diuersi.* 112.  
*Monachi mendicantes.* 164.  
*Monachatus interitus.* 164.  
*Monachi.* 9.  
*Monachi uxores duxerunt.* 158.  
*Monachorum varij ordines subin-  
 de exogitati.* 164  
*Monachus bombarde inuentor.* 165  
*Monialibus apud Moscos nubere  
 denegatum.* 173.  
*Monachi non sunt cibo digni.* 163.  
*Monachi in India uxores habent,  
 & laborant.* 163.  
*Monachorum impudentia impu-  
 lit Lutherum ut scriberet cōtra  
 Indulgentias.* 88.  
*Monachorum Priscorum disciplina  
 quomodo degenerarit.* 167.  
*Monachi Prisci.* 165.  
*Monachorum in Russia disciplina.*  
 227.
- Monachis uxores ducere non con-  
 ceditur apud Moscos.* 17.  
*Monachorum veterum vitus.* 165.  
*Monastica vita auctores Apostolus  
 Moscus somniat.* 153.  
*Moneta Russorum.* 250.  
*Monasterium non procul ab urbe  
 Moscouia 300. fratrum Basilij  
 Magni.* 172.  
*Mortuorum status ante Christum  
 natum secundum Moscos.* 36.  
*Moscorum & Romanorum in con-  
 secratione Sacramenti dissensio.*  
 182.  
*Mosci detestantur Idolorum cultū.*  
 127.  
*Moschi quomodo excipiant Latina  
 Ecclesiae homines.* 69.  
*Cur Mosci existiment Sanctos mor-  
 tuos esse innocandos.* 124.  
*Mosci salaces & libidinosi.* 161.  
*Moscus peruerit scripturas.* 47.  
*Moschorum ieiunia triplicia.* 103.  
*Moscouia amplitudo.* 69.  
*Mosus in abdita speluncarum loca  
 detruditur.* 286.  
*Moschi crudelitas.* 56.  
*Moschorū de ieiunio sententia.* 98.  
*Moscorum vicia.* 64.  
*Moscouia Archiep. & Episcopi.* 226

I N D E X.

- |  |      |  |      |
|--|------|--|------|
| <i>Moscus cogitur pacem petere.</i>  | 284. | <i>Moscovita dubia religionis, &amp; rituum ad Archiepiscopum &amp; reliquos Episcopos deferunt.</i> | 170. |
| <i>Mosci elatus animus.</i>  | 284. | <i>Mosci cur imagines colant, &amp; quis sit autor tanti studij.</i>                                 | 140. |
| <i>Mosci Græcis similimi.</i>  | 288. | <i>Mosci quam superstitiosè de imaginibus querant.</i>   | 147. |
| <i>Moscovitarum &amp; Latinorum Misse discrepantia.</i>                                | 175. | <i>Moscovitici Eiscopi omnes Patriarcham Constantinopolitanum pro Archiepiscopo agnouerunt.</i>      | 171. |
| <i>Moscovita utuntur pane fermentato in missa.</i>                                     | 175. | <i>Mosci quomodo capita Noui Testamenti distinguant.</i>   | 63.  |
| <i>Mosci quomodo Liturgiam celebrēt</i><br>114.  |      | <i>A quo Mosci religionē Christianam acceperint.</i>   | 63.  |
| <i>Mortuorum per Christum ex Ado liberatio.</i>  | 117. | <i>Moscovita gloriantur quòd acceperint fidem Christianam ab Apostolo S. Andrea.</i>                 | 170. |
| <i>Moscovita Patrum decreta rata habent.</i>   | 170. | <i>Moscovita quo tēpore fidem Christianam receperint.</i>  | 170. |
| <i>Moscovitarum Archiepiscopi sedes in vrbe Moscouia.</i>                              | 170. | <i>Mosci in colendis imaginibus superstitiosi.</i>   | 62.  |
| <i>Moscovitarum Episcopi &amp; Archiepiscopi in perpetuum ab esu carniū abstinent.</i> | 172. | <i>Mosci frustra in imaginum presidio confidūt, in expugnatione castri Vielcoluco.</i>               | 62.  |
| <i>Moscus suas uxores detrudit in Monasteria.</i>                                      | 167. | <i>Moschorum ingenium.</i>   | 101. |
| <i>Moschi ossa sanctorum mortuorum venerantur.</i>                                     | 57.  | <i>Moschorum Principis ieiunia.</i>  | 102. |
| <i>Moscus cedit Liuonia.</i>   | 290. | <i>Moschi Tyrannis.</i>  | 102. |
| <i>Moscus decennalem pacem Cum Rege Polonia facit.</i>                                 | 290. | <i>Filius Moschi patrem defendit.</i>  | 102. |
| <i>Moscus concedit Polono plures ciuitates.</i>  | 290. | <i>Moschus filium propriū occidit.</i>   | 102. |
| <i>Moscus filium suum necat.</i>   | 291. | <i>Moschus trecentos captiuos Polonos nobiles</i>  |      |
| <i>Moscus quamdiu Liuoniam tenuerit.</i>   | 292. |  |      |

INDEX.

<i>nobiles in arce Isborg interemit.</i>	<i>Oblatio ad imagines.</i>	127.
102.	<i>Occipirius Deus.</i>	258.
<i>Mulieres Russica bibula.</i>	<i>Oſtava Synodus.</i>	208.
	<i>Oleo &amp; Chrismate in Baptismo infantum utuntur Mosci.</i>	176.
<b>N</b>	<i>Oecolampadij de Luthero iuditiū</i>	17.
<i>Nabides.</i>	<i>Opera quib. Deus honore afficitur</i>	3.
<i>Naianenses.</i>	<i>Opera præcedentia iustificationem</i>	44. & 57.
<i>Nestorij error.</i>	<i>Opinio Russorum de animabus.</i>	232.
<i>Nestorius.</i>	<i>Oppidum Angliæ Lutherwort.</i>	10.
<i>Nicena Synodus.</i>	<i>Ordinatio Ministrorū Euangelij.</i>	5.
<i>Nicena Synodi decreta Mosconita amplectuntur.</i>	<i>Ordinandi &amp; confirmandi præbyteros apud Moscos ratio.</i>	171.
<i>Nicolaum Mosci pre cateris sanctis colunt</i>	<i>Ordo Monasticus edidit miracula non Apostoli.</i>	153.
<i>Nicolai Hemmingij encomium</i>	<i>Ordo Teutonicus.</i>	274.
<i>Non vsus, sed abusus rerum à Deo creatorum prohibitus.</i>	<i>Origo fratrum Bohemorum, quos Picardos vocant.</i>	93.
<i>Nonogardiam quomodo Moschus occupavit.</i>	<i>Orcus Moscis Adus.</i>	123.
<i>Nona Græcorum diuisio.</i>	<i>Ostrouia capta.</i>	283.
<i>Nostrum seculum fœlissimum.</i>	<b>P</b>	
<i>Nuptias secundas &amp; tertias Russi non concedunt.</i>	<i>Palmas consecrant Mosci.</i>	183.
<i>Nuptiarum ritus apud Russos.</i>	<i>Pane azimo in Cæna utuntur Russi</i>	239.
<i>Nuptiarum ritus apud Samogitas</i>	<i>Panis Eucharistia apud Russos qualis, &amp; quomodo formetur &amp; diuidatur.</i>	192.
261.	<i>Panem Similagineum pro bellantibus Russi in corpus Christi conse-</i>	
<i>Nullus sanctus adorandus.</i>		
<b>O</b>		
<i>Obitus Maria.</i>		137.

# INDEX.

<i>erant</i>	192	<i>Quomodo imitandi.</i>	30.
<i>Pane fermentato non azymo Russi</i>		<i>Patriarchala Ecclesia in Oriēte qua-</i>	
<i>in Eucharistia utuntur.</i>	268.	<i>tuor.</i>	199.
<i>&amp; cur.</i>	269.	<i>Patrum Authoritas.</i>	124.
<i>Panem Eucharistia apud Russos mu-</i>		<i>Patrum authoritas non aequivalēt</i>	
<i>lieres consciunt.</i>	269.	<i>authoritati Apostolorum</i>	124.
<i>Papa Romanus est hareticus.</i>	188.	<i>Patrini adhibentur Baptismo apud</i>	
<i>Papa Romani nomen Russi execran-</i>		<i>Moscov.</i>	176.
<i>tur.</i>	237.	<i>Patrum decreta Moscovita in du-</i>	
<i>Papa excōmunicatur à Dioscoro</i>	203.	<i>bium non vacant.</i>	170.
<i>Papa legatus quomodo à Mosco tra-</i>		<i>Pauperum rationem habent Mosci.</i>	
<i>ctatus.</i>	60.		181.
<i>Papa de regno Christi instaurando</i>		<i>Phalaris</i>	294.
<i>non est consulendus.</i>	97.	<i>Phariseus &amp; publicanus Luc. 18.</i>	
<i>Papa Imperium à Grecis ad Germa-</i>			103.
<i>nos transtulit.</i>	77.	<i>Pharisaica instituta.</i>	75.
<i>Papa Imperatorē calcat pede.</i>	148.	<i>Photius hareticus.</i>	209.
<i>Papa sunt terrori Imperatoribus.</i>		<i>Philo de Eremitis.</i>	166.
	212.	<i>Pedes Papae osculantur Reges &amp; Re-</i>	
<i>Papae equiso Imperator.</i>	211.	<i>gina.</i>	149.
<i>Papa parit filium.</i>	155.	<i>Peibas lacus.</i>	273.
<i>Papa expetit sese adorari. 148.</i>	149.	<i>Pecunia indulgentiarum in mulie-</i>	
<i>Paphuntij dictum.</i>	156.	<i>brem libidinem conuersa.</i>	92.
<i>Pargnus Deus tonitruum.</i>	258.	<i>Pelagiani.</i>	51.
<i>Parentalia Samogitarum.</i>	263.	<i>Persecutiones fratrum Bohemorum.</i>	
<i>Partes catechismi.</i>	1.		46.
<i>Patribus quatenus credendum.</i>	28.	<i>Perfidia Moscoviticorum Ducum.</i>	
<i>Patrum authoritas non est similis</i>			288.
<i>Apost.</i>	30.	<i>Pergrubius Deus.</i>	258.
<i>Iis quatenus credendum</i>	30.	<i>Pergrubio quando &amp; quomodo sa-</i>	
		<i>crificēt</i>	

# INDEX.

- |   |  |
|---|--|
| <p><i>erifcent Beruffi.</i> 258.</p> <p><i>Pernaniam quomodo poffideat Mof-</i><br/><i>cus.</i> 288.</p> <p><i>Peregrinationes ad fanctos Mofci</i><br/><i>inftituunt.</i> 181.</p> <p><i>Petrus Apoft. mortuus fcripfit.</i> 204.</p> <p><i>Petrus fignificat Ecclefiam.</i> 24.</p> <p><i>Petrum cur Chriftus ter compellet.</i><br/>19.</p> <p><i>Petrus negatur fedis Romane Anti-</i><br/><i>ftes &amp; Eccl. militatis caput.</i> 187.</p> <p><i>Perfecutio Chriftianorum in Bohe-</i><br/><i>mia.</i> 93.</p> <p><i>Piluitus &amp; Plutus idem funt.</i> 258.</p> <p><i>Plefcouia oppugnata</i> 283.</p> <p><i>Plettenbergius.</i> 292.</p> <p><i>Polocia Lituania iterum adiungi-</i><br/><i>tur</i> 281.</p> <p><i>Pocelus Deus inferni.</i> 258.</p> <p><i>Poccolus Deus aeriorum Spirituum</i><br/>259.</p> <p><i>Puifcatus lucerum Deus.</i> 259.</p> <p><i>Polotiam quomodo Mofcus cepit.</i><br/>288.</p> <p><i>Polonicorum Regum precipuorum</i><br/><i>nomina.</i> 295.</p> <p><i>Polydorus Vergilius de monacho-</i><br/><i>rum difciplina.</i> 167.</p> <p><i>Polidorus Vergilius de Euangelicis.</i><br/>29.</p> | <p><i>Pontificij imagines Dei difperdunt.</i><br/>135.</p> <p><i>Pontificem Romanum pro vicario</i><br/><i>Chrifti Mofci agnofcunt.</i> 182.</p> <p><i>Pontifex Romanus legatum miffa</i><br/><i>ad Polonia Regem, qui cum ipfo</i><br/><i>ageret de pace cum Mofco faci-</i><br/><i>enda</i> 287.</p> <p><i>Postellus.</i> 15.</p> <p><i>Precandi ratio apud Chriftianos.</i> 7.</p> <p><i>Preparatio ad Sacra Synaxin.</i> 178.</p> <p><i>Præcepta de ieiunio.</i> 106.</p> <p><i>Præcepta etiam non fcripta obser-</i><br/><i>uanda.</i> 66. &amp; 73.</p> <p><i>Prima diuifio Græcorum à Romanis</i><br/>199.</p> <p><i>Procopius Lupatius.</i> 139.</p> <p><i>Propofitiones de indulgenijs.</i> 86.</p> <p><i>Pro imaginum affertione ad pontifi-</i><br/><i>ciorum argumenta.</i> 146.</p> <p><i>Pruffia quãdo regno Polonico fit ad-</i><br/><i>iecta.</i> 161.</p> <p><i>Pfalms Davidis Rufi inuentuti.</i><br/><i>tradunt.</i> 241.</p> <p><i>Pueris quomodo Euchariftiã exhi-</i><br/><i>beant.</i> 183.</p> <p><i>Pugna ad Socolum.</i> 281.</p> <p><i>Pugna ad Turopecium.</i> 289.</p> <p><i>Purgatorium Rufi negant.</i> 232.<br/>&amp; 196.</p> |
|---|--|



# INDEX

<i>Purgatorij opinionem Faber sese probare velle putat etiam apud Moscos esse.</i>	175.	<i>Rex Polonia proficiscitur ad obsidendam Plefcouiam.</i>	254.
<i>Q</i>		<i>Regina cœli.</i>	144
<i>Quomodo Christus sit mediator</i>	118 & 119.	<i>Regis Polonici frater princeps Transylvania moritur.</i>	255.
<i>Quando ceperit reformare Ecclesiam Lutherus.</i>	85.	<i>Reges &amp; Reginae osculantur pedes</i>	
<i>Qua &amp; à quibus institut: Cœna Dominica sint adiecta.</i>	111.	<i>Pape.</i>	149.
<i>Quando sit à Domino potestas data sacerdotibus.</i>	132.	<i>Religio Christiana hæresis appellatur.</i>	168.
<i>Quantam sibi pontifices Romani auctoritatem arrogēt.</i>	63.	<i>Regnum Moscouiticum quam late pateat.</i>	69.
<i>Quatuor concilia principalia.</i>	13.	<i>Regiones ditionis Moscouitica.</i>	69.
<i>Quo ritu ordinem sacerdotes</i>	178.	<i>Regum Adoratio.</i>	142.
<i>Qui damnentur.</i>	56.	<i>Reliquias calicis &amp; panis Rusi afferuant.</i>	192.
<i>Quid sit Deus alienus.</i>	143.	<i>Ritus porrigendi Sacramenti Cœnae apud Russos.</i>	129.
<i>Quarta Græcorum diuisio.</i>	204.	<i>Ritus baptizandi apud Ruthenos.</i>	231.
<i>Quinta Græcorum diuisio.</i>	205.	<i>Robertus Gagninus.</i>	167.
<i>Quinta Synodus.</i>	206.	<i>Rex Wladislaus Jagello.</i>	161.
<i>Quartū consanguinitatis gradum in contrahendis matrimonijs Rusi non attingunt.</i>	270.	<i>Rezhorenses.</i>	250.
<i>Quomodo Petrus &amp; Angelus in Apocal. noluerint adorari.</i>	131.	<i>Rohita.</i>	I. II. 12.
<i>Quomodo cū Patre &amp; Filio, &amp; SS. vnum simus.</i>	27.	<i>Rohitæ elogium.</i>	169.
<i>R</i>		<i>Roma omnis impietatis sentina.</i>	84.
<i>Raka quid significet Matth. 5.</i>	60.	<i>Roma Occidentalis Babylon.</i>	94.
		<i>Romanorum Pontificum præsumptio, &amp; arrogantia.</i>	63.
		<i>Romanum imperium à Deo cõstitutum.</i>	110.
		<i>Romane</i>	

I N D E X.

<i>Romana cum Israelitica Ecclesia col- latio.</i>	70..	<i>Rufforum victus.</i>	249.
<i>Romani Imperatores ignauiore.</i>	294.	<i>Ruthenorum Ieiuniam.</i>	265.
<i>Romani Imperatores bellicofi.</i>	294	<i>Rutheni Christiani quando facti.</i>	225.
<i>Romanum Pontificem vt Petri suc- cessorem agnoscunt Mosci.</i>	171.	<i>Rutheni Regi Polonia hodie subiecti partim Lutherani partim Zuin- liani sunt.</i>	225.
<i>Romani Episcopi non sunt Christi &amp; Apostolorum successores.</i>	188.	<i>Russi non nisi de calice aqua euapo- rantis bibunt quando Cœnam peragunt Sacram.</i>	192.
<i>Romano pontifici omnes sacerdotes totius orbis Christiani subsint.</i>	212	<i>Rufforum progenitor Czar Wlodi- mirus primus, baptismo initia- tur.</i>	67.
<i>Roma Sodoma &amp; Babylon.</i>	160.	<i>Russi fornicationem simplicem &amp; vsuram non existimant esse pec- catum mortale.</i>	196.
<i>Rufforū sacerdotes in perpetua. vi- uunt a sotia.</i>	241. 242.	<i>Russi quales sint erga hospites.</i>	248.
<i>Russi vinum adustū copiosè bibunt &amp; cur.</i>	245.	<i>Rufforum vestitus.</i>	248.
<i>Russi in acie seipsos communicant.</i>	193.	<i>Russi non sunt de regno Dei.</i>	187
<i>Russica fides.</i>	67.	<i>Rufforum erronei articuli.</i>	187.
<i>Rufforum errores.</i>	222.	<i>Russi Gracis pertinaciores aduersus Ecclesiam.</i>	198.
<i>Russi libris &amp; scriptis patrum Lati- næ Ecclesie fidem non habent.</i>	189.	<i>Russi vnde dicti</i>	82.
<i>Russi quatenus Gracorū doctorum scripta recipiant.</i>	189.	<i>Rossi quasi dispersi.</i>	82.
<i>Russi duas aut tres guttas vini im- miscent aquæ calidæ quædo Cœnâ Domini administrantur.</i>	191.	<i>Russi cum Gracis consentiunt.</i>	273.
<i>Russi quibus instrumentis Musices delectentur.</i>	249.	<i>Russi Bizantinum pōtificem agnos- cunt.</i>	237.
		<i>Russi duplicem habent Eucharisti- am.</i>	268.
		<i>Russi integra Eucharistia vtuntur.</i>	268.

## INDEX.

- |   |  |
|---|--|
| <p><i>Russi etiam uxorem viro ducere<br/>agre, quartam omnino nõ concedunt.</i> 270.</p> <p><i>Rufforum preces publica</i> 238.</p> <p><i>Russi quomodo missas celebrat.</i> 238.</p> <p><i>Rufforum ludi.</i> 247.</p> <p><i>Russi venatores.</i> 248.</p> <p><i>Russi concionatores non habet.</i> 230.</p> <p><i>Russi tintinabulis populum ad sacra vocant.</i> 237.</p> <p><i>Rufforum summa deuotio.</i> 237.</p> <p><i>Russi pertinacis. schismatici.</i> 184.</p> <p><i>Russi Christiani sanguinis sitientissimi.</i> 185.</p> <p><i>Russiae metropolitanus in Lituania eligitur.</i> 226.</p> <p><i>Russi Sacramentum in azymis non consecrant.</i> 190.</p> <p><i>Russi Cõciliorum decreta spernunt.</i> 190.</p> <p><i>Russi baptisant in aqua acida expressa de succo pomorum.</i> 191.</p> | <p><i>tum vxorum vna nocte prohibentur.</i> 174.</p> <p><i>Sacerdotum ordinatio apud Moscos.</i> 178.</p> <p><i>Sacerdotes in India sunt vxorati.</i> 163.</p> <p><i>Sacerdotum vitia propria.</i> 148.</p> <p><i>Sacramentum post consecrationem in ara S. Nicolai reponunt Russi.</i> 239.</p> <p><i>Sacerdotis in celebratione Missæ habitus apud Moscos.</i> 175.</p> <p><i>Sacerdotes Moscorum vnde viuunt &amp; alantur.</i> 172.</p> <p><i>Sacerdotum in Russia habitus.</i> 228.</p> <p><i>Sacerdotum regula apud Russos.</i> 228.</p> <p><i>Sacerdotes Russis gratiores qui sint</i> 240.</p> <p><i>Sacerdotes Ruthenici vxores habent</i> 340.</p> <p><i>Sacerdotibus licet ducere vxores &amp; quales.</i> 173.</p> <p><i>Sacerdotum authoritas.</i> 131.</p> <p><i>Sacramenta Russi contemnunt.</i> 190.</p> <p><i>Sacramentis Russi nullum honorem exhibent.</i> 189.</p> <p><i>Sacrificij capritus.</i> 259.</p> <p><i>Sacramentum pro infirmis Russi in die Cæna Domini cõsecrant.</i> 193.</p> |
| <p><b>S</b></p>   |  |
| <p><i>S. Andreas dicitur in Russia esse &amp; quomodo eò venerit.</i> 226.</p> <p><i>Sabellicus.</i> 148.</p> <p><i>Sacerdotes Moscorum ante &amp; post celebrationem Missæ concubi-</i></p>  |  |

# INDEX.

<i>Sacramenta Septem Mosci credunt</i>	
181.	
<i>Sacrificium capri. &amp; anguim cultus apud Sarmatas.</i>	257.
<i>Sanctos pro nobis apud Deum intercedere Mosci credunt.</i>	183.
<i>Sancti non sunt inuocandi.</i>	109.
<i>Sancti peccant.</i>	50.
<i>Sanctorum iusticia.</i>	50.
<i>Sancti quid impetrarint suis intercessionibus.</i>	131.
<i>Sancti honorandi.</i>	51.
<i>Sancti nihil per se sed gratiam Dei agunt.</i>	52.
<i>Sancti non satisfecerunt voluntati Diuinae</i>	49.
<i>Sarmatia Europea descriptio per Alexandrū Guagninum.</i>	103.
<i>Satisfactionum modi apud Moscos.</i>	180.
<i>Scarga odium in Lutheranos.</i>	224.
<i>Scarga conspuit concionatores Euāgelicos.</i>	224.
<i>Schola Russorum.</i>	241.
<i>Scheol.</i>	122.
<i>Schyta nomen Iesu adorant.</i>	252.
<i>Scriptura Diuina absolutam viuēdirationem tradit.</i>	73.
<i>Secunda Græcorum diuisio.</i>	201.
<i>Secundum præceptum de non adorandis &amp; faciendis imaginibus perperam omittitur.</i>	62.
<i>Seculum nostrum fabulis delectatur</i>	134.
<i>Sedes Russici metropolitani Kiouia.</i>	225.
<i>Septē Sacramenta consitentur Mosci.</i>	181.
<i>Septem generalia cōcilia Russi tantum amplectuntur, cetera pro hereticis habent.</i>	223.
<i>Septima Græcorum diuisio.</i>	207.
<i>Sepultura ritus apud Russos.</i>	197.
<i>Sergij Abbatis sepulchrum.</i>	172.
<i>Sergij Abbatis miraculum.</i>	172.
<i>Serpentes familiares Russi domitant.</i>	246.
<i>Serpentum cultus apud Lituanos &amp; Samogitas.</i>	260.
<i>Serui &amp; mācipia quomodo à Russis dominis tractantur.</i>	247.
<i>Seruus seruorum Dei Papa.</i>	206.
<i>Sexta Synodus.</i>	107.
<i>Sexta Græcorum diuisio.</i>	206.
<i>Sigismundi Regis Poloniae prudentia in administrando bello.</i>	281.
<i>Sigismundus Poloniae Rex Magistrum ordinis Teutonici in Prussia suum stipendiarium fecit.</i>	273.

# I N D E X.

<i>Signum Crucis Mosci contra hostes in acie gerunt.</i>	183.	<i>Sponsos quomodo Tarari sepeliunt</i>	253.
<i>Sinus Abraae.</i>	122.	<i>Sponsa a Russis rapiunt per cognatos sponsi.</i>	242.
<i>Simoniam apud Russos non est prohi- bita.</i>	195.	<i>Statua Iesu &amp; hermorioissa.</i>	135.
<i>Spiritus. S. à Filio non procedere cur Russi dicant.</i>	197.	<i>Statua nulle sed picta imagines sunt in Russia.</i>	239.
<i>SS. à solo Patre Procedere sicut &amp; Graci Mosci credunt.</i>	182.	<i>Statura &amp; forma corporum homi- num in Russia.</i>	249.
<i>S. Martini cum diabolo colloqui- um.</i>	48.	<i>Starodubū quomodo in potestatem Mosci venerit.</i>	288.
<i>Smolenscum quando à Mosco cap- tum.</i>	288.	<i>Sudini.</i>	258.
<i>S. Nicolaus percipue apud Russos, &amp; Moscos colitur.</i>	229.	<i>Sudini capra litant &amp; quomodo.</i>	258.
<i>Sola fide nos iustificari.</i>	51.	<i>Superstitio Moscorū de imaginum inquisitione.</i>	147.
<i>Solon rex in mense cum mulieribus congruediendum voluit tantum.</i>	156.	<i>Succinum ubi colligatur.</i>	238.
<i>Solitus Gallicus</i>	89.	<i>Summa fidei Russica.</i>	67.
<i>Solus Deus inuocandus.</i>	7.	<i>Summa indulgentiarum.</i>	86.
<i>Sonetti.</i>	83.	<i>Surius de Luthero.</i>	92.
<i>Sortilegi Russorum Burty dicti.</i>	261.	<i>Svatoštauus Dux Nouogrodianus.</i>	82.
<i>Sortium ratio quibus fratres Bohe- mi vsi sunt.</i>	96.	<i>Symulacra nulla apud Tartaros.</i>	251.
<i>Sortes Apostolorum.</i>	96.	<i>Symbolum Apostolorum aliquibus tum verbis immutatum pueros Russi docent.</i>	241.
<i>Spiritualis cognatio in contrahen- dis matrimonij observatur.</i>	177.	<i>Synodus Gangrensis sacerdotibus concedit uxores.</i>	228.
<i>Spitkon Iordanus.</i>	290.	<i>Synodus Nicæna.</i>	208.
<i>Sponsalium ritus apud Russos.</i>	271.		

*Synodus*

# INDEX.

<i>Synodus Ephesina Lystrica.</i>	202.	<i>Turca Asiam minorem vastant.</i>	216.
<i>Synodales literæ.</i>	204.	<i>Tyrannorū vis &amp; potētia humanis</i>	
<i>Synodus Lipnicensis.</i>	115.	<i>corporibus Similis.</i>	294.
<i>Syriq̄ lex.</i>	159.		

## V

### T

<i>Tartari Christianam religionem as-</i>		<i>Varda,</i>	208.
<i>pernantur.</i>	252.	<i>Varsouiana comitia.</i>	282.
<i>Tartarorum Religio.</i>	251.	<i>Vbiquitas Corporis Christi.</i>	116.
<i>Tartarorum populi.</i>	250.	<i>Veneratio Calicis.</i>	193.
<i>Tartari.</i>	250.	<i>Velicolucensis expeditio.</i>	282.
<i>Tartarorum victus.</i>	253.	<i>Venenum in Sacramēto porrectum.</i>	
<i>Tartari poligami.</i>	252.	114.	
<i>Tartarorum lingua qualis.</i>	252.	<i>Veronica imago.</i>	135.
<i>Tartarorum Dy.</i>	252.	<i>Vnctionem extremam retinent</i>	
<i>Tauricenses.</i>	250.	<i>Mosci.</i>	181.
<i>Templa Russorum lignea.</i>	237.	<i>Vestes sacerdotum Russicorum qua-</i>	
<i>Templum Aesculapij in Epidauro.</i>		<i>les sint.</i>	240.
138.		<i>Vestitus Russici sacerdotis quando</i>	
<i>Tetzelius.</i>	85.	<i>vult celebrare sacra.</i>	238.
<i>Tertia Græcorum diuisio.</i>	201.	<i>Vilna 30. templa habet.</i>	239.
<i>Timotheus hæreticus.</i>	205.	<i>Vinnenus primus Magister Teuto-</i>	
<i>Traditiones humana seruanda.</i>		<i>nicus in Liuonia.</i>	274.
66. 73.		<i>Vinum adustum à Russis largissime</i>	
<i>Traditiones humana.</i>	3.	<i>bibitur.</i>	245.
<i>Trina immersione, &amp; tinctione, ra-</i>		<i>Vitalianus Papa.</i>	15.
<i>ro autem aspersione in Baptismo</i>		<i>Vite Monastica Apostoli autores</i>	
<i>vtuntur Mosci.</i>	176.	<i>&amp; ipse Christus.</i>	253.
<i>Trina immersio</i>	74.	<i>Virginitas non tā virginum quam</i>	
		<i>etiam mulierum.</i>	151.

INDEX.

<p><i>Vincentij Speculum historicum.</i> 148.</p> <p><i>Vndecima Græcorum diuisio.</i> 215.</p> <p><i>Vnius noui Testamenti Sequester Christus.</i> 109.</p> <p><i>Vocatio ministrorū Euangelicorum</i> 521.</p> <p><i>Volatile occidens apud Russos graui- ter peccat &amp; quomodo eiusmodi peccatum expietur.</i> 194.</p> <p><i>Vota &amp; castitas Monachorum.</i> 250. 151.</p> <p><i>Vota calibatus &amp; alia in genere.</i> 157.</p> <p><i>Votorum prauaricatores quomodo puniantur à Moscis.</i> 163.</p> <p><i>Vsus imaginum in scripturis non est interdictus.</i> 181.</p>	<p><i>Vxorati fuerunt Petrus &amp; Paulus Apostoli.</i> 155.</p> <p style="text-align: center; font-weight: bold;">W</p> <p><i>Waldenses Bohemi dicti Picardi.</i> 63.</p> <p><i>Waldenses quando ceperint.</i> 21.</p> <p><i>Witeberga</i> 864</p> <p><i>Wilhelmus Firstenberg ultimus Magister Liuoniensis.</i> 275.</p> <p><i>Wladislaus Iagello.</i> 161.</p> <p style="text-align: center; font-weight: bold;">Z</p> <p><i>Zaga episcopus Aethiopia.</i> 163.</p> <p><i>Zapolciam legati mittuntur de pa- ce ut tractent.</i> 287.</p>
---	---

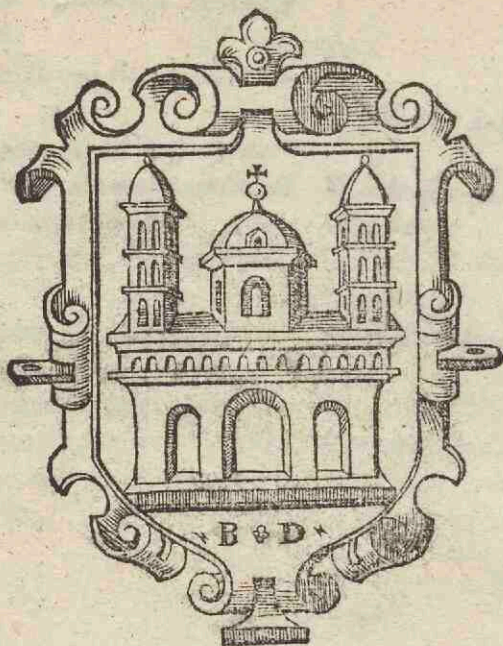
FINIS.

SOLI DEO GLORIA.





ocn 90216 1273



SPIRAE NEMETVM  
Ex officina Typographica Bernadi Albini.

CIO IO LXXXII.